

Tartalom

I *Állásfoglalások, ajánlások és vélemények*

VÉLEMÉNYEK

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 566. plenáris ülése – Interactio, 2022.1.19–2022.1.20.

2022/C 194/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Mesterséges intelligencia fejlesztése az európai mikro-, kis- és középvállalkozásoknál (mkkv) (saját kezdeményezésű vélemény)	1
2022/C 194/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Új generációs kkv-stratégia – hatékonyabb és gyorsabb végrehajtás (saját kezdeményezésű vélemény)	7
2022/C 194/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – EURES – a munkaerőpiacok jobb integrációjáért (saját kezdeményezésű vélemény)	14
2022/C 194/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Új idősgondozási modell: a Covid19-világjárvány tanulságai (saját kezdeményezésű vélemény)	19
2022/C 194/05	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Jogállamiság és a helyreállítási alap (saját kezdeményezésű vélemény)	27
2022/C 194/06	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Hogyan járulnak hozzá az azonosított ipari ökoszisztémák az EU stratégiai autonómiájához és polgári jólétéhez? (feltáró vélemény)	34
2022/C 194/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Innovatív pénzügyi eszközök a szociális vállalkozások fejlesztésének keretében (feltáró vélemény)	39
2022/C 194/08	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Milyen előnyöket jelentenek a legkülső régiók az EU számára? (feltáró vélemény)	44

2022/C 194/09	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze (feltáró vélemény a francia elnökség felkérésére)	50
2022/C 194/10	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Élelmiszerbiztonság és fenntartható élelmiszerrendszerek (feltáró vélemény a francia elnökség felkérésére)	72

III Előkészítő jogi aktusok

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 566. plenáris ülése – Interactio, 2022.1.19–2022.1.20.

2022/C 194/11	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2019/631 rendeletnek az új személygépkocsikra és az új könnyű hasznongépjárművekre vonatkozó szén-dioxid-kibocsátási előírásoknak az Unió fokozott éghajlatvédelmi törekvéseivel összhangban zajló megerősítése tekintetében történő módosításáról (COM(2021) 556 <i>final</i> – 2021/0197(COD))	81
2022/C 194/12	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra „A digitális évtizedhez vezető út” elnevezésű, 2030-ig szóló szakpolitikai program létrehozásáról (COM(2021) 574 <i>final</i> – 2021/0293 (COD))	87
2022/C 194/13	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi irányelvre az energiatermékek és a villamos energia uniós adóztatási keretének átszervezéséről (COM(2021) 563 <i>final</i> – 2021/0213 (CNS))	92
2022/C 194/14	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Ajánlás tanácsi ajánlásra az euróövezet gazdaságpolitikájáról (COM(2021) 742 <i>final</i>)	97
2022/C 194/15	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – NAIADES III: Az időtálló európai belvízi hajózás fellendítése [COM(2021) 324 <i>final</i>]	102
2022/C 194/16	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2020/1429 rendeletnek a vasúti infrastruktúra használati díjának felszámítására vonatkozó ideiglenes intézkedések alkalmazásának referencia-időszaka tekintetében történő módosításáról (COM(2021) 832 <i>final</i> – 2021/0437(COD))	107

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 566. PLENÁRIS ÜLÉSE – INTERACTIO,
2022.1.19–2022.1.20.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Mesterséges intelligencia fejlesztése az európai mikro-, kis- és középvállalkozásoknál (mkkv)

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 194/01)

Előadó: Marie-Françoise GONDARD-ARGENTI

Közgyűlési határozat:	2021.3.25.
Jogalap:	eljárási szabályzat 32. cikk (2) bekezdés saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.19.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	238/0/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) emlékeztet arra, hogy a mikro-, kis- és középvállalkozások (mkkv-k) aszerint fognak élni a mesterséges intelligenciával (MI-vel), hogy az mennyire megbízható, befogadó és fenntartható, illetve hogy beilleszkedik-e egy környezetbarát gazdasági és szociális rendszerbe, ami a vállalkozások, a foglalkoztathatóság, a jobb egészség és életminőség fejlődésének egyik tényezője az összes európai munkavállaló és polgár számára. Az alapvető és szociális jogok tiszteletben tartása, valamint az átláthatósági követelmények megerősítése minden polgárnál és mkkv-nál elő fogja segíteni az MI iránti bizalmat és elköteleződést.

1.2. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az összes ágazat szintjén a magánvállalkozók, a mikro-, kis- és középvállalkozások teszik ki az EU vállalkozásainak 99 %-át, a magánszektorban a foglalkoztatás kétharmadát és az EU-s vállalkozások által létrehozott hozzáadott érték több mint felét. Bár ki vannak téve a gazdaság digitalizációja miatt gyökeresen megváltozott versenynek, mégis meghatározó szerep vár rájuk az EU digitális és zöld átállásából fakadó kihívások kezelésében. Ezért egyenlő hozzáférést kell kapniuk az MI-hez, ami nélkül az Unió elveszítené legértékesebb gazdasági, társadalmi és emberi erőforrásait.

1.3. Az EGSZB hangsúlyozta az összehangolt terv felülvizsgálatáról szóló véleményben⁽¹⁾, hogy az MI általános elterjedése az mkkv-knál kulcsszerepet játszik az európai ipar felzárkóztatásában. Bármilyen elszántak is, a digitális átállásra törekvő mkkv-k komoly belső és külső nehézségekbe ütköznek: költségek, egyes területeken a széles sávú infrastruktúra hiánya, hozzáférés a finanszírozásokhoz, emberi erőforrás, tájékoztatás, képzés stb.

1.4. Az EGSZB arra szólít fel, hogy lássák el az mkkv-kat egyszerű eszközökkel és elérhető finanszírozással, segítve őket a költséges és a versenyképességük megőrzéséhez, sőt megerősítéséhez immár nélkülözhetetlen technológia alkalmazásában. A minőségi és elégséges mennyiségű adatokhoz való hozzáférés, valamint a valósághű kísérletezés elsődleges fontosságú.

1.5. Az EGSZB úgy véli, hogy az mkkv-knak nyújtott hatékony segítség az MI elsajátításához minden szinten megköveteli a határozott politikai szándékot, a szervezett civil társadalom valamennyi szereplőjével való szoros együttműködést és a minőségi szociális párbeszédet a tagállamokban.

1.6. Mivel az mkkv-k sokfélék a különböző ágazatokban, megfelelő és célzott támogatásra van szükség az MI terén, valamint intelligens és befogadó jogszabályokra, amelyek kulcsfontosságúak a jogbiztonság és a bizalom biztosításához.

1.7. Az EGSZB azt ajánlja, hogy juttassák el gyorsan az összes érintett félhez, elsősorban a vállalatvezetőkhez az EGSZB-nek a témáról közzétett tanulmányában⁽²⁾ szereplő és az MI mkkv-k általi használatának különböző szakaszait bemutató, „eszköztárnak” nevezett oktatási eszközt. Ezek az eszközök alkalmasak az e technológia által esetleg kiváltott idegenkedés feloldására és a vele kapcsolatos elképzelések megváltoztatására.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az EGSZB által közzétett *Boosting the use of Artificial Intelligence in Europe's micro, small and medium-sized enterprises* [A mesterséges intelligencia használatának fellendítése az európai mikro-, kis- és középvállalkozásokban] című tanulmány öt ágazatot elemez (mezőgazdaság, építőipar, egészségügyi ellátás, jogi és számviteli szolgáltatások) öt tagállamban (Olaszország, Franciaország, Írország, Románia, Svédország). A tanulmány „eszköztárának” ajánlásai a politikai döntéshozóknak és az mkkv-knak szólnak.

2.2. A Kkv 2021, az Európai Bizottság (EB) júliusban közzétett jelentése⁽³⁾ rámutat az mkkv-k digitális elköteleződésének helyzetére a 27 uniós tagállamban két felmérés alapján, amelyeket a világjárvány első szakaszában és 2020 utolsó negyedévében végeztek.

2.3. A 25 milliárd európai mkkv, az EU gazdaságának alappillérei körülbelül 100 millió munkahellyel és az európai GDP közel 57 %-ával, kulcsszerepet játszik az országazati értéktérteremtésben (a független hagyományos kisiparosoktól a szociális gazdaságig, ami 2,8 millió létesítményt jelent, csúcstechnológiai induló innovatív vállalkozások stb.), és felszólít a megfelelő és célzott támogatásra, valamint intelligens és befogadó jogszabályokra, amelyek a munkavállalók számára a jogbiztonság, a bizalom és az életminőség zálogai.

2.4. Az EGSZB azt szeretné, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok által hozott intézkedéseket továbbra is a terepen hajtsák kézzelfoghatóan végre. A fent említett eszköztárnak arra kellene ösztönöznie a hatóságokat, hogy megfelelő kezdeményezéseket kísérletezzenek ki a civil társadalommal és az érintett vállalkozásokkal együtt.

2.5. Az MI, mint az iparágak átalakulásának kulcsa, gyakran elérhetetlen marad az mkkv-k számára: bármilyen elszántak is, belső (emberi erőforrás, költségek, minőségi adatokhoz való hozzáférés stb.) és külső (hozzáférés a széles sávú infrastruktúrákhoz, a finanszírozáshoz, a tájékoztatáshoz, a képzéshez stb.) nehézségekbe ütköznek.

2.6. Az európai ipar felzárkóztatásának kulcsa az MI általános elterjedése az mkkv-knál⁽⁴⁾, mivel a legsérülékenyebbek, az önálló vállalkozók, a mikrovállalkozások, a családi vagy a városi központoktól távol eső struktúrák és a szociális gazdasági vállalkozások külön figyelmet érdemelnek, hátrányos megkülönböztetésük ugyanis az egész EU számára végzetes gazdasági és társadalmi következményekkel járna.

⁽¹⁾ HL C 517., 2021.12.22., 56. o.

⁽²⁾ Az EGSZB CES/FSA/02/2020 sz. pályázati felhívása; ajánlattevő: Space Tec Partners.

⁽³⁾ Az Európai Bizottság 2020/2021. évi jelentése az európai kkv-król, 2021. július.

⁽⁴⁾ Vélemény az MI-ről szóló európai bizottsági összehangolt terv felülvizsgálatáról (HL C 517., 2021.12.22., 56. o.)

2.7. Ahhoz, hogy az mkkv-k beilleszkedhessenek a kiválóságot és a vezető szerepet megcélzó uniós stratégiába, legsürgősebb a bizalom kiépítése. Ehhez az összes intézményes szereplő mozgósítására van szükség az Európai Bizottságtól kezdve a nemzeti kormányokig és a regionális és helyi szervekig, hogy a célzott eszközöket és támogatást a méretük szerint kapják, valamint segítséget és garanciákat biztosítsanak nekik a beruházáshoz. Az mkkv-k és a nagy csoportok közötti MI-szakadék áthidalásához létfontosságú a digitális megosztottság csökkentése és a hálózatok integrálása.

2.8. A bizalom a minden szinten szorosan együttműködő határozott politikai szándék feladata: a szervezett civil társadalom, a szociális partnerek, az egyesületek, a kereskedelmi kamarák, a szakmai szervezetek, az érdekképviselők stb., tájékoztathatják a leginkább a munkavállalókat és a munkáltatókat a tevékenységi ágazat szerinti kockázatokról és kihívásokról, mivel a terepen jelenlévő mkkv-k munkáltatói és alkalmazottai egyaránt ismerik és elismerik őket. Minden kompetenciájuk megvan a politikai döntéshozatal ösztönzésére az összes szinten, hogy az kielégítse az mkkv-k igényeit az MI terén. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamoknak érdekük támogatni a minőségi szociális és egyezményes párbeszédet az mkkv-k-nak szánt szakpolitikák lehető legnagyobb hatékonysága érdekében.

2.9. Kiemelten fontos ténylegesen az mkkv-kat megcélzni az uniós programokkal⁽⁵⁾, például a Digitális Európával és a Horizont Európával. Minden eszközt be kell vetni könnyen használható formában.

2.10. Az algoritmusok növekvő kifinomultsága árt az adatminőségnek és adatvédelemnek, sőt a biztonságnak és az átláthatóságnak is, számos etikai jellegű aggodalomra adva okot (hátrányos megkülönböztetés, társadalmi egyenlőtlenségek növekedése, az emberi döntések önállóságának kérdésessége stb.). Ezek a kihívások, amelyek a legnagyobb elővigyázatosságra kényszerítenek mindenkit, tehát az mkkv-kat is, nem késleltethetik náluk az MI elterjedését.

2.11. A fentebb említett tanulmány eredményei alátámasztják az EGSZB számos ajánlását:

- az MI elterjedése az mkkv-knál elsősorban a vezetőik és alkalmazottaik e téren való szaktudásától függ, ami e technológiák alkalmazása mellett a kockázatok ismeretét is jelenti;
- a méret és a kiforrottság hátránya, ami az MI térnyerésének *de facto* akadálya az mkkv-knál, csupán megfelelő finanszírozással ellensúlyozható. Az EGSZB üdvözlí e tekintetben, hogy az EK 1,98 milliárd eurót különített el a digitális Európa program számára⁽⁶⁾. Az innovációs központok a legjobb hozzáférést biztosítják a legfrissebb digitális kapacitásokhoz és az érdekeltek képzéséhez;
- az mkkv-knak minőségi külső adatbázisokra van szükségük. Az EGSZB már hangsúlyozta, hogy fontos mindenki számára biztosítani a hozzáférést a közzféra nagy adathalmazaihoz, és olyan szilárd programozási felületeket (API), sőt az adatok biztonságos megosztását szolgáló uniós platformokat⁽⁷⁾ létrehozni, mint a Gaia-X. Javasolta továbbá az adatkezelés és adatcsere megosztásos megközelítését is, és kiemelte az önzetlen adatok fejlesztésének fontosságát⁽⁸⁾;
- az MI-technológiák szolgáltatása, az adatokhoz való hozzáférés, a szabványosítás és a finanszírozáshoz való hozzáférés tekintetében az mkkv-knak világos és egységes szabályokra van szükségük az európai piacon, ami a növekedést és foglalkoztatást eredményező egészséges verseny feltétele. Ráadásul nekik maguknak minél hamarabb részt kell venniük az uniós szintű szabványok és szabályozások kidolgozási folyamataiban. Az etikai és felelősségi kérdések világos és átlátható megoldásai segítenek majd elnyerni a polgárok és fogyasztók bizalmát, és ráveszik az mkkv-kat az MI elfogadására.

2.12. Az EGSZB támogatja a fentebb említett tanulmány ajánlásait, hangsúlyozva, hogy ezekhez különösen aktív és állandó politikai szándékre van szükség:

- elősegíteni az oktatás és szakképzés által az MI általános elsajátítását a polgárok által, hogy a civil társadalom minden résztvevője, köztük az mkkv-k is, fesztelenül köteleződhessen el mellette, és e tekintetben szakavatottan és felelősségteljesen viselkedhessen. Elengedhetetlen a felsőfokú képzést gyakorlati eszközökkel kiegészíteni, valamint megfelelő és anyagilag elérhető továbbképzéseket indítani az önálló vállalkozók, az mkkv-k vezetői és munkavállalói számára⁽⁹⁾. Ami a vezetőket illeti, meg kell könnyíteni, hogy külső szakértői véleményhez jussanak a vállalkozások közötti partnerségek (B2B), a mindenki számára elérhető MI, valamint a MI-mint-szolgáltatás (*AI-as-a-service*) révén;

⁽⁵⁾ EGSZB-vélemény (HL C 429., 2020.12.11., 210. o.).

⁽⁶⁾ Ezt Thierry Breton európai biztos jelentette be 2021. november 10-én.

⁽⁷⁾ Lásd: HL C 240., 2019.7.16., 51. o.

⁽⁸⁾ Az adatkormányzási rendeletre irányuló európai bizottsági javaslat (36) preambulumbekzdésében meghatározottak szerint, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52020PC0767>.

⁽⁹⁾ Lásd az EGSZB véleményét (HL C 429., 2020.12.11., 1. o.).

- biztosítani az mkkv-eknek az egyszerű hozzáférést a köz- és magánfinanszírozásokhoz és beindítani számukra az uniós finanszírozási szinergiákat;
- garantálni minden térségben, beleértve a vidéket is, a szükséges infrastruktúrát és összeköttetést a digitális megosztottság elkerülésére és a helytálló és összekapcsolható adatokhoz való hozzáférés elősegítésére, amelyek egyik nagy felhasználója éppen a mezőgazdaság;
- biztosítani a jól összehangoltságot az összes érdekelt fél és szint között;
- elősegíteni a kiberbiztonság fontosságának általános tudatosítását⁽¹⁰⁾, valamint a torzított adatok és más teret hódító esetleges kockázatok által okozott gazdasági és szociális károk tudatosítását. Az MI-eszközök tervezésekor az emberi sokféleség az adatminőség javításának alapvető eszköze;
- széles körben terjesztetni a bevált gyakorlatokat és a terepen elért sikertörténeteket, megkönnyíteni a tapasztalati visszajelzések megosztását, ami beindíthatja az MI általános térnyerését az mkkv-knál.

2.13. Az EGSZB szeretné felhívni az európai intézmények figyelmét az MI tekintetében a következő cselekvési elvekre:

- kicsiben kezdeni, ezzel megfelelő és arányos döntéshozást sugalmazni, amelyet később ki lehet terjesztetni a nagy vállalatokra is;
- megerősíteni a jogbiztonságot és elősegíteni a szabályok helyes értését, hogy a vállalkozás könnyebben elfogadja őket, és ezzel is támogatni az innováció és az MI fejlesztéséhez szükséges beruházásait;
- megkönnyíteni mindenki számára az MI megértését a politikai eszközök és kezdeményezések közötti szinergiák jobb összehangolása és növelése által egy erre szolgáló mkkv-platform segítségével;
- előmozdítani az előzetes valóság-hű kísérletezést különösen az operatív kötelezettségvállalási jegyzőkönyvek által. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy „tesztelési helyszínekre és szabályozási kötöttségek nélküli tesztelési környezetre van szükség, amelyek lehetővé teszik a kísérletezést és az új ötletek kipróbálását”⁽¹¹⁾, valamint hogy a jobb alkalmasság érdekében ezeket az eszközöket értékelni kell⁽¹²⁾. A digitális innovációs központoknak, az Enterprise Europe Network (EEN)-hálózatnak és az igényalapú platformoknak szorosan együttműködve kell támogatniuk a kkv-k végrehajtási erőfeszítéseit.
- elősegíteni az összeurópai megközelítést létrehozva az európai egységes piacot és hozzáigazítva a szakpolitikákat a tagállamok igényeihez az MI fejlesztésétől egészen annak alkalmazásáig;
- lehetővé tenni a nyílt adat típusú hozzáférést az adatok védelmének és rendelkezési jogának tiszteletben tartásával, valamint az MI-alapú rendszereket tápláló adatáramlás növelését;
- átlátszó európai egységes piacot garantálni a kockázatok csökkentésére és az MI-megoldások mkkv-k felé való átvihetőségének növelésére. Ennek egyik fő feltétele az alapvető digitális infrastruktúra összekapcsolhatósága.

3. Részletes megjegyzések⁽¹³⁾

3.1. Mezőgazdaság

3.1.1. A családi mkkv-kban (2016-ban a mezőgazdálkodás 96 %-a) dúskáló mezőgazdasági ágazat számos kihívással szembesül: demográfiai és éghajlati változások, vonzerő és versenyképesség.

3.1.2. Tekintettel az MI és a robotika bizonyított előnyeire ebben az ágazatban, érdemes folyamatos támogatásban részesíteni a mezőgazdasági termelőket és alkalmazottaikat, átsegítve őket e változásokon, fejleszteni az e téren való képzést és az adatmegosztásra és adatösszesítésre vonatkozó megfelelő oktatást⁽¹⁴⁾, új, az együttműködési megoldásokhoz fogható költségmegosztási módokat keresve.

⁽¹⁰⁾ Lásd az EGSZB véleményének (4.7) és (4.8) bekezdését (HL C 429., 2020.12.11., 1. o.).

⁽¹¹⁾ Lásd: HL C 240., 2019.7.16., 51. o.

⁽¹²⁾ Lásd: HL C 240., 2019.7.16., 51. o.

⁽¹³⁾ E részletes megjegyzések a fent említett EGSZB-tanulmányban elemzett különböző ágazatokat tekintik át.

⁽¹⁴⁾ A mezőgazdasági termelők, bár sűrűn használják a műholdas és automatizált adatokat, vonakodnak megosztani a sajátjaikat az *Intelligence artificielle – État de l'art et perspectives pour la France* [Mesterséges intelligencia – A szakterület helyzete és franciaországi kilátások] című 2021-es jelentés szerint.

3.2. Építőipar

3.2.1. Ez a tetemes munkaerőt foglalkoztató ágazat még többet nyerhetne a digitalizálásból: cégeinek 36 %-a alkalmazott legalább egy MI-technológiát, szemben az összes ágazatbeli 42 %-kal.

3.2.2. Az ágazatban egyre fontosabbá váló épületinformációs modellezés (vagy BIM, *building information modeling*) esetében, amelyet 2016-ban már a vállalatok 29 %-a használt, komolyan be kell fektetni a képzésbe, és garantálni kell az elektronikus tervezési szoftverekhez való nyílt és megkülönböztetésmentes hozzáférést nyílt és szabványosított interfészeken keresztül (*open BIM*), hogy az mkkv-k ne szoruljanak ki a piacról.

3.2.3. Jellemzői és a benne rejlő lehetőségek az ágazatot a zöld és digitális Európa bemutatóterévé tehetik, amennyiben technológiai és közbeszerzési jogi értelemben biztosítottak a piachoz való hozzáférés biztonságának előfeltételei.

3.3. Egészségügy

3.3.1. Az egészségügyben sokkal inkább, mint máshol az innovációnak meg kell felelnie – még hozzá a fejlesztéstől a felhasználásig – az etikai és biztonsági követelményeknek. Az egészségügyre szakosított MI fejlesztéséhez szükség van az elégséges és minőségi adatokhoz való hozzáférésre. Az mkkv-knak e tekintetben a tesztkörnyezet-típusú területi tapasztalatok nagy segítséget jelentenének.

3.3.2. Mivel hangsúlyosan jelen vannak az orvosi felszerelések (az ágazatbeli 32 000 cég 95 %-a) és a szolgáltatások terén, az mkkv-k az innováció és a termelékenység éllovasai (a cégek 47 %-a már bevezetett valamilyen MI-technológiát).

3.3.3. Azonban a magas K+F-költségek és az innováció hosszú ciklusai, a forgalomba hozatal bonyolult engedélyeztetése és az általános adatvédelmi rendelet kötelező érvényű kerete mindezt megnehezítik.

3.3.4. Az európai megbízható egészségügyi adattér létrehozása, valamint a szakmában és a digitális technikában egyaránt képzett alkalmazottak felvétele az mkkv-k esetében is elősegítené a gazdaságosabb innovatív megoldások térnyerését a fenntarthatóbb reziliens egészségügyi rendszerek érdekében ⁽¹⁵⁾.

3.4. Szabad foglalkozások ⁽¹⁶⁾

3.4.1. Mivel a szabadfoglalkozásúak nagyon érzékeny adatokkal dolgoznak, a magánélet tiszteltetben tartása, a titoktartás, az átláthatóság és a hátrányos megkülönböztetés hiánya terén különösen kiélezett a kockázat ebben az ágazatban.

3.4.2. A legmegterhelőbb feladatok automatizálására használt MI segíthetne a szabadfoglalkozásúaknak a fő tevékenységükre összpontosítani és még inkább megfelelni az ügyfeleik/pácienseik igényeinek.

3.4.3. Mint az EGSZB „Szabadfoglalkozásúak 4.0” című véleménye ⁽¹⁷⁾ is hangsúlyozza, az MI megkérdőjelezi a szabadfoglalkozású és ügyfele közötti sajátos bizalmi viszonyt, valamint a függetlenség és a szakmai felelősség fogalmait. Ez tehát azzal is jár, hogy felül kell vizsgálni a szakmai etikai szabályokat, belefoglalva az MI-hez kötődő technikai és etikai szempontokat, és új képzési követelményeket kell felállítani beleértve a kapcsolódó kompetenciákat is (adatbiztonság és adatminőség, személyes adatok védelme, kiberbiztonság stb.).

3.5. Jogi tanácsadás

3.5.1. Bár a gazdasági ciklusok tartósan és függetlenül növekednek (2014 és 2018 között évi 2,6 %), az ágazatbeli előrelépést lassítják az átláthatósági és torzítási problémák, amelyeknek az MI kezdettől fogva ki volt téve a bizalomnak ezen a közvetlen emberi érintkezéstől függő területén.

3.6. Számvitel/kontrolling

3.6.1. 2018-ban 640 000 uniós vállalkozás működött ebben az ágazatban, túlnyomórészt mkkv-k. A számviteli feladatok fele automatizálható, ezért az MI jó lehetőség a hozzáadott értéket illetően, és segítene a szakmai tevékenységet ismét az ügyfélnek nyújtott tanácsadásra összpontosítani.

⁽¹⁵⁾ Lásd különösen az EGSZB véleményét, HL C 341., 2021.8.24., 76. o., a véleményt az MI-ről szóló összehangolt tervről, HL C 517., 2021.12.22., 56. o., továbbá az Európai Bizottság 2021. évi stratégiai előrejelzési jelentését.

⁽¹⁶⁾ Az EUB meghatározása szerint szabad foglalkozásokon „olyan tevékenységeket értünk, amelyek többek között hangsúlyosan szellemi-eszmei természetűek, magas szintű képzést igényelnek, és rendszerint pontos és szigorú szakmai szabályozás vonatkozik rájuk” (C 267/99, I-7467 sz. ítélet, 2001).

⁽¹⁷⁾ HL C 286., 2021.7.16., 8. o.

3.6.2. Ebben a két ágazatban és különösen az adatfeltörés kockázatainak elhárítására a másodikban, fölöttébb kívánatos vegyes profilok kialakítása, vagyis a jog vagy a számvitel társítása az informatikával.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Új generációs kkv-stratégia – hatékonyabb és gyorsabb végrehajtás**(saját kezdeményezésű vélemény)**

(2022/C 194/02)

Előadó: **Milena ANGELOVA**Társelőadó: **Panagiotis GKOFAS**

Közgyűlési határozat:	2021.3.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.19.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	235/1/7

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A kkv-k jelentik az EU gazdaságának gerincét, ezért a gazdasági fellendülés nagymértékben függ attól, hogy a kkv-k milyen sikeresen tudnak alkalmazkodni, illetve mennyire sikeresen működnek majd a világiárvány utáni új körülmények között, amelyeket a digitális és a zöld átállás által előidézett mélyreható változások formálnak. Ahhoz, hogy a kkv-k ne csak túléljenek, hanem sikeresen tudjanak gyarapodni, növekedni és terjeszkedni is, előmozdítva az uniós gazdaság fejlődését, valamint színvonalas munkahelyeket és jóllétet teremtve a polgárok számára, az EU-nak és a tagállamoknak további erőfeszítéseket kell tenniük annak érdekében, hogy kedvező üzleti környezetet, valamint megfelelő finanszírozási és támogatási intézkedéseket biztosítsanak a kkv-k számára.

1.2. A jövő igényeihez igazodó szakpolitikai és szabályozási keretnek biztonságot, következetességet, egyértelműséget és egyenlő versenyfeltételeket kell biztosítania a kkv-k számára. Emellett új szakpolitikai intézkedések bevezetésekor vagy a meglévők felülvizsgálatakor tiszteletben kell tartani a minőségi jogalkotás⁽¹⁾ és a versenyképességi vizsgálat elvét, fenntartva ugyanakkor a magas szintű környezetvédelmet és szociális védelmet. Az EGSZB észszerűsített adminisztratív eljárásokat szorgalmaz, hogy az erőforrásokat ne olyan tevékenységekre összpontosítsák, amelyek akadályozzák a vállalkozásfejlesztési erőfeszítéseket.

1.3. Az EGSZB megismétli a „pénzügyi és finanszírozási ombudsmanok” hálózatának létrehozására és fejlesztésére irányuló javaslatát, akik a kkv-k rövid távú likviditásának javítására irányuló intézkedések végrehajtását kísérik figyelemmel. A következők tartoznának e hálózat feladatai közé: a kkv-k forráshoz jutásának elősegítése; minőségi adatok gyűjtése és elemzése annak megismerése érdekében, hogy a közvetítő bankok használnak-e pénzügyi eszközöket a pénzügyi forrásokra leginkább rászoruló kkv-k elérésére, ha igen, hogyan használják azokat, illetve miért nem nyújtanak nekik hitelt; egyúttal közvetíthetne a kkv-k és a finanszírozást nyújtók közötti átfogóbb vitákban is. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok mielőbb dolgozzanak ki és valósítsanak meg egy egyszerű pályázati eljárást a kkv-k számára, hogy megkönnyítsék és felgyorsítsák az uniós forrásokhoz való hozzáférésüket.

1.4. Az EGSZB fontos rövid távú szakpolitikai intézkedésnek tekinti a belső és a nemzetközi piacok zökkenőmentes működésének lehetővé tételét, és arra kéri a tagállamokat, hogy a késedelmes fizetésekről szóló irányelv⁽²⁾ hatékony alkalmazása mellett tegyenek külön erőfeszítéseket annak érdekében, hogy a kkv-k számára lehetőséget biztosítsanak a közbeszerzési eljárásokban való részvételre és a közbeszerzési szerződések elnyerésére, valamint általánosságban gyorsítsák fel az állami beruházásokat a vállalkozások forgalmának növelése érdekében. Az EGSZB üdvözli az állami támogatások ideiglenes keretrendszerének 2022 júniusáig történő meghosszabbítására irányuló európai bizottsági javaslatot, mivel az elősegíti a piacalapú Covid19 utáni feltételek megteremtését.

⁽¹⁾ HL C 517., 2021.12.22., 45. o., 3.6.3. pont.

⁽²⁾ HL L 48., 2011.2.23., 1. o.

1.5. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a kkv-k számára kulcsfontosságú a kompetenciák és készségek – többek között a digitális és a környezetvédelmi készségek – fejlesztése. Ez a vállalkozókat, a vállalatvezetőket és a munkavállalókat egyaránt érinti. Az új készségek iránti kereslet miatt a szakképzések, valamint a tovább- és átképzések egyaránt kiigazításra szorulnak. A szociális párbeszéd fontos szerepet játszik a készségfejlesztésben, emellett pedig szükség van a bevált szakoktatási és szakképzési gyakorlatok előmozdítására és megosztására is a megfelelő uniós kezdeményezések révén, a kkv-k szervezetei, a szociális partnerek és a tagállamok közötti együttműködés keretében.

1.6. Különösen a mikro- és kisvállalkozásoknak, a családi és a hagyományos vállalkozásoknak, valamint a szociális gazdaság vállalkozásainak van szükségük gyakorlati, helyi szintű támogatásra, konkrét kampányokra, eszközökre és tanácsadásra. Sokkal többet kell tenni a kielégítő és alkalmazható tanácsadási szolgáltatások rendelkezésre állásának és hozzáférhetőségének biztosítása érdekében – és ehhez nélkülözhetetlen a kkv-k szervezeteinek támogatása is. Az EGSZB üdvözlözi az Európai Bizottság által elindított, a szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési tervet⁽³⁾.

1.7. A más vállalkozásokkal és érdekelt felekkel való hálózatépítés, illetve a velük folytatott együttműködés és létrehozott partnerségek megerősítése szintén hozzájárul, hogy a kkv-k gyorsabban talpra álljanak, felgyorsuljon a digitalizációjuk, valamint képesek legyenek az ökológizálás útjára lépni, többek között azért, hogy szorosan bevonják őket az ipari ökoszisztémák átállási pályáinak előkészítésébe. Míg a Covid19-világjárvány a kkv-k körében a digitális éllavasok esetében elősegítette a digitalizáció terjedését, a lemaradásban lévők esetében ugyanakkor mélyítette a digitális szakadékot. Emellett hangsúlyozottan alaposabb munkára van szükség ahhoz, hogy felmérjék azokat a lehetőségeket és kihívásokat, amelyekkel a kkv-k – különösen a legsérülékenyebbek, a legkevesebb erőforrással rendelkezők – szembesülnek a zöld átállás miatt, valamint hogy támogatni lehessen őket az ezzel kapcsolatos erőfeszítéseikben. A kkv-kat képviselő szervezetek megkönynyíthatják és segíthetik ezt a folyamatot – ehhez külön támogatási intézkedéseket és a közös fellépések finanszírozására szolgáló eszközöket kell kidolgozni és kínálni számukra.

1.8. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a kkv-követek hálózata, az Enterprise Europe Network és a kkv-k szervezetei központi szerepet játszanak abban, hogy minden támogatási intézkedés tekintetében a kkv-k lehető legzélesebb köréhez eljuttassák, illetve terjesszék az információkat, valamint kéri őket, hogy úgy alakítsák struktúráikat és munkamódszereiket, hogy jobban megfeleljenek ezeknek az igényeknek. Az EGSZB azt javasolja, hogy erősítsék meg még jobban a kkv-k uniós és nemzeti szintű szervezetei és a kkv-követek hálózata közötti kapcsolatokat egy interaktívabb modell létrehozása, valamint a kkv-követek szerepének jobb megértése és elismerése érdekében. E modell keretében állandó és közvetlen, következetes, szoros és átfogó kapcsolatot kellene fenntartani a kkv-kkal és a kkv-kat képviselő szervezetekkel. A kkv-követek feladata, hogy az uniós szakpolitikákat az adott tagállamban konkrét intézkedésekbe és támogatási rendszerekbe ültessék át az érintettek igényeire szabva, valamint megszervezzék az egyes kkv-k sajátos helyzetének kezelésére irányuló gyakorlati intézkedéseket, hogy senkit se hagyjanak hátra. Az EGSZB érdeklődéssel várja, hogy mielőbb kinevezzenek egy uniós kkv-követet, aki ténylegesen vezető szerepet tölt be ebben a folyamatban.

2. A vélemény háttere

2.1. Az EGSZB olyan „új generációs uniós kkv-stratégia” kidolgozását szorgalmazta, amely reagálna az új helyzetre⁽⁴⁾, mivel az Európai Bizottság éppen a Covid19-világjárvány megjelenése előtt indította el az uniós kkv-stratégiát⁽⁵⁾. Továbbá a 2021–2027-es többéves pénzügyi keret, valamint a Next Generation EU keretében kidolgozott nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek kapcsán végzett munka lezárásakor fontos értékelni, hogy valóban megvalósult-e az a cél, hogy a kkv-k támogatási intézkedéseket helyezték e programok középpontjába. Ez a feladat különösen sürgős és fontos, mivel a gyors és sikeres végrehajtás biztosítása érdekében továbbra is gondoskodni kell arról, hogy uniós, nemzeti és regionális szinten jobban figyelembe vegyék a kkv-kat képviselő szervezetek által tett számos ajánlást és javaslatot.

2.2. Az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye a korábbi véleményre⁽⁶⁾ építve – az abban foglalt ajánlások megismétlése nélkül – arra összpontosít, hogy miként lehet jobban kielégíteni a kkv-k ösztönzéssel és támogatással kapcsolatos igényeit. Ezek az igények nemcsak a Covid19 utáni új helyzetből fakadnak, hanem abból is, hogy az uniós kkv-knak – amelyek uniós és tagállami szinten egyaránt fontos szerepet játszanak a gazdaság és a társadalom helyreállításában és rezilienciájának növelésében – az egyik legbonyolultabb jogszabályi keretnek kell megfelelniük. A véleményben az EGSZB azt taglalja, hogy miként segítik elő az uniós pénzeszközök és más szakpolitikai támogatási intézkedések a kkv-kban rejlő lehetőségek kiaknázását, illetve mit lehet tenni a végrehajtás felgyorsítása és a kkv-stratégia sikeres és gyors megvalósításának biztosítása érdekében, a közelmúltbeli tapasztalatokon és fejleményeken alapuló esetleges kiigazításokat is ideértve.

3. Kihívások, lehetőségek és a kkv-k eltérő kapacitásai

3.1. A kkv-k komoly kihívásokkal néznek szembe nemcsak a világjárványból való gazdasági kilábalás és a világjárvány utáni új körülményekhez való alkalmazkodás szempontjából, hanem a digitális és zöld átállás, valamint a demográfiai változások tekintetében is. Az új helyzet ugyanakkor lehetőségeket is teremt a kkv-k számára, különösen, ha megfelelő támogatási intézkedések állnak rendelkezésre, amelyek a kkv-k meglehetősen eltérő sajátosságaihoz és a kkv-k kilábalási, digitalizációs és ökológizálási kapacitásához igazodnak⁽⁷⁾.

⁽³⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=10117&furtherNews=yes#navItem-1>.

⁽⁴⁾ HL C 429., 2020.12.11., 210. o.

⁽⁵⁾ COM(2020) 103 final.

⁽⁶⁾ HL C 429., 2020.12.11., 210. o.

⁽⁷⁾ HL C 197., 2018.6.8., 1. o.

3.2. A világválság gyökeresen megváltoztatta a kkv-k működési környezetét, mivel a globális piacokon is jelentős változásokat idézett elő, valamint nőttek az energia- és szállítási költségek is, amit a közelmúltban a növekvő infláció és a negatív kamatlábak tovább súlyosbítottak. A kkv-kat ezen kívül a következők sújtották: a fogyasztói kereslet és a bevételek visszaesése, ami negatív hatással volt a pénzforgalomra és a tőkéhez jutásra, az ellátási lánc zavarai (nyersanyaghiány és áremelkedések), valamint a munkavállalói kapacitás, a jólét és a strukturális munkaerőhiány közötti egyensúly megteremtéséhez kapcsolódó kihívások. A likviditáshiány, a fizetési késedelmek és a megnövekedett finanszírozási igény ugyancsak jelentős kihívásokat jelentenek, amelyek a világválság során tovább súlyosbodtak.

3.3. A kkv-k igen sokfélék és heterogének, kilábalási és fejlődési kapacitásuk is eltér attól függően, hogy a fogyasztói piacokon kínálnak árukat és szolgáltatásokat, vagy pedig a nagyobb cégek számára nyújtanak köztes termékeket. Továbbá a főként nemzeti vagy akár helyi szinten működő kkv-k talpra állása erősen függ a belföldi viszonyok rendeződésétől, míg az egységes piacon kereskedő kkv-k számára az egységes piac zökkenőmentes működése a meghatározó, a nemzetközi szinten működő kkv-k pedig a megzavart nemzetközi értékláncok helyreállítására, áthelyezésére és diverzifikálására, valamint a szabadkereskedelmi megállapodások gyors végrehajtására számítanak.

3.4. Sajnálatos módon a 27 tagú EU-ban a kkv-k a digitalizációjuk szintjét tekintve le vannak maradva a brit, a norvég, az amerikai és az ázsiai társaikhoz képest. Bár a világválság időszaka segítette felhívni a figyelmet a digitalizáció jelentőségére, ugyanakkor el is mélyítette a digitális szakadékot az élen járók és az őket követők között, és továbbra is problémát jelent, hogy a kkv-k nem rendelkeznek kellő szakértelemmel és erőforrással ahhoz, hogy ezt a hasznukra tudják fordítani, a következőknek vannak ugyanis híján:

- a digitalizációhoz szükséges digitális technológia és eszközök ismerete és elérhetősége, valamint készségfejlesztés,
- megfelelő összeköttetés, digitális eszközök és szolgáltatások,
- idő és finanszírozás,
- a digitális stratégia konkrét üzleti modellel való ötvözésére való képesség (beleértve az arra való képesség hiányát is, hogy az új technológiákat a meglévő technológiákkal és üzleti folyamatokkal ötvözzék, illetve átterjenek a korábbi rendszerekről vagy üzemen kívül helyezték a régi technológiákat).

3.5. A kkv-k körében végzett felmérés eredményei alátámasztják az EGSZB korábbi következtetéseinek⁽⁸⁾ helyességét, mivel a kkv-k 72 %-a úgy véli, hogy az állami támogatási rendszerekhez való jobb hozzáférés hasznos lenne ahhoz, hogy folytathassák a digitalizációt, és egyúttal hasznosnak tartják a szükséges készségek és szakértelem megszerzéséhez és a hálózatokhoz való hozzáféréshez nyújtott támogatást (61 %, illetve 62 %), valamint a forrásteremtéshez nyújtott segítséget (50 %) is. Minden kkv nagyobb hasznát látná a támogatásoknak és a támogatott állami finanszírozásnak, mint a pénzügyi eszközöknek.

3.6. A kkv-k számára egyre fontosabbá válnak az olyan immateriális javak is, mint az imázs vagy az ügyfelekkel ápolott hosszú távú kapcsolatok, hogy ki tudják elégíteni a folyamatosan változó és növekvő igényeket, valamint meg tudjanak felelni a fenntarthatóság miatt megnövekedett szintű versenynek. A digitalizáció és az ökológizálás kéz a kézben járnak, mivel a digitalizáció segít a vállalkozásoknak optimalizálni az erőforrás-felhasználást és csökkenteni a környezeti hatásokat, ugyanakkor a digitalizáció éghajlatra és környezetre gyakorolt kedvezőtlen hatásait is kezelni kell, főként tágabb rendszerszinten.

3.7. A kkv-k gyakran bizonytalanok, nem ismerik és nem értik a konkrét éghajlat- és környezetvédelmi politikákat, többek között az új pénzügyi eszközökkel kapcsolatos követelményeket sem. A zöld megállapodás és az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag többek között közvetlen követelményeken keresztül, illetve közvetve, az erőforrások megnövekedett költségei révén érintheti a kkv-kat. Ugyanakkor a hatékonyabb energia- és anyagfelhasználás és logisztika költségmegtakarítást is eredményezhet, a fenntarthatóbb termékek pedig – az ügyfelek elvárásaitól függően – előnyöket teremthetnek a piacokon. A környezetvédelmi és éghajlatváltozás elleni küzdelmet szolgáló technológiák és megoldások iránti belföldi és globális kereslet növekedése lehetőséget jelent azon vállalkozások számára, amelyek más vállalkozásoknak vagy a közsférának nyújtanak megoldásokat. A befektetők és a finanszírozók fenntarthatósági elvárásai is egyértelmű növekedési tendenciát mutatnak.

3.8. Ezenkívül a kkv-k digitális és zöld átállásban elfoglalt helyét a következők befolyásolják:

- a kkv-k mérete, amely kihat az erőforrások rendelkezésre állására és hozzáférhetőségére. Noha a mikro-, kis- és középvállalkozások hasonlóak az általuk előállított hozzáadott érték arányát tekintve, az egyes kategóriákba tartozó vállalkozások száma jelentősen eltér (93,3 %, 5,7 %, illetve 0,9 % 2020-ban). A legkevesebb erőforrással rendelkező mikrovállalkozások túlsúlya jól mutatja a kihívások jellegét és mértékét,

⁽⁸⁾ HL C 429., 2020.12.11., 210. o. és a korábbi vélemények.

- a kkv-k piaci helyzete és az általuk képviselt ágazat terén megfigyelhető különbségek – pl. a digitalizációt és ökológizálást szolgáló technológiákat és megoldásokat kifejlesztő és szolgáltató vállalkozások más helyzetben vannak, mint azok, amelyek e megoldásokat bevezetik és használják,
- a vállalkozások kora és növekedési intenzitása. Az induló innovatív vállalkozások és a növekvő innovatív vállalkozások nagyobb valószínűséggel használnak fejlett digitális technológiákat, mint más kkv-k,
- általános üzleti környezet, amelynek vonzónak és támogatónak kell lennie a vállalkozói szellem, az innováció, a beruházások és a kereskedelem szempontjából,
- tagállamok közötti különbségek – a digitális átállást illetően ezek főként a digitális infrastruktúrára és a digitális készségekre vonatkoznak, míg a zöld átállást illetően e különbségek például a gazdaság természetierőforrás-intenzitásából, valamint és a környezetgazdálkodással kapcsolatos eltérő hagyományokból és kultúrákból fakadnak,
- különböző helyszínek – a kkv-k különböző keretfeltételekkel találkoznak például a városokban és a vidéki területeken.

3.9. Mivel az uniós vállalkozók előregednek, az Európai Bizottságnak elő kell mozdítania és meg kell könnyítenie a vállalkozások átruházását, mivel ez a foglalkoztatás és a vállalkozások megőrzése révén az egész gazdaság javát szolgálja, és a kkv-k segítségére van abban, hogy ki tudják elégíteni a jövőbeli igényeket, mivel mindez jobb felkészültséget és készségeket jelenthet a digitalizáció, az ökológizálás és a vállalkozások megújulása terén. Sikeres vállalkozásátruházás révén korszerűsíthető és átalakítható az üzleti modell úgy, hogy az digitális és fenntartható legyen, ellenben a sikertelen vagy meg nem valósult vállalkozásátruházások végső soron munkahelyek elvesztéséhez és a gazdasági növekedés elmaradásához vezetnek. A vállalkozói sokszínűség előmozdítása – pl. a nők és a harmadik országbeli állampolgárok bevonása – hozzáadott értéket teremthet és felgyorsíthatja a növekedést a stratégiai iparágak és az üzleti ágazatok számos területén. A szociális gazdasági modelleknek, például a munkavállalók tulajdonában álló szervezeteknek is szerepet kell játszaniuk ebben.

4. A sikeres új generációs kkv-stratégia alapelvei

4.1. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy gyorsítsák fel a kkv-stratégia végrehajtását, valamint azt a kkv-k különböző feltételeinek, kapacitásainak és igényeinek megfelelően, az alábbi elvekkel összhangban igazítsák ki.

4.2. A fellendülést és a rezilienciát ösztönző uniós és nemzeti szintű intézkedéseknek elő kell segíteniük a gazdasági, szociális és környezeti szempontból fenntartható fejlődést. Ugyan az állami beruházás és finanszírozás alapvető szerepet játszik, ez nem homályosíthatja el a magánberuházások jelentőségét és a kedvező üzleti környezet megteremtésének szükségességét, különösen akkor, amikor a jelentős változást hozó folyamatokat is megfelelően irányítani kell. Általános szabályként az uniós szakpolitikai intézkedéseknek a világválság után egy olyan fenntartható gazdasághoz kell vezetniük, amely az állami támogatás és a protekcionizmus helyett inkább az innováción, a készségeken és a versenyen alapul.

4.3. Mivel a vállalkozások a munkahelyteremtés és az általános jóllét javítása révén létfontosságú gazdasági és társadalmi szerepet töltenek be, az uniós szakpolitikák középpontjában olyan támogatási intézkedéseknek kell állniuk, amelyek lehetővé teszik a vállalkozások fejlődését. E kérést az is indokolja, hogy a vállalkozások alapvető szerepet játszanak mind a kettős átállás megvalósításában, mind a versenyképes, digitális, klímabarát és körforgásos gazdaság megteremtésére vonatkozó célkitűzés elérésében. E fejlődést egyre inkább a piaci mechanizmusok irányítják, felelősségteljes szociális párbeszéddel támogatva.

4.4. Tekintve, hogy az EU-ban (a 2020-as adatok alapján) a hozzáadott érték 53 %-a és a foglalkoztatottak 65 %-a a kkv-knak tudható be, tagadhatatlan, hogy döntő szerepet töltenek be az uniós gazdaságban és annak sikeres helyreállításában. Különös figyelmet kell szentelni a mikro-kkv-k (az összes kkv 93 %-a) különleges igényeinek, és fokozni kell a szociális gazdaság fő motorjaként betöltött szerepüket. Mivel a kkv-k és a nagyvállalatok számos módon kapcsolódnak egymáshoz, az érintett ökoszisztémákba és értékláncokba való hatékonyabb integrációjuk kölcsönösen előnyös.

4.5. Mivel a kkv-k nagymértékben különböznek egymástól a kilábalási, digitalizációs és ökológizálási kapacitásuk szempontjából, nincs egységesen alkalmazható megoldás. A támogatási intézkedések esetében figyelembe kell venni, hogy a kkv-k általános kapacitása a vállalkozás által a világválság során elszenvedett veszteségek jellegétől, mértékétől és okától (ami gyakran ágazatspecifikus), a vállalkozás piacokon, értékláncokban és üzleti ökoszisztémákban elfoglalt helyétől, a vállalkozás digitális és zöld átállásban betöltött szerepétől és szintjétől, a vállalkozás pénzügyi, fizikai és emberi erőforrásaitól, valamint az adott tagállamban biztosított működési környezettől függ.

4.6. Mivel a világválság rövid távú következményeit még nem sikerült kezelni, továbbra is fontos, hogy az egészséges vállalkozások segítséget kapjanak a jelenlegi helyzet túléléséhez. Ugyanakkor a hosszabb távú digitális és zöld átállást lehetővé tevő és támogató feltételeket azonnal javítani kell. Mind a rövid távú, mind a közép- és hosszú távú uniós finanszírozási és egyéb szakpolitikai intézkedések végrehajtásának középpontjában tehát a kkv-knak kell állniuk.

4.7. A Covid19-válság rávilágított arra, hogy a szükségtelen csődök elkerülése és a munkahelyek megmentése érdekében támogatni kell a pénzügyi nehézségekkel küzdő vállalkozásokat és vállalkozókat. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy folytassák munkájukat a vállalkozók második esélye és újrakezdése előtt álló akadályok felszámolására irányulóan, valamint gyorsan és megfelelően hajtsák végre a szerkezetátalakításról és fizetéseképtelenségről szóló irányelvet⁽⁹⁾, amely arra ösztönzi a tagállamokat, hogy hozzanak létre korai előrejelző rendszereket, amelyek révén időben lehet segítséget nyújtani a bajba jutott vállalkozóknak.

5. A stabil üzleti környezet lehetővé tétele

5.1. A kkv-stratégia szorosan kapcsolódik az iparstratégiához, és a kettőt egyszerre kell kidolgozni és végrehajtani a kedvező üzleti feltételek megteremtése szempontjából, beleértve az áruk, a szolgáltatások, a tőke, az adatok és a munkaerő jól működő egységes piacát, a zökkenőmentes kettős átállást, valamint az EU kulcsfontosságú iparágakon és a kkv-k kapcsolódó értékláncain belüli nyitott stratégiai autonómiáját. Elengedhetetlen a kkv-k szoros bevonása az ipari ökoszisztémák átállási pályáinak előkészítésébe.

5.2. A tagállamok úgy segíthetik felgyorsítani a kkv-k fejlődését, hogy uniós és nemzeti szinten egyaránt több lehetőséget biztosítsanak számukra a közbeszerzési eljárásokban való részvétellel és a közbeszerzési szerződések elnyerésére, valamint általánosságban felgyorsítják az állami beruházásokat, hogy az érintett vállalkozások forgalma gyorsabban növekedjen. A késedelmes fizetésekről szóló irányelvben megállapított, a közigazgatások által a vállalkozásoknak teljesített kifizetésekre vonatkozó szabályok szigorúbb végrehajtást igényelnek, valamint új jogorvoslati lehetőségeket kell előírni, a magánvállalkozások közötti tranzakciók felgyorsítására irányulóan is. A kifizetések felgyorsítása tovább javíthatja a kkv-k likviditását.

5.3. Az áruk kölcsönös elismerése biztosíthatja az áruk szabad mozgását az EU-ban, de sok kkv továbbra is nehézségekkel szembesül más tagállamok piacára való belépéskor a megterhelő nemzeti adminisztratív eljárások miatt. Az EGSZB kiemeli, hogy a szabványosítás nagy jelentőséggel bír a piaci akadályok felszámolásában és a határokon átnyúló tevékenységek elősegítésében. Továbbra is elő kell mozdítani az érdekelt felek, például a kkv-k hatékony részvételét a szabványosítási folyamatokban, mind uniós, mind nemzetközi szinten. A szabványokat kkv-barát módon kell kidolgozni, valamint támogatást és iránymutatást kell nyújtani a szabványok kkv-k általi alkalmazásához.

5.4. A nemzetközi kereskedelem fontos szerepet játszik a vállalkozások és az uniós gazdaság növekedése és fejlődése szempontjából. A kkv-k piacra jutásának, nemzetközivé válásának és növekedésének elősegítése érdekében a világválsághoz kapcsolódó akadályok elhárítása mellett a nyitott és szabályokon alapuló kereskedelemről szóló hosszabb távú, két- és többoldalú tárgyalásokat is folytatni kell.

5.5. Ahhoz, hogy el lehessen érni az új generációs kkv-stratégia célkitűzéseit – egyúttal kezelve a költségek és az átláthatóság terén jelentkező számos kihívást is –, az említett stratégiát olyan támogató és ösztönző szabályozási keretnek kell kísérnie, amely előmozdítja a kkv-k hatékony és gyors talpra állását, fejlődését és foglalkoztatási képességét. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szakpolitikai és szabályozási keretnek biztonságos, következetességet és egyértelműséget kell biztosítania a kkv-k számára, meg kell felelnie a minőségi jogalkotási programnak⁽¹⁰⁾, beleértve a versenyképességi ellenőrzéseket és a különböző kezdeményezések kumulatív hatásainak értékelését, valamint teljes mértékben végre kell hajtania a kisvállalkozói intézkedéscsomagot és az egyszeri adatszolgáltatás elvét, ugyanakkor fenn kell tartania a magas szintű környezetvédelmi és szociális védelmet, és egyenlő versenyfeltételeket kell biztosítania. A szabályozást illetően a versenyszféra méretét is figyelembe kell venni, felmérve ezáltal, hogy egyes konkrét szabályok esetében minden vállalatra ugyanolyan szabályoknak kell-e vonatkozniuk, vagy azokat a vállalatok méretének megfelelően egyedileg kell-e kialakítani. Az EGSZB emellett észszerűsített adminisztratív eljárásokat szorgalmaz, hogy az erőforrásokat ne olyan tevékenységekre összpontosítsák, amelyek helyett, hogy erősítenék, inkább akadályozzák a vállalkozásfejlesztési erőfeszítéseket.

5.6. Az áruk, a szolgáltatások és a munkavállalók szabad áramlásának, valamint a kkv-k üzletmenet-folytonosságának biztosítása érdekében szükség van az egységes piacon hozott intézkedések tagállamok közötti jobb összehangolására olyan előre nem látható körülmények között, mint például a világválság. Az egységes piaci szükséghelyzeti eszközre vonatkozó, küszöbönálló kezdeményezés fontos alapul szolgál ehhez a munkához.

5.7. Az EGSZB úgy véli, hogy az olyan kkv-k esetében, amelyeket a szolgáltató és az ügyfél közötti nagyfokú információs aszimmetria jellemez, valamint az olyan szolgáltatások esetében, amelyek során a szolgáltató az ügyfél meghatalmazottjaként jár el (pl. a szabadfoglalkozásúak esetében), a szakmai szabályozás védheti a szolgáltatások biztonságát, függetlenségét és minőségét, ugyanakkor ki kell küszöbölni a piaci torzulásokat, az esetleges határokon átnyúló akadályokat is ideértve.

5.8. A digitális és környezetbarát megoldások elterjedésének lehetővé tétele érdekében minden üzleti helyszínen – többek között a vidéki és távoli területeken is – megfelelő és megfizethető fizikai infrastruktúrára van szükség. Bár a hatékony digitális összeköttetésekbe, valamint a fenntartható közlekedési és energetikai rendszerekbe irányuló beruházás minden körülmények között hasznos, a fellendülést is elősegíti.

⁽⁹⁾ HL L 172., 2019.6.26., 18. o.

⁽¹⁰⁾ HL C 517., 2021.12.22., 45. o., 3.6.3. pont.

6. Pénzügyi és egyéb támogatások

6.1. A kkv-k további pénzügyi és egyéb támogatások iránti igénye elsősorban abból fakad, hogy a korlátozott erőforrásaik miatt csökkent a kilábalási, digitalizációs és ökológizálási kapacitásuk. A Covid19 által kiváltott válságot az energiaárak emelkedésének is betudható növekvő infláció most még tovább mélyíti. Az EGSZB ezért hangsúlyozza a megfelelő pénzügyi és nem pénzügyi támogatás biztosításának fontosságát, és reméli, hogy a tagállamok – a vállalatok támogatására szolgáló eltérő erőforrásaikra és képességeikre is tekintettel – gyorsan jóváhagyják az állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret meghosszabbítására irányuló javaslatot⁽¹¹⁾, amely hídként szolgál a Covid19 utáni piaci alapú feltételekhez.

6.2. Az állami pénzügyi támogatás elosztásakor ügyelni kell arra, hogy kerüljük a győztesek kiválasztását, valamint az életképtelen vállalkozások támogatását, mivel a versenynek és a piacoknak kell eldönteniük, hogy mely vállalkozások sikeresek. A pénzeszközök elosztásakor inkább a kkv-k eltérő feltételeit és típusait kell figyelembe venni, és a támogatást ily módon hatékonyabbá és célzottabbá kell tenni, hogy kielégíthessék a szóban forgó igényeket.

6.3. Az EGSZB megismétli arra irányuló javaslatát, hogy a tagállamokban hozzák létre és fejlesszék a „pénzügyi és finanszírozási ombudsmanok” EU által koordinált hálózatát, és javasolja, hogy annak hatályát terjesszék ki az összes finanszírozási forrásra. Az EGSZB javasolta továbbá egy kkv-likviditási munkacsoport létrehozását is, amely az ombudsmanokkal szorosan együttműködve nyomon követné az Európai Bizottság új, a mikro-kkv-k rövid távú likviditásának biztosítását célzó intézkedéseinek végrehajtását, amelyeket uniós és tagállami szinten javasoltak. Emellett a kkv-k finanszírozáshoz jutásának elősegítésével a hálózat az Európai Bizottságnak is segíthet a kvalitatív adatok gyűjtésében és elemzésében, hogy a bankoktól kapott visszajelzésekre irányadó elvekkel összhangban megtudjuk, hogy a közvetítő bankok hogyan használják fel a pénzügyi eszközöket a pénzügyi erőforrásokra leginkább rászoruló kkv-k elérésében, és miért nem adnak nekik hitelt. A hálózatnak rendeznie kellene a kkv-k és a bankok, egyéb pénzügyi szolgáltatók és likviditásszolgáltatók, valamint az egyéb finanszírozó szervek közötti átfogóbb vitákat is.

6.4. Az innovációs beruházások mindenképpen hasznosak, mivel hozzájárulnak mind a jelenlegi vállalkozások fejlődéséhez, mind pedig az új vállalkozások létrehozásához és a hosszú távú siker megerősítéséhez. Az innováció finanszírozása során nemcsak az egyes innovációs ökoszisztémákra kell összpontosítani, hanem az olyan technológiák és megoldások fejlesztését is fokozni kell, amelyeket a kkv-k széles köre be tud vezetni és alkalmazni tud. A kockázatos, de innovatív ötletek megvalósításához több szereplő – kutatók, vállalkozók és végfelhasználók vagy ügyfelek – részvételére van szükség. A Horizont Európa és az InvestEU által finanszírozott uniós támogatási programok azonban túlságosan bonyolultak ahhoz, hogy egyes kkv-k alkalmazhassák őket, még ha jogosultak is lennének a támogatásra. Az EU e kihívást úgy küzdheti le, hogy csökkenti az elképzelések kkv-k általi bemutatásával kapcsolatos terheket és akadályokat, valamint a sikeres pályázóknak az egész folyamat során folyamatos mentorálást és támogatást nyújt. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok mielőbb dolgozzanak ki és valósítsanak meg egy egyszerű pályázati eljárást a kkv-k számára, hogy megkönnyítsék és felgyorsítsák az uniós forrásokhoz való hozzáférésüket.

6.5. Számos kohéziós politikai program használja ki az újonnan bevezetett szabályokat és a megnövekedett rugalmasságot arra, hogy a világválság által leginkább sújtott ágazatok és régiók számára előirányzatokat csoportosítson át. Az Európai Bizottságnak garantálnia kell, hogy az innovációhoz és a kettős átálláshoz kapcsolódó előirányzatok ne csökkenjenek, ami kihat a kkv-k infrastrukturális, illetve digitális kapacitásukat és környezeti rezilienciájukat érintő beruházásaira.

6.6. A kompetenciák és készségek fejlesztése a jövőorientált beruházások másik olyan területe, amelyet prioritásként kell kezelni. A készségfejlesztés szükségessége a vállalkozókat, a vállalatvezetőket és a munkavállalókat egyaránt érinti. A kkv-k jelenlegi és jövőbeli igényeinek kielégítése érdekében gondoskodni kell a megfelelő szakmai készségekről. Annak érdekében, hogy ki lehessen elégíteni a kettős átálláshoz kapcsolódó igényeket, a digitális és zöld készségeket mindenki esetében alapkészségnek kell tekinteni. Az új készségek iránti kereslet kielégítéséhez egyrészt ki kell igazítani a szakképzéseket, másrészt tovább- és átképzéseket kell szervezni. A szociális párbeszéd fontos szerepet játszik a munkahelyi készségfejlesztésben, és a kkv-k szervezetei, a szociális partnerek és a tagállamok közötti együttműködés keretében, releváns uniós kezdeményezések révén elő kell mozdítani és meg kell osztani a helyes szakképzési gyakorlatokat.

6.7. Különösen a mikro- és kisvállalkozásoknak van szükségük olyan gyakorlati, helyi szintű támogatásra és tanácsadásra, amely szervesen kapcsolódik az erőforrásokkal összefüggő kapacitásukhoz. A hosszabb távú és a mindennapi célok kapcsán egyaránt sokkal többet kell tenni a kielégítő és alkalmazható tanácsadási szolgáltatások rendelkezésre állásának és hozzáférhetőségének biztosítása érdekében, a korszerű technológiák átvételét, a készségek fejlesztését és a jobb üzleti teljesítményt is ideértve. Az EGSZB továbbá kéri, hogy dolgozzanak ki konkrét kampányokat és eszközöket kifejezetten a mikrovállalkozások számára, amelyek a kkv-k legnagyobb és legkiszolgáltatottabb csoportját alkotják.

⁽¹¹⁾ Készült 2021. szeptember 30-án – a keret további hat hónappal való meghosszabbítása érdekében.

6.8. A kkv-k valódi igényeinek megértéséhez és a kellően célirányos intézkedésekhez nélkülözhetetlen egy olyan szilárd adatbázis, amely a helyi szintű feltételekre vonatkozó információkat tartalmazza. Az is fontos, hogy a szakpolitikai döntéshozók minden szinten folyamatosan tájékozódjanak a kkv-k gyakorlati életéről és körülményeiről. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy erősítse meg még jobban a kkv-követek hálózatát, azt egy olyan interaktívabb modell irányába terelve, amelynek keretében a lehető legszorosabb és legátfogóbb, folyamatos, közvetlen és következetes kapcsolatot tartanak fenn a kkv-kkal és a kkv-kat képviselő szervezetekkel, illetve a támogató hálózatokkal, pl. a szociális partnerekkel és az érdekelt felek szervezeteivel. Az EGSZB továbbá arra kéri az Európai Bizottságot, hogy sürgősen nevezze ki az uniós kkv-követet, hogy az mielőbb megkezdhesse munkáját. Az uniós kkv-követnek nemcsak jelképes, hanem operatív státusszal is rendelkeznie kell az intézményeken belül. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a kkv-követek hálózata, az Enterprise Europe Network és a kkv-k szervezetei központi szerepet játszanak abban, hogy minden támogatási intézkedést a lehető legszélesebb körben nyilvánosságra hozzanak, hogy az információk a kkv-k lehető legszélesebb köréhez eljussanak.

6.9. A más vállalkozásokkal és érdekelt felekkel való hálózatépítés, illetve a velük folytatott együttműködés és létrehozott partnerségek továbbra is a kkv-k kilábalási, digitalizációs és ökológizálási kapacitása fokozásának másik megoldását jelentik. Ennek kell az innováció és a vállalati ökoszisztémák fejlesztése egyik fő célját jelentenie, és az EGSZB hangsúlyozza, hogy meg kell erősíteni a digitális innovációs központok szerepét és hálózatát, valamint hogy az online platformoknak könnyen hozzáférhetőnek kell lenniük és támogatniuk kell a kkv-kat. A digitalizáció a mindennapi üzleti életben is kulcsfontosságú, mivel megkönnyíti a hálózatépítést, és lehetővé teszi a kkv-k számára, hogy szélesebb körű és szorosabb kapcsolatot építsenek ki az ügyfelekkel, a befektetőkkel, az üzleti partnerekkel, a szociális partnerekkel, a kutatókkal, az oktatókkal és a hatóságokkal.

6.10. Az EGSZB szerint a kkv-k digitalizációjára irányuló új programok kidolgozásakor a következő elveket kell figyelembe venni – és ezek a kkv-k támogatását célzó összes intézkedésre is alkalmazhatók:

- a főbb érdekelt felekkel és szakértőkkel való előzetes konzultáció révén annak biztosítása, hogy a program célirányos legyen, megfeleljen az igényeknek, valamint a kedvezményezettek számára érthetőbb legyen, illetve megpályázása és megvalósítása is könnyebb legyen,
- a program esetében egy fő kapcsolattartási pont létrehozása, ahol a kkv-k hozzáférhetnek azokhoz az információkhoz és forrásokhoz, amelyek támogatják őket digitalizációs tevékenységeikben, valamint a beszerzésnek és a technológiák használatának módját illetően egyaránt segítik őket a szakismeretek fejlesztésében,
- a vállalkozók saját digitális készségeinek fejlesztése, mivel ez közvetlenül összefügg a vállalat digitalizációs szintjével, valamint a vállalaton belüli digitális készségek általános szintjének emelésével,
- a külső finanszírozáshoz való hozzáférés megkönnyítése és a gyors kifizetések biztosítása,
- a más partnerekkel és érdekelt felekkel való együttműködés előmozdítása,
- annak biztosítása, hogy a digitalizációs programokat úgy alakítsák ki, hogy a kkv-któl adatokat és visszajelzéseket gyűjtsenek – többek között a jelenlegi és jövőbeli szolgáltatások és programok javítása céljából is.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – EURES – a munkaerőpiacok jobb integrációjáért**(saját kezdeményezésű vélemény)**

(2022/C 194/03)

Előadó: **Dimitar MANOLOV**

Közgyűlési határozat:	2020. február 20.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.19.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	237/1/5

1. Ajánlások és következtetések

1.1. Az EGSZB ösztönzi azokat az európai és helyi szintű kezdeményezéseket, amelyek alkalmazkodóképesebb és hozzáférhetőbb európai munkaerőpiacot hoznak létre minden polgár számára állampolgárságtól, nemtől, kortól és társadalmi helyzettől függetlenül. A munkaerőpiaci információk, tanácsadás és közvetítői szolgáltatások átláthatósága és hozzáférhetősége kulcsfontosságú az európai munkaerőpiac megerősítéséhez és fejlesztéséhez. Az 1994-ben elindított EURES-portál gyorsan ismertté vált mint olyan eszköz, amelynek célja, hogy egyenlő hozzáférést biztosítson a színvonalas tájékoztatáshoz, tanácsadáshoz és közvetítéshez, hatékony és biztonságos rendszereket biztosítson az álláskereső és a munkáltatók közötti elektronikus adatcseréhez, valamint javítsa a más országon belüli munkaközvetítést kísérő folyamatokkal kapcsolatos visszajelzéseket a munkáltatók, az álláskereső és az intézmények között. Az ez alatt a közel 27 év alatt az EU-ban bekövetkezett társadalmi-gazdasági változások miatt azonban e szolgáltatások fejlesztésre szorulnak, valamint egyértelműbbé és láthatóbbá kell tenni az állami foglalkoztatási szolgálatok valós teljesítményét. Ilyen javulás a tájékoztatási, tanácsadási és közvetítői tevékenységek továbbfejlesztésére vagy megváltoztatására, az európai munkaerőpiacon kialakult egyensúlyhiány csökkentésére, valamint a munkaközvetítés terén alkalmazott visszaélészerű és szabályozatlan gyakorlatok kezelésére irányuló jövőbeli megoldások felvázolása útján érhető el. A brexitet követő új realitások, valamint a Covid19-világjárvány, a dinamikus társadalmi-gazdasági környezet az EU-ban és az EGT-ben, valamint az EURES bevonása az Európai Munkaügyi Hatóság tevékenységeibe szintén szükségessé teszi az EURES szabályozási keretének aktualizálását. Figyelembe kell venni azt is, hogy létrehozása óta az EURES-en nem történt lényeges változás, ami szerepköreinek és tevékenységeinek időben történő aktualizálását illeti.

1.2. Az EGSZB az (EU) 2016/589 európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽¹⁾ átfogó elemzését javasolja. Úgy véljük, hogy a hálózat a tevékenységei keretében több elemző információval szolgálhat, és nyomon követheti a munkaerő-mobilitással kapcsolatos folyamatokat is. Elektronikus portálján keresztül a hálózat nagyságrendileg a jelenleginél jóval több konszolidált információval és tanáccsal szolgálhatna az álláskereső és a munkáltatók számára. Az EURES-t beépítették az Európai Munkaügyi Hatóság tevékenységeibe, ami lehetőséget kínál a hálózat tevékenységeinek annak érdekében történő bővítésére és optimalizálására, hogy az ezen eszközbe befektetett emberi és pénzügyi erőforrásokkal maximális eredményt lehessen elérni.

1.3. Az EGSZB kéri, hogy indítsanak nyilvános konzultációt az EURES-hálózat és -portál korszerűsítéséről, valamint a nyújtott szolgáltatások hatékonyságának értékeléséről, amit a nemzeti és európai szintű szociális partnerekkel együttműködésben kellene elvégezni. Ez megteremti az ahhoz szükséges alapot és platformot, hogy a hálózatot a folyamatban érintett valamennyi fél aktív bevonásával továbbfejleszthessék.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/589 rendelete (2016. április 13.) a foglalkoztatási szolgálatok európai hálózatáról (EURES), a munkavállalók mobilitási szolgáltatásokhoz való hozzáféréséről és a munkaerőpiacok további integrációjáról, valamint a 492/2011/EU és az 1296/2013/EU rendeletek módosításáról (HL L 107., 2016.4.22., 1. o.).

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy mivel a hálózat immár az Európai Munkaügyi Hatóság általános cselekvési mechanizmusának részét képezi, az EURES-hálózat tevékenységei szisztematikus és részletes elemzést igényelnek. Az Európai Munkaügyi Hatóság részeként a hálózat nagyobb potenciállal és jobb lehetőségekkel rendelkezik, hogy továbbfejlessze a munkaerőpiaci visszaélések elleni küzdelem terén végzett tevékenységeit, valamint megkönnyítse és javítsa a felhasználók munkaerő-mobilitásról és a kapcsolódó kihívásokról való tájékoztatását. Az EURES-hálózat jó minőségű csatornát biztosít a rendszerezett információkhoz, és aktívabb szerepet játszhat a határokon átnyúló mobilitással kapcsolatos munkajogi visszaélések kockázatának megelőzésében, nyomon követésében és ellenőrzésében. A Covid19-hez kapcsolódó, az európai munkaerőpiac dinamikáját befolyásoló folyamatok, valamint a közvetítők és a munkaerőpiaci szereplők szabályozatlan gyakorlatait tükröző és azokra fényt derítő folyamatok nyomon követésére szolgáló, nyilvánosan elérhető rendszerek kifejlesztése jelentős hozzáadott értékkel bírna az EURES-hálózat tevékenységei szempontjából.

1.5. Az EGSZB külön felhívja a figyelmet a Covid19-világjárvány következtében kialakult, gyorsan változó európai munkaerőpiaci helyzetre. A tagállamoknak követniük kell a kibontakozó szociális válság kezelésére tervezett algoritmusokat, továbbá a kihívások kezelésére szolgáló innovatív megközelítéseket is ki kell dolgozniuk. Az EURES-platfornnak készen kell állnia arra, hogy a világjárvány vagy a munkaerő szabad mozgását érintő korlátozások és új kihívások esetén azonnal konkrét intézkedésekkel álljon elő. Ezzel összefüggésben a munkaerőpiactól legjobban eltávolodott társadalmi csoportok – például a fogyatékossgal élő személyek, a nyugdíjkorhatár előtt álló személyek és a fiatalok – integrációjának javítását célzó intézkedéseket is ki kell dolgozni, ideértve többek között a különböző érintett intézmények és a szociális partnerek közötti megerősített párbeszédet és együttműködést is.

1.6. Világjárvány esetén a munkaerőpiac egyik leginkább érintett szegmensét az idénymunkások alkotják. A külföldi munkavállalással kapcsolatos megalapozott döntés meghozatalának egyik fontos eleme, hogy a potenciális munkáltató részletesen tájékoztassa az álláskeresőket a Covid19 miatt a határokon átnyúló idényjellegű munkavállalással járó bonyodalmak leküzdéséhez szükséges valamennyi intézkedésről. Az EGSZB emellett a hirdetések közzétételéhez kapcsolódó szervezési feladatok és sablonok minőségi felülvizsgálatát is hasznosnak tartaná, hogy a közzétett információk mennyiségével szemben elsőbbséget élvezzen a minőség.

1.7. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Foglalkoztatási Mobilitás Portálját (EURES) az oktatási mobilitással és a különböző munkaerőpiaci csoportok továbbképzésével kapcsolatos kezdeményezések csatornájaként is használják. Véleményünk szerint az EURES és az ahhoz kapcsolódó e-portál erőforrásainak és színvonalas szolgáltatásainak Európai Munkaügyi Hatóság keretében történő használatával e modell hasznos és megvalósítható lenne.

2. Részletes megjegyzések

2.1. Az EGSZB nagyra értékeli az Európai Foglalkoztatási Mobilitás Portálját (EURES), amely az európai munkaerőpiac átalakításának egyik elengedhetetlen eszköze, valamint elismeri, hogy az állami foglalkoztatási szolgálatok alapvető szerepet töltenek be annak megvalósításában. Az EGSZB úgy véli, hogy az EURES sokkal nagyobb szerepet játszhat a munkaerő azzal kapcsolatos tájékoztatásában és tanácsokkal való ellátásában, hogy az új szakpolitikákra és foglalkoztatási formákra tekintettel miként lehet a legjobban reagálni a digitalizáció, a zöld munkahelyekre való átállás és a jelenleg is zajló világjárvány jelentette jelenlegi kihívásokra. Az EGSZB üdvözlözi az Európai Munkaügyi Hatóság létrehozását, valamint a határokon átnyúló munkaerő-mobilitás terén végzett közös ellenőrzések megkönnyítésére szolgáló koordinációs mechanizmusként, illetve a nemzeti hatóságok közötti, határokon átnyúló viták esetén megoldásokat kereső közvetítőként betöltött szerepét. E tekintetben az EGSZB úgy véli, hogy az – immár az Európai Munkaügyi Hatóság részét képező – EURES-nek folytatnia kell, illetve fel kell gyorsítania átalakulását annak érdekében, hogy működését aktívan hozzáigazítsa a Covid19-világjárványból eredő új kihívásokhoz, amelyek hatással vannak az európai munkaerőpiac általános fejlődésére.

2.2. Az EU gazdasági és társadalmi helyzete szempontjából elengedhetetlen, hogy a prioritást élvező szakpolitikák között megfontoltan és időben egyensúlyt teremtsenek. Az emberi tényező, valamint az emberek jólléte és fejlődése jelenti az Európai Közösség közös küldetését. Ezen új helyzetből fakadóan sürgősen meg kell vizsgálni minden rendelkezésre álló erőforrást, és szükség esetén át kell gondolni az EURES-hálózathoz kapcsolódó tevékenységeknek az új piaci és társadalmi feltételeknek megfelelő átalakítását. Ebben a helyzetben az EGSZB úgy véli, hogy különös hangsúlyt kell helyezni a munkaerőpiac kiszolgáltatott csoportjaira – a fogyatékossgal élő személyekre, a fiatalokra és az idősödő népességre –, és

különös figyelmet kell szentelni a foglalkoztatás bizonyos formáinak, például az idénymunkásoknak^(?), hogy az egyenlő bánásmódot lehessen biztosítani e munkavállalók számára, különösen a világjárvánnyal összefüggésben. A munkáltatók által a hálózat használata során tapasztalt kihívások nem elhanyagolhatók. Az EGSZB ezért kéri, hogy a helyi és európai szintű szociális partnerekkel közösen értékeljék a nyújtott szolgáltatásokat és elemezzék az eredményeket.

2.2.1. Idénymunkások. Jelenleg az egyik tagállamból a másikba irányuló időszakos munkavállalói mobilitás egyik velejárója – amellett, hogy a világjárvány miatt további kockázatot jelent a munkavállalók egészségére nézve –, hogy a munkavállalók fogadó ország munkajogával kapcsolatos ismereteinek és tudatosságának hiánya miatt kevésbé tudják garantálni a biztonságukat. Az álláskeresőkre összpontosító EURES-hálózatnak át kell gondolnia működésének módját, és biztosítani kell, hogy a legtöbb figyelem irányuljon e munkavállalói csoport jogaival, munkafeltételeivel és státuszával kapcsolatban a világjárvány idején nyújtott garanciákra. Minden olyan munkavállalót, aki a külföldi munkavállalás mellett dönt, és aki ezt a döntést a hálózat segítségével hozza meg, az EURES egységeinek előzetesen és érthetően tájékoztatniuk kell a pontos feltételekről, valamint azokról a konkrét egészségügyi intézkedésekről, amelyeket egy másik tagállamban történő munkavállaláskor garantálnak számára és családjá számára. A javasolt higiéniai és egészségügyi feltételek be nem tartása esetén fennálló felelősséget is egyértelműen meg kell határozni. Az EGSZB szerint ezért sürgősen értékelni kell, hogy az (EU) 2016/589 rendelet alkalmas-e arra, hogy kezelje az európai munkaerőpiac előtt álló jelenlegi kihívásokat, valamint eleget tegyen az európai munkaerőpiac sajátos igényeinek, illetve szükség van-e az említett rendelet felülvizsgálatára. Az idénymunkások – foglalkoztatásuk jellegéből adódóan – a legkiszolgáltatottabb határ menti ingázók közé tartoznak, és jogaik védelmét felül kell vizsgálni mind járványügyi intézkedések, természeti katasztrófák vagy más vis maior körülmények miatti korlátozások esetén, mind pedig általában a köz- és gazdasági élet normalizálódását követően. Az EURES-nek a tagállamokban működő tanácsadói keresztül napi szinten friss információkkal kell szolgálnia az egyes tagállamokban járványhelyzetben hozott, a munkavállalók jogait és kötelezettségeit érintő intézkedésekről, ideértve az egészségügyi problémák esetén rendelkezésre álló kezelési lehetőségeket és feltételeket is. Az idénymunkások jogaival kapcsolatban az e-portálon⁽²⁾ közzétett kiadványok jó alapot jelentenek az ilyen típusú információk terjesztéséhez. E munkavállalói csoport számára biztosítékokat kell kidolgozni, amelyeket nyilvánosan hozzáférhető módon kell ellenőrizni. Az EGSZB azt javasolja, hogy vegyék figyelembe az idénymunkásoknak szánt szolgáltatásokat, és azokra a 2014/36/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvben⁽⁴⁾, valamint a Covid19-járvány kontextusában az EU-ban dolgozó idénymunkásokról szóló iránymutatásról szóló európai bizottsági közleményben⁽⁵⁾ foglalt követelmények vonatkozzanak.

2.2.2. Fogyatékosággal élő személyek. Az EGSZB azt javasolja, hogy a hálózatot igazítsák hozzá a fogyatékosággal élő személyek sajátos igényeihez, akik jelenleg nem tudják használni a portált, ami a munkaerőpiacon egyenlőtlenségeket okoz a kiszolgáltatott csoportok között. Az EGSZB mindenekelőtt azt javasolja, hogy a portálba építsenek be olyan funkciókat, amelyek lehetővé teszik, hogy azt a különböző fogyatékosággal élő személyek is használhassák. Ezt követően külön részt kell létrehozni a fogyatékosággal élő személyeknek megfelelő állások számára, valamint egy olyan akadálymentesített környezetet kell létrehozni, amely lehetővé teszi az ilyen állásokra vonatkozó információk könnyű elérését és megszerzését. Az EGSZB úgy véli, hogy a közös és szociálisan elkötelezett európai otthon megteremtésére irányuló erőfeszítéseink során nagyobb figyelmet és több erőforrást kell fordítani erre a területre, és rendszerezett információkat kér a portál szolgáltatásait igénybe vevő, fogyatékosággal élő személyek számáról. Ugyanakkor az EURES által indított európai szintű kezdeményezésekről sem állnak rendelkezésre rendszeresen információk, és ezt a hiányosságot időben és megfelelően orvosolni kell.

2.2.3. Ifjúság. A tanulószereződéses gyakorlati képzéseket és szakmai gyakorlatokat kereső fiatalok támogatását célzó kezdeményezések kínálata egy lépést jelent a munkakörnyezet javítása felé. Az EURES-hálózat már most is részt vesz európai ifjúsági projektekben, és a végrehajtásuk eredményeinek objektív vizsgálatával és integrált megközelítés alkalmazásával hozzájárulhatna egyrészt ahhoz, hogy jobban felhívják a figyelmet a fiatalok szakmai gyakorlati helyekre való toborzása során felmerülő veszélyekre, másrészt az ilyen veszélyek megoldásához, illetve megelőzéséhez. Egyre több fiatal él a munkavállalói mobilitáshoz való jogával annak érdekében, hogy egy másik tagállamban szerezzen először szakmai tapasztalatot. Sajnálatos módon számos szabályozatlan és káros gyakorlatot is alkalmaznak az ilyen típusú foglalkoztatás során, amelyek főként a tagállamok eltérő előírásaiból és az alkalmazandó jogszabályok különbözőségeiből erednek. Eddig csupán egyetlen olyan kezdeményezés volt, amely a 18–35 év közötti fiatalokat célozta meg, mégpedig „Az első EURES-állásod” (Yfjé⁽⁶⁾). Az EGSZB e kezdeményezés értékelését, valamint hatékonyságának és eredményességének

^(?) A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) szakértői – Lea von Martius és Dr. Martina Manke – által 2021. április 28-án a Migrációs Adatportálon közzétett elemzésben a következő megállapítást tették: „Minden bizonnyal hiba volt, hogy nem foglalkoztak szakpolitikai prioritásként az idénymunkások gondjaival. A problémát csak fokozza, hogy a kérdéssel kapcsolatban nem áll rendelkezésre elegendő átfogó, érdemi adat: e munkavállalók számát jelentősen alulbecsülték, ráadásul a Covid19 által e munkavállalók mozgására, munkakörülményeire és egészségére gyakorolt hatásokat illetően csak szórványosan állnak rendelkezésre adatok. Mindez alássa a munkavállalók jogait, továbbá e munkavállalók és a lakosság egészségét, végső soron pedig az élelmezésbiztonságot fenyegeti. Azon adatok alapján viszont, amelyek mégis rendelkezésre állnak, nem lehet hű képet alkotni az ágazatról és a migránsok abban betöltött szerepéről. Ebből fakadóan a hatékony szakpolitikák kidolgozásához és a Covid19-hez kapcsolódó szakpolitikák migráns idénymunkásokra gyakorolt hatásának nyomon követéséhez szükséges információk terén komoly hiányosságok mutatkoznak.”

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/eures/public/seasonal-worker-guide-your-rights-2021-09-30_hu

⁽⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/36/EU irányelve (2014. február 26.) a harmadik országbeli állampolgárok idénymunkásként való munkavállalás céljából való belépésének és tartózkodásának feltételeiről (HL L 94., 2014.3.28., 375. o.).

⁽⁵⁾ HL C 235. I, 2020.7.17., 1. o.

⁽⁶⁾ <https://www.yourfirsteuresjob.eu/en/home>.

vizsgálatát szorgalmazza, és kéri, hogy a tagállamok nyújtsanak rendszerezett tájékoztatást a portálon a gyakornokok, illetve a tanulószervezők tanulók jogairól és kötelezettségeiről, valamint az alkalmazandó jogszabályokról.

2.2.4. A nyugdíjkorhatár előtt álló személyek. Az EGSZB üdvözli, hogy Európában növekszik a várható élettartam, de nagyon aggódnak az európai népesség elöregedésének munkaerőpiacra gyakorolt hatásai miatt. Annak érdekében, hogy az idősökben rejlt potenciált az EURES kínálta lehetőségek révén minél hosszabb ideig ki lehessen használni, célszerű lenne a németországi vezető szakértői szolgáltatásokhoz (SES⁽⁷⁾) hasonló páneurópai programokat kidolgozni az idősök foglalkoztatásban való megtartásának előmozdítása érdekében. Az idősebbek munkaerőpiaci aránya folyamatosan növekszik, ami sajátos intézkedéseket és ösztönzőket igényel. Az európai munkaerőpiac előtt álló demográfiai kihívások⁽⁸⁾ új megközelítéseket és intézkedéseket igényelnek, amelyeket összehangolnak és az elért eredmények tekintetében nyomon követnek. E tekintetben az EURES kiváló technikai és humán erőforrásokkal rendelkezik, amelyeket aktívabban és célzottabban lehetne használni az idősödő népességgel összefüggésben a foglalkoztatás támogatására irányuló kezdeményezésekhez. A hálózat által jelenleg javasolt kezdeményezés a „Reactivate”⁽⁹⁾. Az EGSZB azt javasolja, hogy e kezdeményezést is értékeljék, és vizsgálják meg a hatékonyságát és eredményességét.

2.2.5. Munkáltatók. Az EGSZB úgy véli, hogy az EURES-hálózatnak hozzáférhető és érthető információkkal kellene szolgálnia a hálózatot igénybe vevő munkáltatók számára, és a portálnak nemcsak a határokon átnyúló mobilitásra kellene összpontosítania, hanem a tagállamokon belüli mobilitást is elő kellene mozdítania. Annak érdekében, hogy minden munkáltató számára egyenlő feltételeket teremtsenek, egyértelmű útmutatást kell adni a más tagállamokból történő munkaerő-felvetelkor felmerülő adminisztratív akadályok kezelésével kapcsolatban, ahogy azt a hálózat 2019. évi értékelő jelentése – az EURES utolagos értékelését és az EURES második kétéves jelentését támogató tanulmány – is megállapította⁽¹⁰⁾. Az összes tagállamban tapasztalható munkaerőhiány, különösen a szakképzett munkaerő hiánya miatt az EURES-hálózatnak naprakész információkkal kell szolgálnia az egyes tagállamok nemzeti munkaerőhiányáról és -túlkínálatáról is, egyúttal a páneurópai munkaerőpiac megerősítése érdekében ösztönöznie kell a tagállami intézkedéseknek az álláskeresőket egyenlő elosztását célzó összehangolását.

2.3. Az EGSZB ugyanakkor tudatában van annak, hogy a továbbképzés és a transzverzális készségek fejlesztése elengedhetetlen a munkaerő képességeinek megerősítéséhez, valamint a színvonalas és fenntartható munkahelyek létrehozásához. Az álláskereső foglalkoztathatóságának tényleges javítása érdekében az EGSZB azt javasolja, hogy az EURES portál funkcióit bővítsék ki, hogy megfelelő információkkal szolgálhasson az oktatási mobilitási lehetőségekről, részletesen bemutatva a magán- és állami szervezetek és intézmények által más tagállamokban kínált képzési lehetőségeket, beleértve más európai bizottsági portálokat/hálózatokat, például a SALTO-t is⁽¹¹⁾. Jelenleg nem állnak rendelkezésre ilyen információk egy helyen összegyűjtve. A portál információit e tekintetben ki lehetne egészíteni a képzési és oktatási szervezetekkel és intézményekkel folytatott megerősített együttműködéssel. Ily módon a hálózat elektronikus portálja egy olyan megbízható platformmá válhat, amely egységes megoldásokat kínál a képzéssel, a foglalkoztatással, valamint az álláskeresőket és a munkáltatókat érdekelő kérdésekkel kapcsolatban.

2.4. Az EGSZB úgy véli, hogy az EURES-portál az álláskereső és a munkaközvetítés terén „közvetítő platformként” korlátozott szerepet töltsön be – főleg azt követően, hogy az Európai Munkaügyi Hatóságot megbízták az adminisztrációval –, ezért e szerepkörét felül kell vizsgálni és bővíteni kell. Az egyes tagállamokban működő EURES-tanácsadók feladatai jelenleg az álláskeresőket és a munkáltatókat számára nyújtott tájékoztatásra, iránymutatásra és a munkaerő-közvetítésre terjednek ki. Ezeket bővíteni kellene, illetve ki kellene egészíteni a munkajogi jogsértésekkel kapcsolatos figyelmeztetések kiadására vonatkozó funkciókkal, valamint a munkaügyi felügyelőségekkel és más ellenőrző szervekkel való könnyebb kapcsolattartás biztosításával. Ehhez egyrészt nemzeti szinten az állami foglalkoztatási szolgálatok és a munkaügyi felügyelőségek között sokkal jobb együttműködésre, másrészt a bejelentett munkavégzést szolgáló platformmal való kapcsolattartásra lenne szükség.

2.5. Az EGSZB emellett az EURES-hálózat munkájához fenntartható szabályok kidolgozását kéri a közzétett hirdetések ellenőrzésével, valamint a különböző tagállamokban szervezett állásbörzékkel kapcsolatban. Minden tagállamban közös szabályokat és mechanizmusokat kell kidolgozni az elsődleges ellenőrzéssel, a kockázatos munkáltatók ellenőrzésével és a portálhoz való hozzáférésük ideiglenes megtagadásával kapcsolatban. Megfelelő rendszert kell kifejleszteni a határ menti ingázók jogainak az érintett szociális együttműködési hálózatokon és szervezeteken keresztül történő védelmére.

2.6. Az EURES-nek aktívabb szerepet kell játszania a nemzeti munkaerőpiaci egyensúlyhiányok megelőzésében. A hálózatnak tájékoztatást kell nyújtania, és figyelembe kell vennie a konkrét munkaerőhiányt és munkaerő-túlkínálatot, bizonyos időszakokban megakadályozva a hiányszakmákban, különösen a nemzetgazdaság számára rendkívül fontos, magas képzettséget igénylő szakmákban dolgozó munkavállalók nagyarányú elvándorlását. Sok tagállam esetében a képzett munkaerő magasabb életszínvonalú országokba irányuló elvándorlása már most is veszélyt jelent saját ökoszisztémájukra

⁽⁷⁾ <https://www.ses-bonn.de/en/about-us>.

⁽⁸⁾ Az Eurostat adatai szerint az időskori eltartottak aránya (a 65 éves és annál idősebbek aránya a 16–65 éves, munkaképes korú népességhez viszonyítva) az EU-ban a 2013-as 27,8 %-ról 2030-ra 39,5 %-ra fog nőni, és Dániában akár a 47,6 %-ot, Lettországból pedig a 43,6 %-ot is elérheti.

⁽⁹⁾ <https://www.reactivatejob.eu/en/home>.

⁽¹⁰⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hu&pubId=8370&furtherPubs=yes>.

⁽¹¹⁾ <https://www.salto-youth.net/>.

nézve. Az EGSZB azt javasolja, hogy a hálózat országonként gyűjtsön és elemezzen információkat a hiányszakmákban dolgozó munkavállalókról, és hozzon létre egyértelmű algoritmust az ilyen munkavállalók toborzásával kapcsolatos tevékenységek megszervezésével és az azokban való részvétellel kapcsolatban. A hálózat tevékenységei láthatóságának javítása és naprakészen tartásának biztosítása érdekében újra meg kell vizsgálni, hogy a nemzeti tanácsadók milyen állásajánlatokat tesznek közzé az EURES e-portálján⁽¹²⁾. Jelenleg a nemzeti foglalkoztatási szolgálatok adatbázisaiból származó hirdetések milliói láthatók a portálon, de a követelmények miatt ezek nagy része nem felel meg minden európai polgár számára. Ez egyrészt a méret érzését kelti, másrészt viszont elemezni kell e megközelítés hatékonyságát és végeredményét. Az EGSZB ismételten hangsúlyozza, hogy a munkaerő-felvétel és a munkaerő-kínálat tekintetében olyan kiegyensúlyozott megközelítésre kell törekedni, amely figyelembe veszi az egyes tagállamokon belüli munkaerőhiányt és munkaerő-túlkínálatot.

2.7. Az EGSZB kéri, hogy az EURES-tanácsadók a bevált gyakorlatok cseréje és egységes iránymutatások kidolgozása révén egységes munkamódszereket alkalmazzanak minden tagállamban. Javítani kell a konzultációs és közvetítési folyamatban részt vevő különböző szereplők közötti visszajelzést. Néhány tagállamban nincs olyan keretszabályozás, amely az EURES-hálózat keretében történő közvetítést követően előírná a visszajelzést és a tényleges foglalkoztatásról való jelentéstételt. Javasoljuk, hogy koordináló egységként az Európai Koordinációs Irodát bízzák meg az ilyen típusú információk tagállamonkénti összegyűjtésével és elemzésével. Ennek alapján lehetővé válik, hogy időben és megfelelő döntéseket hozzanak a hálózat funkcióinak javítása vagy bővítése céljából. Az EGSZB úgy véli, hogy a munkáltatók, a munkavállalók és az állami foglalkoztatási szolgálatok közötti visszajelzés kulcsfontosságú az EURES hatékonyságának értékeléséhez.

2.8. Az EGSZB arra is felhívja a figyelmet, hogy az európai munkaerőpiac egyik legjelentősebb szereplőjének, nevezetesen az Egyesült Királyságnak a kilépése miatt nagyobb rugalmasságra van szükség, a személyes adatok kezelésével, védelmével és továbbításával, valamint a munkajogokkal kapcsolatos folyamatok kalibrálásra szorulnak, továbbá helyi szinten és az egész Unióban együtt kell működni a munkaerő-közvetítő ügynökségekkel. A közvetítési tevékenységeket kísérő eljárások biztonsága, valamint az uniós polgárok személyes adatainak színvonalas és biztonságos kezelése szempontjából kulcsfontosságú, hogy a hálózat időben reagáljon az Egyesült Királyság Unióból való kilépésére, valamint időben alkalmazkodjon ehhez a helyzethez. Biztosítani kell, hogy megfelelő tájékoztatást kapjanak azok az európai polgárok, akiknek a személyes adatait a hálózaton keresztül továbbították, és már egy harmadik ország területén lévő közvetítő szervezet birtokában vannak. Emellett arról is gondoskodni kell, hogy minden problémával foglalkozzanak. E folyamatok közvetlenül érintik az EURES-hálózat működését, és ezeknek megfelelően és időben tükröződniük kell a jogalapban, többek között – amennyiben szükségesnek bizonyul – az (EU) 2016/589 rendelet és végrehajtási határozatainak felülvizsgálata révén.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ https://ec.europa.eu/eures/public/index_hu

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Új idősgondozási modell: a Covid19-világjárvány tanulságai**(saját kezdeményezésű vélemény)**

(2022/C 194/04)

Előadó: **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Felkérés:	2021.3.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.19.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	241/3/3

1. A vélemény célkitűzései és témája: az idősök és különösen az eltartottak gondozása

1.1. E saját kezdeményezésű vélemény célja, hogy elemezze a 65 évnél idősebb, csökkent autonómiájú vagy eltartott személyek különösen bentlakásos intézményekben történő, tartós ápolásával-gondozásával kapcsolatos különböző modelleket, megvizsgálja, hogy a Covid19-világjárvány hogyan hatott a tagállamokban működő különböző – intézményesített, otthoni vagy más típusú – gondozási modellekre, következtetéseket vonjon le, és a feltárt hiányosságoknak megfelelő, összehangolt intézkedéseket szorgalmazzon mind európai, mind tagállami szinten.

1.2. A várható élettartam hosszabbodása egyszerre jelent kihívást és lehetőséget demográfiai, társadalmi, gazdasági és lakhatási szempontból, valamint az olyan alapvető jogok tiszteletben tartása vonatkozásában, amelyek nem csak az idősgondozással kapcsolatosak. Ez a kihívás a méltó, önálló, aktív és egészséges időskorral kapcsolatos más kérdésekhez is kapcsolódik. Ezzel a sokrétűbb megközelítéssel azonban másik EGSZB-véleményekben kellene részletesebben foglalkozni.

2. Következtetések és ajánlások*A gondozási modellekről*

2.1. Az EGSZB véleménye szerint a tartós ápolás-gondozást⁽¹⁾ igénylő idős emberek gondozását kiemelten kell kezelni, és a demográfiai átmenet keretében, az uniós politikák kidolgozásakor központi elemnek kell tekinteni. Ez különösen azért fontos, mert 2050-re – a világjárvány előtti adatok szerint – a lakosság több mint egynegyede 65 év feletti lesz, a 80 év felettiek száma pedig megduplázódik.

2.2. Az EGSZB egy, az idősök gondozásával foglalkozó európai megfigyelőközpont létrehozását javasolja, amely többek között a következő célokat szolgálná: elegendő statisztikai adat gyűjtése; a bevált gyakorlatok összevetése a különböző tagállami modellek körében; a nemzeti rendszerek strukturális hiányosságainak feltárása a segítségnyújtási és finanszírozási igények fedezésére szolgáló kapacitás tekintetében; technikai segítségnyújtás az idősgondozásról szóló harmadik jelentés kidolgozását, a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv végrehajtását, valamint a – többek között az idősekre irányuló – tartós ápolás-gondozásra vonatkozó európai stratégia kidolgozásához való hozzájárulást szolgáló közösségi politikai iránymutatások elfogadásához. Mindemellett fokozott erőfeszítéseket kell tenni arra, hogy segítsék és motiválják az időseket arra, hogy minél hosszabb ideig aktívak és önállóak maradjanak, és megőrizzék fizikai és mentális egészségüket.

(¹) Meg kell jegyezni, hogy a véleményben „gondozás” alatt az idősgondozás minden fajtája értendő. Időnként értelmezési zavart okozhat, hogy például a francia „soin” alapvetően egészségügyi ellátást takar, a „gondozás” mindenféle ellátást magában foglal, ideértve a mindennapi teendőkben való segítségnyújtást, például a mobilitás megkönnyítését, a bevásárlást, az öltözködést, a takarítást és egyéb házimunkát (főzés), valamint a sétát és a beszélgetést is. A véleménytervezet ebben az általános értelemben használja a „gondozás” kifejezést, melybe így a támogató segítségnyújtás is beletartozik.

2.3. A hosszú életű és egészséges társadalom és a generációk közötti uniós szolidaritási paktum alapjainak megteremtése kapcsán az EGSZB úgy véli, hogy elengedhetetlen egy olyan, középtávra szóló és átfogó megközelítéssel rendelkező stratégiai keret létrehozása, amely választ ad az idősgondozás területén az EU-ban jelentkező kihívásokra. A világvárvány igazolta az előrejelzés, a koordináció és a tervezés hiányosságait olyan területeken, amelyek az alapvető közösségi szolgáltatásokat (például az egészségügy vagy a szociális szolgáltatások) és az orvosi biológiai kutatási politikákat érintik. Ezeket a hiányosságokat mielőbb orvosolni kell.

2.4. Az EGSZB ezért üdvözli az Európai Bizottság új európai gondozási stratégia létrehozására irányuló kezdeményezését. Sürgeti továbbá, hogy ezt a lehető leghamarabb hajtsák végre, előkészítése során pedig egyeztessenek az európai konzultatív intézményekkel, illetve használják az európai szociális párbeszéd különböző szintjeit, figyelembe véve a felek által jóváhagyott megállapodásokat. Emellett civil párbeszédet kellene folytatni az idős embereket képviselő európai civil társadalmi szervezetekkel (többek között az AGE Platform Europe-pal és különböző tagjaival), nem zárva ki ezzel azt, hogy a következő években kidolgoznak egy európai idősügyi stratégiát az EU-ban. Emellett az EGSZB azt javasolja, hogy a demográfiai kérdés jelentőségére való tekintettel az Európa jövőjéről szóló konferencia stratégiai vitatémái között szerepeltessek az idősgondozás témáját. Ugyanakkor támogatja az európai egészségügy integrációjának előtérbe helyezését, beleértve az idősek tartós ápolását-gondozását is.

2.5. Azt is javasoljuk, hogy az EGSZB-n belül hozzanak létre egy olyan ad hoc csoportot a jelenlegi mandátumidőszak idejére, amely – az EP demográfiai kihívásokkal foglalkozó közös munkacsoportjával összehangolt módon – különféle kezdeményezéseket hajtana végre az idősek gondozásával, az öregedéssel és a hosszú élettartam jelentette kihívásokkal, valamint egyebek mellett az ENSZ öregedésről szóló, 2022-re tervezett világszertekeztetével kapcsolatban.

2.6. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy a szociális jogok európai pillérének megvalósítására vonatkozó cselekvési terv keretében rövid időn belül dolgozzák ki az idősgondozással kapcsolatos elveket.

2.7. Az EGSZB véleménye szerint a tartós ápolást-gondozást szerepeltetni kell az úgynevezett „stressztesztben”, amelyeket a határokon át terjedő súlyos egészségügyi veszélyekről szóló uniós rendelet határoz meg.

2.8. A világvárvány hozzájárult ahhoz, hogy napvilágra kerüljenek az idősgondozási modellekre jellemző elvi, strukturális és funkcionális hiányosságok, legyen szó bentlakásos intézményekben, otthoni gondozási szolgáltatások keretében, családon belüli vagy hivatásos gondozók útján történő gondozásról.

2.9. A 27 tagállam és az EU által ratifikált, a fogyatékossgal élő személyek méltóságáról és emberi jogairól szóló egyezmény 12. cikkével összhangban szükségesnek tartjuk, hogy a tagállamok meghozzák vagy frissítsék az idősek támogatására és autonómiájának védelmére vonatkozó törvényeiket, valamint hogy a szociális védelmi rendszereken belül olyan védelmi ágakat fejlesszenek ki, amelyek a megelőzéssel, az autonómia elvesztésével és az idősek önrendelkezésével foglalkoznak. A mindenki számára elérhető szociális védelem és más szociális jogok – például a munkanélküliségi biztosítás, a családvédelem, a lakáshoz jutás vagy az eltartottak gondozása – logikáját követve az EGSZB úgy véli, hogy a jóléti állam pilléréinek kidolgozása során garantálni kell az idősek autonómiáját, méghozzá egyenlő feltételek mellett, szubjektív és állampolgári jogként elismerve azt.

2.10. A Covid19 igazolta, hogy az elégtelen kínálat, és főként a hozzáférési problémák miatt az európai polgárok és családjaik nagy része nem tud élni a minden idős ember számára elérhető színvonalas és megfizethető tartós ápolás-gondozás lehetőségével. Ezért az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamoknak kiemelt figyelmet kell fordítaniuk azokra a csoportokra, akik különböző okokból nem tudják igénybe venni a szükséges gondozást.

2.11. Az EGSZB azt javasolja, hogy a szóban forgó nemzeti politikák és normák kialakítása és előmozdítása érdekében az Európai Bizottság dolgozzon ki javaslatokat az előrejelzéssel, a megelőzéssel és az idősek önállóságvesztésével kapcsolatban, hogy azokat beépítsék az egészségügyi stratégiába és az idősek önálló életviteléről szóló, az európai fogyatékossgügyi stratégián alapuló jövőbeli iránymutatásokba.

2.12. A világvárvány során az idősekkel kapcsolatban beszűkült, lebecsülő, sőt megkülönböztető szemléletet tapasztaltunk. Nem az idősgondozás a probléma, hanem annak elmaradása.

2.13. Az EGSZB azt javasolja, hogy az EU – a korábbi EGSZB-veleményekben, valamint az öreg kontinens előrejedéséről szóló európai parlamenti jelentésben megfogalmazott kérésnek megfelelően – a fogalmak tisztázása érdekében alkosson egységes fogalom meghatározást a függőségéről és az autonómiájukat veszített személyek gondozási igényéről, figyelembe véve, hogy a különböző országok eltérő megközelítéseket alkalmaznak, és szabadon dönthetnek szociális védelmi rendszereik kialakításáról. Az életkor nem identitási tényező, és nem minden idős ember függ a külső

gondozástól vagy szorul rá arra, továbbá a fogyatékból fakadó függőség sem azonos az autonómiának az életkor előrehaladtával fellépő diszfunkciók okozta elvesztésével, bár az esetek jelentős százalékában a két körülmény egybeesik.

2.14. Az EGSZB nyomatékosan kéri, hogy az EU Alapjogi Chartájának 25. cikkében foglaltak értelmében az Európai Bizottság az idősek alapvető jogainak elismeréseként és a társadalomhoz való hozzájárulásuk kifejezéséül hirdesse meg az idősek európai évét.

2.15. Az Unió több országában panaszt tettek vagy pert indítottak a bentlakásos intézményeken belüli bánásmóddal vagy lehetséges erőszakos megnyilvánulásokkal, illetve az időskorúak alapvető jogainak megsértésével kapcsolatban. Ezért az EGSZB kéri, hogy az alábbiak érdekében érvényesítsék az európai szerződésekben és a tagállamok és az EU által ratifikált ENSZ-okmányokban szereplő elveket: az idősek alapvető jogainak és méltóságának biztosítása; az idősek döntéshozatalát segítő intézkedések létrehozása; valamint – bírósági és bíróságon kívüli – jogi védelmi intézkedések elfogadása az eltartott idősek gondozására irányuló szolgáltatásokra vonatkozóan. Hasonlóképpen érdemes megvizsgálni a jogi megbízott vagy mediátor funkciójának vagy egy ennek megfelelő funkcionak a létrehozását is (az érintett ország jogrendszerétől függően), melynek betöltője empátiával és az eltartottak érdekét nézve lép fel, ami néhány ország példájának elemzése alapján pozitív hatásokkal járhat. Ennek keretében az EGSZB az ENSZ javaslatainak megfelelően javasolja az idősek méltóságáról és jogairól szóló egyezmény jóváhagyásának támogatását.

A strukturáról

2.16. A bentlakásos idősgondozás intézményi kereteinek általános megszüntetésére irányuló igény kielégítéséhez elő kell mozdítani az ellátásra szoruló idősek autonómiáját, függetlenségét, önrendelkezési képességét és társadalmi kapcsolatait. Ehhez közösségi szociális-egészségügyi erőforrásokat, sokkal strukturáltabb és hatékonyabb otthoni segítséget, valamint új lakhatási alternatívákat kell biztosítani számukra, például védett, felügyelt vagy közösségi lakásokat, az együttélést szolgáló lakóegységeket vagy a különböző uniós országokban meglévő más alternatívákat, az autonómiájuk csökkenése által érintett idősek szükségleteitől és preferenciáitól függően. A fokozottan gondozásra szoruló személyek esetében a hagyományos idősotthonok átalakítására van szükség, az „úgy élni, mint otthon” elve szerint. Továbbá orvosolni kell a világvárvány következtében meggyengült ellátórendszerek hiányosságait az európai strukturális és kohéziós alapok, a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz, valamint az EU egészségügyi programja („az EU az egészségért”) révén, az európai szemeszter részét képező finanszírozási ajánlások útján.

2.16.1. Az EGSZB kéri, hogy ennek érdekében a tagállamok használják fel az uniós strukturális alapokat és a helyreállítási alapokat ahhoz, hogy finanszírozást biztosítsanak a lakások átalakítására, az együttélést szolgáló lakóegységek létrehozására vagy a különféle típusú meglévő intézmények átalakítására, valamint a munkaerőbe és a szolgáltatásokba történő beruházásokra. Az említett kiigazításokat a legmagasabb szintű akadálymentesítési követelményeknek megfelelően kell végrehajtani, mind az épített környezet, mind pedig a kísérő digitális ökoszisztéma tekintetében.

2.17. Az EGSZB úgy véli, hogy a szociális gazdaságot (szövetkezetek, kölcsönös biztosító társaságok, egyesületek és alapítványok) mint az emberekre összpontosító ágazatot az innováció és az említett új modell felé való átmenet egyik kulcsszereplőjének és megvalósítójának kell tekinteni és akként kell támogatni.

Az eszközökről

2.18. Az elégtelen finanszírozás e kérdés központi hiányossága, amelyből aztán sok további fakad. Ez a tényező tagállamonként jelentősen eltér, a GDP 0,3 és 3,7 %-a között mozog. Kétségtelen, hogy a finanszírozás a gondozásvédelem minden modelljével összefügg, de a közelmúltbeli válságokból származó politikáktól sem független, amelyek nagy hatást gyakoroltak rá.

2.19. Az EGSZB úgy véli, hogy az adósságválság következményeire tekintettel felül kell vizsgálni azokat a szabályokat, amelyek hozzájárultak ehhez a helyzethez, és hogy a társadalombiztosítási rendszereken belül elegendő állami finanszírozást kell biztosítani a létező igénynek megfelelő és minőségi szolgáltatások nyújtásához.

2.20. Több tagállam tapasztalatai alapján az EGSZB tisztában van azzal, hogy megfelelő szabályozásra van szükség a különféle idősgondozási kínálatra vonatkozóan, olyan közbeszerzési rendszerekkel, ahol nem az ár, hanem a szolgáltatás minősége a meghatározó.

2.20.1. Ezért az EGSZB azt ajánlja, hogy azokban a tagállamokban, ahol ez megvalósítható, és figyelembe véve az egyes tagállamokban alkalmazott egyedi mechanizmusokat és eljárásokat, mind a helyek támogatott központok közötti elosztásához, mind a szerződés megújításához szabják feltételül a megfelelő létszámú személyzet meglétét, a munkavállalók folyamatos képzését és munkafeltételeik tiszteletben tartását, valamint az adókötelezettségek teljesítését.

2.20.2. Ugyanígy a köz-magán együttműködésnek és a magánszolgáltatásoknak a közszolgáltatásokhoz hasonlóan egyértelmű és eredményes értékelési, ellenőrzési és vizsgálati mechanizmusokkal kellene rendelkezniük, egyrészt a magán- vagy támogatott központoknak szánt állami források követelményeként, másrészt pedig az idősek jogainak védelmére vonatkozó állami felelősség keretében.

2.21. Az EGSZB véleménye szerint megfelelően strukturált vitára van szükség, különböző szinteken és különböző szereplők között, hogy kezelni lehessen a mindenki számára elérhető idősgondozás finanszírozását, és azt nemcsak a költségek, hanem a beruházások szempontjából is elemezni kell. Ehhez figyelembe kell venni a különböző államok rendszereinek működését és a finanszírozási modelleket, valamint a finanszírozás fedezésének különböző lehetőségeit (állami, vegyes vagy egymást kiegészítő). Ennek az elemzésnek tartalmaznia kell azokat a megtakarításokat érintő pozitív externáliákat – mindig az életminőséget helyezve előtérbe –, amelyek egyebek mellett az új technológiák bevezetéséből, az aktív és egészséges idősödéssel kapcsolatos politikákba történő beruházásokból, illetve az egészségfejlesztésből és a betegségek megelőzéséből származhatnak.

2.22. Az EGSZB azt javasolja, hogy hozzanak intézkedéseket a gondozók megfelelő képzésének garantálására, szakosodott és intézményesített képzési utak kidolgozására a gondozó személyzet számára, valamint kössék az alapvető kompetenciákat igazoló hivatalos bizonyítványhoz azt, hogy valaki az idősekkel foglalkozó szociális ellátási szolgálatoknál dolgozhasson. Javasolja továbbá, hogy vezessenek be rendszereket az ilyen képesítések országok közötti elismerésére, illetve az Európai Szociális Alapból különítsenek el forrásokat az idősgondozók képzésre.

2.23. Az EGSZB véleménye szerint helyénvaló lenne, ha a gondozásban részt vevő uniós munkavállalók kérdését – minden lehetséges változatra kiterjedően – és a kollektív tárgyalásokhoz való jogot is szerepeltetnék az európai szociális párbeszédben, amelynek megvalósulása az európai szociális partnerek tevékeny idősorról és a nemzedékek közötti megközelítésről szóló önálló keretmegállapodásával (2017) már megkezdődött. A szociális párbeszédre a szövetségi, a szövetségi és az ágazati (egyéni gondozás és szociális szolgáltatások) szférában is sort kell keríteni.

2.24. Az EGSZB a Tanács kérésével [COM(2013) 152 final] összhangban támogatja, hogy a tagállamok ratifikálják az otthon végzett munkáról szóló 1996. évi 177. sz. ILO-egyezményt, a háztartási alkalmazottak méltányos munkavégzéséről szóló, 2011. évi 189. sz. ILO-egyezményt, valamint a 189. sz. egyezményt kiegészítő 201. sz. ajánlást.

2.25. A technológiai változások is alapvető támogatást nyújthatnak az idősek ellátása során, bár az emberi munkát soha nem pótolhatják. Ilyen például a telemedicina vagy a távrehabilitáció, a szakmai képzés, a videohívásokon keresztül fenntartott szociális kapcsolatok stb. A további példák közé tartoznak az ágyba vagy a személyekre rögzített érzékelők, amelyekkel észlelhetők az életjelek vagy megelőzhetőek az esések, továbbá az olyan infrastruktúrális és az építészeti kialakítás, például az otthoni automatizálás, amelyekkel barátságos környezetet vagy mobilitási lehetőségeket lehet biztosítani az idősek számára.

2.25.1. Következésképpen az EGSZB szükségesnek tartja, hogy az idősgondozásban érintett valamennyi fél jobban kihasználja a digitális technológiákból származó innovációkat, amit a strukturális alapok programjain keresztül lehetne ösztönözni. Az EGSZB ehhez hasonlóan azt javasolja, hogy a tartós ápolásra-gondozásra szoruló idősek számára biztosítsanak képzést a digitális technológiák terén.

2.26. Másrészt, és ellentétben olykor elhangzó érvekkel, a gondozásra szoruló idősek védelme nem összeegyeztethetetlen a fiatalokról való gondoskodással. Az EGSZB szerint küzdeni kell ez ellen a hibás felfogás ellen. Ahogy az ökológiai és digitális átállásnak együtt kell járnia a társadalmi átállással, úgy a demográfiai kihívásoknak és lehetőségeknek is egy generációk közötti paktumon kell alapulniuk. Ennek alapvető célja a mindenki számára elérhető, minőségi oktatáshoz, a szabályozott foglalkoztatáshoz és a tisztességes munkahelyekhez, valamint az általános szociális védelmi rendszerekhez való hozzáférés, ami különösen az európaihoz hasonló társadalmakban fontos, ahol a társadalmi paktum a generációk közötti szolidaritáson alapul. Ezért a generációk közötti együttműködési paktum a lényegi alapja az európai társadalmi szerződés megújításának. Sem a társadalom folyamatban lévő átalakulása, sem a világjárvány utáni újraindulás nem valósulhat meg a generációk közötti kapcsolat nélkül.

2.27. Az EGSZB véleménye szerint az időstámogatási és -gondozási politikákban és intézkedésekben mindenképpen széles spektrumú stratégiákat kellene kidolgozni, hogy: a) idejében felismerjük azokat a problémákat, amelyek később autonómiavesztést okozhatnak, előre jelezzük, megelőzzük és visszafordítjuk az autonómiavesztéshez és függőséghez vezető folyamatokat, illetve finanszírozást biztosítunk mindehhez; b) késleltessük a függőség kialakulását az egészséges életmód és étrend, a testmozgás vagy a munkakörülmények segítségével; c) előre jelezzük egy-egy jelentős változás (munkanélküliség, válás, szakmaváltás és nyugdíjba vonulás) és a magány egészségre gyakorolt hatását; d) azonosítsuk a legsebezhetőbb személyeket, hogy konkrét helyzeteket kezeljünk (neurodegeneratív betegségek, depresszió és öngyilkossági kockázat, rákos megbetegedések stb.); e) kellően és tartósan finanszírozzuk az idősek gondozásáért való kollektív felelősséget; és f) kísérjük és támogassuk a gondozó családtagokat a szakmai élet és a gondozás összeegyeztetését szolgáló

eszközök, képzés és intézkedések révén, figyelembe véve, hogy gondozói státuszukból adódóan az ő önállóságuk is csökkenhet, miközben nem szereztek jogosultságot védelmi intézkedésekre saját öregkoruk kapcsán.

3. Előzmények és háttér

Fejlemények

- 3.1. Az EU-ban évtizedek óta folynak viták az eltartott idősök gondozási szükségleteiről.
- 3.2. Több szempont alapján is fokozatosan módosult a tartós ápolás-gondozás kezdeti koncepciója. A pusztán ellátási szemlélet felől sikerült elmozdulni egy integráltabb, ember- és minőségközpontú, egyetemes egészségügyi és szociális szolgáltatásnyújtási szemlélet felé, amelynek a Tanács és az Európai Bizottság véleménye szerint három alapvető kritériumnak kell megfelelnie: mindenki számára, jövedelemtől vagy vagyoni helyzetétől független hozzáférhetőség, az ellátás minősége, valamint az egészségügyi és szociális ellátórendszerek megfelelő finanszírozása.
- 3.3. A szociológiai változások hozzájárultak ennek az irányultságnak az erősítéséhez, ilyen volt például a népesség elöregedése, a függőségi helyzetben lévő vagy önállóságukból veszített időskorúak százalékos aránya, a mentális betegségek számának növekedése a korfa felső részein, a nők tömeges fizetett munkavégzése, az egyedül élők számának növekedése vagy a családmodellek megváltozása.
- 3.4. E változások hatására megkérdőjeleződött mind a szociális szolgáltatások ellátási jellege, mind pedig a család, elsősorban a nők központi szerepe a szóban forgó gondozásban, ami megteremtette az igényt – a nyugdíj, az oktatás, az egészségügy vagy az eltartás mellett – a jóléti állam újabb pillére: a szociális szolgáltatások iránt.
- 3.5. Azonban különösen az adósságválság és a megszorító politikák után, amelyek tagállamtól függően többek között költségvetési megszorításokat eredményeztek az egészségügyi és szociális szolgáltatások terén, a tagállamokban más-más formában megfigyelhető, hogy újból egyre inkább az ellátásra helyeződik a hangsúly, és egyre inkább előtérbe kerülnek a legsúlyosabb fokú függőségek vagy a kevesebb gazdasági erőforrással rendelkező személyek; a rendszer alapját egyre kevésbé képezi a családból való kiszakítás, miközben a gondozási szolgáltatások egyre inkább üzleti vállalkozás keretében valósulnak meg, közfinanszírozással vagy anélkül.
- 3.6. Mindennek háttéréül a tagállamokban eltérő mértékben az öregségnyugdíj-rendszerekre nehezedő nagyobb költségvetési nyomás, a tartós ápolás-gondozás iránti igény erőteljes növekedése, egyes tagállamokban a munkanélküliség fokozódása, a bizonytalan foglalkoztatás és gyakoribb szakmaváltások, valamint az szolgált, hogy a vállalati létszámleépítési tervekben mindenekelőtt az 50 év felettiek szerepelnek. Ez a helyzet azzal fenyeget, hogy határozott közpolitikai támogatás nélkül a jelenleginél alacsonyabb nyugdíjak és nagyobb egyenlőtlenségek várhatók az ellátáshoz való hozzáférés terén.
- 3.7. A másik központi szempont annak meghatározása, hogy az ellátást, a támogatást és az együttélést otthon vagy bentlakásos intézményekben kell-e biztosítani. Az érintettek többsége – sok felmérés szerint – otthon és saját közösségi környezetében kíván maradni.
- 3.8. Ez a preferencia egy gazdaságilag megalapozott strukturális igényre is reagál, amely a munkaerő bővülését is lehetővé teszi: az EU-ban a férfiak 3 %-ával szemben a nők 25 %-a állítja, hogy az időseket is érintő gondozási feladatai miatt nem vagy akarata ellenére csak részmunkaidőben tud dolgozni. Tekintettel arra, hogy a családok kisebbek, és a háztartás finanszírozása sok esetben – az egyszemélyes háztartásokat kivéve – nem fedezhető egyetlen fizetésből, a családi gondozás vállalása egyre inkább fenntarthatatlanná válik. Ha pedig nem akarjuk, hogy a gondozáshoz csak a legmagasabb jövedelműek férhessenek hozzá, akkor több finanszírozásra van szükség.
- 3.9. Ezért sürgősen fel kell hívni a figyelmet a minőségi és humánus ellátás befogadó rendszerének pozitív társadalmi és gazdasági hatásaira, kezdve annak megerősítésével, hogy az ellátási szolgáltatások finanszírozását nagy és sokrétű megtérülést hozó befektetésnek kell tekinteni. Csökkennek az elégtelen vagy hozzáférhetetlen ellátás negatív externáliái az egészségügyi és szociális kiadások tekintetében. Fejlődik a szociális dimenzió a családok támogatása, a munka és a magánélet egyensúlya, a többi családtagról való gondoskodás, az érzelmi támogatás, a szolidaritási tevékenységek, a történelmi emlékezet tekintetében. Gazdasági szempontból elősegíti munkahelyek millióinak megteremtését, az alacsony jövedelmű háztartások nagy százalékának finanszírozását, az adóbevételek és a fogyasztás növekedését, a megtakarítások leszámoltaknak való átadását, a fenntarthatóságot és a termelő vállalkozásokat. Az otthoni gondozás pedig általában nemcsak sokkal átfogóbb és személyre szabottabb, hanem olcsóbb is, mint a bentlakásos gondozás, bizonyos eseteket, például az önállóságukat nagymértékben elveszített idősök bentlakásos gondozását kivéve.

3.10. Az intézményi bentlakásos rendszerek és az otthoni gondozási formák lényegében az esetenként kis létszámú, bizonytalan szerződésekkel foglalkoztatott, a szükséges képzési támogatással nem rendelkező, szakmailag kevésbé elismert és alulfizetett, illetve (néhány országban nagy arányban) szabálytalanul foglalkoztatott gondozó személyzetten alapulnak. Ezért egyebek mellett fontos, hogy a szakképzés különböző szakaszaiban mindenképpen szerepeljenek az idősgondozással, ezen belül a függőséggel kapcsolatos képzési programok, megnyitva a kaput a duális képzés előtt.

A világjárvány hatásai és tanulságai

3.11. A világjárvány révén – nagyrészt az általa okozott károk miatt – még egyértelműbbé vált, hogy a népesség elöregedése milyen alapvető stratégiai kihívást jelent az EU és tagállamai számára. Ezen belül az önállóságukból veszített, függő helyzetbe került idős emberek gondozási igényeire is rávilágított. Az Európai Bizottság és a Szociális Védelmi Bizottság által a tartós ápolásról-gondozásról készített 2021. évi jelentés szerint 30 év múlva a 65 év felettiek száma valóban eléri a 130,1 milliót, ami 41 %-os növekedés a jelenlegi számokhoz képest. Mivel az egészségesen várható élettartamhoz hasonlóan az életkor előrehaladtával növekednek a különféle fogyatékos állapotok előfordulása és a tartós ápolási-gondozási igények, a 27 tagú EU-ban várhatóan a 2019. évi 30,8 milliőről 2030-ra 33,7 millióra, 2050-re pedig 38,1 millióra emelkedik azoknak a száma, akiknek szüksége lehet ilyen ellátásra.

3.12. Számos szempont járult hozzá a várható élettartam növekedésével kapcsolatos kihívásokkal kapcsolatos kollektív ismeretek növeléséhez. A Covid19-világjárvány okozta relatív halálozás magasabb volt, és ez elsősorban az idősekre, köztük a legkiszolgáltatottabbakra és a bentlakásos intézményekben élőkre koncentrált. A világjárvány alatt előítéletek és sztereotípiák alakultak ki az idősekkel kapcsolatban, az egészségügyi szűrések során diszkriminatív döntések születtek, és implicit vagy explicit kérdések merültek fel e csoport értékével és társadalmi hozzájárulásával kapcsolatban.

3.12.1. Hasonlóképpen a nyilvános vitában torz kép alakult ki a fiatalok és az „öregék” érdekeinek feltételezett ellentétéről. Nyilvánvalóvá váltak az idősgondozási modellek fogalmi, szerkezeti és funkcionális hiányosságai. Fokozódott az igény, hogy azok jobban összpontosítsanak a minőségi ellátáshoz való hozzáférésre és annak megfizethetőségére, valamint az idős emberek méltóságának és jogainak tiszteletben tartása, önálló életvitelük és társadalmi környezetük lehető legnagyobb mértékű megőrzése, valamint a szociális és egészségügyi szolgáltatások közötti koordináció biztosítása és finanszírozásuk garantálása iránt (az állami kiadások átlagosan az európai GDP 1,7 %-át tették ki, ez 2050-re várhatóan megduplázódhat, ha az államok között felzárkózás valósul meg).

3.12.2. Napvilágra kerültek azok a hiányosságok is, amelyek a tartós ápolás-gondozás egyik alapvető pillérét érintik, vagyis a 6,4 millió főt foglalkoztató és 2030-ig várhatóan további 7 millió munkahelyet teremtő ágazatban alkalmazott gondozókat és más dolgozókat. Végül eddig példátlan módon hangsúlyt kapott a tartós ápolással-gondozással foglalkozó nem hivatásos személyek hozzájárulása (és a nemek aránytalan képviselése az ágazat egészségében), valamint az, hogy ki kell terjeszteni bizonyos összegegyeztetési, illetve e csoport védelmét célzó intézkedéseket. Ideje cselekedni.

3.13. Az, hogy nagyobb hangsúlyt kaptak a demográfiai kihívások és lehetőségek, valamint – e vélemény tartalmát illetően – az autonómiavesztés vagy a függőség miatt szükségesség vált idősgondozás, hozzájárult ahhoz, hogy az európai intézmények alapvető dokumentumokat dolgozzanak ki e kihívások, valamint e vélemény témája kapcsán.

3.14. Ezek között szerepel az Európai Bizottság idősödésről szóló zöld könyve, a szociális jogok európai pillérének cselekvési terve, az öreg kontinens elöregedéséről szóló európai parlamenti állásfoglalás, az idősödés szempontjának a közpolitikákban való általános érvényesítéséről szóló tanácsi jelentés és következtetések, az Európai Bizottság és a Szociális Védelmi Bizottság „Tendenciák, kihívások és lehetőségek az idősödő társadalomban” című jelentése, a Régiók Bizottságának „A gondozók és a gondozás jövőjére vonatkozó terv – Helyi és regionális lehetőségek egy európai kihívás kapcsán” című munkadokumentuma és különösen az Európai Bizottság elnökének, Ursula von der Leyennek az Európai Parlamentben az Unió helyzetéről tartott beszédében említett javaslata egy „új európai gondozási stratégiáról”.

3.15. A válság rávilágított arra, hogy az egész Unióban jobban meg kell ismerni ezt a kérdést. Hiányoznak az idősekre vonatkozó statisztikai adatok, több közös ismeretre van szükség a szociális védelem és gondozás modelljeiről, amelyek nagyon eltérnek a tagállamokban, össze kell gyűjteni és a tagállamokban terjeszteni kell a bevált gyakorlatokat, valamint meg kell vizsgálni az eltartott idős emberekkel szembeni megkülönböztetés és erőszak előfordulását, és ezt meg kell előzni. Röviden, e kérdés részletes és állandó nyomon követésére van szükség.

3.15.1. Ennek kapcsán meg kell jegyezni, hogy e vélemény célja – a különböző országokban fennálló helyzet elemzése és összehasonlítása – már több tanulmány és jelentés tárgyát képezte. Ilyenek például az Európai Bizottság és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság jelentései, amelyek nem sokkal e vélemény kidolgozása előtt jelentek meg.

3.15.2. Amellett, hogy ezek a gondozási modellek sokféleségéről és a tagállamok közötti eltérő helyzetekről számolnak be, egybevágó tanulságokat is levonnak. A teljesség igénye nélkül ezek a következők: i. az otthoni, illetve az otthonihoz hasonló körülmények közötti ellátás előnyben részesítése; ii. jobb koordinációra van szükség a szociális és az egészségügyi szolgálatok között; iii. a gondozó személyzet több szempontból is alapvető szerepének elismerése, például a feketemunka feltárása; iv. a gondozási igények nincsenek kellő mértékben kielégítve; v. mindenképpen meg kell oldani az elégséges, elérhető és fenntartható finanszírozás kérdését; vi. küzdeni kell a részleges és az idősok elismerését és méltóságát semmibe vevő megközelítések ellen; vii. az informális gondozókra több figyelmet kell fordítani, jobban el kell ismerni, védeni és támogatni kell őket; viii. nincs elég statisztikai és szociológiai adat az idősokról; ix. az elemzésekben foglalkozni kell az érintett otthonában végzett ellátási és gondozási szolgáltatásokkal is; x. az idősgondozással kapcsolatos különböző szempontok közötti kölcsönhatások; xi. az ágazat jelentős nemi dimenziója; xii. létre kell hozni intézkedési/eljárási protokollokat, értékelési rendszereket és a gondozási modellekre vonatkozó szabályozási intézkedéseket.

3.16. A világjárvány hozzájárult ahhoz, hogy napvilágra kerüljenek az idősgondozási modellekre jellemző hiányosságok, legyen szó bentlakásos intézményekben, otthoni gondozási szolgáltatások keretében, családtagok vagy magángondozók által történő gondozásról.

3.17. Az említett hiányosságok abban mutatkoznak meg, hogy az ellátást mindenki igénybe veheti-e vagy sem; illetve a szolgáltatási kínálat diverzifikációjában és szétaprózottságában, a szolgáltatások hiányos szabályozásában, az irányítási szintek összehangolásának nehézségeiben, a szociális és egészségügyi szolgáltatások kombinálásának problémáiban, a szolgáltatások kereskedelmi jellegének fokozódásában, valamint abban, hogy megelőzési politikákra és intézkedésekre van szükség. Strukturális szempontból ezek ott jelentkezhetnek, ahol a gondozás – különösen a leginkább függő idősok esetében – emberközpontú ellátási formák helyett főként bentlakásos intézményekben koncentrálódik. Funkcionális szempontból jelentős részben a szűkös finanszírozást, a védelmet szolgáló anyagok hiányát, vagy a foglalkoztatás bizonytalanságát, a foglalkozási kockázatokat (beleértve a mentális egészséget), valamint a személyi állomány elégtelenségét, képzetlenségét, szakmai és munkahelyi elismertségének hiányát emelhetjük ki.

3.18. A Covid19 igazolta, hogy az európai polgárok nagy része számára nincs elegendő kínálat a minden idős számára nyújtható és megfizethető tartós ápolási-gondozási lehetőségekből. Ebben az értelemben kiemelten fontos az olyan idősok számának meghatározása és a rájuk való odafigyelés, akik gondozásra szorulnak, de ehhez különböző okok miatt (férőhelyhiány, gazdasági költségek stb.) nem férhetnek hozzá. A 27 tagú EU-ban 2014-ben a súlyos önellátási nehézségekkel küzdő 65 év felettiek mindössze egyharmada vett igénybe házi gondozást. A tagállamok szociális védelmi modelljeit is ki kell igazítani, hogy ezeket az új igényeket könnyen elérhető, fenntartható, megfizethető és jó minőségű állami vagy támogatott szolgáltatásokkal lehessen kielégíteni.

3.19. Már a világjárvány előtt is erősen megkérdőjelezték az idősok bentlakásos intézményekben történő ellátását, utána viszont az elutasítás tovább nőtt, kivéve egyes nem önálló vagy erősen függő idősok esetében. A főbb hiányosságok a következők: a fertőzés nagyobb kockázata, a bentlakó elveszti a kontrollt saját élete felett, merev napirend, sokféle profilú bentlakó; korlátozott magánélet (általában két ember lakik egy szobában), a bentlakó vagy családtagjai alig vesznek részt a központok vezetésének ellenőrzésében, a családi és társadalmi kapcsolatok meggyengülése, valamint elszakadás a közösségi környezettől. Ugyancsak mindenképpen meg kell erősíteni a szóban forgó intézményekben lakó idősok jogait és kifejezett akaratát a méltóságukat és sajátos helyzetüket tiszteletben tartó gondnoksági formák segítségével, különösen a kognitív és mentális problémákkal küzdő idősok esetében.

3.20. Fel kell hívni a figyelmet arra is, hogy a saját otthonukban gondozott idősok nem részesülnek állandó gondozásban, elszigetelten élnek, nehezen férnek hozzá az alapvető szolgáltatásokhoz stb.

3.21. Általánosságban elmondható, hogy a világjárvány idején az idősokkal szemben sztereotip, sőt diszkriminatív attitűdök alakultak ki, pedig az öregedést nem problémának, hanem lehetőségnek kell tekinteni. Több országban panaszt tettek vagy pert indítottak a bentlakásos intézményen belüli bánásmóddal vagy az alapvető jogok lehetséges megsértésével kapcsolatban. Ez rávilágított arra, hogy tartós mechanizmusokat kell létrehozni az idősok jóllétének és jogainak biztosítására, így küzdve a csoportot érintő hátrányos megkülönböztetés ellen.

3.22. A világvárvány számos országban jelentős hiányosságokra világított rá a gondozó személyzet tekintetében, például: 1) munkaerőhiány, az ideiglenes és részmunkaidős szerződések magas aránya, a személyzet nagy fluktuációja, alacsony fizetések, kevés szakmai elismerés, a munkajogok hiánya, ideértve a munkanélküliséget vagy egyes esetekben a Covid19-fertőzés foglalkozási megbetegedésként való elismerését, sőt egyes országokban a munkavállalók jelentős százaléka szerződés nélkül, gyakran szociális jogok és társadalombiztosítási jogosultságok nélkül dolgozik; valamint 2) képzési és képesítési hiányosságok a gondozók (idősgondozó, gondozó vagy házi segítségnyújtó) esetében, akik a bentlakásos és otthoni gondozási szolgáltatások nyújtóinak túlnyomó többségét teszik ki ⁽²⁾.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽²⁾ A SOC/687 jelű vélemény melléklete (csak angol nyelven).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Jogállamiság és a helyreállítási alap**(saját kezdeményezésű vélemény)**

(2022/C 194/05)

Előadó: **Christian BÄUMLER**

Közgyűlési határozat:	2021.3.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.20.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	204/14/18

1. Következtetések és ajánlások

- 1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) hangsúlyozza, hogy az Európai Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul.
- 1.2. Az EGSZB véleménye szerint ezen értékek, különösen a jogállamiság tiszteletben tartása alapvető fontosságú az uniós polgárok számára és az Európai Unió fennmaradása szempontjából.
- 1.3. Az EGSZB kiáll amellett, hogy az Európai Unió Tanácsa és az Európai Bizottság szigorú és visszatartó erejű szankciókat szabjon ki az Európai Unió költségvetését veszélyeztető rendszerszintű jogállamisági hiányosságok esetén.
- 1.4. Az EGSZB számára rendkívül fontos, hogy a tagállamok által benyújtott helyreállítási programok bemutassák, hogy milyen intézkedéseket hoznak a jogállamiság megerősítése érdekében.
- 1.5. Az EGSZB kéri, hogy az uniós költségvetés által támogatott valamennyi programra vonatkozzanak információ-szabadsággal és átláthatósággal kapcsolatos jogi követelmények.
- 1.6. Az EGSZB kéri, hogy csak akkor lehessen uniós költségvetésből finanszírozott programokban részt venni, ha az érintett tagállam részt vesz az Európai Ügyészséggel kapcsolatos megerősített együttműködésben is.
- 1.7. Az EGSZB kéri, hogy az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) alakítsák át jogállamisággal és közigazgatási hatékonysággal foglalkozó ügynökséggé.
- 1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy a rendszerszintű tagállami jogállamisági hiányosságok káros hatással vannak az uniós költségvetésre, és ezért a bizonyítási teher megfordítására szólít fel.
- 1.9. Az EGSZB arra kéri az EU-t, hogy védje meg az emberi jogokért és a jogállamiságért kiálló nem kormányzati szervezeteket az indokolatlan befolyástól, és nyújtson számukra finanszírozási támogatást.
- 1.10. Az EGSZB arra kéri az európai intézményeket, hogy a civil társadalommal együttműködve indítsanak egy olyan kampányt „Az én Unióm – az én jogaim” címmel, amely az egész EU-ra kiterjedő párbeszédre hívna mindenkit a jogállamiság fontosságáról.

2. Általános megjegyzések

A javaslat háttere

2.1. Az Európai Unió az EUSZ 2. cikkében felsorolt értékeken alapul. Ezek közé tartozik az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogainak – tiszteletben tartása. Emellett az európai társadalmat a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség jellemzi⁽¹⁾.

2.2. Ezen értékek tiszteletben tartása alapvető fontosságú minden uniós polgár számára. Az európai történelemre és különösen a világháborúk során elkövetett emberiség elleni bűncselekményekre tekintettel az Európai Unió azt a védelmi ígéretet tette, hogy garantálja a békét Európában, és megóvja valamennyi polgárának alapvető jogait. Ebből adódóan az Európai Unió küldetése az, hogy fellépjen ezen értékek rendszerszintű megsértése ellen, és megakadályozza azt.

2.3. Ezen túlmenően ezen értékek, különösen a jogállamiság tiszteletben tartása az Európai Unió jelenlegi formájában való létezésének előfeltétele: az Európai Unió csak akkor felel meg a jogállamiság elvének, ha minden tagállam megfelel a jogállamiság követelményeinek. Csak így biztosítható, hogy az uniós szakpolitikákat – az európai költségvetési kiadásokat is ideértve – valamennyi tagállamban megfelelően hajtsák végre. Továbbá a tagállamok közötti igazságügyi és közigazgatási együttműködés azon a kölcsönös bizalmon alapul, hogy valamennyi tagállam közös értékeket vall, és azokat a gyakorlatban is érvényesíti. A tagállamok közigazgatási és igazságügyi szervei csak ezen az alapon tudnak határokon átnyúló együttműködést folytatni, és csak így lehetséges egy másik tagállam határozatainak elismerése és végrehajtása.

2.4. Ezen túlmenően ezek az értékek, különösen a jogállamiság, nem alábecsülendő jelentőséggel bírnak az Európai Unió fenntartható gazdasági fejlődése szempontjából. Ugyanis a beruházások biztonságának, a versenyszabályok betartásának és más gazdasági szabályozásoknak a garantálása mellett a jogrendszer egészébe vetett bizalom is kulcsfontosságú a magánberuházások és a határokon átnyúló kereskedelem szempontjából. Ezért az európai belső piacnak a Covid19-világjárvány gazdasági következményeiből való fenntartható helyreállításához a különleges támogatási intézkedések mellett – amelyeket például a helyreállítási alap keretében nyújtanak – az európai értékek és különösen a jogállamiság tiszteletben tartására is szükség van.

2.5. Végezetül pedig a jogállamiság elve és az EUSZ 2. cikkében említett egyéb értékek az Európai Unió identitásának részét képezik. A jogállamiság az európai demokratikus és pluralista társadalom szerves részét képezi, ami az Unió egyik alapvetése. A jogállamiság jelentősége azonban túlmutat az Unió határain. Az Unió kül- és biztonságpolitikája döntően az EUSZ 2. cikkében foglalt értékeken és a jogállamiság elvének alapul. Külpolitikájában az Európai Unió elkötelezett a jogokon és értékeken alapuló globális rend mellett. Az Európai Unió csak akkor tudja ezt továbbra is hitelesen megtenni, ha ő maga és valamennyi tagállama is eleget tesz ezeknek az elvárásoknak. Az Unió integrációs ereje és globális vonzereje is nagymértékben ezen értékek tiszteletben tartásán alapul.

2.6. Az európai intézmények számos véleményben és jogalkotási aktusban újra és újra hangsúlyozták az EUSZ 2. cikkében foglalt értékek és különösen a jogállamiság tiszteletben tartásának fontosságát. Az egyéb szankcionálási lehetőségek – különösen az EUMSZ 263. cikke szerinti kötelezettségzegési eljárások – mellett az (EU, Euratom) 2020/2092 európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽²⁾ immár lehetővé teszi, hogy a jogállamiság elveinek rendszeres megsértése esetén pénzügyi szankciókat szabjanak ki. Ez elsősorban az Unió költségvetésének védelmét szolgálja. Ugyanakkor minden tagállamban hozzájárulhat általában a jogállamiság jobb védelméhez is. A rendelet célja továbbá, hogy megerősítse az Unió hitelességét, és ezáltal megkönnyítse a beruházásokat.

2.7. Az EGSZB üdvözli ennek az új rendeletnek a bevezetését. A rendelet a jogállamiság és az Unió pénzügyi érdekeinek védelmén túlmenően azt is szolgálja, hogy valamennyi tagállamban biztosítsa az Európai Unión belüli pénzügyi transzferek és különösen a helyreállítási alap társadalmi elfogadottságát. A rendelet eredményessége szempontjából azonban döntő fontosságú, hogy azt a gyakorlatban is végrehajtsák, valamint gyors és átfogó szankciókat alkalmazzanak a jogállamiság megsértése esetén, amely egyúttal az Unió költségvetését is veszélyezteti.

2.8. Ezen új – különösen a pénzeszközök jogállamisági elveknek megfelelő elosztására összpontosító – felügyelet mellett az Európai Bizottságnak továbbra is teljes mértékben eleget kell tennie az uniós költségvetés ellenőrzésével kapcsolatos általános feladatainak, és szükség esetén szigorítania kell azokat. Az uniós pénzeszközök helytelen felhasználása, még ha nem is jogállamisági hiányosságokból ered, árt az európai programoknak és az EU hírnevének. Az Európai Bizottságnak emellett azt is biztosítania kellene, hogy az uniós polgárok jobban tisztában legyenek azzal, hogy az EU ténylegesen milyen

⁽¹⁾ Az EUSZ 2. cikke.

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU, Euratom) 2020/2092 rendelete (2020. december 16.) az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszerről (HL L 433. I, 2020.12.22., 1. o.).

projekteket (társ)finanszíroz helyi szinten. E célból ki kell igazítani az átláthatóságra és a nyilvánosságnak – például az épületberuházási projektek mellett elhelyezett hirdetőtáblákon és az online elérhető információkon keresztüli – tájékoztatására vonatkozó szabályokat is, és egyértelműbben hangsúlyozni kell az EU részvételét.

3. Általános követelmények

3.1. Az EGSZB az új rendelet szigorú alkalmazását kéri az összes költségvetési vonatkozású területen. A rendeletben és a Szerződésben ráruházott ellenőrzési feladatok teljesítése érdekében az Európai Bizottságnak biztosítania kell a megfelelő humán erőforrásokat és pénzügyi forrásokat, és következetesen nyomon kell követnie a lehetséges jogsértésekre utaló jeleket. Ennek során az Európai Bizottságnak szigorúan objektív kritériumokat kell alkalmaznia, és minden tagállamban egyformán ki kell vizsgálnia a jogsértéseket. Ezen túlmenően az Európai Bizottságnak szigorúbban kellene ellenőriznie, hogy az uniós programokat megfelelően hajtják-e végre harmadik országokban, és ugyanazokat a kritériumokat kellene alkalmaznia a tagjelölt országokra, mint a tagállamokra.

3.2. Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak különösen azt kell biztosítaniuk, hogy az uniós költségvetésből ne történjenek olyan kifizetések, amelyek felhasználását nem lehet teljeskörűen igazolni. Az uniós költségvetésből származó kifizetések valamennyi kedvezményezettjére – közjogi vagy magánjogi szervezeti formájuktól függetlenül – megfelelő átláthatósági szabályokat kell alkalmazni. A tagállamoknak és az Európai Bizottságnak teljeskörűen tájékoztatniuk kell a civil társadalmat a források felhasználásáról, és konzultálniuk kell velük ennek lehetséges javításáról. A költségvetés tervezéséhez és végrehajtásához átlátható eljárásra és konzultációkra van szükség, melynek során a tagállamoknak civil társadalmi szervezetekkel is konzultálniuk kell.

3.3. A tagállamokban tapasztalható rendszerszintű jogállamisági hiányosságok esetén – amelyek egyúttal az uniós költségvetést is veszélyeztetik – korai és gyors reagálásra van szükség, különösen az Európai Bizottság részéről. Ez az egyetlen módja annak, hogy a nemkívánatos fejleményeket idejekorán felismerjék és véget vessenek azoknak. Ezen túlmenően a jogsértések esetén elrettentő szankciókat kell kiszabni: az Európai Bizottság más területeken – például a versenyjog érvényesítése terén – is jelentős pénzügyi szankciókat szab ki az uniós jog érvényesülésének védelme érdekében. A jogállamiság és az uniós költségvetés védelmének alapvető fontossága miatt az Európai Bizottságnak és a Tanácsnak a területeken is súlyos és visszatartó erejű szankciókat kell kiszabnia. A rendelet esetleges reformja során ezt a rendelet szövegében is kifejezetten meg kellene fogalmazni. Az EGSZB emellett kéri, hogy az Európai Bizottság és a Tanács szorosan egyeztessen az Európai Parlamenttel, és hogy a rendelet esetleges jövőbeli reformja esetén az Európai Parlament ugyanolyan eljárási jogokat kapjon, mint a Tanács.

3.4. Az EGSZB úgy véli, hogy ha egy tagállamban rendszerszintű hiányosságok vannak a jogállamiság terén, akkor az mindig alássa, vagy legalábbis súlyosan veszélyezteti az uniós finanszírozású programok végrehajtását és ezáltal az uniós költségvetés védelmét. Ezért amennyiben rendszerszintű jogállamisági hiányosságokat tárnak fel egy tagállamban, akkor a tagállamot kellene, hogy terhelje annak bizonyítása, hogy biztosított az uniós finanszírozású programok végrehajtása és az uniós költségvetés védelme. Az EGSZB kéri, hogy ezt tegyék egyértelművé az (EU, Euratom) 2020/2092 számú rendeletben.

3.5. Az (EU, Euratom) 2020/2092 rendeletben előírt lehetőségeken túlmenően az Európai Bizottságnak, az Európai Unió Tanácsának és az Európai Parlamentnek a jogállamiság rendszeres megsértése esetén a rendelkezésükre álló valamennyi egyéb szankcionálási eszközt is igénybe kell vennie. Ezek közé tartozik különösen az EUMSZ 263. cikke szerinti kötelezettségzegési eljárás és az EUSZ 7. cikke szerinti eljárás. A fent említett európai intézményeknek ezen eljárások alkalmazása során is biztosítaniuk kell, hogy azokat a lehető leggyorsabban végrehajtsák, és törekedniük kell a visszatartó erejű szankciókra. Az Európai Bizottságnak haladéktalanul iránymutatásokat kellene kiadnia, különösen az (EU, Euratom) 2020/2092 rendelet alkalmazásáról, hogy a jogállamiság megsértése esetén gyorsan tudjon reagálni. Ezen iránymutatásokban az Európai Bizottságnak különösen azt kellene meghatároznia, hogy milyen feltételek teljesülése esetén tartja szükségesnek pénzbírság kiszabását, illetve milyen pénzbírságokat tart megfelelőnek. Ezen túlmenően azt is be kellene mutatnia, hogy milyen feltételek teljesülése esetén indítja el az EUMSZ 263. cikke szerinti kötelezettségzegési eljárást vagy az EUSZ 7. cikke szerinti eljárást.

3.6. Ezenkívül az Európai Bizottságnak, az Európai Unió Tanácsának és az Európai Parlamentnek továbbra is folyamatos párbeszédet kellene folytatnia a jogállamiságról valamennyi tagállammal, és a nyilvánosság előtt egyértelműen hangot kell adnia annak, ha megsértik a jogállamiság elveit. Az európai intézményeknek még szorosabban együtt kellene működniük a jogállamiság elveinek további előmozdítása érdekében, és fel kell tárnuk a jogállamiság védelmének további lehetséges módjait valamennyi tagállamban.

4. Egyedi követelmények

4.1. A helyreállítási alapot illetően az EGSZB sajnálja, hogy az Európai Bizottság tagállami programokat értékelő határozatait csak korlátozottan foglalkoznak a jogállamiság alapvető jelentőségével. A fent említetteknek megfelelően a jogállamiság alapvető fontosságú az Európai Unió fenntartható gazdasági fejlődése szempontjából, ezért a helyreállítási alap

keretében ezt kellően figyelembe kell venni. E tekintetben nem elegendő, ha az Európai Bizottság elsősorban gazdasági mutatókra, például az európai szemeszter keretében alkalmazott mutatókra alapozza vizsgálatát. Amint azt az EGSZB már korábban is kérte, az Európai Bizottságnak az európai szemeszter keretében jobban figyelembe kellene vennie a jogállamiság jelentőségét a fenntartható gazdasági fejlődés szempontjából, és megfelelő mutatókat kellene beépítenie a folyamatba ⁽³⁾.

4.2. Az EGSZB véleménye szerint a tagállamok által eddig benyújtott programok túl kevés olyan kezdeményezést tartalmaznak, amelyek a jogállamiság megerősítésére irányulnak. Többek között Olaszország, Horvátország és a Csehország programja tartalmaz egyedi jogállamisági kezdeményezéseket, például a korrupció elleni küzdelemre és az igazságszolgáltatási szervek hatékonyságának növelésére irányuló intézkedéseket. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy összességében és az összes tagállamot tekintve ez nem elegendő ahhoz, hogy a jogállamiság alapvető jelentősége kellően kifejezésre jusson. Az EGSZB szerint ezért rendkívül fontos, hogy nemzeti programjaikban a tagállamok bemutassák, hogy milyen intézkedésekkel erősítik a jogállamiságot.

4.3. Az EGSZB emellett az uniós költségvetés végrehajtására vonatkozó követelmények továbbfejlesztését szorgalmazza, beleértve az (EU, Euratom) 2020/2092 rendeletet is. Ezért a jövőben az uniós költségvetésből támogatott összes programra szigorú, információszabadságról és átláthatóságról szóló nemzeti törvényeket kellene alkalmazni annak érdekében, hogy a sajtóorgánumok, a nem kormányzati szervezetek és a civil társadalom számára egyszerű és teljes hozzáférést biztosítsanak az információkhoz. Csak akkor lehet kivételt tenni, ha kényszerítő nemzetbiztonsági érdekek ezt szükségessé teszik. Az Európai Bizottságnak folyamatosan felül kellene vizsgálnia ezeknek az információszabadságról szóló nemzeti törvényeknek a megfelelőségét, és szükség esetén módosításokat kellene előterjesztenie, figyelembe véve például az Európai Parlament és az EGSZB véleményét is.

4.4. Az EGSZB támogatja az Európai Ügyészség létrehozását, mivel az fontos szerepet fog játszani az Unió pénzügyi érdekeinek védelmében és a határokon átnyúló bűncselekmények üldözésében. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy az Európai Ügyészségnek már most is visszatartó ereje van, és hosszú távon hozzá fog járulni a határokon átnyúló bűnüldözés jelentős javulásához. Mindezek miatt az EGSZB minden tagállamot arra kér, hogy csatlakozzon az Európai Ügyészséggel kapcsolatos megerősített együttműködéshez, továbbá kéri, hogy ez legyen az uniós finanszírozású programokban való részvétel feltétele.

4.5. Az újonnan létrehozott Európai Ügyészség olyan feladatokat vesz át, amelyeket korábban az OLAF látott el. Az EGSZB ezért azt kéri, hogy az OLAF-ot fejlesszék tovább a közigazgatás hatékonyságával és a jogállamisággal foglalkozó európai ügynökséggé. Ezen új ügynökségnek általánosságban és folyamatosan felül kellene vizsgálnia a jogállamiság tagállamokon belüli helyzetét, és ennek megfelelően az (EU, Euratom) 2020/2092 rendelet alkalmazása során tanácsot kell adnia az Európai Parlamentnek, az Európai Unió Tanácsának és az Európai Bizottságnak. Ezen túlmenően az új ügynökségnek általános ajánlásokat kellene tennie a jogállamiság és a közigazgatás hatékonyságának tagállamokon belüli növelésére, és e tekintetben támogatnia kell a tagállamokat és közigazgatási szerveiket. Ha a tagállamok nem követik az ügynökség fontos ajánlásait, akkor ezt megfelelően indokolniuk kell.

4.6. Emellett az Európai Bizottságnak további kezdeményezéseket kellene kidolgoznia a jogállamiság, illetve az európai alapjogok érvényesülésének tagállamokon belüli megerősítésére. Ennélfogva az európai jogállamiság közös értelmezésének megerősítése és továbbfejlesztése érdekében csereprogramokat kell bevezetni és kiépíteni – például az Erasmus+ keretében – a tagállamok igazságügyi szerveinek, illetve az olyan nem kormányzati szervezetek munkatársai számára, amelyek kiállnak a jogállamiságért, illetve az alapvető és emberi jogok védelméért. E célból az Európai Uniónak több finanszírozást kellene biztosítania a tagállami igazságszolgáltatási szervek e tagjainak szóló önkéntes és határokon átnyúló képzési programok számára. Az olyan nem kormányzati szervezetek képzési programjait is támogatni kellene, amelyek kiállnak a jogállamiságért, illetve az alapvető és emberi jogok védelméért. A cél a jogállamiság európai elvének előmozdítása, amely egyrészt figyelembe veszi a tagállamok jogi hagyományait, másrészt pedig biztosítja, hogy valamennyi tagállam számára kötelezőek legyenek bizonyos közös minimumszabályok.

4.7. Az EGSZB szerint a civil társadalom különös jelentőséggel bír a jogállamiság védelme szempontjából, és ennek megfelelően felelősséggel is tartozik. Ezért annak érdekében, hogy valamennyi tagállamban megerősítse a jogállamiságot, az Európai Bizottságnak egy új program keretében nagyobb támogatást kell nyújtania a tagállamokban elsősorban a jogállamiság védelmével foglalkozó civil társadalmi platformoknak, valamint a megfelelő oktatási programoknak ⁽⁴⁾. E program keretében az EU-nak támogatnia kellene a nem kormányzati szervezetek finanszírozását. Garantálni kell, hogy politikai döntéshozók, lobbisták és más szereplők ne tudják indokolatlan módon befolyásolni vagy más módon kikezdeni a nem kormányzati szervezetek függetlenségét.

⁽³⁾ Lásd az EGSZB alábbi véleményeit: „A jogállamiság és annak hatása a gazdasági növekedésre”, ECO/511 (HL C 429., 2020.12.11., 16. o.), 7.1. pont; A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak és a Tanácsnak. „Az Unión belüli jogállamiság további erősítése”, SOC/627 (HL C 282., 2019.8.20., 39. o.), 4.1. és azt követő pontok.

⁽⁴⁾ Lásd még az EGSZB alábbi véleményeit: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak és a Tanácsnak. „Az Unión belüli jogállamiság további erősítése”, SOC/627, 3.9. pont; „Az európai demokráciáról szóló cselekvési terv”, SOC/672 (HL C 341., 2021.8.24., 56. o.), 6.2.1. és azt követő pontok.

4.8. Végezetül az Európai Bizottságnak, az Európai Unió Tanácsának, az Európai Parlamentnek és különösen az EGSZB-nek fel kell hívnia valamennyi uniós polgár figyelmét az európai értékek, különösen a jogállamiság fontosságára. Az EU-nak olyan kommunikációs stratégiára van szüksége, amely a valósággal ötvözi a jogállamiság koncepcióját. Ennek érdekében a fent említett európai intézményeknek a civil társadalom más szereplőivel együttműködve „Az én Unióm – az én jogaim” címmel megfelelő kampányt kellene indítaniuk a jogállamiság jelentőségéről, amelynek keretében a lakosság minden csoportját megszólítják, mindenki számára érthetően elmagyaráznak a jogállamiság témájával kapcsolatos alapvető információkat és egy uniós szintű párbeszédet indítanak el ⁽⁵⁾.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ Lásd még az EGSZB alábbi véleményeit: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak és a Tanácsnak. „Az Unión belüli jogállamiság további erősítése”, SOC/627, 3.19. pont; „Az európai demokráciáról szóló cselekvési terv”, SOC/672, 4.3.2. pont.

MELLÉKLET

Az alábbi módosító indítványok, amelyeket a vita során elutasítottak, a leadott szavazatok legalább egynegyedét megkapták (eljárási szabályzat 59. cikk (3) bekezdés):

1. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

TEDER Reet

SOC/692 – Jogállamiság és a helyreállítási alap

3.4. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>Az EGSZB úgy véli, hogy ha egy tagállamban rendszerszintű hiányosságok vannak a jogállamiság terén, akkor az mindig alássa, vagy legalábbis súlyosan veszélyezteti az uniós finanszírozású programok végrehajtását és ezáltal az uniós költségvetés védelmét. Ezért amennyiben rendszerszintű jogállamisági hiányosságokat tárnak fel egy tagállamban, akkor a tagállamot kellene, hogy terhelje annak bizonyítása, hogy biztosított az uniós finanszírozású programok végrehajtása és az uniós költségvetés védelme. Az EGSZB kéri, hogy ezt tegyék egyértelművé az (EU, Euratom) 2020/2092 számú rendeletben.</p>	<p>Az EGSZB úgy véli, hogy ha egy tagállamban rendszerszintű hiányosságok vannak a jogállamiság terén, akkor az mindig alássa, vagy legalábbis súlyosan veszélyezteti az uniós finanszírozású programok végrehajtását és ezáltal az uniós költségvetés védelmét. Ezért amennyiben rendszerszintű jogállamisági hiányosságokat tárnak fel egy tagállamban, akkor a tagállamot kötelezni kellene arra, hogy korlátlanul együttműködjön a jogsértések feltárásában és a hiányosságok megszüntetésében, annak érdekében, hogy biztosított legyen az uniós finanszírozású programok szabályszerű végrehajtása és az uniós költségvetés védelme. Az EGSZB ajánlja, hogy ezt tegyék egyértelművé az (EU, Euratom) 2020/2092 számú rendeletben.</p>

Indokolás

A jogállamiságot jogszerű eszközökkel kell garantálni. A bizonyítási teher jelenlegi formájában a jogszerűség egyik legfontosabb alapelve. A bizonyítási teher megváltoztatása vagy megfordítása nagyon veszélyes precedenst teremthet, és alááshatja a jogállamiság alapjait.

A szavazás eredménye:

Mellette: 41

Ellene: 65

Tartózkodott: 13

2. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

TEDER Reet

SOC/692 – Jogállamiság és a helyreállítási alap

1.6. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB úgy véli, hogy a rendszer szintű tagállami jogállamisági hiányosságok káros hatással vannak az uniós költségvetésre, és ezért a bizonyítási teher megfordítására szólít fel.	Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállami jogállamisági hiányosságok káros hatással vannak az uniós költségvetésre, és ezért a hiányosságok célzott megszüntetésére, valamint az uniós finanszírozású programok végrehajtása során a jogszerűség szigorú tiszteletben tartására és az uniós költségvetés védelmére szólít fel.

Indokolás

A jogállamiságot jogszerű eszközökkel kell garantálni. A bizonyítási teher jelenlegi formájában a jogszerűség egyik legfontosabb alapelve. A bizonyítási teher megváltoztatása vagy megfordítása nagyon veszélyes precedenst teremthet, és alááshatja a jogállamiság alapjait.

A szavazás eredménye:

Mellette: 72

Ellene: 141

Tartózkodott: 18

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Hogyan járulnak hozzá az azonosított ipari ökoszisztémák az EU stratégiai autonómiájához és polgári jólétéhez?

(feltáró vélemény)

(2022/C 194/06)

Előadó: **Sandra PARTHIE**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsának francia elnöksége, 2021.9.21.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.19.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	244/1/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Ahhoz, hogy az európai gazdaságok világszinten versenyképesek maradjanak, a vállalatoknak számos ágazatban alkalmazkodniuk kell az új globális versenytársakhoz, új üzleti modelleket kell létrehozniuk, és újra kell értékelniük az ellátási láncokat. Az ebből következő változás strukturális jellegű, és néha akár felforgató hatással is jár, nemcsak a vállalkozások, hanem az emberek és munkakörülményeik szempontjából is. Az EGSZB kiemeli a „senkit nem hagyunk hátra” elvet, és szorgalmazza, hogy valamennyi érintett szereplővel folytassanak párbeszédet e strukturális változás kezeléséről.

1.2. Az EU számára a kereskedelemmel, a beruházásokkal és a nemzetközi együttműködés egyéb formáival szembeni nyitottság jelenti az erősséget és a növekedés és a jólét forrását. Az EGSZB támogatja az EU arra irányuló törekvését, hogy nagyobb felelősséget vállaljon saját biztonságáért, csökkentse az egyoldalú függőségeket a kritikus területeken, és megerősítse képességét arra, hogy meghatározza és végrehajtsa saját prioritásait, mégpedig azáltal, hogy gazdasági versenyképességre és nagyobb rezilienciára törekszik.

1.3. A protekcionizmust kerülve, szabályozáson és szabványosításon keresztül európai szintű fellépésre van szükség a stratégiai vagy strukturális hiányok kockázatának csökkentése, a diverzifikálás, a szellemi tulajdon védelme, valamint a tagállamok közötti és más globális partnerekkel folytatott szabályszerű és tisztességes verseny biztosítása érdekében. Transznacionális és globális szövetségeiben az EU-nak képesnek kell lennie arra, hogy az értékláncokban és az ellátási láncokban azonosítsa az emberi jogok és az alapvető szabadságok megsértését, valamint az emberek és a környezet egészségének és biztonságának veszélyeztetését.

1.4. Az EGSZB azt ajánlja, hogy feldolgozóipari bázisának megerősítése érdekében az EU növelje K+F+I-kiadásait és más kapcsolódó finanszírozási eszközeit, például az interregionális innovációs beruházási eszközt⁽¹⁾, hogy az EU a szükséges innováció lehetővé tétele érdekében legalább egy szintre kerüljön a világ más régióival.

1.5. Az EGSZB azt javasolja továbbá, hogy a készségfejlesztési programot igazítsák hozzá a jövőbeli munkaerőpiaci igényekhez. Az ipari ökoszisztémákra vonatkozó megközelítésnek is érződnie kell az uniós polgárok jólétének növekedésében, nevezetesen a minőségi munkahelyekben, a javadalmazásban és az egész életen át tartó tanuláshoz való hozzáférésben. Ezzel összefüggésben az EGSZB hangsúlyozza, hogy támogatja az uniós készségfejlesztési paktumot, amely létfontosságú ahhoz, hogy az európai polgárok számára távlati foglalkoztatási kilátásokat lehessen biztosítani.

1.6. Az EGSZB fontosnak tartja az uniós gazdaságok valódi felzárkózását, különösen a termelékenység, a szociális normák, a munkahelyi egészségvédelem és biztonság, valamint a környezetbarát termelés tekintetében. Az európai egységes piac versenyképessége nagyban függ attól, hogy kifejlesszük és teljes mértékben kihasználjuk az összes nemzetgazdaságban rejlő lehetőségeket, amelyek még mindig nagyon eltérő szinteken vannak, és ezért eltérő és célzott szakpolitikákra van szükség. A cél a tagállamok közötti gazdasági egyenlőtlenségek felszámolása kell, hogy legyen. A kutatásba, fejlesztésbe és új technológiákba történő beruházások döntő fontosságúak.

⁽¹⁾ https://eisma.ec.europa.eu/programmes/interregional-innovation-investments-i3-instrument_en.

1.7. A jóllét kiegyensúlyozott megközelítése tekintetében az EGSZB egyetért az OECD értékelésével, amely szerint olyan átfogó statisztikai eredménytáblákra van szükségünk, amelyek tükrözik az emberek számára fontos kérdéseket, és amelyek olyan széles körű eredményekre terjednek ki, mint az emberek jövedelme, egészsége, társadalmi kapcsolatai, biztonsága és a környezet. Az országos átlagok mögé nézve nem csupán azzal kell tisztában lennünk, hogy javul-e az élet, hanem azt is, hogy kinek. Ezen túlmenően nemcsak a mai jóllétet kell mérnünk, hanem azokat az erőforrásokat is, amelyek segítik a jóllét jövőbeli fenntartását. Végezetül a gazdasági elemzés eredményei ellenére az emberek fenyegetésnek tekinthetik a strukturális változásokat. A populista pártok Unió-szerte történő választási előretörése, de a brexit-szavazás is arra vezethető vissza, hogy a szavazók úgy érzik, hogy a globalizáció megfosztotta őket a jogaikról, és hogy elveszítették az ellenőrzést az életükkel kapcsolatos döntéseik felett. Ezt statisztikával nem lehet enyhíteni. A politikai döntéshozóknak sokkal nagyobb mértékben be kell vonniuk a szociális partnereket és a civil társadalmi szervezeteket a sérelmek és a szociális nehézségektől való félelem kezelésébe, valamint a helyi megoldások kialakításába és végrehajtásába. Az EGSZB egy nyitottabb és részvétel-orientáltabb fenntartható vállalatirányítást szorgalmaz, amelyhez hozzátartozik a munkavállalók tájékoztatása, a velük folytatott konzultáció, valamint vállalati szintű részvételük.

2. A vélemény háttere, a tárgyalat jogalkotási javaslat áttekintése

2.1. Az EGSZB emlékeztet az Európai Tanács 2020. október 1–2-i következtetéseire, amelyek a stratégiai autonómia fogalmát a belső piac, az iparpolitika és a digitális ágazat központi elemévé teszik. Kiemeli továbbá a Versenyképességi Tanács 2020. november 13-i következtetéseit, amelyek szerint ez magában foglalja a stratégiai függőségek azonosítását és csökkentését, valamint a reziliencia növelését a legérzékenyebb ipari ökoszisztémákban és bizonyos területeken, például az egészségügy, a védelmi ipar, az űripár, a digitális ágazat, az energetika, a mobilitási iparágak és a kritikus nyersanyagok terén.

2.2. A nyitott stratégiai autonómia célja a stabilitás, az európai normák terjesztése és az uniós értékek előmozdítása. Ez számos közelmúltbeli kezdeményezésben megjelenik, ideértve az „Európa digitális jövőjének megtervezése” című 2020. februári közleményt, a közvetlen külföldi befektetésekről szóló, 2020 márciusában elfogadott közleményt (a közvetlen külföldi befektetések átvilágításáról szóló rendelet), a 2019-ben elfogadott és 2020 októberére teljesen működőképessé vált, a közvetlen külföldi befektetések átvilágítását szolgáló európai uniós mechanizmust, a 2020. novemberi adatstratégiát, a 2021. februári, „Nyitott stratégiai autonómia” című kereskedelempolitikai felülvizsgálatot, valamint a kényszerítő intézkedések elleni eszköz kidolgozásával kapcsolatos, folyamatban lévő munkát. Mindemellett az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmusról szóló rendeletre irányuló 2021. júliusi javaslat is jó példa arra, hogy az EU-ban egyre erősebb a környezetvédelmi kérdésekkel kapcsolatos tudatosság.

2.3. A 2000. évi lisszaboni stratégia célja az volt, hogy az EU tudásalapú gazdasággá és társadalommá váljon. Számszerűsíthető mutatókat vezetett be, és megerősítette, hogy az embereket támogatni kell egész életen át tartó tanulási pályájukon. A készségfejlesztési paktum alapvetően fontos az oktatás, a szakértelem és a know-how szempontjából, mivel egyes iparágak jelentős átalakulások elé néznek a kettős digitális és ökológiai átállás keretében. Emellett a készségekkel kapcsolatos tervben foglaltak szerint a főbb érdekelt felek, például a vállalkozások, a szakszervezetek, a kutatási, oktatási vagy képzési intézmények és a hatóságok nélkülözhetetlen szerepet játszanak az ágazati készségigények kezelésében. Az EGSZB üdvözlözi az Európai Bizottság és az ágazati partnerek, például az ágazati szakképzettség-fejlesztési tanács és az európai ágazati szakképzettség-fejlesztési szövetségek arra irányuló munkáját, hogy összhangba hozzák az iparban jelentkező készségkeresletet és az oktatási kínálatot⁽¹⁾.

2.4. Az EGSZB utal továbbá az Európai Bizottságnak a kritikus fontosságú nyersanyagokkal kapcsolatos rezilienciára irányuló munkájára⁽²⁾, melynek célja a nagyobb fenntarthatósághoz és biztonsághoz vezető út feltérképezése, valamint a kapcsolódó EGSZB-veleményre⁽³⁾, illetve az EGSZB által a különböző ipari ökoszisztémákról és ágazatokról készített értékelésekre⁽⁴⁾.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EU nyitott gazdasági modellen alapul: a világ importjának 14 %-a az EU-ba irányul, a világ exportjának pedig 16 %-a az EU-ból származik. Az EGSZB támogatja azt a nézetet, hogy az európai iparpolitikának a stratégiai területeken – például a technológia, az élelmiszerek és az egészségügy területén – meg kell találnia annak módját és eszközeit, hogy

⁽¹⁾ A készségek terén megvalósuló ágazati együttműködés terve. A strukturális munkaerőhiányra való reagálás ágazati szinten. Az új európai készségfejlesztési program egyik kulcsfontosságú intézkedése.

⁽²⁾ Európai Bizottság, Reziliencia a kritikus fontosságú nyersanyagok terén: a nagyobb biztonsághoz és fenntarthatósághoz vezető út feltérképezése, COM(2020) 474.

⁽³⁾ HL C 220., 2021.6.9., 118. o.

⁽⁴⁾ Lásd a következő EGSZB-veleményeket: Az EU mobilitási stratégiája és az uniós ipari értékláncok: a gépjárműipari ökoszisztémák megközelítése (HL C 105.; 2022.3.4., 26. o.); „Az új iparstratégia aktualizálása – Az egészségügyi ágazat ökoszisztémájára gyakorolt hatások” (véleménykiegészítés) (HL C 105., 2022.3.4., 152. o.); „A strukturális és ágazati változásokra való felkészülés és az ipari kultúrák átalakítása – a helyreállítás és a reziliencia új határai felé Európa különböző részein” (előkészületben) (HL C 220., 2021.6.9., 128. o.); „Az akkumulátorokra vonatkozó fenntarthatósági követelmények az EU-ban” (HL C 220., 2021.6.9., 128. o.); „Az európai üvegipar válaszáút előtt: környezetbarátabb, energiatakarékos ipar megvalósítása a versenyképesség fokozása és a minőségi munkahelyek fenntartása mellett” (HL C 105., 2022.3.4., 18. o.).

csökkentse a másoktól való egyoldalú függőségeket. Egy erős feldolgozóipari bázisra épülő iparpolitikának meg kell akadályoznia a nagy horderejű változások esetleges negatív hatásait. Az ellátás biztonsága „azonos elveket képviselő országokkal” kialakított partnerségek révén is megvalósítható. Az EU–USA Kereskedelmi és Technológiai Tanács például ilyen partnerségeket hivatott biztosítani. Annak érdekében, hogy megvédje magát a kereskedelmi aszimmetriáktól, az EGSZB támogatja az EU arra irányuló törekvéseit is, hogy olyan piacvédelmi eszközöket vezessen be, illetve fejlesszen, mint a közvetlen külföldi befektetésekre vonatkozó átvilágítási mechanizmus⁽⁶⁾, a nemzetközi közbeszerzési eszköz⁽⁷⁾ és az Európai Bizottság által 2021 májusában javasolt, a külföldi támogatások egységes piacon belüli torzító hatásainak kezelését célzó rendelet⁽⁸⁾.

3.2. A stratégiai függőségek Európai Bizottság által végzett, alulról építkező elemzése azt mutatja, hogy a legérzékenyebb ökoszisztémákban a függőségek az EU-n kívülről importált áruk értékének mindössze 0,6 %-át teszik ki. Ezért számos értéklánc figyelemre méltó rezilienciát mutatott a világválság során. Az EGSZB határozottan támogatja az Európai Bizottság arra irányuló munkáját, hogy feltérképezze a stratégiai függőségeket és kapacitásokat. Az elemzés arra is rávilágít, hogy az EU-ba importált 5 200 termék közül 137 olyan érzékeny ökoszisztémákhoz tartozik, amelyekből az EU nagymértékben függ – főként az energiatenzív iparágakban (például nyersanyagok) és az egészségügyi ökoszisztémákban (például gyógyszer-hatóanyagok), illetve olyan termék, amely releváns a zöld és digitális átállás támogatása szempontjából. Az ilyen importtermékek 52 %-a Kínából származik. 34 termék még kiszolgáltatottabb helyzetet jelenthet az EU-nak, mivel valószínűleg kicsi a lehetőség további diverzifikációra és uniós termelésből származó helyettesítésükre. Az európai ipar versenyképességének javításához szilárd szakpolitikákra van szükség a fenntartható energiára és a digitális technológiára vonatkozóan. Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy a digitális egészségügy és a megújuló energia európai szereplői a globális élvonalba tartoznak.

3.3. A nyitott stratégiai autonómiát az jellemzi, hogy az európai egységes piacon van termelési kapacitás a jövőorientált ágazatokban, különösen a nagy értékű áruk tekintetében, ahol alapvetően fontos az EU technológiai és innovációs potenciáljának fenntartása. Az Európai Bizottság értékelése szerint világszinten Európa piaci részesedése a robotika terén 33 %, a beágyazott rendszerek terén 30 %, a gépjárműipari félvezetők terén 55 %, a félvezető berendezések terén 20 %, a fotonikai komponensek pedig terén 20 %⁽⁹⁾. A stratégiai autonómia piacvédelmi eszközöket foglal magában a növekvő nemzetközi verseny és a jogellenes verseny összefüggésében. Az EU iparpolitikája ezért szorosan összekapcsolódik az erős kereskedelem- és versenypolitikával.

3.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy – amint azt a Versenyképességi Tanács 2020 novemberében kijelentette – a nyitott stratégiai autonómia növelése magában foglalja az egységes piac rezilienciájának növelését, az EU saját kompetenciába és technológiai kapacitásába, valamint K+F-forrásaiba való beruházást, a termelési és ellátási láncok diverzifikálását, a digitális szuverenitás biztosítását, a stratégiai készletfelhalmozás biztosítását, az európai beruházások és termelés ösztönzését és vonzását, a vállalkozások működési feltételeinek javítását, az alternatív megoldások és a körforgásos gazdaság modelljeinek feltárását, a tagállamok közötti széles körű ipari együttműködés előmozdítását, valamint a technológiai vezető szerepre való törekvést.

3.5. Az egységes piac Európa legértékesebb eszköze, és az Európai Bizottságnak továbbra is arra kell összpontosítania erőfeszítéseit, hogy a szabályok végrehajtása és érvényesítése, valamint az innovatív, virágzó és jövőorientált európai gazdaság megvalósítása előtt álló akadályok felszámolása révén javítsa annak az eszköznek a rezilienciáját. Az erős hazai piac előfeltétele annak, hogy európai vállalatok jöjjenek létre, a meglévők fejlődjenek, virágozzanak és elkerüljék a jövőbeli zavarokat, ehhez például az egységes piaci szükséghelyzeti eszköz is segítséget nyújthat.

3.6. Az EGSZB a *Nincs zöld megállapodás társadalmi megállapodás nélkül* című véleményében hangsúlyozza a határozott, előretekintő szociális párbeszéd és a részvétel-orientált, fenntartható vállalatirányítás fontosságát. Az EGSZB azzal is egyetért, hogy a munkavállalókat tájékoztassák és konzultáljanak velük, illetve a munkahelyi innováció ösztönzése érdekében mozdítsák elő a munkavállalók vállalati szintű részvételét⁽¹⁰⁾. A *fenntartható vállalatirányításról szóló, 2020. decemberi állásfoglalásában* az Európai Parlament üdvözölte az Európai Bizottság kötelezettségvállalását a nem pénzügyi

⁽⁶⁾ Európai Bizottság, „Megkezdni működését a közvetlen külföldi befektetésekre vonatkozó uniós átvilágítási mechanizmus”, 2020. október 9.

⁽⁷⁾ Az Európai Parlament Kutatószolgálat, „EU international procurement instrument”, 2021. október.

⁽⁸⁾ Európai Bizottság, „A Bizottság új rendeletet terjesztett elő a külföldi támogatások egységes piacon belüli torzító hatásainak kezelése érdekében”, 2021. május 5.

⁽⁹⁾ Európai Bizottság, Beruházás az intelligens, innovatív és fenntartható iparba. Az EU megújított iparpolitikai stratégiája, (COM(2017) 479 final).

⁽¹⁰⁾ HL C 341., 2021.8.24., 23. o.

információk közzétételéről szóló irányelv felülvizsgálatára és a nem pénzügyi beszámolási standardok kidolgozására ⁽¹⁾). A fenntartható vállalatirányítás elveinek tiszteletben tartása fontos módja az európai értékek Unión kívüli előmozdításának, és versenyelőnyt biztosít az európai vállalatok számára.

3.7. Az uniós tagállamok és régiók társadalmi-gazdasági helyzete még mindig nagyon eltérő, ezért fontos annak biztosítása, hogy célzott, regionális átállási pályákat dolgozzanak ki a különböző ökoszisztémákra vonatkozó konkrét irányítási folyamat keretében, beleértve az új piacokhoz való hozzáférés támogatását, különösen a kkv-k számára, valamint a fenntartható értékláncokat. Az EGSZB támogatja az olyan kormányzati megközelítéseket, mint a regionális átalakulási bizottságok vagy az átalakulási központok, amelyek a helyi és regionális gazdasági szereplőkkel szoros együttműködésben konkrét helyi és regionális megoldásokat határoznak meg az előttünk álló gazdasági változásokra.

3.8. Az uniós tagállamok közötti ipari együttműködés javítása tekintetében az EGSZB nagyra értékeli az Európai Bizottság által a 14 „ipari ökoszisztéma” meghatározása és körvonalazása érdekében végzett elemző munkát. Az elemzések szerint az Egyesült Államok és Kína hasonló gyakorlatot követ. Azok két különböző kategóriába sorolhatók: egy adott tevékenységi területhez tartozó klaszterek hálózataként meghatározott ökoszisztémák, és egy adott régió gazdasági szereplői közötti interakciókat alapul vevő regionális ökoszisztémák. Együtt interaktív platformot biztosítanak a hatóságok és az érdekelt felek közötti együttműködés optimalizálásához és a szereplők közötti kommunikáció elősegítéséhez. Az EGSZB valódi hozzáadott értéket lát a vállalkozások számára, amelyek konkrét igényeiket egy egész ökoszisztéma felé jelezhetik, amely reagálni is képes. Minél mélyebb és sűrűbb az ökoszisztéma, annál hasznosabb lesz az összes érintett szereplő számára, és annál nagyobb hozzáadott értéket fog biztosítani.

3.9. Az EU és tagállamai az élvonalbeli tudományt képviselő uniós szintű, közfinanszírozású programokra összpontosítanak. Hasonlóképpen a K+F-re szánt költségvetés is átkerült a nemzeti szintről uniós szintre, és nagyobb, mint valaha, noha még mindig elmarad a stratégiai versenytársak, például Kína szintjétől; a rendkívüli áttörést célzó („moonshot”) programok negyedik fordulójának célja, hogy az EU újból globális vezető szerepet játsszon a K+I területén. Ennek a nagyvállalati mesterségesintelligencia-modellekre, a közös ipari adatterekre és a kialakulóban lévő környezetbarát technológiákra is ki kell terjednie, és meg kell erősítenie a kritikus fontosságú nyersanyagokat helyettesítő szintetikus anyagok létrehozására irányuló K+F+I-t.

3.10. Az Európai Unióban a K+F-kiadások 2019-ben a GDP 2 %-át tették ki. Összehasonlításképpen 2019-ben Kína a GDP-je 2 %-át, az USA pedig 3 %-át költötte K+F-re. Az EGSZB azt ajánlja az EU-nak, hogy feldolgozóipari bázisának megerősítése érdekében növelje K+F-kiadásait, és sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy az EU innovációs ökoszisztémái – eltekintve a K+F-be történő alapvető közberuházásoktól, illetve az éghajlatváltozás mérséklését érintő és egészségügyi ágazatokban aktív befolyásos magánkonglomerátumoktól – nem elég virágzóak ⁽²⁾. Bár az EU-ban folyó valódi verseny kiválóan ösztönzi a vállalatokat az innovációra, jobban támogatni kell őket más uniós szintű K+F+I-finanszírozási eszközök teljeskörű felhasználásával annak érdekében, hogy az EU a szükséges innováció lehetővé tétele érdekében legalább egy szintre kerüljön a világ más régióival. Az uniós beruházások jelenleg elsősorban a belföldi, azaz a tagállami érdekek támogatására irányulnak, nem pedig az európai megközelítések és megoldások keresésére, a gazdasági szereplők közötti jobb és mélyebb kapcsolatok megerősítésére és kiaknázására.

3.11. Az EGSZB határozottan támogatja a megerősített ökoszisztémákra és értékláncokra, illetve az ezek közti együttműködésre irányuló kéréseket, és úgy véli, hogy az európaiak jólétének javítása érdekében ezeket össze kell kapcsolni a kettős, zöld és digitális átállással. Az átállási pályák hozzáadott értéket jelentenek azáltal, hogy a szakpolitikák megfelelő sorrendjét javasolják, és kiszámíthatóságot biztosítanak, ami fontos a vállalkozások és a polgárok jóléte szempontjából, például a készségfejlesztés tekintetében. Ezzel összefüggésben hangsúlyozni szeretnénk az érdekelt felekre összpontosító gazdasági modelleket, amelyek az éghajlatváltozás és a környezetrombolás mérséklését helyezik előtérbe, és felkérjük a tagállamokat és az Európai Bizottságot, hogy szakpolitikáik kialakítása és hatásvizsgálataik során nagyobb mértékben használják fel ezeket a modelleket.

3.12. Az alapvető szolgáltatásokhoz és árukhoz hozzáférést biztosító, ellenállóbb és fenntartható értékláncok létrehozására irányuló beruházásoknak eredményeket kell hozniuk a gazdasági növekedés és a jólét tekintetében. Olyan ágazati cselekvési terveket kell kidolgozni, amelyek kapcsolódnak a jelentős gazdasági szereplők kezdeményezéseihöz, és megerősítik az Európában működő gazdasági csoportokat, köztük a kkv-kat. Ehhez intézményi támogatást kell nyújtani nekik, hogy jobban ellenőrizni tudják az értékláncokat, és felkészülhessenek a válságokra azáltal, hogy a hiányok megelőzése érdekében stresszteszteket vagy kockázatértékeléseket végeznek.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament 2020. december 17-i állásfoglalása a fenntartható vállalatirányításról (2020/2137(INI)).

⁽²⁾ A Közös Kutatóközpont tudományos és szakpolitikai jelentése: „Shaping and securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond” [Az EU nyitott stratégiai autonómiájának kialakítása és megalósítása 2040-ig és azon túl], 2021.

3.13. Kulcsfontosságú lesz a megfelelő stratégiai értékláncok, ellátási láncok és klaszterek meghatározása. A közös európai érdeket szolgáló fontos projektek előmozdításán, valamint az elektromos meghajtású gépjárművek akkumulátoraival, a nagy teljesítményű számítástechnikával, a mikroelektronikával, az összekapcsolt, tiszta és autonóm járművekkel, az intelligens egészségüggyel, az alacsony szén-dioxid-kibocsátású iparral, a hidrogéntechnológiákkal és -rendszerekkel, a dolgok internetének ipari alkalmazásával és a kiberbiztonsággal kapcsolatos ipari szövetségek létrehozásán keresztül az Európai Bizottság egyértelművé tette, hogy mely területeket kell prioritásként és valódi uniós hozzáadott értékkel fejleszteni. Az európai fejlesztési szabványokat illető európai érdekek védelmével és az európai szellemi tulajdon védelmével együtt ez szilárd alapot teremt egy koherens ipar- és gazdaságpolitika számára.

3.14. Ez önmagában nem cél, hanem az európaiak jóllétének megőrzését és fenntartását is szolgálja azzal, hogy minőségi munkahelyeket biztosít a jövőorientált ágazatokban, miközben a kettős átállás megvalósítására is irányul. E célok elérése érdekében megfelelő mutatókat és mérőszámokat kell alkalmazni. Az EGSZB úgy véli, hogy a „jóllét” statisztikai és mérési fogalomra forrta ki magát, és a politikai döntéshozók számára iránymutatóvá vált.

3.15. Az EGSZB egyetért azzal, hogy az OECD a „jólléti gazdaságot” olyan gazdaságként határozza meg, amely:

1. kiterjeszti az emberek lehetőségeit a felemelkedést szolgáló társadalmi mobilitásra és életük javítására a számukra legfontosabb dimenziókban;
2. biztosítja, hogy ezek a lehetőségek a lakosság minden szegmense számára – ideértve az alsóbb elosztási szinteken elhelyezkedőket is – a jóllét növekedését eredményezzék;
3. csökkenti az egyenlőtlenségeket; és
4. erősíti a környezeti és a társadalmi fenntarthatóságot.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Innovatív pénzügyi eszközök a szociális vállalkozások fejlesztésének keretében

(feltáró vélemény)

(2022/C 194/07)

Előadó: **Giuseppe GUERINI**

Társelőadó: **Marie-Pierre Le BRETON**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsának francia elnöksége, 2021.9.21.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.19.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	231/1/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözli az EU Tanácsa francia elnökségének döntését, valamint a Gazdasági és Pénzügyminisztérium és a francia kormány konkrét elkötelezettségét a szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési terv végrehajtásának támogatása iránt.

1.2. Az EGSZB fontosnak tartja olyan innovatív pénzügyi eszközök kifejlesztését, amelyek képesek kedvező szociális hatásokat kifejteni, elsősorban a szociális gazdaság szervezetei által végrehajtott intézkedéseken keresztül, de minden olyan vállalkozás bevonásával is, amely kedvező szociális hatások elérésére törekszik. Következésképpen az EGSZB nagyra értékeli és támogatja az Európai Bizottság által 2021. december 9-én előterjesztett, a szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési terv rendelkezéseit, különös tekintettel arra a javaslatra, hogy új eszközök létrehozásának támogatásával ösztönözzék a szociális vállalkozásokba történő beruházások piacainak létrehozását Európában.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy a szociális gazdaságnak és a társadalmi közelségnek az uniós iparpolitikai stratégia 14 ökoszisztémájának egyikeként történő elismerése összhangban van a szociális hatású beruházások előmozdításával, és üdvözli ezt az elismerést.

1.4. Az EGSZB fontosnak tartja a szociális hatások elérésére, minőségi munkahelyek létrehozására, valamint a magánbefektetők és új tőke bevonására irányuló beruházási formák bevezetését és támogatását, de azt ajánlja, hogy e beruházások célirányát úgy határozzák meg, hogy azok kiegészítő és multiplikátorhatásokat is eredményezzenek, és semmi esetre se helyettesítsék az alapvető ellátásokra fordított állami szociális kiadásokat.

1.5. Az EGSZB támogatja, hogy i. a szociális hatásvizsgálati eszközöket és mutatókat az elejétől közösen, minden projektre külön dolgozzák ki, így biztosítva a szociális gazdasági szervezetek sajátosságainak tiszteletben tartását, és ii. dolgozzák ki a szociális hatás uniós fogalommeghatározását.

1.6. Az EGSZB javasolja, hogy a szociális hatást célzó beruházásokat úgy alakítsák ki, hogy biztosítsák a szociális hatás (a beruházás által kiváltott kedvező változások), a (felelős és a befektető számára fenntartható) hozam mértéke és a szociális vállalkozás kockázati szintje közötti egyensúlyt, elősegítve a szociális vállalkozások új tőkebeáramlások, valamint az átláthatósági és a társadalmi felelősségvállalási normák javítása révén történő megerősítését, illetve növelve a szociális hatású vállalkozásoknak és a szociális vállalkozásoknak az európai gazdasági rendszerbe történő bevonására való képességet.

1.7. Az EGSZB nagyra értékeli az Európai Bizottság által az elmúlt években végrehajtott kezdeményezéseket, különösen az EaSI programhoz kapcsolódóakat, és üdvözli, hogy az InvestEU az európai szociális infrastruktúra megerősítésére szánt külön költségvetési kerettel rendelkezik.

1.8. Az EGSZB szerint annak érdekében, hogy a tagállamokat és az Európai Bizottságot arra ösztönözzék, hogy új lendületet adjanak ezeknek a kezdeményezéseknek, fontos, hogy a különböző innovációs rendszerek részletes feltérképezése céljából rendszeresen elemzéseket készítsenek a tagállamokban bevezetett társadalmi hatású finanszírozás támogatása érdekében, egy közös tudásbázis kialakítása és a bevált gyakorlatok cseréjének előmozdítása céljával.

1.9. Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja egy olyan uniós szintű szerv létrehozását, amely politikai iránymutatást és technikai felügyeletet biztosít a szociális gazdaság és a szociális hatás elérésére törekvő vállalkozások innovatív finanszírozására irányuló kezdeményezésekhez.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az EGSZB évek óta azt hangoztatja, hogy az európai intézményeknek és a tagállamoknak a szociális gazdaság szerepének megerősítésére kell törekedniük Európában.

2.2. ECO/533. számú véleményében⁽¹⁾ az EGSZB nemrégiben azt ajánlotta, hogy a tőkepiaci unió (CMU) teljes mértékben vegye figyelembe a szociális hatású beruházások különböző formáit, különösen a szociális gazdaság területén.

2.3. A szociális gazdasági szervezetek szerepének tudatosítása és elismerése következtében az elmúlt tíz évben egyre nagyobb hangsúly helyeződött a szociális hatású beruházásokra, amelyek valószínűleg tovább fogják erősíteni a felelős és fenntartható innováció és a munkahelyteremtés terén a szociális vállalkozásokban rejlő, már most is jelentős potenciált⁽²⁾.

2.4. Európának egyre nagyobb szüksége van inkluzív és felelős finanszírozásra, és az EU-nak el kell köteleznie magát amellett, hogy intézkedéseket és iránymutatásokat dolgoz ki az intézmények, a vállalkozások, a pénzügyi alapok, de ugyanígy az egyetemek, a kutatóközpontok, a szociális gazdaság szereplői és a helyi közösségek számára is arról, hogy hogyan terjeszthetik ki a szociális vállalkozásban rejlő lehetőségeket, és hogy egy befogadóbb és fenntarthatóbb gazdaság fejlesztésének szereplőiként hogyan gyakorolhatnak hatást a finanszírozásra.

2.5. Számos szociális gazdasági szervezet nyújt olyan szolgáltatásokat, amelyekről a lakosság életéhez alapvető funkciók függenek, különösen a hátrányos helyzetű csoportok esetében. Ezek közé tartoznak a szociális, egészségügyi, gondozási és oktatási szolgáltatások, és általában véve minden olyan szolgáltatás, amely – elsősorban megfelelő munkafeltételek biztosításával – a kiszolgáltatott emberek méltóságos életének biztosításához szükséges.

2.6. Ezért a szociális hatású beruházások célirányát úgy kell meghatározni, hogy a közpolitikákhoz képest kiegészítő és multiplikátorhatásokat eredményezzenek, elkerülve, hogy a szociális hatású beruházások az állami források helyébe lépjenek, különösen azon vállalkozások esetében, amelyek a sérülékeny emberekre irányuló szociálpolitikák keretében kapnak pénzeket.

2.7. A világvárvány mindannyiunkat olyan társadalmi problémákkal szembesített, amelyek megakadályozzák a fenntartható átalakulás nagyratörő célkitűzéseinek elérését (szegénység és egyenlőtlenség, a migránsok beilleszkedésével kapcsolatos nehézségek, a fogyatékkal élő személyek társadalmi befogadásával kapcsolatos hiányosságok, a kiszolgáltatott családok és a fiatalok számára elérhetetlen lakhatás). Ezért itt az ideje, hogy olyan gazdasági növekedési modellt és olyan vállalkozói rendszert támogassunk, amelyek képesek előmozdítani a szociális célokat, ezek között is prioritásként kezelve a minőségi munkahelyek előmozdítását.

3. Az innovatív pénzügyi eszközök fogalommeghatározása

3.1. Mivel az EGSZB egyetért a szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési terv azon rendelkezéseivel, amelyek szerint innovatív pénzügyi eszközöket kell bevezetni a szociális hatású vállalkozások és a szociális vállalkozások fejlesztésére, nagyon fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy ezek a pénzügyi eszközök magukban foglalják olyan beruházások széles körét, amelyek azon a feltételezésen alapulnak, hogy a magántőke hozzájárulhat a – mindenkor prioritásnak tekintendő – kedvező társadalmi hatások kialakításához, miközben gazdasági hasznot is hoz.

3.2. Ezen eszközök sajátosságát tehát éppen az a szándék jelenti, hogy a beruházó közös eszközök és közös értékek létrehozásával társadalmi célokat kíván követni, kiegyensúlyozott gazdasági hozamot is biztosítva, amelyet nagyrészt szociális célok megvalósítására fordít.

3.3. Az ilyen innovatív eszközöket támogató és létrehozó aktív szereplők lehetnek vállalkozások, szervezetek és alapok, amelyek mérhető és a gazdasági következményekkel összeegyeztethető szociális hatás kifejtésén dolgoznak.

3.4. A szociális hatású beruházásokat a következő elemeknek kell jellemeznünk:

- egyértelmű és szándékos törekvés a kedvező szociális hatások létrehozására,
- olyan vállalkozások támogatása, amelyek közösen elfogadott meghatározások és objektív kritériumok alapján egyértelműen szociális vállalkozásként vannak meghatározva,

⁽¹⁾ HL C 155., 2021.4.30., 20. o.

⁽²⁾ HL C 286., 2021.7.16., 13. o.

- méltányos, fenntartható és átlátható gazdasági hozamokkal kapcsolatos elvárások meghatározása még akkor is, ha azok alacsonyabbak lehetnek az átlagos piaci hozamoknál,
- arra irányuló szándék, hogy a vagyon egy részét más, szociális célú beruházásokba forgassák vissza,
- mérhető hatás, ami elengedhetetlen az átláthatóság biztosítása és a beruházások céljainak és célkitűzéseinek megfelelő ismerete érdekében,
- ha a beruházások szociális vállalkozásokra irányulnak, az alapszabályban meghatározott elvekkel és értékekkel való összhang biztosítását prioritásként kell kezelni.

3.5. A szociális hatású beruházásoknak különösen azokat az innovációval és közösségi fejlesztéssel foglalkozó vállalkozásokat kellene támogatniuk, amelyek enélkül nem tudnának fejlődni, illetve enélkül időnként nem tudnának megfelelő szintű szolgáltatásokat biztosítani a lakosok számára. Képesnek kellene lenniük arra, hogy az inkluzív gazdasági növekedést potenciálisan ösztönző dinamikát hozzanak létre.

3.6. A szociális hatást célzó vállalkozásokba és szervezetekbe történő beruházások javíthatják a szociális, oktatási, egészségügyi és kulturális szolgáltatásokra fordított közkiadások hatékonyságát és eredményességét, és támogathatják a foglalkoztatást is annak köszönhetően, hogy a befektetők nagyobb mértékben vesznek részt egy olyan vállalkozói ökoszisztéma támogatásában, amely ötvözi a fenntarthatóságot és a társadalmi felelősségvállalást.

4. A szociális vállalkozások fogalom meghatározásának összetett kérdése

4.1. Miközben egyre nagyobb hangsúly helyeződik a szociális vállalkozások és a szerepüket legjobban támogatni képes innovatív pénzügyi eszközök elemzésére és megismerésére, számos akadályt kell még leküzdeni ahhoz, hogy a szociális vállalkozások mellett az innovatív, felelős és fenntartható finanszírozás úgyszintén innovatív ökoszisztémája is kialakulhasson, amely lehetővé teszi egy, a polgárok és a vállalkozások szolgálatában álló, valóban európai gazdasági modell tényleges és konkrét megvalósításának kidolgozását.

4.2. Az innovatív pénzügyi eszközökhöz – például a magántőkealapokban való részvételhez, a kvázisajátító-eszközökhöz, valamint a fedezett és hosszú lejáratú kölcsönökhöz – való teljeskörű hozzáférés, illetve a munkavállalói megtakarítások keretében a szociális vállalkozások számára elkülöníthető szolidáris finanszírozás tekintetében sok esetben akadályok állnak a szociális gazdasági szervezetek előtt; ezek között négy olyan területet azonosíthatunk, ahol meg kell szüntetni a hiányosságokat:

- az információhiány megszüntetése és a hitelnyújtók megítélésének helyreigazítása, valamint a sajátos gazdasági jelleg jogi meghatározása és elismerése,
- a pénzügyi szektorbeli szereplők a szociális gazdasági szervezetek működésének pénzügyi szempontú értékelésével kapcsolatos kompetenciáinak fejlesztése,
- a szociális gazdasági szervezetek képzésének támogatása gazdasági és pénzügyi készségeik javítása érdekében,
- a szociális gazdasági szervezetek tájékoztatásának javítása, ami által képessé válnak a pénzügyi eszközök használatára, és ezáltal csökkennek a kihasználatlan lehetőségek.

4.3. Az első ponttal kapcsolatban az EGSZB reméli, hogy a szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési terv lehetőséget nyújt arra, hogy az európai intézményeket és a tagállamokat arra ösztönözzék, hogy az állami intézményekre és az Európai Unió pénzügyi intézményeire egyaránt érvényes fogalom meghatározást fogadjanak el. Erre egyre nagyobb szükség van a tőkepiachoz való teljeskörű hozzáférés biztosításához, aminek egyik módját a szociális hatású beruházásokban részt vevő szereplők kompetenciáinak fejlesztésére összpontosító nem pénzügyi támogatási intézkedések jelentik.

4.4. Ezzel kapcsolatban az EGSZB úgy véli, hogy a szociális gazdaságnak a szociális hatású beruházások Európába történő bevonásában játszott szerepére a „Tőkepiaci unió a polgárok és a vállalkozások számára” című cselekvési tervben⁽³⁾ is nagyobb figyelmet kellene fordítani.

4.5. Az innovatív szociális beruházások értékelésére való képesség javítását illetően úgy véljük, hogy a pénzügyi szereplők nagyon sok esetben magas kockázatúként sorolják be a szociális gazdasági szervezeteket, egyszerűen azért, mert olyan értékelési eszközöket alkalmaznak, amelyeket általában más vállalkozásokra használnak. Ez a rangsorolás torzulásához vezet, és gyakran alábecsülni a szociális gazdaság olyan sajátosabb dimenzióit, mint a társadalmi és humán tőke, a hírnév, a társadalmi funkció és a társadalmi konszenzus, a közérdekű célokra való összpontosítás és a közös javak létrehozására való képesség. Úgy is mondhatnánk, hogy a cél mérését lehetővé tevő eszközök hiányában túlzott jelentőséget tulajdonítanak az eszközöknek.

⁽³⁾ Tőkepiaci unió a polgárok és a vállalkozások számára – új cselekvési terv (COM(2020) 590 final).

4.6. A szociális gazdasági szervezetek társadalmi, oktatási és környezetvédelmi célkitűzések megvalósítását tekintik prioritásnak. Ezt a szociális küldetést teljes mértékben össze kell egyeztetni a gazdasági és pénzügyi követelményekkel, amelyek az ilyen szervezetek fenntarthatóságának egyik mozgatórugóját jelentik, ez pedig az alkalmazottak gazdasági és pénzügyi képzésére és képzésére irányuló intézkedések támogatásán keresztül történik.

5. Innovatív pénzügyi eszközök és szociális taxonómiák

5.1. Az elmúlt évtizedben sokat fejlődtek a szociális vállalkozásoknak szentelt pénzügyi eszközök (*), de még van hová fejlődni: jobban ki lehetne elégíteni a szociális vállalkozások igényeit, valamint támogatni lehetne a belső piacon való terjeszkedésüket. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a továbbfejlődésükkel párhuzamosan valamennyi szervezetnél kialakuljon az értékelés kultúrája, és hogy különösen a tudományos körök a szociális gazdaságra szabott értékelési eszközöket alakítsanak ki.

5.2. Az Európai Bizottság 2021. június 12. és augusztus 27. között konzultációt indított a szociális és környezeti taxonómia témájában. Ezzel kapcsolatban az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy el kell kerülni a környezeti és a szociális taxonómia közötti verseny vagy egy még komolyabb összeütközés kialakulását.

5.3. Az egységes (szociális és környezeti) taxonómiai modell kidolgozása optimális megoldást jelent, éppen a szociális és a környezetvédelmi célkitűzések között fenntartandó szoros kapcsolat miatt. Ahhoz azonban, hogy ez a modell megvalósítható és rugalmas legyen, az szükséges, hogy ne rójon súlyos terheket a vállalkozásokra.

5.4. A szociális vállalkozások elsősorban a helyi közösségekbe beágyazottak, ahol a részvételi és a közösségi szempontok a meghatározóak. Ezeket a vállalkozásokat a társadalmi elkötelezettségük is megkülönbözteti: munkahelyteremtés, a foglalkoztatás támogatása és fenntartása, tisztességes bérpolitika és szakmai egyenlőség. Ez annak is köszönhető, hogy a szociális vállalkozások többnyire a demokrácia, a nyitottság és az átláthatóság kritériumain alapuló, részvételi irányítási struktúrával rendelkeznek. Ezeket a szempontokat figyelembe kellene venni és külön ösztönözni kellene a szociális taxonómiában.

5.5. A szociális taxonómiának hozzá kellene járulnia a finanszírozás befolyásolásához annak érdekében, hogy az kiegészítse az állami forrásokat, amelyek gyakran nem megfelelő mértékben támogatják a társadalmi befogadásra irányuló szakpolitikákat. A szociális finanszírozás azonban soha nem veheti át az intézmények, a jogszabályok és a közpolitikák szerepét a szociális jogok érvényesítésében, az egyenlőtlenségek felszámolásában és a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemben.

5.6. Kifejezetten az általános érdekű szolgáltatásokkal kapcsolatban fontos, hogy azokat közpénzekből kell finanszírozni, és a magántőke ezeket csak kiegészítheti. A szociális hatást kifejtő vállalkozások rendkívül fontos szerepet töltenek be a társadalomban, ezért az ezeket megcélzó beruházásoknak a lehető legnagyobb mértékben stabil pénzügyi alapokon és türelmes tőkén kell alapulniuk. Tudatában kell ugyanis lennünk annak, hogy a szociális célkitűzések hosszú távra szólnak.

5.7. El kell kerülni annak kockázatát, hogy a mérések és mérési módszerek a könnyebben mérhető ágazatokat, illetve azokat az ágazatokat jutalmazzák, ahol több forrás áll rendelkezésre vagy több adat érhető el, szemben azokkal a területekkel, ahol az objektív mérés összetettebb vagy az adatok nehezebben lelhetők fel. A szociális beruházások sikeréhez szükség van a köz-, a magán- és a szociális szféra közötti együttműködésre. A szociális szektor együttműködése elengedhetetlen a szükségletek rangsorolásához, mivel az ezen a területen tevékenykedők azok, akik a helyszínen dolgoznak és ismerik az igényeket.

6. A terepen bevált gyakorlatokon alapuló javaslatok

6.1. A 2011-es „szociális vállalkozás” kezdeményezés hatására az Európai Bizottság az elmúlt években – közvetlenül és az Európai Beruházási Alapon keresztül – különböző kezdeményezéseket fogadott el a szociális innováció támogatása és a szociális gazdasági szervezetek finanszírozáshoz való hozzáféréseinek javítása érdekében. Különösen érdekeseek voltak az EaSI Funded, EaSI Debt, EaSI Guarantee, EaSI Capacity Building és EFSI Equity Social Impact programok. A jövőbeli programozás szempontjából az InvestEU program keretében tervezett szociális kezdeményezések úgyszintén ígéretesek, különösen akkor, ha a szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési tervben bejelentetteknek megfelelően konkrét innovációkat vezetnek be a szociális beruházások előmozdítása érdekében.

6.2. A szociális beruházások számára kedvező ökoszisztéma előmozdítása érdekében az EGSZB fontosnak tartja, hogy a különböző nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek (NRRP) végrehajtása során a tagállamok felkészüljenek arra, hogy az Európai Helyreállítási Eszközből nyújtott finanszírozással számos konkrét intézkedést valósítsanak meg, köztük az alább felsoroltakat.

(*) Általános elemzés található az Európai Bizottság „A recipe book for social finance” című kiadványában, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f1b8099b-fd4c-11e5-b713-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-234506515>.

6.3. Számos országban kísérleteket végeztek az „eredményalapú” (pay by result) finanszírozási mechanizmusok bevezetésére és igazolására. Ez történt például Franciaországban a szociális hatású szerződésekkel, amelyek során különös figyelmet szenteltek az „outcome funds” modelleknek, amelyekben olyan magánbefektetők vesznek részt, akik hajlandók forrásokat mozgósítani a kormánnyal egyeztetett politikákhoz (különösen a szociálpolitikák területén), a kifizetést a várt eredmények eléréséhez kapcsolva. Az ilyen gyakorlatok előmozdításának olyan előzetes értékelésen kell alapulnia, amellyel azonosítani lehet a lehetséges visszaéléseket, például a szociális gazdaságon kívüli vállalkozásoknak történő kapacitásátadást vagy az államok esetleges kivonulását az adott területről.

6.4. A legjobb gyakorlatok közül rendkívül érdekes a finn kormány által kidolgozott gyakorlat, amely létrehozta a „Környezet- és társadalomtudatos Befektetések Szakértői Központját”. A központon keresztül technikai és szakmai segítséget nyújtanak a szociális hatású befektetéseket végrehajtani szándékozó szereplők készségeinek támogatása érdekében.

6.5. Az ilyen kezdeményezések is megerősítik, hogy fontos támogatni a szociális vállalkozások kezdeményezéseit finanszírozó hatásalapok, alapok alapjai vagy más pénzügyi eszközök létrehozását, fejlesztését és hozzáférhetőségét, többek között forrásokat irányítva olyan alapokba, mint az InvestEU vagy az Igazságos Átmenet Alap, ezáltal a társbefektetés (saját tőke), a társfinanszírozás (hitel) és a hitelgarancia más formáit is előmozdítva a piaci műveletekhez.

6.6. Javítani kell az európai intézmények és a tagállamok azon képességét, hogy összegyűjtsék és elemezzék azokat az adatokat, amelyekkel bizonyítható, hogy a szociális vállalkozások és infrastruktúra finanszírozása esetén a nemteljesítés valószínűsége alacsonyabb, mint a banki hitelek átlagos nemteljesítési valószínűsége, és ezáltal el kell érni az ilyen típusú finanszírozás társadalmi értékét figyelembe vevő sajáttőke felhasználási arányainak elismerését.

6.7. Az EGSZB már korábban is javasolta, hogy a szociális vállalkozások finanszírozására nyújtott hitelek fedezésére a bankok által elkülönített tőke felhasználásának csökkentése érdekében a tőkekövetelmény-rendeletben ⁽⁵⁾ legyenek – többek között környezetvédelmi és szociális – támogatási tényezők.

6.8. Mindenképpen érdemes megemlíteni, hogy a számos európai országban jelen lévő alternatív és etikus bankok szerepet játszanak a szociális és környezetvédelmi célokat szolgáló finanszírozás előmozdításában, amely célok egyes esetekben a szociális és környezetvédelmi ágazatba történő beruházást célzó befektetési alapokat vagy takarékpénztárakat is életre hívtak.

6.9. A szociális gazdaságba történő beruházások megkönnyítését célzó adóügyi rendelkezések hasznosnak bizonyulhatnak mind azon kibocsátók, mind pedig azon kötvényjegyzők számára, akik képesek bizonyítani a ténylegesen elért szociális hatást.

6.10. A türelmes tőke, például az egyesületek és szövetkezetek saját tőkéjének megerősítését célzó egyesületi és részesedésre jogosító értékpapírok előmozdítása és ösztönzése is kulcsfontosságú lenne. Másfelől a szociális vállalkozásokba történő befektetések ösztönzése érdekében az ilyen innovatív eszközök használatát elősegítő ösztönző szabályok a nyugdíjalap-kezelők számára is hasznosak lennének.

6.11. Fontos lenne, hogy a szabályozott banki megtakarítások és a munkavállalói szolidaritási megtakarítási alapok egyenlegeinek a szociális vállalkozások, a szociális hatásúnak minősülő vállalkozások, illetve a szolidaritási alapok felé történő, szabályozási úton elrendelt orientációjával kapcsolatos francia tapasztalatok példáját követve továbbfejlesszük a szolidaritási alapok szabályozását annak érdekében, hogy optimalizáljuk a szociális vállalkozásokra történő orientáció mértékét, és további befektetési kapacitást szabadítsunk fel a sajáttőke- vagy kvázisajátőke-befektetések tekintetében.

6.12. A szociális vállalkozások, különösen a szövetkezetek bevált gyakorlatai közé tartoznak azok a fellépések, amelyek célja, hogy a válságban lévő vállalkozásokat szövetkezeti formában szerveződött munkavállalók közösségévé alakítsák át. Ezt nevezzük a vállalkozások alkalmazottak általi átvételének ⁽⁶⁾, amit Franciaországban, Olaszországban és Spanyolországban finanszírozási rendszerek segítségével, speciális kölcsönös befektetési alapok létrehozásával hajtanak végre. Ezek a tőkében való részesedésen keresztül működnek, és szövetkezet létrehozásával, a munkavállalókkal együtt társfinanszírozzák az üzleti tevékenység átvételét.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ HL L 176., 2013.6.27., 1. o.

⁽⁶⁾ *Business transfers to employees under the form of a cooperative in Europe: opportunities and challenges* [Vállalkozások szövetkezeti formában történő átadása a munkavállalóknak Európában: lehetőségek és kihívások], CECOP, 2013.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Milyen előnyöket jelentenek a legkülső régiók az EU számára?

(feltáró vélemény)

(2022/C 194/08)

Előadó: **Joël DESTOM**

Társelőadó: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Felkérés:	Tanács – francia elnökség, 2021.9.21. Clément BEAUNE európai ügyekért felelős államtitkár levele
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.14.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.20.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	216/3/6

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB elismeri, hogy a legkülső régiók – annak ellenére, hogy több ezer kilométerre vannak az európai kontinentstől – az EU szerves részét képezik. A legkülső régiókhoz szigetek, szigetcsoportok és egy szárazföldi terület (Francia Guyana) tartozik. Ez a kilenc régió az Atlanti-óceán nyugati részén, a Karib-tenger medencéjében, az amazóniai esőerdőkben és az Indiai-óceánban található. Az alábbi régiókról van szó: Francia Guyana, Guadeloupe, Martinique, Saint-Martin, Réunion és Mayotte (Franciaország), az Azori-szigetek és Madeira (Portugália), valamint a Kanári-szigetek (Spanyolország). A legkülső régiók lakossága közel 5 millió fő. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a legkülső régiók Európát képviselik a világban, egyetlen más hataloméhoz sem hasonlítható tengeri térséget és többszörös geostratégiai előnyöket biztosítanak Európa számára.

1.2. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy gondoljon azokra a jelentős előnyökre, amelyekkel a legkülső régiók hozzájárulhatnak az Unió jövőjéhez, és tekintszen ezért rájuk világszintű eredményeket elősegítő laboratóriumokként (az Unió élelmiszer- és energia-önellátása, zöld átállás, fenntartható turizmus, társadalmi befogadás, a civil társadalmi szervezetek részvétele stb.). A legkülső régiók a fekvésük szerinti különböző földrajzi térségekben követendő példakkká válhatnak.

1.3. A Covid19-világjárvány rávilágított egy olyan szilárd és ellenállóképes élelmiszerrendszer fontosságára, amely minden körülmények között működik, és képes a polgároknak megfizethető áron elegendő mennyiségű élelmiszert biztosítani. A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia új, átfogó módon közelíti meg azt a kérdést, hogy az európaiak mennyire megbecsülik az élelmiszer fenntarthatóságát. Az életmód, az egészség és a környezet javításának egyik eszközéről van szó. A legkülső régiókban az uniós politikának el kell érnie e területek élelmiszer-önellátását, amivel az EU mintadarabjai lehetnek. A legkülső régiók olyan lehetőségeket rejtő területek, ahol egyes hagyományos gazdasági ágazatok folyamatos uniós támogatást élveznek. A feltörő ágazatoknak több segítséget kell nyújtani.

1.3.1. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiával kapcsolatos munkaprogramjában vegye figyelembe a legkülső régiók sajátosságait, és gondoskodjék arról, hogy a POSEI (a távoli fekvéssel és szigetjelleggel összefüggő támogatási program) nemzeti programjai tiszteletben tartsák a fenntartható mezőgazdaság előmozdításának központi célkitűzését.

1.4. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy gyorsítsa fel az EU által finanszírozott, a helyben előállított, fenntartható és megfizethető energiaforrások feltárását célzó uniós projektek végrehajtását a legkülső régiókban, szükség esetén akár az EUMSZ 349. cikkének alkalmazásával is. A cél: megmutatni, hogy képesek megújuló energián alapuló rendszereket fejleszteni. Az energia általában többbe kerül ezekben a régiókban, mint a kontinensen, így a legkülső régiók az európai energia-önellátás megvalósításának laboratóriumai lehetnek.

1.5. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy gondoskodjék a megújuló energiáról szóló 2018/2001/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽¹⁾ végrehajtásáról és annak 29. cikke (13) bekezdésének törléséről, mivel az Európai Unió nem támogathatja a legkülső régiók energetikai átállását a harmadik országokbeli erdőirtás árán.

1.6. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a Covid19 utáni helyreállítás gazdasági kontextusában ne csökkentse a legkülső régióknak nyújtott sajátos támogatást. Megfelelő pénzügyi eszközökre van ugyanis szükségük ahhoz, hogy elérhessék az uniós stratégiában az „Irány az 55 %!” jogszabálysomag keretében kitűzött célokat. A legkülső régiók földrajzi adottságaik miatt különösen ki vannak téve a szélsőséges éghajlati eseményekhez kötődő kockázatoknak (hurrikánok, árhullám, földrengés, aszály stb.), amelyek rendszeresen sújtják e régiók lakosságát. Az éghajlatváltozás következményei tehát épp itt fognak leghamarabb kárt okozni.

1.7. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy biztosítsa, az EUMSZ 349. cikkének alkalmazása nem fogja akadályozni az éghajlatvédelmi, energiaipari és közlekedési jogszabályok felülvizsgálatát a jelenlegi szövegeknek a 2030-ra és 2050-re vonatkozó törekvésekkel való összehangolása céljából.

1.7.1. A 2030-ig – és azon túl, egészen a klímasemlegesség eléréséig – tartó átállásnak kollektív és inkluzív erőfeszítés révén kell megvalósulnia, az ipari ökoszisztémákkal közösen kidolgozott módon.

1.7.2. A frissített iparstratégia bejelentette, hogy a szociális partnerekkel és más érdekelt felekkel közösen átállási útvonalakat alakítanak ki annak feltérképezése céljából, hogy miként lehet a legjobban felgyorsítani és kiaknázni a kettős átállást, figyelembe véve az egyes ökoszisztémák nagyságrendjét, sebességét és feltételeit.

1.8. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki egy konkrét ütemtervet a legkülső régiók ökoszisztémájára vonatkozóan, amely nemcsak a szükségletek mértékét – különösen az átképzéssel kapcsolatban – és a beruházási vagy technológiai követelményeket határozza meg, hanem az ezen igények kielégítése érdekében meghozandó intézkedéseket is, figyelembe véve az olyan hozzájárulásokat, mint az ütemtervek. Az EU Horizont 2020 programja által létrehozott, az energetikai autonómia megvalósítását célzó INSULAE program modellje kiindulópontként szolgálhat ezen ütemtervek végrehajtásához.

1.9. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki határozott politikai iránymutatásokat a turizmusra vonatkozóan: a cél az, hogy összefogjuk és átgondoljuk a léptékváltást, és a fenntarthatósági elveket minden tevékenységbe, minden foglalkozásba integráljuk, tekintettel arra, hogy a turizmus jelentős szerepet játszik a legkülső régiók fejlődésében, mivel számos járulékos hatása van, és jelentős munkahelyteremtő potenciállal rendelkezik, különösen a fiatalok számára. A fenntartható turizmusnak a legkülső régiók névjegyévé kell válnia. Az turizmusban érintett minden szereplőnek megvan a maga feladata az ágazat fenntartható fejlődésében. A helyreállítási tervek végrehajtása során ezekben a régiókban figyelembe kell venni a fejlesztésben részt vevő szolgáltatások és szakmák sokféleségét, valamint a mikrovállalkozások és kkv-k erőteljes részvételét a turisztikai ágazatban. Miközben az összefüggések miatt ismételt emlékeztetni kell az ágazat sajátosságaira, figyelembe kell venni a munkahelyek minőségének és a kereskedelmi mérleg minőségének biztosításához szükséges intézkedéseket is. E tekintetben határozott politikai útmutatásra van szükség: szintet lépő változást kell összefogni és kidolgozni, ahol a fenntarthatósági elveket minden tevékenységben és szakmában követik.

1.10. Az EGSZB kéri a leginkább kiszolgáltatott közösségek támogatását, valamint annak átgondolását, hogy miként lehetne minél több embert bevonni az éghajlatvédelmi, digitális és társadalmi átmenetbe. Az átmenet nem lehetséges, ha a helyi közösségeket nem vonják be teljes mértékben ezekben a változásokba, mivel a legkülső régiók fejlődése különleges, de törekeny ökoszisztémákra épül. Ehhez előre kell látni a várható közpolitikák hatásait, mivel a legkülső régiók sem fognak kimaradni a nagy éghajlati, digitális és társadalmi átállások által kiváltott változásokból. Előre kell látniuk a gazdaságaik teljes átalakulását, hogy megfelelhessenek a jövőbeli elvárásoknak, és eközben a legtöbb figyelmet ezen átállások társadalmi hatásaira fordíthassák. Segítségnyújtást kell biztosítani a legkiszolgáltatottabb népességcsoportoknak is, és előkészíteni ehhez a többség részvételét és lehetőleg a támogatását. Az átállás nem lehetséges, ha a helyi lakosságot nem vonják be teljes mértékben ezekben az átalakításokba.

1.11. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy gondolja át nyilvános konzultációinak módját, hogy bármely polgár vagy vállalkozás hozzáférhessen az átláthatósági nyilvántartásba való előzetes bejegyzés kötelezettsége nélkül. Az EGSZB úgy véli, hogy a szociális párbeszéd a legfontosabb módja annak, hogy konkrét megoldásokat találjunk a legkülső régiók szociális partnereivel. Az ilyen megoldások nagyobb és szélesebb körű alkalmazását szorgalmazza. A civil társadalmat ténylegesen be kell vonni az uniós programok kidolgozásába, és ezt a területek valódi szereplőivel közvetlen kapcsolatban kell megszervezni. A legkülső régiókban meg kell erősíteni a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek tényleges részvételét a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtási és értékelési szakaszában. Létre kell hozni egy olyan európai bizottsági kapcsolattartó pontot, amely közvetlenül elérhető a civil társadalom számára.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/2001 irányelve (2018. december 11.) a megújuló energiaforrásokból előállított energia használatának előmozdításáról (HL L 328., 2018.12.21., 82. o.)

1.12. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki egy paktumot a legkülső régiókbeli hatásköréről, ahogyan azt számos ipari ökoszisztéma esetében tette.

1.12.1. A legkülső régiók ökológiai átállása csak akkor lehet sikeres, ha e régiók rendelkeznek a versenyképességük fenntartásához szükséges szakképzett munkaerővel. Az oktatás és a képzés központi szerepet játszik a tudatosság növelésében és a zöld gazdasághoz szükséges készségek fejlesztésében az olyan eszközök révén, mint az Erasmus+ környezetvédelmi ága és az „Oktatás az éghajlatért” koalíció. A fenntartható versenyképességre, a társadalmi méltányosságra és a rezilienciára vonatkozó európai készségfejlesztési programmal az Európai Bizottság kiemelt intézkedéseket vezet be annak érdekében, hogy felvértesse az embereket a zöld és digitális átálláshoz szükséges megfelelő készségekkel. A program keretében az Európai Bizottság valamennyi ipari ökoszisztémában elősegíti az átképzésre és továbbképzésre vonatkozó kötelezettségvállalások kidolgozását is. A legkülső régiókat egy külön munkaprogram létrehozásával teljes mértékben be kell vonni az Európai Bizottság e kiemelt kezdeményezéseibe.

1.12.2. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy fokozza a legkülső régiókban tapasztalható egyenlőtlenségek csökkentésére irányuló erőfeszítéseket, mivel a Covid19-világjárvány hatással volt az egyenlőtlenségek csökkentésére irányuló erőfeszítésekre. A legkülső régiók tartós egyenlőtlenségektől sújtott régióknak számítanak. A „központ” és a „periféria” fogalmának értelmezései némi magyarázatot adnak a javak eloszlására egy olyan gazdaságban, ahol a viszonyok gyakran kiegyensúlyozatlanok. A gazdasági, társadalmi és területi kohézió megerősítése az EU egyik fő célkitűzése.

1.13. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a helyreállítási folyamat során tartsa tiszteletben a társadalmi igényeket, ugyanakkor regionális szinten maradjon egységes és kiegyensúlyozott. Fontosnak tartja kiemelni, hogy egy régiót egészében kell értékelni, hogy egyedi megoldásokat lehessen találni.

1.13.1. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy hozzon intézkedéseket a digitális hozzáférés biztosítása érdekében a legkülső régiókban. A digitális technológiához való megbízható hozzáférés általános biztosításának és a kapcsolódó erőforrások hatékony felhasználásának képtelensége másoknál jobban súlyosbítja az egyenlőtlenségeket. A már meglévő digitális szakadékok azonban tovább nőttek, a világjárvány pedig tovább súlyosbított bizonyos egyenlőtlenségeket, egyeseket hátrahagyva, miközben a digitalizáció egyre gyorsabb ütemben halad. A foglalkoztatás, az oktatás, az egészségügy és a közszolgáltatások minden bizonnyal egyre nagyobb mértékben függenek majd a digitális technológiáktól.

1.13.2. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy tegyen folyamatos erőfeszítéseket a kutatás és az innováció területén, amelyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy ki lehessen aknázni a legkülső régióknak az óceánokhoz, a tengerekhez és a tengeri erőforrásokhoz kapcsolódó sajátosságaiból fakadó valamennyi lehetőséget, mivel ezek nagy potenciállal rendelkeznek a gazdaságok fellendítésére, a minőségi munkahelyek teremtésére és az emberek jólétének biztosítására vonatkozóan. Ez a vállalkozások széles körét érinti, méretüktől függetlenül. Mind a hagyományos tevékenységek fejlesztése, mind pedig az új piaci lehetőségek megteremtése szempontjából döntő fontosságú, mivel a fiatalok számára is vonzó lehetőségeket biztosítana.

1.14. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a legkülső régiókra vonatkozó következő operatív programokba építsen be egy nagyszabású vízellátási és szennyvízelvezetési projektet. Ezeket a nagyprojekteket közvetlenül az Európai Bizottságnak kellene irányítania. A nagyobb projektek jelentős, 50 millió euro egységértéket meghaladó beruházásokat mozgósítanak, és az uniós kohéziós politikai alapokból részesülnek támogatásban. A jobb infrastruktúra, munkahelyek, egészségesebb környezet és új üzleti lehetőségek megteremtésével közvetlenül a tagállamok és polgáraik javát szolgálják.

1.14.1. A Franciaországhoz tartozó legkülső régiókban nem lehet ivóvízhez jutni és gyakran nincs működő szennyvízelvezetés. A biztonságos ivóvízellátáshoz és a megfelelő higiénés körülményekhez való jog elválaszthatatlanul kapcsolódik az élethez és az emberi méltósághoz való joghoz, valamint a megfelelő életszínvonal biztosításához.

1.15. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy aktualizálja a legkülső régiók bevándorlással kapcsolatos helyzetéről készített elemzésekről szóló közleményét. A migráció területén a területek közötti együttműködést szorgalmazza, valamint az új európai migrációs paktum végrehajtását sürgeti, amely egy „kötelező szolidaritási mechanizmus” végrehajtását teszi lehetővé a „migrációs nyomás” miatt.

2. Általános megjegyzések

2.1. A több földrajzi térségben fekvő legkülső régiók több kontinens peremén biztosítanak az Uniónak geostratégiai, gazdasági, kulturális jelenlétet és egyedülálló előnyöket. Ezeknek az előnyöknek megvan a belső értékük, és természetes támaszai az EU harmadik országokkal való együttműködésének, beleértve a földrajzi területükön kívüli együttműködéseket is. Hozzájárulnak az Unió nemzetközi megítéléséhez, és olyan megvalósításra váró rendkívüli megoldási lehetőségek jellemzik őket, amelyekkel válaszolni lehet az EU-t érintő kihívásokra. Az Európai Bizottság új közlemény elfogadását jelentette be a Tanács francia elnöksége idejére a Bizottság és ezen régiók közötti stratégiai partnerség frissítésére vonatkozóan.

2.2. A beazonosított előnyök kiaknázása nagymértékben függ attól, hogy az EU mennyire tud valamennyi polgárával párbeszédet folytatni. A civil társadalomnak segítenie kell tudatosítani a különböző szereplőkben (államok, régiók, helyi önkormányzatok, helyi közösségek, iskolák, vállalatok és magánszemélyek) annak fontosságát, hogy a legkülső régiók a fenntartható fejlődési célok elérésének felgyorsítása érdekében egy sor konkrét operatív intézkedést eredményezhetnek. A hatások mérését több igényfajta-ra kell majd alkalmazni (halászat, mezőgazdaság és a modellek alakulása; kultúra és az ágazat kihasználása; foglalkoztatás és szakképzés; oktatás és a fiatalok mobilitása; vállalkozásfejlesztés; környezetvédelem, energiaforrások és éghajlati kihívások; bevándorlás).

2.3. Az EGSZB javaslatai a Covid19-válság utáni újjáépítésről és helyreállításról rögzítik a legkülső régiók előnyeinek kibontakozásához szükséges keretet. E javaslatok az illető régiók különböző téren való hozzájárulását tükrözik: a szükséges strukturális változások és a kapcsolódó beruházási tevékenységek folytatása elsősorban a digitális technológia, az intelligens és társadalmi innovációk, valamint a zöld átmenet terén; a versenyképesség folyamatos javítása; a kellő környezet megteremtése a munkavégzés mint a gazdasági rendszer helyreállításának egyik nagy hajtóműve szerepének megerősítéséhez; a feltételek megteremtése az önellátás és az ellenálló képesség erősítéséhez; a szállítási láncok jelentős javítása.

2.4. Az európai víz-keretirányelv elismeri, hogy „a víz nem szokásos kereskedelmi termék, hanem örökség, amit annak megfelelően óvni, védeni és kezelni kell”.

2.4.1. Három elem – a minőség, a fizikai elérhetőség és a megfizethetőség – elengedhetetlen a vízhez és a megfelelő higiénés körülményekhez való hozzáférés biztosításához és javításához. Az Unió két fő fellépéstípuson keresztül járult hozzá a biztonságos ivóvízhez és a megfelelő higiénés körülményekhez való hozzáférés biztosításához tagállamainak lakossága számára. Először is ambiciózus vízminőségi előírásokat vezetett be, ami magas szintű védelmet garantál mind a közegészségügy, mind a környezet számára. Másodszor, pénzügyi támogatást nyújtott a tagállamok vízügyi infrastruktúráinak bővítéséhez és javításához, ami elősegítette a vízhez kapcsolódó szolgáltatások minőségének és fizikai elérhetőségének javítását. A francia legkülső régiókban az uniós beavatkozás egyelőre még nem érezhető, és a lakosság nem fér hozzá vízhez.

3. Részletes megjegyzések

3.1. Az élelmezési és energetikai prioritásokat felszínre hozó helyzet

3.1.1. Gazdasági szempontból a legkülső régiók sérülékeny régióknak számítanak. A sérülékenységek egy része a strukturális változók miatt fennálló kockázatoknak (elszigeteltség, a piacok mérete, a kivitel koncentrációja, a mezőgazdaság és a halászat szerepe a jólét megteremtésében stb.), más része pedig a rendkívüli helyzetekből adódó sokkhatásnak való kitettségüknek (gazdasági, környezeti, társadalmi, egészségügyi stb. válságok) tulajdonítható. A Covid19-világjárvány magasabb szintre emelte annak tudatosítását, hogy milyen következményekkel járhat a nem elégséges felkészülés. Még ha az elosztási és ellátási láncok nem is omlottak össze ebben a válságban, soha semmilyen oltás nem fogja a népet megóvni az élelmiszer- és energiaellátás bizonyos formájú sérülékenységének következményeitől.

3.1.2. A legkülső régióknak szemléltetniük kell, hogy meghatározott szinten ki tudják elégíteni az élelmezési és energetikai alapszükségeket, hogy a lakosság képes legyen ellenállni a kívülről jövő sokkhatásoknak. E megközelítés nemcsak a helyi munkahelyek és társadalmi kapcsolatok teremtéséről szól, hanem a kötelességtudó polgárok bevonásáról is az innovatív projektek helyszíni nyomon követésébe a hatékony és nyitott állami szervezetek segítségével. A legkülső régiók előnyei nélkülözhetetlenek a gazdasági tevékenységet és társadalmi kohéziót hordozó átállás megvalósításához. Hiszen mély kulturális gyökerei vannak annak a természethez való viszonyulásnak, amely elősegítheti az egészséges és fenntartható élelmiszer-termelésnek kedvező ökoszisztémák térnyerését. A leggyakoribb megújuló energiákhoz (víz-, biomassza-, szél-, hő-, geotermikus, fotovoltaiikus energia) való könnyű hozzáférés szintén számos lehetőségnek ad teret.

3.1.3. Az EU az éghajlat-változási politikák új ciklusát fogja elfogadni, az „Irány az 55 %!” jogszabálysomagot. A legkülső régiók az Európai Unió reziliensebbé tételének laboratóriumává válhatnak. „A termelőtől a fogyasztóig” stratégia az európai zöld megállapodás egyik központi eleme. A legkülső régiók rendelkeznek azokkal az eszközökkel, amelyekkel demonstrálhatják a gazdag biológiai sokféleség megőrzésének sürgősségét, megerősíthetik a gazdálkodók és halászok helyzetét az értékláncban, ösztönözhetik a fenntartható élelmiszerfogyasztást, és előmozdíthatják az egészséges, mindenki számára megfizethető áron kínált élelmiszerek fogyasztását, anélkül, hogy az az élelmiszerbiztonság, a minőség vagy az ár rovására menne. A legkülső régiók lehetnek az inkubátorai ennek az európai uniós stratégiának, amelynek célja, hogy a teljes élelmiszerláncra kiterjedjen. Hatékonyan hívhatják fel a figyelmet a kellő időben végzett hatásvizsgálatok szükségességére. Az energiaválság már most is súlyosabb a legkülső régiókban. Ezért minden irányban sajátos megoldásokat kell keresni e régiók számára, hiszen a jelenlegi energiaválság súlyosbodása esetén a legnagyobb mértékben érintett régiók közé tartozhatnak.

3.1.4. A legkülső régiókban, mint Európa bármely régiójában is, az energetikai átállás nem csak technológia kérdése. Ebben a fontos társadalmi ügyben a civil társadalomnak is óhatatlanul részt kell vennie. E tekintetben a Covid19-világjárvány utáni helyreállítás megszervezése lehetőséget kínál úgy felhasználni a pénzalapokat, hogy azzal elérjék a polgárok központi energetikai átállás célját, és ezzel fellendítsék a regionális gazdaságot. A legkülső régiókban bőven megtalálható megújuló energiaforrások decentralizáltak. A nagy, központosított struktúrákkal járó költségekhez képest ezeknél szerénynek mondható beruházásokra van szükség. Az Európai Bizottság a zöld megállapodással a klímasemlegességet tette meg elsődleges prioritásnak, a helyreállítási tervvel pedig több milliárd eurót kíván befektetni a gazdaság újjáépítésébe és a minőségi uniós munkahelyek létrehozásába és megőrzésébe. A legkülső régiók megmutathatják a polgárközpontú és a legkiszolgáltatottabb fogyasztókat figyelembe vevő megközelítéshez vezető utat.

3.1.5. Az európai víz-keretirányelv elismeri, hogy „a víz nem szokásos kereskedelmi termék, hanem örökség, amit annak megfelelően óvni, védeni és kezelni kell”. Három elem – a minőség, a fizikai elérhetőség és a megfizethetőség – elengedhetetlen a vízhez és a megfelelő higiénés körülményekhez való hozzáférés biztosításához és javításához. Az Unió két fő fellépéstípuson keresztül járult hozzá a biztonságos ivóvízhez és a megfelelő higiénés körülményekhez való hozzáférés

biztosításához tagállamainak lakossága számára. Először is ambiciózus vízminőségi előírásokat vezetett be, ami magas szintű védelmet garantál mind a közegészségügy, mind a környezet számára. Másodszor, pénzügyi támogatást nyújtott a tagállamok vízügyi infrastruktúráinak bővítéséhez és javításához, ami elősegítette a vízhez kapcsolódó szolgáltatások minőségének és fizikai elérhetőségének javítását. Jelenleg egyes francia legkülső régiókban az uniós beavatkozás egyelőre még nem érezhető, és a lakosság által a vízhez való hozzáférés terén tapasztalt nehézségek továbbra is egyedülállóak Európában.

3.2. *Elmélyült szakadékok és egyenlőtlenségek*

3.2.1. A legkülső régiók tartós egyenlőtlenségektől sújtott régióknak számítanak. A központ és a peremterület fogalmának értelmezései többféleképpen magyarázzák a javak eloszlását egy olyan gazdaságban, ahol gyakran aránytalanok a viszonyok. A gazdasági, társadalmi és területi kohézió megerősítése az EU egyik fő célkitűzése. Jelentős költségvetést különít el a különbségek csökkentésére, a legkülső régiók ebből messzemenően részesülnek. Bár az értékelés eszközei tökéletlenek, el kell ismerni, hogy a Covid19-világjárvány kihatott az egyenlőtlenségek csökkentésére irányuló erőfeszítésekre. A legkülső régiók 2021. november 19-i elnöki értekezlete egyébiránt állást is foglalt a következmények kapcsán. A helyzet ezért megköveteli a szociális partnerektől és valamennyi civil társadalmi szervezettől, hogy figyelmeztessenek arra, hogy az összes folyamatot fel kell gyorsítani a felzárkózással kapcsolatos felfogás megszüntetése, a polgárpártó eszközök és a valóban előremutató szemlélet kialakítása érdekében.

3.2.2. A szilárd gazdasági alapok elengedhetetlenek a fenntartható fejlődés megvalósításához és egy ambiciózus szociális modell fenntartásához a legkülső régiókban. A szociálpolitikai intézkedéseknek együtt kell járniuk a gazdasági fejlődést ösztönző szakpolitikákkal, felismerve, hogy ezek kölcsönösen a közjót szolgálják. Az egyenlőtlenségek és a kirekesztés megelőzésének, valamint a társadalmi stabilitás megerősítésének kizárólagos ellenszerei a munkahelyteremtés, a készségfejlesztés és a munkaerőpiacok befogadóvá tétele. A helyreállítási folyamatnak tiszteletben kell tartania a társadalmi igényeket, és regionális szinten egységesnek és kiegyensúlyozottnak kell lennie. A regionális térséget a maga egészében kell szemlélni, és a megoldásokat az egyes helyzeteknek megfelelően kell meghatározni.

3.2.3. 2020 márciusa óta minden régió tömegesen fordult a kibertér felé. A legkülső régiókban, ahogy máshol is, az iskolások átálltak a távoktatásra, a munkavállalók távmunkában dolgoztak, a vállalatok pedig megpróbálták átírni üzleti modelljeiket, hogy folytathassák tevékenységüket. A korábban is meglévő digitális szakadékok azonban elmélyültek, a világjárvány pedig felerősített bizonyos egyenlőtlenségeket, egyes polgárokat a digitális felgyorsulás perifériájára sodorva. Úgy tűnik, nincs visszaút, és a munkahelyek, az oktatás, az egészségügy és a közszolgáltatások minden bizonnyal egyre inkább a digitális technológiák függvényévé válnak. A legkülső régiókban még annyira sem biztosítható a digitális technológiához való általános és megbízható hozzáférés és a kapcsolódó erőforrások hatékony felhasználása, mint másutt, ami felerősíti az egyenlőtlenségeket. A műholdas szélessávú internet-hozzáférés a legkülső régiókban ezért sürgősen szükséges ahhoz, hogy az ott élő lakosság digitális hozzáférése biztosítva legyen.

3.2.4. A legkülső régiókban a legtöbb tevékenységnek az óceánokhoz, tengerekhez és tengeri erőforrásokhoz kellene kötődnie, mert ezek egyértelműen alkalmasak a gazdaságok megerősítésére, minőségi munkahelyek teremtésére és a polgárok jólétének biztosítására. Ez a legkülönbözőbb méretű vállalkozásokra is vonatkozik. A kutatás és az innováció terén tett folyamatos erőfeszítések elengedhetetlenek ahhoz, hogy a legkülső régiók jellemzőihez kapcsolódó valamennyi lehetőséget megragadjuk. E tekintetben központi szerepe van a fellépésnek mind a hagyományos tevékenységek fejlesztése, mind pedig az új lehetőségek kialakítása szempontjából, ami elősegítené a fiatalok bevonását is.

3.3. *Sürgősen szükség van a civil társadalom fokozott részvételére*

3.3.1. A legkülső régiókban több kísérleti projektet is uniós programokból támogatnak (Erasmus+, Horizont 2020 stb.). Az Európai Bizottság és e régiók közötti stratégiai partnerség frissítése jó alkalom lehetne e támogatás megerősítésére és e projektek számának növelésére. Az energetikai önellátásra, az élelmiszer-önellátásra, a fenntartható turizmusra, a gyermekek oktatására, a felnőttképzésre és a társadalmi befogadásra vonatkozó projekteket kellene támogatni. A legkülső régiók gazdasági fejlődésének elengedhetetlen előfeltétele a digitális technológia fejlesztése.

3.3.2. Tekintettel a Covid19-világjárványnak a legkülső régiók társadalmaira gyakorolt jelentős hatására, az EGSZB olyan, a jólétet előtérbe helyező gazdasági és szociális projektek megvalósítását szorgalmazza, amelyeknél elsőbbséget élvez a polgárok jóléte, és senkit sem hagynak magára. E régiók számára az egyik legnagyobb kihívást az jelenti, hogy miként lehet az egyenlőtlenségeket és az egyensúlytalanságokat korrigálni. A válság felszínre hozta és elmélyítette a társadalmakban régóta fennálló megosztottságot, különösen az egészségügyi ellátáshoz és az oktatáshoz való hozzáférés tekintetében. Úgy tűnik, hogy a Covid19-fertőzések előfordulása a legszegényebbek körében volt magasabb. A legszegényebbek szintén kisebb valószínűséggel tudnak távmunkát végezni. A legkülső régiók laboratóriumként szolgálhatnak a szociális, gazdasági és környezetvédelmi politikák hiányosságainak kijavítására a helyreállítási folyamat során. Ezekben a régiókban az európai alapok nem lehetnek pusztán csak számok, célkitűzések és határidők: a közös jövőelképzelést és az európai eszmény iránti őszinte érdeklődést is ki kell fejezniük.

3.3.3. A pénzalapok és erőforrások elkülönítésének új nyomkövetési gyakorlatát kell kikísérletezni, amire jó lehetőséget nyújt a helyreállítási tervek megvalósítása a legkülső régiókban. A megkötött partnerségeket ki lehet egészíteni a nyomkövetési bizottságok létrehozására vonatkozó kötelezettséggel, amelyek a civil szervezetekből származó számos érdekelt felet képviselnének. Annak átgondolása, hogy a legkülső régiók milyen előnyöket jelentenek az EU számára alkalmas a politikai pártok, a társadalmi szereplők, a vállalkozók, a szakszervezetek és a civil társadalom közötti széles körű konszenzusra, biztosítva ezzel e régiók lehető legnagyobb sikerét az EU-ban.

3.4. A legkülső régiókban a Covid19-világjárványhoz és a közelgő átmenethez kapcsolódó kihívások nagyságrendje a civil társadalom valamennyi reprezentatív szereplőjének aktív együttműködését igényli, tiszteletben tartva az egyes szereplők feladat- és hatásköreit. A szociális párbeszéd a legkülső régiókban a helyreállítási tervek végrehajtásának kulcsfontosságú eszköze. Alkalmazásának lehetőséget kell nyitnia a pénzügyi és más erőforrások elosztásának nyomon követésére szolgáló új gyakorlatokkal való kísérletezésre. A partnerségek keretében kötelezővé lehet tenni az érdekelt felek széles körét képviselő monitoringbizottságok felállítását, a szociális partnerek és más civil társadalmi szervezetek kritikus szerepét is ideértve. A legkülső régiók által az EU számára jelentett előnyök végiggondolása lehetőséget jelent széles körű konszenzus kialakítására annak érdekében, hogy ezek az uniós régiók minél sikeresebbek legyenek.

3.5. A legkülső régiók teljes mértékben alá vannak vetve a globalizáció szükségességének, amit főként a területek, a kultúrák és a gazdaságok fokozódó összefonódása jellemez. Ezek a régiók az EU határvidékét alkotják, és a kontinensről igen távol találhatók. E régiók számára továbbra is komoly kihívást jelent a migrációs áramlások kezelése és a határvédelem igazgatása. Ez kiszolgáltatottságot okoz, amit a világjárvány okozta válság tovább súlyosbított. Az Európai Bizottság úgy határozott, hogy egy 2007. szeptember 12-i, „A legkülső régiókra vonatkozó stratégia: eredmények és kilátások” című közleménnyel rávilágít a legkülső régiókban a bevándorlás kapcsán tapasztalható helyzetre. Az elemzés rámutatott arra, hogy az e régiókat érintő állami fellépés több szinten, meglehetősen összetetten zajlik. A formációk sokfélesége megnehezíti a migrációra vonatkozó közös megközelítések kidolgozását ezekben a régiókban.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze

(feltáró vélemény a francia elnökség felkérésére)

(2022/C 194/09)

Előadó: **Franca SALIS-MADINIER**

A Tanács francia elnökségének felkérése: 2021.9.21-i levél

Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.16.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.20.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	172/32/70

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság által a munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra vonatkozó 2021–2027-es stratégiában kifejtett véleménnyel, és úgy véli, hogy a szociális párbeszéd megkerülhetetlen eszköze a három fő célkitűzés elérésének, amelyek a következők: a zöld, digitális és demográfiai átállásból eredő, a munka világában bekövetkező változások előrejelzése és kezelése; a munkahelyi balesetek és megbetegedések megelőzésének javítása; valamint az esetleges jövőbeli egészségügyi válságokra való felkészülés.

1.2. A világjárványt lehetőség arra, hogy új kollektív kapacitásokat hozzunk létre a jövőbeli válságok kezelésére, valamint azok munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra gyakorolt hatásainak enyhítésére. A helyreállítási tervnek lehetővé kell tennie a szociális partnerek szerepének megerősítését azokban a tagállamokban, ahol ez a legkisebb.

1.3. Az EGSZB azt ajánlja, hogy készüljön átfogó és integrált előretételekintő elemzés a digitális átállásnak a munkaerőpiacra gyakorolt hatásáról annak érdekében, hogy előre lehessen jelezni az átállással járó zavarokat, és hosszú távú munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi stratégiát lehessen kidolgozni.

1.4. A 2002. évi európai keretmegállapodás nem ad választ a távmunka jelentette új kihívásokra. Az EGSZB új iránymutatások kidolgozását javasolja, kiemelt figyelmet fordítva a pszichoszociális kockázatok és a váz- és izomrendszeri megbetegedések megelőzésére.

1.5. Az EGSZB arra kéri a munkaügyi felügyelősegeket, hogy a távmunka feltételeinek ellenőrzését a munkavállaló kérésére és magánéletének kellő tiszteletben tartásával, a nemzeti szabályoknak megfelelően végezzék el.

1.6. Az EGSZB azt ajánlja, hogy alaposan kövessék nyomon a foglalkozási megbetegedések, például a szívbetegségek és a kiegészítő költségeit annak érdekében, hogy azonosítsák a „Vision Zero” eléréséhez szükséges megfelelő intézkedéseket a megfelelő szinten.

1.7. Az EGSZB a megelőzés kultúrájának kialakítását szorgalmazza a szociális párbeszéd szereplőinek képzése, a felmerülő kockázatok tudatosítása, valamint a rendelkezésre álló források megerősítése és terjesztése révén.

1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy az EUMSZ 155. cikkének (2) bekezdése értelmében a szociális partnerek között létrejött megállapodásokat a tagállamokban végre kell hajtani. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy vitassa meg a szociális partnerekkel az autonóm megállapodások végrehajtását és a tanácsi határozatra irányuló közös kérelem folyamatát, tiszteletben tartva a szociális partnerek autonómiáját és az EUMSZ 155. cikke szerinti eljárást.

1.9. Az EGSZB ösztönzi a használatra kész referenciaszabványok és kockázatértékelési eszközök kidolgozását, amelyek különösen hasznosak a mikro-, kis- és középvállalkozások számára. A kkv-knak megfelelő iránymutatásra, képzésre és pénzügyi támogatásra van szükségük ahhoz, hogy megfeleljenek a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi kötelezettségeknek.

1.10. Az EGSZB javasolja, hogy alakítsanak ki egy rendszert a jogalkotási kezdeményezések, a kollektív megállapodások és az európai cselekvési tervek hatásának értékelésére, és megismétli arra vonatkozó ajánlását ⁽¹⁾, minden 10 000 munkavállalóra kell jutnia egy munkaügyi felügyelőnek.

1.11. Az EGSZB proaktívabb, a kockázatok megelőzésére és kiküszöbölésére irányuló „Vision Zero” kampányt sürget a keretirányelvvel összhangban.

1.12. A munkavégzéssel összefüggő rákos megbetegedések elleni küzdelemmel kapcsolatban az EGSZB ambiciózusabb álláspontot szorgalmaz, amely kiterjed az 50 kiemelt rákkeltő anyagra, a reprodukciót károsító anyagokra, a veszélyes gyógyszerekre, és magában foglalja a stresszt ⁽²⁾ és a műszakban végzett munkát ⁽³⁾ is.

1.13. Az EGSZB a pszichoszociális kockázatokkal kapcsolatos európai jogszabályokat szorgalmaz. A hatékony fellépéshez nemcsak az egyén mentális egészségével, hanem a munkakörnyezettel is foglalkozni kell.

1.14. Az EGSZB úgy véli, hogy egy átfogó, fenntartható és integrált megelőzési politika kidolgozásához újra kell élesíteni a váz- és izomrendszeri megbetegedésekről szóló irányelv tervét.

1.15. Az EGSZB kéri a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabályok ⁽⁴⁾ módosítását. Az EGSZB azt ajánlja, hogy minden magas kockázatú MI esetében legyen kötelező a független megfelelésértékelés.

1.16. Az EGSZB kéri, hogy a platform-munkavállalókat is vonják a stratégiai keret hatálya alá. Biztosítani kell a szervezkedéshez, a képviselőhöz és a kollektív tárgyaláshoz való jogukat, és a szociális védelmi jogokat ki kell terjeszteni ezekre a munkavállalókra.

2. A vélemény háttere

2.1. A jövőbeli uniós elnökség keretében Franciaország arra kérte az EGSZB-t, hogy ebben a véleményben vizsgálja meg azt a kérdést, hogy a szociális párbeszéd ⁽⁵⁾ mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze mennyire hatékony.

2.2. Az Európai Bizottság a munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra vonatkozó új stratégiai keretre tesz javaslatot, amelynek három fő célkitűzése a következő: a zöld, digitális és demográfiai átállásból eredő, a munka világában bekövetkező változások előrejelzése és kezelése; a munkahelyi balesetek és megbetegedések megelőzésének javítása; valamint az esetleges jövőbeli egészségügyi válságokra való felkészülés ⁽⁶⁾. E három célkitűzés elérése érdekében az Európai Bizottság különösen a szociális párbeszédre támaszkodik.

2.3. A stratégiai keret a „Vision Zero” megközelítést alkalmazza a munkával összefüggő halálesetek EU-n belüli felszámolása érdekében, a munkahelyi egészségvédelem és biztonság tekintetében pedig a nemek közötti egyenlőségre helyezi a hangsúlyt.

2.4. A munkával összefüggő rákos megbetegedések elleni küzdelmet prioritásként határozza meg. Az Európai Bizottság elkötelezett amellett, hogy további rákkeltő anyagokra vonatkozóan állapítson meg kötelező erejű foglalkozási expozíciós határértékeket.

3. Általános megjegyzések

3.1. A szociális párbeszéd mint a kockázatmegelőzés alapvető eszköze

3.1.1. Az európai szociális partnerek kétoldalú tárgyalásai kulcsfontosságúak a munkahelyi egészségvédelemmel és biztonsággal kapcsolatos problémák megoldása terén. Az autonóm megállapodások végrehajtása azonban időnként egyenlőtlen attól függően, hogy mekkora relatív ereje van a szociális párbeszédnek és mennyire eltérőek a tagállamok munkaügyi kapcsolatrendszerei ⁽⁷⁾. A tanácsi irányelvekhez vezető, mindkét aláíró fél kérése nyomán születő megállapodások hatékonyabbnak tűnnek, mivel konkrét cselekvési terveket garantálnak a tagállamokban. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy vitassa meg a szociális partnerekkel az autonóm megállapodások végrehajtását és a tanácsi határozatra irányuló közös kérelem folyamatát, tiszteletben tartva a szociális partnerek autonómiáját és az EUMSZ 155. cikke szerinti eljárását.

⁽¹⁾ HL C 105., 2022.3.4., 114. o.

⁽²⁾ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/>.

⁽³⁾ <https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenicite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx>.

⁽⁴⁾ Európai Bizottság (2021), Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok (a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabály) megállapításáról és egyes uniós jogalkotási aktusok módosításáról (COM(2021) 206 final).

⁽⁵⁾ Az európai szociális párbeszéd a munka világának két pólusát (a munkáltatókat és a munkavállalókat) képviselő szervezetek bevonásával zajló vitákat, konzultációkat, tárgyalásokat és közös fellépéseket jelenti. Különbséget kell tenni a hatóságokkal folytatott háromoldalú párbeszéd, valamint a szakszervezetek és az európai munkáltatók közötti kétoldalú párbeszéd között.

⁽⁶⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0323&qid=1626089672913#PP1Contents>.

⁽⁷⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2021/right-to-disconnect-exploring-company-practices>.

3.1.2. Az európai szociális párbeszéd lehetővé tette, hogy a dolgozók számára javuljanak a munkakörülmények mind szakmaközi (a munkahelyi stressz⁽⁸⁾, erőszak és zaklatás⁽⁹⁾ vonatkozásában), mind ágazati szinten (a mezőgazdaságban előforduló váz- és izomrendszeri megbetegedések⁽¹⁰⁾, a fodrászszalonok egészségvédelme⁽¹¹⁾, a kristályos szilícium-dioxid a vegyiparban és a bányászatban⁽¹²⁾, a kórházakban előforduló éles vagy hegyes eszközök által okozott sérülések megelőzése⁽¹³⁾ stb.).

3.1.3. A munkahelyi egészségvédelem és biztonság javítására vonatkozó minimumszabályokat vagy általános iránymutatásokat rögzítő ágazati megállapodások különösen fontosak a kkv-k számára, amelyek nem mindig rendelkeznek a munkafeltételek javításának megtervezéséhez szükséges erőforrásokkal. A kkv-knak tanácsadásra, képzésre és pénzügyi támogatásra van szükségük ezek végrehajtásához.

3.1.4. A szociális párbeszéd értékes eszköz a vállalatok és a társadalom egésze számára. A szociális párbeszéd révén végrehajtott munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági intézkedések pozitívan befolyásolják a munkavállalók egészségét, javíthatják a vállalatok jövedelmezőségét, továbbá csökkentik az ápolási-gondozási költségeket és a hiányzásokat⁽¹⁴⁾. A munkával összefüggő sérülések és megbetegedések társadalmi költsége a becslések szerint az EU GDP-jének 3,3 %-át⁽¹⁵⁾ teszi ki (476 milliárd euro), ami a helyreállítási terv pénzeszközei több mint felének felel meg. Ez az arány az ipari ellátottságtól, a jogszabályi környezettől és a hatályos megelőző intézkedésektől függően országonként nagymértékben változik.

3.1.5. A válság okozta szükséghelyzetben a hatóságok által hozott intézkedések jelentős ágazati hatásokkal jártak: iskola- és üzletbezárások stb. Sok vállalkozás tart a csődtől a szálloda- és vendéglátóiparban, valamint a kulturális ágazatban⁽¹⁶⁾.

3.1.6. A tárgyalások biztosították az üzletmenet-folytonosságot és az európai gazdaság túlélését. Az olyan ágazatokban, mint a közlekedés, a kereskedelem és a mezőgazdaság az európai szociális partnerek kulcsszerepet játszottak a szükséges kiigazítások, az ideiglenes vagy végleges bezárások és azok foglalkoztatásra gyakorolt hatásainak kezelésében. A tanulságokat le kell vonni az esetleges jövőbeli válságok esetére.

3.1.7. Egy ilyen következtetés nem fedheti el a jelentős hiányosságokat. A szociális párbeszéd nemzeti mechanizmusainak minősége egyenlőtlen⁽¹⁷⁾. Számos tagállamban szakpolitikai intézkedéseket fogadtak el anélkül, hogy időszerűen és érdemben konzultáltak volna a nemzeti szociális partnerekkel. Egyes kormányok olyan rendkívüli intézkedéseket fogadtak el, amelyek korlátozzák a szociális partnerek autonómiáját, mintha inkább akadályok lennének, mintsem megoldás részei. Az egészségügyi válság rámutatott, hogy jobban kell irányítani és koordinálni a tagállamokban hozott, szükséges intézkedéseket. Ahhoz, hogy a válság kezelése során megoldásokkal tudjunk előállni, intenzívebb párbeszédre van szükség a tagállamok, az európai intézmények, valamint a nemzeti és európai szociális partnerek között.

3.1.8. Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Unió Bíróságának 2021. szeptemberi ítélete emlékeztetett arra, hogy az Európai Bizottság nem köteles lépéseket tenni annak érdekében, hogy a szociális partnereknek által megkötött megállapodásokat végrehajtsák, és kéri az Európai Bizottságot, hogy állapítson meg egyértelmű kritériumokat a szociális partnerek által aláírt megállapodások végrehajtásához⁽¹⁸⁾. Az EGSZB úgy véli, hogy az EUMSZ 155. cikkének (2) bekezdése értelmében a szociális partnerek között létrejött megállapodásokat a tagállamokban végre kell hajtani.

3.2. Részletes megjegyzések

3.2.1. Digitális és éghajlatvédelmi átállás, valamint új sebezhetőségek

3.2.1.1. Az Európai Központi Bank kiemeli a globális felmelegedéssel (a tengerszint emelkedése és a csapadékeloszlás megváltozása miatti gazdasági veszteségek) és az ökológiai átállással kapcsolatos makrogazdasági és pénzügyi kockázatokat⁽¹⁹⁾ (a meg nem térülő eszközök növekedése, a strukturális munkanélküliség romlása, áringadozás és infláció).

3.2.1.2. A robotizáció, az MI, az új üzleti modellek, a kiszervezési formák és a távmunka fejlődése tartós hatással lesznek a munkaerőpiacra, a készségek felértékelésére, a munkaszervezésre, a munkaállomások kialakítására, a munkahelyi kockázatokra és azok megelőzésének eszközeire.

⁽⁸⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=hu&agreementId=1106>.

⁽⁹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=hu&agreementId=5000>.

⁽¹⁰⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=hu&agreementId=1202>.

⁽¹¹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=hu&agreementId=5460>.

⁽¹²⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=hu&agreementId=1348>.

⁽¹³⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=hu&agreementId=5595>.

⁽¹⁴⁾ <https://osha.europa.eu/hu/themes/good-osh-is-good-for-business>.

⁽¹⁵⁾ <https://visualisation.osha.europa.eu/osh-costs#!/>.

⁽¹⁶⁾ Lásd: HL C 429., 2020.12.11., 159. o., 2.3. pont.

⁽¹⁷⁾ A szociális partnerek bevonása a politikai döntéshozatalba a Covid19-járvány alatt, Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért (Eurofound) (2021), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

⁽¹⁸⁾ HL C 10., 2021.1.11., 14. o.

⁽¹⁹⁾ EKB (2021), Climate change and monetary policy in the euro area, Időszakos kiadvány, 271. sz., 2021. szeptember.

3.2.1.3. Bár továbbra is a határozatlan idejű munkaszerződés a legáltalánosabb, az úgynevezett „rugalmas” vagy „nem szabványos” foglalkoztatási formák, például a behívásos munkavégzés és a platformmunka terjedését tapasztalhatjuk. Ezek a munkavállalók – mivel kevés befolyásuk van a munkavégzésük feltételeire –, gyakrabban szembesülnek **rossz munkakörülményekkel** (kényelmetlen testhelyzet, túlfeszített tempó, magas munkahelyi nyomás, az autonómia és a feladatok sokszínűségének hiánya) ⁽²⁰⁾.

3.2.1.4. Ezek az átmenetek azt eredményezik, hogy a **foglalkozási kockázatok máshol jelennek meg**. Például a bérresek terén, amelyet az alvállalkozásokba való kiszervezés és a bizonytalan munkaszerződések együttes megjelenése okoz, amelyek kevésbé védik a munkahelyi egészséget és a biztonságot. A munkakörülményekhez kapcsolódó új sebezhetőségek terén is megjelenhetnek a foglalkozási kockázatok, a rugalmas szervezeti formák és a régi Taylor-i gyakorlatok megújult formáinak hibridizációja révén. Továbbá megjelenhetnek a munkával kapcsolatos újszerű megbetegedésekben, amelyek a munkahelyi stressz és a kapcsolódó patológiák endémiás emelkedésében tükröződnek.

3.3. A munkahelyi egészségvédelemmel és biztonsággal kapcsolatos kihívások a digitális ökoszisztémában

3.3.1. Az információs és kommunikációs technológiák fokozatosan alakítják ki a digitális környezet új ökoszisztémáját – ezt elsősorban a **táv munka** képviseli. Az elterjedése valós igényt elégit ki: Európában a munkaadók 80 %-a ⁽²¹⁾ és a munkavállalók 76 %-a a válság után is folytatni kívánja a távmunkát. Bár a távmunka rugalmas, új kihívásokat jelent, mint például a nem megfelelő felszerelés, az elszigeteltség érzése, a munkától való mentális elszakadás nehézsége, valamint a felettesek segítségének hiánya. Az európai távmunkások 25 %-a ⁽²²⁾ állítja, hogy munkájuk – folyamatosan és rendszeresen – érzelmileg kimeríti őket, ami a kiegészítő központi összetevője. A távmunka új kihívásokat is jelentett a munkáltatók számára, például a távmunkához szükséges berendezések szélesebb körű beszerzése, valamint a távmunka kezelése és szervezése terén.

3.3.2. A **robotika** területén elért haladás ahhoz vezet, hogy a gyártási feladatokról átkerül a hangsúly az automatizált folyamatok ellenőrzésére. A becslések szerint 2030-ra az EU-ban a munkahelyek 22 %-át, azaz 53 millió munkahelyet lehetne automatizálni ⁽²³⁾. Az automatizálás javíthatja a munkakörülményeket (munkabiztonság és ergonómia, a feladatok gazdagodása, a nehéz és veszélyes feladatok kiküszöbölése). Természetesen az is fontos, hogy nyomon kövessük és csökkentjük az ezekből a fejleményekből eredő esetleges munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi kockázatokat, hiszen ha ezek a változások csak a termelékenység javítására irányulnak, a munkakörülményeik romlásához vezethetnek.

3.3.3. A mesterséges intelligenciának köszönhető előrelépések nagy része még kezdeti szakaszban van. Ez a helyzet az **algoritmikus irányítás** esetében is a platformgazdaságban és néhány logisztikai óriásnál. A kihívás kettős: ki kell iktatni a felügyelőt a teljesítmény ellenőrzése és nyomon követése során, és növelni kell a termelékenységet a munka észszerűsítése révén, amely olykor szélsőséges mértéket ölt. Az Európai Szakszervezeti Intézet tudományos tanulmányokon alapuló átfogó összefoglalója szerint a munkahelyi biztonság és egészségvédelem tekintetében e gyakorlatok eredményeként az észszerűsítéshez kapcsolódó „hagyományos” kockázatokhoz (a munka intenzitásának és nehézségének fokozódása, a feladatok kiüresedése) hozzáadódnak a digitalizációhoz kapcsolódó „újonnan felmerülő” kockázatok (mentális túlterhelés, hiperkonnektivitás, társadalmi elszigeteltség) ⁽²⁴⁾.

3.3.4. Az algoritmikus irányítás egyre inkább teret nyer a vállalatoknál, és a **táv munka** jelentette kihívásokra nyújt megoldást. A folyamatos nyomon követés és értékelés kockázatot jelent a munkavállalók mentális egészségére nézve ⁽²⁵⁾, különösen a „Nagy Testvér” hatás, valamint a magánélet és a munka közötti határok elmosódása révén. A szükséges biztosítékok nélkül ezek a technológiák alááshatják a magánélethez és a méltósághoz való alapvető jogokat.

3.3.5. A mesterséges intelligenciáról szóló jogszabályra ⁽²⁶⁾ vonatkozó javaslatában az Európai Bizottság nem foglalkozik közvetlenül a **magas kockázatú alkalmazások** munkahelyi kihívásaival. Az EGSZB azt ajánlotta, hogy minden magas kockázatú MI esetében legyen kötelező a független megfelelőségértékelés ⁽²⁷⁾. Harmadik fél által végzett megfelelőségi értékelésnek kell alávetni azokat a magas kockázatú MI-nek minősülő alkalmazásokat, amelyek értékelik a munkavállalók viselkedését, munkával töltött idejét és teljesítményét vagy érzéseit.

⁽²⁰⁾ Bérastégui P. (2021), Exposure to Psychosocial Risk Factors in the Gig Economy: A Systematic Review. Az ETUI kutatási jelentése, 2021. január.

⁽²¹⁾ Littler Mendelson (2020), Littler European Employer COVID-19 Survey Report.

⁽²²⁾ Eurofound (2020): „Living, working and COVID-19”. Covid19-sorozat, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg.

⁽²³⁾ <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work/the-future-of-work-in-europe>.

⁽²⁴⁾ Bérastégui P. (2021), Exposure to Psychosocial Risk Factors in the Gig Economy: A Systematic Review. Az ETUI kutatási jelentése, 2021. január.

⁽²⁵⁾ APPG (2021), The new frontier: Artificial Intelligence at work.

⁽²⁶⁾ Európai Bizottság (2021): Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok (a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabály) megállapításáról és egyes uniós jogalkotási aktusok módosításáról, COM(2021) 206 final.

⁽²⁷⁾ HL C 517., 2021.12. 22., 61. o. 1.10.

3.4. Átalakulások, átmenetek és „új betegségek”

3.4.1. Azt látjuk, hogy a foglalkozási sérülések számával szemben a foglalkozási megbetegedések száma kezd inkább növekedni. 2000 és 2016 között a hosszú munkaidőnek való kitettséggel összefüggő szívbetegségek által okozott halálozások száma 41 %-kal, az ugyanezzel összefüggő agyvérzések okozta halálozások száma pedig 19 %-kal nőtt világszinten⁽²⁸⁾. A munkával összefüggő mentális betegségek, például a depressziós zavarok is egyre gyakoribbak. A depresszió az esetek 17–35 %-ában a munkának tulajdonítható⁽²⁹⁾, ami a pszichoszociális kockázatok és azok munkavállalók egészségére gyakorolt hatásának növekvő tendenciáját jelzi.

3.4.2. A betegségekkel kapcsolatos tendenciák megváltozása a **fizikai kockázati tényezők** szempontjából is érzékelhető. A munkahelyi balesetek száma kismértékben csökkent⁽³⁰⁾, míg a váz- és izomrendszeri megbetegedések továbbra is a keresőképtelenség fő okai világszerte⁽³¹⁾. Az új és újonnan felmerülő kockázatokról szóló legfrissebb **európai vállalati felmérés (ESENER)** azt mutatja, hogy a felső végtagok monoton mozgása és a hosszan tartó ülés a két kockázati tényező, amelyeknek a munkavállalók a leginkább ki vannak téve⁽³²⁾. Így nem annyira a rendkívül veszélyes helyzeteknek való alkalmankénti kitettség fenyegeti a munkahelyi egészségvédelmet, hanem inkább a kismértékű kockázati tényezőknek való tartós kitettség.

4. Lehetőségek a szociális párbeszéd hatékonyságának javítására és a munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági kockázatok csökkentésére

4.1. A világjárvány lehetőséget kínál arra, hogy új kollektív kapacitásokat hozzunk létre az egészségügyi, környezeti és demográfiai válságok kezelésére. A szociális partnerek a legalkalmasabbak a változások, az új képzési igények előrejelzésére, az új környezetekhez való alkalmazkodásra, az újonnan felmerülő kockázatok⁽³³⁾ azonosítására és a termelési folyamatok átalakításának előkészítésére.

4.2. Biztosítani kell a szociális párbeszéd keretében létrejött megállapodások tényleges végrehajtását. Az EGSZB továbbra is támogatja⁽³⁴⁾ az ILO azon ajánlását⁽³⁵⁾, hogy minden 10 000 munkavállalóra kell jutnia egy munkaügyi felügyelőnek, és hangsúlyozza, hogy a munkahelyi egészségvédelem és biztonság terén meg kell erősíteni a szakszervezeti képviselők szerepét. A keretirányelvvel összhangban a szociális partnereket minden szinten megfelelően be kell vonni a megelőző intézkedések kialakításába és végrehajtásába.

4.3. A távmunka széles körű alkalmazása szükségessé teszi a munkaügyi felügyelőség beavatkozási lehetőségeinek kiterjesztését. Spanyolországhoz hasonlóan⁽³⁶⁾ a munkaügyi felügyelőknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a munkavállaló kérésére és magánéletének tiszteletben tartása mellett ellenőrizzék a távmunka feltételeit. Ez magában foglalja a szükséges berendezések hiányával, a lecsatlakozáshoz való jog be nem tartásával stb. kapcsolatos panaszok azonosítását és nyilvántartásba vételét.

4.4. Az EGSZB azt ajánlja, hogy készüljön előretételező elemzés arról, hogy a digitalizáció milyen hatást gyakorol a tagállamokban végzett munkára, különös tekintettel a készségfejlesztésre, a munkaszervezésre, a foglalkozási kockázatokra és ezek megelőzésére.

4.5. A foglalkozási megbetegedésekkel, például a szívbetegségekkel és a kiegészítő költségek növekedését szorosan nyomon kell követni annak érdekében, hogy azonosíthassuk a nulla halálos kimenetelű megbetegedés (Vision Zero) eléréséhez szükséges, megfelelő szintű intézkedéseket.

4.6. A jelenlegi rendszerek nem teszik lehetővé az önálló keretmegállapodások hatásának pontos értékelését. A rendelkezésre álló adatok töredékesek, és a protokollok nem teszik lehetővé az ok-okozati összefüggések megállapítását. Be kell fektetni az egyes megállapodásokra jellemző mutatók kidolgozásába, valamint egy olyan longitudinális rendszerbe, amely lehetővé teszi az ok-okozati összefüggések megállapítását. Eközben teljes mértékben tiszteletben kell tartani a szociális partnereknek a keretmegállapodások végrehajtására vonatkozó autonómiáját.

4.7. Ezeket az egyedi mutatókat a munkahelyi egészségvédelem és biztonság terén elért előrehaladás nyomon követését lehetővé tevő, tágabb mutatóknak kell kiegészíteniük. Ezt az **ESENER-felmérések** révén lehetne elérni, amelyeket az EGSZB szerint gyakrabban kellene elvégezni, és amelyek keretében szisztematikusabban kellene foglalkozni a munkahelyi egészségvédelemmel és biztonsággal. Egy ilyen eszközzel értékelni lehet az elindított kezdeményezések hatókörét és szükség esetén új intézkedéseket lehet javasolni.

⁽²⁸⁾ ILO (2021) WHO/ILO Joint Estimates of the Work-related Burden of Disease and Injury, 2000–2016.

⁽²⁹⁾ Niedhammer és mtsai. (2021). Update of the fractions of cardiovascular diseases and mental disorders attributable to psychosocial work factors in Europe. *Int Arch Occup Environ Health*.

⁽³⁰⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211012-2>.

⁽³¹⁾ Cieza és mtsai. (2020). Global estimates of the need for rehabilitation based on the Global Burden of Disease study 2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *The Lancet*, 396: 10267.

⁽³²⁾ EU-OSHA (2020), European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks (ESENER 2019) – háttér-tájékoztató.

⁽³³⁾ <https://osha.europa.eu/hu/emerging-risks>.

⁽³⁴⁾ HL C 105., 2022.3.4., 114. o.

⁽³⁵⁾ <https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf>.

⁽³⁶⁾ <https://ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet?docId=23324&langId=en>.

4.8. Az Európai Munkaügyi Hatóság a **Vezető Munkaügyi Felügyeleti Tisztviselők Bizottságán** keresztül⁽³⁷⁾ vállalhatná az ellenőrző szerepet, **lehetőségeket biztosítva a bevált gyakorlatok cseréjére és a kapacitásépítést támogatva a jogszabályok alkalmazására és a szociális párbeszéd keretében létrejött, irányelvekbe át nem ültetett megállapodások végrehajtására vonatkozóan.**

4.9. Az európai és a nemzeti szociális párbeszéd megfelelő összehangolásához a szociális partnerek szélesebb körű bevonására van szükség minden tagállamban. Finanszírozást lehetne mozgósítani a szociális partnerek kapacitásainak megerősítésére ott, ahol azok gyengék.

4.10. Az EGSZB minden olyan kezdeményezést ösztönöz, amely segíti a kkv-kat a megelőzésre irányuló erőfeszítéseikben. Példaként említjük a pszichoszociális kockázatokra vonatkozó, nemrégiben megjelent ISO 45003 szabványt⁽³⁸⁾ és az OiRA-t, amelyet rendszeresen új modulokkal gyarapítanak, valamint a munkáltatók rendelkezésére álló erőforrásokat összefogó „Healthy workplaces” portált. Franciaországban az OiRA-t 61 000 alkalommal⁽³⁹⁾ használta 42 000 felhasználó, azaz a felhasználók fele. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az ilyen felhasználásra kész eszközök lehetőséget jelentenek azon vállalkozások számára, amelyek nem rendelkeznek a szükséges belső erőforrásokkal, és emlékeztet arra, hogy a kockázattértékelés a megelőzés egyik alapvető eleme.

4.11. A „Vision Zero” megközelítésnek proaktívabbnak kell lennie azáltal, hogy a keretirányelvvel összhangban a kockázatok megelőzésére és kiküszöbölésére összpontosít. A munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos minden szakpolitikának tiszteletben kell tartania a megelőzés elvét, azt szociális párbeszéd útján kell kidolgozni és végrehajtani, továbbá erős szabályozással kell támogatni.

4.12. A munkavégzéssel összefüggő rákos megbetegedések elleni küzdelemmel kapcsolatban az EGSZB ambiciózusabb álláspontot sürget, amely kiterjed az 50 kiemelt rákkeltő anyagra. A 2004/37/EK irányelv hatályát a reprodukciót károsító anyagokra és a veszélyes gyógyszerekre is ki kell terjeszteni⁽⁴⁰⁾. Emellett a krónikus stressz növeli a rák kialakulásának kockázatát⁽⁴¹⁾, az éjszakai műszakban végzett munka pedig emlő-, prosztata- és vastagbélrákot okozhat⁽⁴²⁾. Kockázatalapú megközelítést kell alkalmazni, nem pedig olyan módszertant, amely a munkavállalók védelmét költségként kezeli.

4.13. Továbbra is a váz- és izomrendszeri megbetegedések jelentik az első számú foglalkozás-egészségügyi problémát az EU-ban. Vállalati szinten a szociális párbeszéd minősége és a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi bizottság megfelelő működése biztosítja a megelőzés hatékonyságát. Ehhez az ágazati szintű szociális párbeszéd is hozzájárulhat egyedi iránymutatásokkal, figyelemfelkeltő tevékenységekkel és tapasztalatcserékkal, valamint a bevált gyakorlatok terjesztésével. Unió szinten a globális, fenntartható és integrált politika kidolgozásához újra kell élesíteni a váz- és izomrendszeri megbetegedésekről szóló irányelv tervét.

4.14. A munkahelyi stresszről szóló 2004-es önálló keretmegállapodás hiányos végrehajtása azt mutatja, hogy a pszichoszociális kockázatokról szóló európai jogszabályra van szükség. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy ahhoz, hogy a stresszmegelőzési eljárás hatékony legyen, foglalkoznia kell az okozati tényezőkkel, vagyis a munkaszervezéssel. Az egyén mentális egészségével foglalkozó megközelítéssel nem lehet megfékezni a munkahelyi stresszt.

4.15. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy egyszerre van szükség egy erős szabályozási keretre és sikeres szociális párbeszédre. Az iránymutatások meghatározzák a munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra vonatkozó általános irányvonalakat, míg a szociális párbeszéd különböző szintjei lehetővé teszik az ágazati és nemzeti sajátosságok miatt szükséges kiigazításokat.

4.16. Az EGSZB sajnálja, hogy az önálló vállalkozókat kizárták a stratégiai keret hatálya alól. Egyes platform-munkavállalók, akiket „önálló vállalkozóknak” neveznek, valójában algoritmikus irányítás révén alárendelt kapcsolatban állnak a platformokkal. A világvárvány rávilágított e munkavállalók kiszolgáltatottságára és a platformok hiányosságaira a megelőzés terén. Nem fogadhatjuk el, hogy ezek a munkavállalók a stratégiai keretből való kizárásuk következtében továbbra is ki legyenek téve ellenőrizetlen kockázatoknak.

4.17. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a platformok és e munkavállalók között aszimmetrikus kapcsolat áll fenn, és emlékeztet arra, hogy az egyesülés szabadsága és a kollektív tárgyaláshoz való jog alapvető jogok. A szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások megkönnyítése érdekében alapvető fontosságú a megfelelő szervezet és képviselő biztosítása. Ezen túlmenően a szociális védelmemhez való jogokat ki kell terjeszteni az ilyen munkavállalókra is.

⁽³⁷⁾ Az új szerv feladata, hogy támogatást nyújtson a munkaerő-mobilitásra és a szociális biztonsági rendszerek koordinálására vonatkozó uniós jogi aktusoknak való megfeleléshez és a tagállamok közötti egyeztetéshez.

⁽³⁸⁾ <https://www.iso.org/standard/64283.html>.

⁽³⁹⁾ <https://oiraproject.eu/en/news/road-transport-france-now-safer-oir-a>.

⁽⁴⁰⁾ Olyan vegyi anyag, amely befolyásolhatja a férfiak vagy a nők termékenységét vagy a születendő gyermek fejlődését.

⁽⁴¹⁾ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/>.

⁽⁴²⁾ <https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenicite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx>.

4.18. Ugyanilyen fontos figyelmet fordítani a fogyatékossgal élő és a krónikus betegségben szenvedő munkavállalókra. A foglalkoztatás hozzáférést biztosít a tisztességes lakhatáshoz, a kiteljesedett társadalmi és kulturális élethez és a társadalmi beilleszkedéshez. Az EU inkluzivitásra irányuló célkitűzéseinek elérése érdekében csökkenteni kell a tagállamok közötti különbségeket, és egységesíteni kell foglalkoztathatósággal, valamint a gazdasági, társadalmi és kulturális befogadással kapcsolatos politikákat.

4.19. A szakmai kirekesztődés megelőzésének kapcsolódnia kell a szociális párbeszédhez, és segíteni kell a munkába való visszatérést (munkahely átalakítása, részmunkaidő stb.). Ajánlatos olyan intézkedéseket hozni, amelyek felhívják a figyelmet a fogyatékossgal élő vagy az alkalmatlanság miatt a kirekesztődés kockázatának kitett munkavállalók helyzetére.

4.20. A munkaerő sokféleségének, többek között a nemek közötti különbségeknek az elismerése elengedhetetlen mind a férfi, mind a női munkavállalók biztonságának és egészségének biztosításához. Bár történt némi előrelépés ezen a területen, az EGSZB úgy véli, hogy többet lehet és kell is tenni. A munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos szakpolitikák és megelőzési stratégiák kidolgozása során figyelembe kell venni a nemek közötti különbségeket. Az EGSZB kéri, hogy a munkahelyi biztonság és egészségvédelem tekintetében alkalmazzanak a nemek közötti egyenlőséget figyelembe vevő megközelítést annak érdekében, hogy a nemek közötti egyenlőséget a munkahelyi biztonság és egészségvédelem valamennyi területén általánosan érvényesítsék. A szociális párbeszéd előnyeinek kiaknázása érdekében az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a nők egyenlő mértékben vegyenek részt a szociális párbeszédben.

4.21. Az információs technológiákhoz való hozzáférést meg kell könnyíteni a fiatal munkavállalók számára. A digitális korban a folyamatos tanulás válik a munkahelyek biztonságának fő forrásává. Fontos továbbá az idősebb munkavállalók bevonása a tanulási lehetőségek és az életkoron alapuló megkülönböztetés elleni védelem előmozdítása révén.

4.22. A távmunka előnyei attól függenek, hogy a munkáltató hogyan szervezi meg a távmunkát. A több felmérésben is azonosított nehézségek megelőzése érdekében a távmunka alkalmazását kollektív tárgyalásokkal kell szabályozni⁽⁴³⁾. A 2002-ben aláírt európai keretmegállapodás nem ad választ ezekre az új kihívásokra. Az EGSZB új iránymutatások kidolgozását javasolja, kiemelt figyelmet fordítva a pszichoszociális kockázatok és a váz- és izomrendszeri megbetegedések megelőzésére.

4.23. Fontos, hogy hangsúlyozzuk a munkahelyi egészségvédelem és biztonság, valamint a vállalatok jövedelmezősége között fennálló kapcsolatokat. A szociális párbeszéd a munkakörülményekre és a munkahelyek megtartására gyakorolt hatása miatt lehetővé teszi a munkahelyi balesetek és megbetegedések elkerülését. Olyan befektetés ez, amelynek haszna meghaladja a költségeket⁽⁴⁴⁾.

4.24. Ki kell alakítani a megelőzés kultúráját a szociális párbeszéd különböző szereplőinek képzése, a felmerülő kockázatok tudatosítása, valamint a szereplők rendelkezésére álló források megerősítése és terjesztése révén. Az EGSZB kéri, hogy e célra használják fel a helyreállítási terv forrásait.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽⁴³⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/working-teleworking>.

⁽⁴⁴⁾ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—ed_protect/—protrav/—travail/documents/publication/wcms_571914.pdf.

MELLÉKLET

A következő módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították (eljárási szabályzat 59. cikk (3) bekezdés):

2. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze

3.2.1.3. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>Bár továbbra is a határozatlan idejű munkaszerződés a legáltalánosabb, az úgynevezett „rugalmas” vagy „nem szabványos” foglalkoztatási formák, például a behívásos munkavégzés és a platformmunka terjedését tapasztalhatjuk. <i>Ezek a munkavállalók – mivel kevés befolyásuk van a munkavégzésük feltételeire –, gyakrabban szembesülnek rossz munkakörülményekkel (kényelmetlen testhelyzet, túlfeszített tempó, magas munkahelyi nyomás, az autonómia és a feladatok sokszínűségének hiánya) ⁽¹⁾.</i></p> <p>⁽¹⁾ Bérastégui P. (2021), <i>Exposure to Psychosocial Risk Factors in the Gig Economy: A Systematic Review</i>. Az ETUI kutatási jelentése, 2021. január.</p>	<p>Bár továbbra is a határozatlan idejű munkaszerződés a legáltalánosabb, az úgynevezett „rugalmas” vagy „nem szabványos” foglalkoztatási formák, például a behívásos munkavégzés és a platformmunka terjedését tapasztalhatjuk. <i>A távmunka bizonyos kockázatokat is hordoz, például a következőkhöz kapcsolódó esetleges kihívások miatt: a munkavállaló láthatatlanná válik a munkaközösségben, kimarad a formális és informális támogatási struktúrákból, csökken a kollégákkal való személyes kapcsolattartás és az információkhoz, valamint az előléptetési és képzési alkalmakhoz való hozzáférés lehetősége, súlyosbodhatnak a nemek közötti különbségek, valamint nagyobb az erőszak és a zaklatás kockázata ⁽¹⁾. E kérdéseket jobban kell kezelni, hogy biztosítható legyen a munkahelyi egészségvédelem és biztonság az ilyen munkavállalók számára.</i></p> <p>⁽¹⁾ HL C 220., 2021.6.9., 13–25. o.</p>

Indokolás

Javasoljuk e nagyon általános kijelentés egy részének törlését és a SOC/662 konszenzusos dokumentum ⁽¹⁾ szövegének használatát, amely többek között kimondja, hogy a távmunka bizonyos kockázatokkal jár, mint például az alábbiakkal kapcsolatos lehetséges kihívások: a munkavállaló láthatatlanná válik a munkaközösségben, kimarad a formális és informális támogatási struktúrákból, az előléptetési és képzési lehetőségekből, romlik a kollégákkal való személyes kapcsolattartás és az információkhoz való hozzáférés, a nemek közötti különbségek esetleges súlyosbodása, valamint az erőszak és a zaklatás fokozott kockázata.

Emlékeztetni kell arra is, hogy például a rugalmas vagy platformalapú munkavégzést végző személyeknek gyakran több szabadságuk van a ledolgozott munkaórák meghatározására. Annak, hogy a munkát platformon keresztül rendelik-e meg, nagyon kevés köze van a munkaergonómiához stb. Ugyanazt a munkateljesítményt várják el, mint a platform nélkül (például uber kontra taxisofőr). A túlfeszített tempóra vonatkozó érvelés sem helytálló, mivel a valóságban a helyzet teljesen ellentétes lehet.

⁽¹⁾ A Hivatalos Lapban még nem jelent meg.

Emellett nincs ok-okozati összefüggés a rugalmas vagy nem szabványos szerződés és a rossz munkakörülmények között.

A szavazás eredménye:

Mellette: 101

Ellene: 133

Tartózkodott: 21

3. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze

3.2.1.4. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Ezek az átmenetek azt eredményezik , hogy a foglalkozási kockázatok máshol jelennek meg, például a bérések terén, amelyet az alvállalkozásokba való kiszervezés és a bizonytalan munkaszerződések együttes megjelenése okoz , amelyek kevésbé védik a munkahelyi egészséget és a biztonságot. A munkakörülményekhez kapcsolódó új sebezhetőségek terén is megjelenhetnek a foglalkozási kockázatok, a rugalmas szervezeti formák és a régi Taylor-i gyakorlatok megújult formáinak hibridizációja révén. Továbbá megjelenhetnek a munkával kapcsolatos újszerű megbetegedésekben, amelyek a munkahelyi stressz és a kapcsolódó patológiák endémiás emelkedésében tükröződnek.	Ezek az átmenetek azt eredményezhetik , hogy a foglalkozási kockázatok máshol jelennek meg. Ezek a potenciális kockázatok esetleg kezelhetők lennének, ha a szociális párbeszéd során külön figyelmet fordítanánk mindenkéltől a bérésekre az alvállalkozásokba való kiszervezés és a bizonytalan munkaszerződések esetén , amelyek esetleg kevésbé védik a munkahelyi egészséget és a biztonságot. A munkakörülményekhez kapcsolódó új sebezhetőségek terén is megjelenhetnek a foglalkozási kockázatok, a rugalmas szervezeti formák és a régi Taylor-i gyakorlatok megújult formáinak hibridizációja révén. Továbbá megjelenhetnek a munkával kapcsolatos újszerű megbetegedésekben, amelyek a munkahelyi stressz és a kapcsolódó patológiák endémiás emelkedésében tükröződnek.

Indokolás

Ezzel a módosítással elismerjük, hogy a munkavégzési formák változására – a munkahelyi biztonság és egészségvédelem tekintetében – nagyobb figyelmet kell fordítani a szociális párbeszéd során a megfelelő szinten. Emellett, bár az új munkavégzési formákban a munkakörülményekhez kapcsolódóan új sebezhetőségek is felmerülhetnek, fontos megérteni, hogy nem minden atipikus foglalkoztatási forma – például az alvállalkozásba való kiszervezés – véd automatikusan kevésbé a munkahelyi biztonság és egészségvédelem tekintetében. A munkahelyi biztonság és egészségvédelem elérheti ezeknél is ugyanazt a szintet, mint a hagyományos foglalkoztatási formáknál.

A szavazás eredménye:

Mellette: 98

Ellene: 147

Tartózkodott: 17

4. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze

4.2. pont.

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>Biztosítani kell a szociális párbeszéd keretében létrejött megállapodások tényleges végrehajtását. Az EGSZB továbbra is támogatja ⁽¹⁾ az ILO azon ajánlását ⁽²⁾, hogy minden 10 000 munkavállalóra kell jutnia egy munkaügyi felügyelőnek, és hangsúlyozza, hogy a munkahelyi egészségvédelem és biztonság terén meg kell erősíteni a szakszervezeti képviselők szerepét. A keretirányelvvel összhangban a szociális partnereket minden szinten megfelelően be kell vonni a megelőző intézkedések kialakításába és végrehajtásába.</p> <p>(1) https://www.eesc.europa.eu/hu/our-work/opinions-information-reports/opinions/health-safety-work-eu-strategic-framework-2021-2027.</p> <p>(2) https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf.</p>	<p>Biztosítani kell a szociális párbeszéd keretében létrejött megállapodások tényleges végrehajtását. Az EGSZB megemlíti az ILO azon ajánlását ⁽¹⁾, hogy minden 10 000 munkavállalóra kell jutnia egy munkaügyi felügyelőnek, és hangsúlyozza, hogy a munkahelyi egészségvédelem és biztonság terén meg kell erősíteni a szociális partnerek szerepét. A keretirányelvvel összhangban a szociális partnereket minden szinten megfelelően be kell vonni a megelőző intézkedések kialakításába és végrehajtásába.</p> <p>(1) https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf.</p>

Indokolás

Javasoljuk, hogy a „támogatja” helyett a „megemlíti” szerepeljen. A második mondatban szintén helyesebb általánosságban a szociális partnerekről beszélni.

A szavazás eredménye:

Mellette: 103

Ellene: 150

Tartózkodott: 15

5. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze

4.3. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>A távmunka széles körű alkalmazása szükségessé teszi a munkaügyi felügyelőség beavatkozási lehetőségeinek kiterjesztését. Spanyolországhoz hasonlóan ⁽¹⁾ a munkaügyi felügyelőknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a munkavállaló kérésére és magánéletének tiszteletben tartása mellett ellenőrizzék a távmunka feltételeit. Ez magában foglalja a szükséges berendezések hiányával, a lecsatlakozáshoz való jog be nem tartásával stb. kapcsolatos panaszok azonosítását és nyilvántartásba vételét.</p> <p>⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet?docId=23324&langId=en.</p>	<p>Néhány tagállam úgy látta, hogy a távmunka széles körű alkalmazása miatt ki kell terjeszteni a munkaügyi felügyelőség beavatkozási lehetőségeit. Spanyolországhoz hasonlóan ⁽¹⁾ a munkaügyi felügyelőknek lehetőségük van arra, hogy a munkavállaló kérésére és magánéletének tiszteletben tartása mellett ellenőrizzék a távmunka feltételeit. Ez magában foglalja a szükséges berendezések hiányával, a lecsatlakozáshoz való jog be nem tartásával stb. kapcsolatos panaszok azonosítását és nyilvántartásba vételét. A munkáltatóktól csak akkor kellene megkövetelni a távmunkához szükséges felszerelések biztosítását, ha az alkalmazott köteles otthonról dolgozni.</p> <p>⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet?docId=23324&langId=en.</p>

Indokolás

Bár egyetértünk azzal, hogy egy adott tagállam (Spanyolország) rendszerét példaként említsük, nem indokolt azt javasolni, hogy ezt a rendszert más országokban is bevezessék, tekintettel arra, hogy a munkaügyi ellenőrzés megszervezése és módozatai a tagállamok hatáskörébe tartozik.

Ha a munkáltató már kínál egy munkahelyet (általában irodahelyiséget), ahol a munkavállaló rendelkezik az összes szükséges felszereléssel, akkor nem helyénvaló előírni, hogy a munkavállaló otthon is megkapja ugyanezt a felszerelést, amennyiben a munkáltató nem követeli meg a munkavállalótól, hogy otthonról dolgozzon. Különösen a kisvállalkozások számára jelenthet nagy költségterhet a munkaeszközök megkettőzése.

A szavazás eredménye:

Mellette: 107

Ellene: 149

Tartózkodott: 16

7. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze

4.12. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>A munkavégzéssel összefüggő rákos megbetegedések elleni küzdelemmel kapcsolatban az EGSZB ambiciózusabb álláspontot sürget, amely kiterjed az 50 kiemelt rákkeltő anyagra. A 2004/37/EK irányelv hatályát a reprodukciót károsító anyagokra és a veszélyes gyógyszerekre is ki kell terjeszteni ⁽¹⁾. Emellett a krónikus stressz növeli a rák kialakulásának kockázatát ⁽²⁾, az éjszakai műszakban végzett munka pedig emlő-, prosztata- és vastagbélrákot okozhat ⁽³⁾. Kockázatalapú megközelítést kell alkalmazni, nem pedig olyan módszertant, amely a munkavállalók védelmét költségként kezeli.</p> <p>⁽¹⁾ Olyan vegyi anyag, amely befolyásolhatja a férfiak vagy a nők termékenységet vagy a születendő gyermek fejlődését. ⁽²⁾ https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/ ⁽³⁾ https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenicite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx</p>	<p>A munkavégzéssel összefüggő rákos megbetegedések elleni küzdelemmel kapcsolatban az EGSZB üdvözlí az Európai Parlament és a Tanács által 2021 végén elért ideiglenes megállapodást arról, hogy a rákkeltő anyagokról és mutagénekről szóló irányelv aktualizálása révén jobban védjék a munkavállalókat a rákkeltő és mutagén anyagokkal kapcsolatos kockázatoktól.</p>

Indokolás

Meg kell jegyezni, hogy az Európai Parlament és a Tanács 2021 decemberében ideiglenes megállapodásra jutott a munkavállalók rákkeltő és mutagén anyagokkal kapcsolatos kockázatokkal szembeni jobb védelméről. A munkavállalók rák elleni védelmének javítása érdekében az Európai Bizottság 2020-ban javaslatot tett a rákot okozó vegyi anyagoknak való kitettségük további korlátozására. Ez a kezdeményezés az Európai Bizottság azon kötelezettségvállalásának is részét képezi, hogy az európai rákellenes terv keretében küzdjön a rák ellen. Az Európai Bizottság hangsúlyozta, hogy a rákkeltő anyagokról és mutagénekről szóló irányelv naprakészé tételéről szóló megállapodás értelmében mintegy 1 millió munkavállaló élvez majd nagyobb védelmet az akrilnitrilre és a nikkelvegyületekre vonatkozó foglalkozási expozíciós határértékek megállapítása, valamint a benzolra vonatkozó határértékek csökkentése miatt.

A szavazás eredménye:

Mellette: 98

Ellene: 156

Tartózkodott: 17

8. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze

4.13. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>Továbbra is a váz- és izomrendszeri megbetegedések jelentik az első számú foglalkozás-egészségügyi problémát az EU-ban. Vállalati szinten a szociális párbeszéd minősége és a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi bizottság megfelelő működése biztosítja a megelőzés hatékonyágát. Ehhez az ágazati szintű szociális párbeszéd is hozzájárulhat egyedi iránymutatásokkal, figyelemfelkeltő tevékenységekkel és tapasztalatcserékkel, valamint a bevált gyakorlatok terjesztésével. Uniós szinten a globális, fenntartható és integrált politika kidolgozásához újra kell éleszteni a váz- és izomrendszeri megbetegedésekről szóló irányelv tervét.</p>	<p>Továbbra is a váz- és izomrendszeri megbetegedések jelentik az első számú foglalkozás-egészségügyi problémát az EU-ban. Vállalati szinten a minőségi szociális párbeszéd és a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi bizottság (amennyiben van ilyen) megfelelő működése révén a megelőzés hatékonyabb lehet. Ehhez az ágazati szintű szociális párbeszéd is hozzájárulhat egyedi iránymutatásokkal, figyelemfelkeltő tevékenységekkel és tapasztalatcserékkel, valamint a bevált gyakorlatok terjesztésével. Uniós szinten a globális, fenntartható és integrált megelőzési politika kidolgozásához intézkedéseket kell hozni „Az Európai Unió 2021–2027-es munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi stratégiai kerete: Munkahelyi biztonság és egészségvédelem a munka változó világában” című európai bizottsági közleményben foglaltaknak megfelelően.</p>

Indokolás

Az Európai Bizottság stratégiája többek között magában foglalja az Európai Bizottság azon törekvését, hogy a pszichoszociális és ergonómiai kockázatok is szerepeljenek az „egészséges munkahelyekért” kampányban.

A szavazás eredménye:

Mellette: 95

Ellene: 161

Tartózkodott: 16

9. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze

4.14. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>A munkával kapcsolatos stresszről szóló 2004-es önálló keretmegállapodás hiányos végrehajtása azt mutatja, hogy a pszichoszociális kockázatokról szóló európai jogszabályra van szükség. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy ahhoz, hogy a stressz megelőzési eljárás hatékony legyen, foglalkoznia kell az okozati tényezőkkel, vagyis a munkaszervezéssel. Az egyén mentális egészségével foglalkozó megközelítéssel nem lehet megfékezni a munkahelyi stresszt.</p>	<p>Az EGSZB kéri, hogy erősítsék meg a szociális partnerek szerepét a pszichoszociális kockázatokkal kapcsolatos figyelemfelkeltő és megelőző intézkedések terén. A pszichoszociális kockázatokkal elsősorban munkahelyi/vállalati szinten kell foglalkozni, nem létezik olyan egységes megoldás, amely minden vállalatban vagy tagállamban jól működne, mivel a problémák is eltérőek. A keretmegállapodás aláírói által készített végrehajtási jelentés szerint a különböző kihívások és akadályok ellenére az európai keretmegállapodás végrehajtása és maguk a jelentések egyértelműen jelentős hozzáadott értéket képviselnek a munkahelyi stressz, illetve a szociális párbeszéd kialakítása terén ⁽¹⁾. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy ahhoz, hogy a stressz megelőzési eljárás hatékony legyen, foglalkoznia kell az okozati tényezőkkel, vagyis a munkaszervezéssel. Az egyén mentális egészségével foglalkozó megközelítéssel nem lehet megfékezni a munkahelyi stresszt. A pszichoszociális kockázatok összetett kérdéskört alkotnak, amelyben különböző hatástényezők érvényesülnek, mint például a munkakörülmények, a munkaterhelés kezelése, a munkakapcsolatok, de az egyéni képességek is.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/imported/2008-02495-E.pdf.</p>

Indokolás

A megközelítést sokkal inkább arra kellene irányítanunk, hogy erősítsék meg a szociális partnerek szerepét a pszichoszociális kockázatokkal kapcsolatos figyelemfelkeltő és megelőző intézkedések terén. A pszichoszociális kockázatokkal elsősorban munkahelyi/vállalati szinten kell foglalkozni, nem létezik olyan egységes megoldás, amely minden vállalatnál vagy tagállamban jól működne, mivel a problémák is eltérőek.

Nem értünk egyet a jogalkotás szükségességével, de egyetértünk az Európai Bizottság azon megközelítésével, hogy a tagállamokkal és a szociális partnerekkel együttműködve a munkahelyi mentális egészséggel kapcsolatos, nem jogalkotási uniós szintű kezdeményezést készít elő, amely értékeli a munkavállalók mentális egészségével kapcsolatban felmerülő kérdéseket.

Végezetül, a munkahelyi stresszről szóló önálló keretmegállapodás aláírói által készített végrehajtási jelentés (<https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/imported/2008-02495-E.pdf>) kimondja, hogy „a különböző kihívások és akadályok ellenére az európai keretmegállapodás végrehajtása és maguk a jelentések egyértelműen jelentős hozzáadott értéket képviselnek a munkahelyi stressz és a szociális párbeszéd fejlesztése terén”.

A szavazás eredménye:

Mellette: 97

Ellene: 159

Tartózkodott: 14

10. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze

4.16. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>Az EGSZB <i>sajnálja</i>, hogy az önálló <i>vállalkozókat kizárták</i> a stratégiai keret hatálya <i>alól</i>. <i>Egyes platform-munkavállalók, akiket „önálló vállalkozóknak” neveznek, valójában algoritmikus irányítás révén alárendelt kapcsolatban állnak a platformokkal. A világjárvány rávilágított e munkavállalók kiszolgáltatottságára és a platformok hiányosságaira a megelőzés terén. Nem fogadhatjuk el, hogy ezek a munkavállalók a stratégiai keretből való kizárásuk következtében továbbra is ki legyenek téve ellenőrizetlen kockázatoknak.</i></p>	<p>Az EGSZB <i>megjegyi</i>, hogy az önálló <i>vállalkozók nem tartoznak</i> a stratégiai keret hatálya <i>alá</i>. Az EGSZB <i>korábban azt ajánlotta, hogy az Európai Bizottság, a szakértők és a szociális partnerek bevonásával megfelelő időben készüljön egy tanulmány, megtalálva azt a legjobb megoldást, amely kellően figyelembe veszi azt az elvet, hogy minden önálló vállalkozó számára biztonságos és egészséges munkakörnyezetet kell biztosítani. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy az önálló vállalkozók munkahelyi egészségvédelmének és biztonságának javításáról szóló, 2003. február 18-i tanácsi ajánlás</i> ⁽¹⁾ <i>azt javasolja a tagállamoknak, hogy a munkahelyi balesetek és megbetegedések megelőzésére irányuló politikáik keretében mozdítsák elő az önálló vállalkozók biztonságát és egészségét, figyelembe véve az egyes ágazatokban fennálló különleges kockázatokat, valamint a szerződő vállalkozások és az önálló vállalkozók közötti kapcsolat sajátos jellegét.</i></p> <p>⁽¹⁾ https://op.europa.eu/hu/publication-detail/-/publication/1f49fbc0-1ee4-4928-a47d-4404b5301bbd</p>

Indokolás

Az Európai Bizottság december 9-én elfogadta a platformalapú munkavégzés munkakörülményeinek javításáról szóló irányelvjavaslatát, melyről külön EGSZB-vélemény készül (SOC/709), ezért a témával ebben a véleményben nem kellene foglalkozni.

A szövegnek hivatkozni kellene az önfoglalkoztatók egészségvédelmének és munkabiztonságának a javításáról szóló 2003. február 18-i tanácsi ajánlásra.

A szavazás eredménye:

Mellette: 99

Ellene: 162

Tartózkodott: 14

11. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY**Előterjesztő:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze**4.17. pont**

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB hangsúlyozza , hogy a platformok és e munkavállalók között aszimmetrikus kapcsolat áll fenn , és emlékeztet arra, hogy az egyesülés szabadsága és a kollektív tárgyaláshoz való jog alapvető jogok. A szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások megkönnyítése érdekében alapvető fontosságú a megfelelő szervezet és képviselő biztosítása. Ezen túlmenően a szociális védelmemhez való jogokat ki kell terjeszteni az ilyen munkavállalókra is.	Az EGSZB megjegyzi , hogy kiemelt figyelmet kell fordítani a platformok és a platformokon keresztül munkát végzők közötti tisztességes kapcsolat biztosítására , és emlékeztet arra, hogy az egyesülés szabadsága és a kollektív tárgyaláshoz való jog alapvető jogok. A szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások megkönnyítése érdekében alapvető fontosságú a megfelelő szervezet és képviselő biztosítása.

Indokolás

A módosítás elismeri, hogy meg kell őrizni a tisztességes kapcsolatot a platformok és azok között, akik munkavégzésre használják a platformokat, legyen szó akár munkavállalóról, akár vállalkozóról/önfoglalkoztatóról. A módosítás azt a téves feltételezést is javítja, hogy a platformokon keresztül dolgozók mind munkavállalók, pedig lehetnek önfoglalkoztatók vagy vállalkozók is.

A szavazás eredménye:

Méllette: 97

Ellene: 157

Tartózkodott: 15

12. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY**Előterjesztő:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze

4.22. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>A távmunka előnyei attól függnnek, hogy a munkáltató hogyan szervezi meg a távmunkát. A több felmérésben is azonosított nehézségek megelőzése érdekében a távmunka alkalmazását kollektív tárgyalásokkal kell szabályozni ⁽¹⁾. A 2002-ben aláírt európai keretmegállapodás nem ad választ ezekre az új kihívásokra. Az EGSZB új iránymutatások kidolgozását javasolja, kiemelt figyelmet fordítva a pszichoszociális kockázatok és a váz- és izomrendszeri megbetegedések megelőzésére.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/working-teleworking.</p>	<p>Amint az a 2002. évi keretmegállapodásból kitűnik, a távmunka önkéntes az érintett munkavállaló és munkáltató számára. A távmunka a munkavállaló kezdeti munkaköri leírásának részeként előírható, vagy később önkéntes megállapodás keretében alkalmazható. A távmunka előnyei többek között attól függnnek, hogy a munkáltató és a munkavállaló hogyan szervezi meg a távmunkát és állapodik meg arról. A több felmérésben is azonosított nehézségek megelőzése érdekében a távmunka alkalmazását például kollektív tárgyalásokkal lehet szabályozni ⁽¹⁾. A 2002-ben aláírt európai keretmegállapodás most is alkalmas arra, hogy megfeleljen ezeknek az új kihívásoknak.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/working-teleworking.</p>

Indokolás

A 2002. évi európai keretmegállapodás még mindig alkalmas arra, hogy választ adjon a távmunka jelentette kihívásokra.

A szavazás eredménye:

Mellette: 96

Ellene: 157

Tartózkodott: 20

13. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze

1.4. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>A 2002. évi európai keretmegállapodás nem ad választ a távmunka jelentette új kihívásokra. Az EGSZB új iránymutatások kidolgozását javasolja, kiemelt figyelmet fordítva a pszichoszociális kockázatok és a váz- és izomrendszeri megbetegedések megelőzésére.</p>	<p>A 2002. évi európai keretmegállapodás, amelyet az európai szociális partnerek digitalizációról szóló 2020. évi keretmegállapodása egészít ki, szilárd alapot biztosít a távmunka jelentette új kihívások kezeléséhez.</p>

Indokolás

A 2002. évi európai keretmegállapodás még mindig alkalmas arra, hogy választ adjon a távmunka jelentette kihívásokra.

A szavazás eredménye:

Mellette: 93

Ellene: 155

Tartózkodott: 17

14. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY**Előterjesztő:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze**1.10. pont**

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>Az EGSZB javasolja, hogy alakítsanak ki egy rendszert a jogalkotási kezdeményezések, a kollektív megállapodások és az európai cselekvési tervek hatásának értékelésére, és megismétli arra vonatkozó ajánlását ⁽¹⁾, hogy 10 000 munkavállalóra egy munkaügyi felügyelőt jelölnek ki.</p> <p>⁽¹⁾ SOC/698</p>	<p>Az EGSZB további erőfeszítéseket sürget a jogalkotási kezdeményezések, a kollektív megállapodások és az európai cselekvési tervek hatásának értékelésére.</p>

Indokolás

Hatásvizsgálati rendszerek most is léteznek. A keretmegállapodások pedig rendelkeznek a végrehajtásuk nyommon követéséről.

Amint azt az Európai Bizottság is megállapítja, a foglalkozási megbetegedések szorosan kapcsolódnak a nemzeti hatáskörbe tartozó szociális biztonsághoz. Ami a munkaügyi felügyelőségeket illeti: nem szabad megfelelni a minőségi szempontról, valamint arról sem, hogy az ILO szóhasználata szerint a munkaügyi felügyelet nemcsak egészséggel és biztonsággal foglalkozó, hanem más munkaügyi felügyeletet is jelent (szociális kérdések, be nem jelentett munkavégzés, munkaügyi adminisztráció stb.).

A világijárvány kezdete óta, mivel egyes tagállamokban az egészségügyi intézkedések miatt csökkent a helyszíni munkaügyi ellenőrzések száma, digitális eszközöket vezettek be a virtuális ellenőrzések megkönnyítése érdekében (legalábbis az ellenőrzések egy része virtuálisan is elvégezhető). Ezek az új munkamódszerek a munkaügyi ellenőrzések hatékonyságát is növelhetik. A munkaügyi ellenőrzések megszervezésének módját a tagállamok határozzák meg.

A szavazás eredménye:

Mellette: 96

Ellene: 154

Tartózkodott: 16

15. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY**Előterjesztő:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze**1.12. pont**

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>A munkavégzéssel összefüggő rákos megbetegedések elleni küzdelemmel kapcsolatban az EGSZB ambiciózusabb álláspontot szorgalmaz, amely kiterjed az 50 kiemelt rákkeltő anyagra, a reprodukciót károsító anyagokra, a veszélyes gyógyszerekre, és magában foglalja a stresszt⁽¹⁾ és a műszakban végzett munkát⁽²⁾ is.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/. ⁽²⁾ https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenecite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx</p>	<p>A munkavégzéssel összefüggő rákos megbetegedések elleni küzdelemmel kapcsolatban az EGSZB üdvözlí az Európai Parlament és a Tanács által 2021 végén elért ideiglenes megállapodást arról, hogy a rákkeltő anyagokról és mutagénekről szóló irányelv aktualizálása révén jobban védjék a munkavállalókat a rákkeltő és mutagén anyagokkal kapcsolatos kockázatoktól.</p>

Indokolás

Meg kell jegyezni, hogy az Európai Parlament és a Tanács 2021 decemberében ideiglenes megállapodásra jutott a munkavállalók rákkeltő és mutagén anyagokkal kapcsolatos kockázatokkal szembeni jobb védelméről. A munkavállalók rák elleni védelmének javítása érdekében az Európai Bizottság 2020-ban javaslatot tett a rákot okozó vegyi anyagoknak való kitettségük további korlátozására. Ez a kezdeményezés az Európai Bizottság azon kötelezettségvállalásának is részét képezi, hogy az európai rákellenes terv keretében küzdjön a rák ellen. Az Európai Bizottság hangsúlyozta, hogy a rákkeltő anyagokról és mutagénekről szóló irányelv naprakészé tételéről szóló megállapodás értelmében mintegy 1 millió munkavállaló élvez majd nagyobb védelmet az akrilnitrilre és a nikkelvegyületekre vonatkozó foglalkozási expozíciós határértékek megállapítása, valamint a benzolra vonatkozó határértékek csökkentése miatt.

A szavazás eredménye:

Mellette: 98

Ellene: 156

Tartózkodott: 17

16. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY**Előterjesztő:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitalijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze

1.13. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
<p>Az EGSZB a pszichoszociális kockázatokkal kapcsolatos európai jogszabályokat szorgalmaz. A hatékony fellépéshez nemcsak az egyén mentális egészségével, hanem a munkakörnyezettel is foglalkozni kell.</p>	<p>Az EGSZB több figyelmet és külön erőfeszítést kér arra vonatkozóan, hogy megerősítsék a szociális partnerek szerepét a pszichoszociális kockázatokkal kapcsolatos figyelemfelkeltő és megelőző intézkedések terén. A pszichoszociális kockázatokkal elsősorban munkahelyi/vállalati szinten kell foglalkozni, nem létezik olyan egységes megoldás, amely minden vállalatnál vagy tagállamban jól működne, mivel a problémák is eltérőek. A keretmegállapodás aláírói által készített végrehajtási jelentés szerint a különböző kihívások és akadályok ellenére az európai keretmegállapodás végrehajtása és maguk a jelentések egyértelműen jelentős hozzáadott értéket képviselnek a munkahelyi stressz, illetve a szociális párbeszéd kialakítása terén. A hatékony fellépéshez nemcsak az egyén mentális egészségével, hanem a munkakörnyezettel is foglalkozni kell. A pszichoszociális kockázatok ugyanakkor összetett kérdéskört alkotnak, amelyben különböző hatástényezők érvényesülnek, mint például a munkakörülmények, a munkaterhelés kezelése, a munkakapcsolatok, de az egyéni képességek is.</p>

Indokolás

A jogalkotás nem ad választ mindenre. A megközelítést sokkal inkább arra kellene irányítanunk, hogy erősítsék meg a szociális partnerek szerepét a pszichoszociális kockázatokkal kapcsolatos figyelemfelkeltő és megelőző intézkedések terén. A pszichoszociális kockázatokkal elsősorban munkahelyi/vállalati szinten kell foglalkozni, nem létezik olyan egységes megoldás, amely minden vállalatnál vagy tagállamban jól működne, mivel a problémák is eltérőek.

Nem értünk egyet a jogalkotás szükségességével, de egyetértünk az Európai Bizottság azon megközelítésével, hogy a tagállamokkal és a szociális partnerekkel együttműködve a munkahelyi mentális egészséggel kapcsolatos, nem jogalkotási uniós szintű kezdeményezést készít elő, amely értékeli a munkavállalók mentális egészségével kapcsolatban felmerülő kérdéseket.

A keretmegállapodás aláírói által készített végrehajtási jelentés (<https://www.buissesseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2008-02495-E.pdf>) kimondja, hogy „a különböző kihívások és akadályok ellenére az európai keretmegállapodás végrehajtása és maguk a jelentések egyértelműen jelentős hozzáadott értéket képviselnek a munkahelyi stressz, illetve a szociális párbeszéd kialakítása terén”.

A pszichoszociális kockázatok összetett kérdéskört alkotnak, amelyben különböző hatástényezők érvényesülnek, mint például a munkakörülmények, a munkaterhelés kezelése, a munkakapcsolatok, de az egyéni képességek is.

A szavazás eredménye:

Mellette: 99

Ellene: 152

Tartózkodott: 18

17. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY**Előterjesztő:**

ANGELOVA Milena
 GAVRILOVS Vitalijs
 KONTKANEN Mira-Maria
 PILAWSKI Lech
 VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze**1.14. pont**

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB úgy véli, hogy egy átfogó, fenntartható és integrált megelőzési politika kidolgozásához újra kell élesíteni a váz- és izomrendszeri megbetegedésekről szóló irányelv tervét.	Az EGSZB úgy véli, hogy egy átfogó, fenntartható és integrált megelőzési politika kidolgozásához intézkedéseket kell hozni „Az Európai Unió 2021–2027-es munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi stratégiai kerete: Munkahelyi biztonság és egészségvédelem a munka változó világában” című európai bizottsági közleményben foglaltaknak megfelelően.

Indokolás

Az Európai Bizottság stratégiája többek között magában foglalja az Európai Bizottság azon törekvését, hogy a pszichoszociális és ergonómiai kockázatok is szerepeljenek az „egészséges munkahelyekért” kampányban.

A szavazás eredménye:

Mellette: 95

Ellene: 161

Tartózkodott: 16

18. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY**Előterjesztő:**

ANGELOVA Milena
 GAVRILOVS Vitalijs
 KONTKANEN Mira-Maria
 PILAWSKI Lech
 VADÁSZ Borbála

SOC/703 – A szociális párbeszéd mint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság előmozdításának eszköze**1.16. pont**

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB kéri, hogy a platform-munkavállalókat is vonják a stratégiai keret hatálya alá. Biztosítani kell a szervezkedéshez, a képviselőhöz és a kollektív tárgyaláshoz való jogukat, és a szociális védelmi jogokat ki kell terjeszteni ezekre a munkavállalókra.	Az EGSZB megjegyz, hogy az Európai Bizottság december 9-én elfogadta a platformalapú munkavégzés munkakörülményeinek javításáról szóló irányelvjavaslatát, melyről külön EGSZB-vélemény készül (SOC/709).

Indokolás

Az Európai Bizottság december 9-én elfogadta a platformalapú munkavégzés munkakörülményeinek javításáról szóló irányelvjavaslatát, melyről külön EGSZB-vélemény készül (SOC/709), ezért a témával ebben a véleményben nem kellene foglalkozni.

A szavazás eredménye:

Mellette: 104

Ellene: 152

Tartózkodott: 16

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Élelmezésbiztonság és fenntartható élelmiszerrendszerek**(feltáró vélemény a francia elnökség felkérésére)**

(2022/C 194/10)

Előadó: **Arnold PUECH D'ALISSAC**Társelőadó: **Peter SCHMIDT**

Felkérés:	a Tanács francia elnökségének levele: 2021.9.21.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.1.7.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.19.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	165/2/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB volt az első uniós intézmény, amely olyan átfogó uniós élelmiszer-politika kidolgozását szorgalmazta, amelynek célja a fenntartható élelmiszerrendszerekből származó, egészséges étrend biztosítása, a mezőgazdaság táplálkozási és ökoszisztéma-szolgáltatásokkal való összekapcsolása, továbbá olyan ellátási láncok biztosítása, amelyek az európai társadalom valamennyi szegmensében gondoskodnak a közegészségről⁽¹⁾. Egy ilyen politika – amely immár tükröződik a „termelőtől a fogyasztóig” stratégiában – javíthatja az élelmiszerekkel kapcsolatos szakpolitikai területek közötti összhangot, felhívja a figyelmet az élelmiszerek értékére, és előmozdíthatja a fenntartható élelmiszereket.

1.2. A francia elnökségnek e feltáró véleményre vonatkozó felkérésére válaszul az EGSZB az alábbi kulcsfontosságú eszközöket határozza meg, amelyeket uniós szinten az európai termelők versenyképességének⁽²⁾ megőrzése érdekében alkalmazni kellene, hogy garantálni lehessen az európai élelmezésbiztonságot és fenntarthatóságot, valamint a fogyasztók számára megfizethető árakat:

- i. nyitott stratégiai autonómia előmozdítása az élelmezésbiztonság és fenntarthatóság érdekében;
- ii. innovatív technológiák és vetőmagok fejlesztése annak érdekében, hogy a meglévő eszközök korlátozásával szembesülő mezőgazdasági termelők számára mindig biztosítani lehessen megoldásokat;
- iii. a szélessávú lefedettség és a digitalizáció biztosítása a precíziós gazdálkodás és a robotika előfeltételeként, valamint az ilyen fenntartható technikákba való beruházások támogatása;
- iv. annak támogatása és elősegítése, hogy a mezőgazdasági termelők, különösen a fiatal gazdák hozzáférjenek az új technológiákról szóló képzéshez;
- v. a normák kölcsönösségének és az egyenlő versenyfeltételeknek a biztosítása azáltal, hogy a zöld megállapodásban szereplő „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiát és biodiverzitási stratégiát, valamint ezek alapelveit globális fenntarthatósági normaként beépítik minden jövőbeli uniós kereskedelmi megállapodásba, illetve beépítetik a már meglévő kereskedelmi és WTO-megállapodásokba;
- vi. az élelmiszerek értékének népszerűsítése azáltal, hogy a fogyasztók körében előmozdítták a táplálkozással kapcsolatos nevelést, ami hozzájárul ahhoz, hogy a mezőgazdasági ágazat közelebb kerüljön a társadalomhoz;
- vii. tisztességes árak és az egész láncban méltányos jövedelemmegosztás biztosítása, annak elérése, hogy a fogyasztók szívesebben fizessenek megfelelő árat az élelmiszerért és kevesebb, de jobb minőségű árut fogyasszanak, valamint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok betiltása ambiciózus szabályozásokon keresztül;

(1) Az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye: *A civil társadalom hozzájárulása egy átfogó uniós élelmiszer-politika kidolgozásához* (HL C 129., 2018.4.11., 18. o.).

(2) A versenyképesség fogalom meghatározását lásd a 3.1. pontban.

- viii. az élelmiszer-vállalkozási gyakorlatok és tevékenységek összehangolása a fenntartható fejlődési célokkal;
- ix. a civil társadalom és az élelmiszer-ellátási lánc valamennyi érdekelt fele strukturált bevonásának és részvételének biztosítása, többek között az európai élelmiszer-politikai tanácson keresztül – verseny helyett az együttműködés előmozdítása.
- 1.3. Az EGSZB emellett a következő kulcsfontosságú eszközöket is azonosítja, amelyek az alapanyagoktól – köztük a szintetikus alapanyagoktól – való függőség csökkentését, valamint az Unió fehérjeellátással kapcsolatos autonómiájának javítását hivatottak elősegíteni:
- i. az Uniónak támogatnia kell az alacsony alapanyag-felhasználású gyakorlatokat, különösen a fosszilis tüzelőanyagok és a növényvédő szerek tekintetében, és elő kell mozdítania a mezőgazdasági alapanyagok európai termelési kapacitását;
- ii. minden szempontból kívánatos javítani az Unió fehérjeellátással kapcsolatos autonómiáját. A szójabab harmadik országokból történő behozatala egyes termelő országokban felelős lehet az erdőirtásért, az erdőpusztulásért és a természetes ökoszisztémák pusztulásáért. Ha az Unióban fejlesztenék a magas fehérjetartalmú hüvelyesek és hüvelytermékek termesztését, kevesebb importra lenne szükség, ami kedvező hatással lenne az éghajlatra és a környezetre;
- iii. a fehérjeágazat megszervezése és támogatása a termelés előmozdítása és a mezőgazdasági termelők meggyőzése érdekében, különösen egy ambiciózus közös agrárpolitika (KAP) révén;
- iv. az olajos magvak és az olajosmag-pogácsa előállításának fokozása. Mivel az elsődleges cél az élelmiszer-termelés, az olajos magvak értékelésekor mind az olaj, mind a pogácsa értékét figyelembe kell venni, és ezt a kettőt nem szabad különválasztani. Ez teszi lehetővé a fenntartható élelmiszer- és energiatermelés fokozását;
- v. az erdők védelmére és helyreállítására irányuló uniós tevékenység megerősítése, különösen az erdőirtáshoz hozzá nem járuló termékek jóváhagyására szolgáló jelenlegi erdőtanúsítási rendszer (PEFC, FSC) hatékonyabbá tétele révén;
- vi. rövid, méltányos és átlátható ellátási láncok kialakítása, valamint annak biztosítása, hogy a fenntartható gazdálkodásra való átállás során – a meglévő egyensúly megőrzésének érdekében – progresszív megközelítés kerüljön alkalmazásra;
- vii. az élelmiszerhez való jog érvényesülésének biztosítása, különösen a gazdasági és társadalmi létbizonytalanságban élők számára, emellett pedig a szociális innovációs kísérletek elősegítése. Elengedhetetlen, hogy az élelmiszersegély továbbra is kötelező szakpolitika legyen a tagállamokban;
- viii. annak biztosítása, hogy az élelmiszereket az EU valamennyi részén elő lehessen állítani.

1.4. Az EGSZB üdvözli a „Vészhelyzeti terv az élelmiszer-ellátás és élelmezésbiztonság válság idején történő biztosítása érdekében” című dokumentumot, valamint az élelmezésbiztonsági válságokra való felkészültségre és reagálásra vonatkozó európai mechanizmus (EFSCM) létrehozására irányuló javaslatot, és azt ajánlja, hogy ezeket a rendelkezéseket építsék bele egy átfogó élelmezéspolitikába ⁽³⁾. Az EGSZB aktív szerepet kér az erre a célra létrehozott szakértői csoportban.

2. Bevezetés

2.1. Az EGSZB az uniós intézmények közül elsőként szorgalmazta egy olyan, átfogó uniós élelmiszer-politika kidolgozását, amelynek célja a fenntartható élelmiszerrendszerekből származó, egészséges étrend biztosítása, a mezőgazdaság táplálkozási és ökoszisztéma-szolgáltatásokkal való összekapcsolása, továbbá olyan ellátási láncok biztosítása, amelyek az európai társadalom valamennyi szegmensében gondoskodnak a közegészségről ⁽⁴⁾. Egy ilyen politika – amely immár „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiában ölt testet – javíthatja az élelmiszerekkel kapcsolatos szakpolitikai területek közötti összhangot, felhívja a figyelmet az élelmiszerek értékére, és előmozdíthatja a fenntartható élelmiszereket.

⁽³⁾ Az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye: *A civil társadalom hozzájárulása egy átfogó uniós élelmiszer-politika kidolgozásához* (HL C 129., 2018.4.11., 18. o.).

⁽⁴⁾ Az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye: *A civil társadalom hozzájárulása egy átfogó uniós élelmiszer-politika kidolgozásához* (HL C 129., 2018.4.11., 18. o.).

2.2. Az európai zöld megállapodás „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiában és a biodiverzitási stratégiában felsorolt elveken keresztül lehetőséget kínál az Európai Unió (EU) és a polgárai közötti „szociális élelmelési szerződés” megerősítésére, valamint az éghajlati és környezetvédelmi vészhelyzet összefüggésében egy méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszer előmozdítására.

2.3. A Covid19-világjárvány példátlan következményekkel járt a társadalomra és a gazdaságra nézve⁽⁵⁾. A mezőgazdasági termelők és az élelmiszerlánc szereplői a nehézségek és akadályok ellenére Unió-szerte továbbra is tevékenyen a termelés fenntartásán és a lakosság élelmelésén munkálkodtak. Az EU agrár-élelmiszeripari ágazata ellenállónak bizonyult a biztonságos és kiváló minőségű élelmiszerek biztosítása terén, bár az ellátási láncban voltak fennakadások.

2.4. A francia Nemzeti Élelmiszertanács (NFC) 2021 júliusában elfogadta a „Feedback from the Covid-19 crisis – Period of the first national lockdown in France” [Visszajelzések a Covid19-válságról – Az első francia országos lezárás időszaka] című (89. sz.) véleményét⁽⁶⁾. A vélemény arra a következtetésre jut, hogy a Covid19-válság kiterése megerősítette annak szükségességét, hogy az élelmiszerrendszerekkel kapcsolatban szisztematikusabb szemléletet alakítsanak ki, az élelmiszer-ellátási lánc minden szintjén megvalósítva a globális egészségzsemléletet. Ez az integrált egészségügyi megközelítés az állatok, az emberek és környezetük közötti kölcsönhatásokra helyezi a hangsúlyt. A válság – tekintve, hogy olykor gazdasági és társadalmi bizonytalanságot okozott, vagy felerősítette azt – az élelmiszerekhez való hozzáférés terén fennálló jelentős, a fenntartható élelmiszerrendszerrel összeegyeztethetetlen egyenlőtlenségekre is rávilágított, ami az élelmiszerhez való jog és az élelmelési demokrácia kérdésének átgondolására készítetett. A zöld megállapodás céljainak eléréséhez rendkívül fontos, hogy az EU teljes lakossága számára biztosítsuk az egészséges, jogszerűen előállított, megfizethető és elérhető élelmiszerekhez való hozzáférést⁽⁷⁾. Az EGSZB nagyon ambiciózusnak tartja azt a célt, hogy 2030-ra az EU mezőgazdasági földterületeinek 25 %-án ökológiai termelés folyjon⁽⁸⁾, és egy egész EU-ra kiterjedő promóciós stratégiát szorgalmaz ennek a célnak az elérése érdekében, nem feledkezve meg arról, hogy ezt megfelelő fogyasztásnak kell követnie.

2.5. A válság során az is bebizonyosodott, hogy fokozni kell a koordinációt és javítani kell a vészhelyzeti tervezést, hogy felkészülten lehessen kezelni az uniós élelmiszerellátást és élelmiszerbiztonságot fenyegető kockázatokat. A cél annak elkerülése, hogy megismétlődjön a Covid19-cel kapcsolatban akkor tapasztalt helyzet, amikor eseti alapon kellett uniós szintű koordinációs intézkedéseket hozni, és azokat a helyszínen kellett kidolgozni. E célkitűzés elérése érdekében az Európai Bizottság a közelmúltban közleményt tett közzé „Vészhelyzeti terv az élelmiszer-ellátás és élelmelésbiztonság válság idején történő biztosítása érdekében” címmel⁽⁹⁾. A közlemény nagy vonalakban ismerteti a Covid19-világjárvány közepette azonosított, javításra szoruló területeket, a válság idején betartandó elveket, valamint az élelmelésbiztonsági válságokra való felkészültségre és reagálásra vonatkozó európai mechanizmus (EFSCM) létrehozását. Kiterjed továbbá a tagállami hatóságokat, a harmadik országbeli hatóságokat és az érdekelt feleket tömörítő, erre a célra létrehozott szakértői csoportra is.

2.6. A FAO meghatározása szerint a fenntartható élelmiszerrendszer „olyan élelmiszerrendszer, amely mindenki számára olyan módon biztosítja az élelmelésbiztonságot és a táplálkozást, hogy nem veszélyezteti a későbbi nemzedékek élelmelésbiztonságának és táplálkozásának előteremtésére szolgáló gazdasági, társadalmi és környezeti alapokat”⁽¹⁰⁾. „A termelőtől a fogyasztóig” stratégiának figyelembe kell vennie a válság következményeit, ugyanakkor az uniós élelmelésbiztonság biztosításához szükséges garanciákról is gondoskodnia kell. Az uniós élelmiszerrendszereknek „az élelmiszerágazat versenyképességének támogatása és a fenntarthatósági kihívások figyelembevétele mellett minőségi és mennyiségi szempontból egyaránt garantálniuk kell a lakosság ellátását”. Emellett a szociális innovációt is támogatnia kell.

2.7. Az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontja (JRC) 2021 augusztusában közzétette „Modelling environmental and climate ambitions in the agricultural sector with the CAPRI model” [A mezőgazdasági ágazat környezetvédelmi és éghajlati törekvéseinek modellezése a CAPRI-modell segítségével] című jelentését⁽¹¹⁾, amely „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiában és a biodiverzitási stratégiában szereplő néhány számszerűsített célkitűzésnek (a növényvédő szerek használatának csökkentése, a tápanyagvesztesség csökkentése, az ökológiai területek növelése a biogazdálkodásban, valamint az érdekerületek növelése) az uniós mezőgazdasági ágazatra és piacokra gyakorolt hatását szimulálja. Ezek a célkitűzések alighanem az európai termelés 10–15 %-os csökkenéséhez, a mezőgazdasági termelők jövedelmének csökkenéséhez, az árak emelkedéséhez és ezzel párhuzamosan a behozatal növekedéséhez vezethetnek. A jelentés eredményei rávilágítanak, mennyire fontos, hogy együtt gondolkodjunk a mezőgazdasági és élelmiszeripari átállásról. Ahogy azt „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia is megállapítja, az élelmiszer-vesztesség és -pazarlás csökkentése megakadályozhatja az említett fejleményeket. A rendelkezésre álló élelmiszerforrások hatékony elosztása megfelelő eszköz lehet.

⁽⁵⁾ 2020 második negyedében az európai GDP 11,8 %-kal csökkent (Eurostat).

⁽⁶⁾ <https://cna-alimentation.fr/avis/tous-les-avis/>

⁽⁷⁾ Az EGSZB véleménye: A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért (HL C 429., 2020.12.11., 268. o.).

⁽⁸⁾ Az EGSZB véleménye: Az uniós ökológiai termelés fejlesztésére irányuló cselekvési terv (HL C 517., 2021.12.22., 114. o.).

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/contingency-plan_en

⁽¹⁰⁾ <https://www.fao.org/3/ca2079en/CA2079EN.pdf>

⁽¹¹⁾ https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC121368/pubsub_jrc_technical_report_-_capri_environmental_and_climatic_ambition_2.pdf

2.8. A táplálkozás alakulása – más szakpolitikákhoz, például a kereskedelem-, a verseny-, az egészségügyi, az oktatás-, a környezetvédelmi és a fogyasztóvédelmi politikához hasonlóan – a mezőgazdasági és élelmiszerrendszer egésze átalakulásának szerves részét képezi.

2.9. Az EU Tanácsának francia elnöksége felkérte az EGSZB-t, hogy készítsen feltáró véleményt, amely különösen a következőkkel foglalkozik:

- olyan eszközök, amelyeket uniós szinten az európai termelők versenyképességének megőrzése érdekében kellene alkalmazni, szem előtt tartva az európai élelmiszerbiztonságot és a fogyasztók számára megfizethető árak garantálását,
- olyan eszközök, amelyek a mezőgazdasági ágazat átalakulását támogató keretek között és az európai élelmiszerrendszerek fenntartható átalakulása céljából hozzájárulhatnak az alapanyagoktól – köztük a szintetikus alapanyagoktól – való függőség csökkentéséhez, valamint az Unió fehérjeellátással kapcsolatos autonómiájának javításához.

3. Az európai élelmiszerbiztonság (és a fenntarthatóság), valamint a fogyasztók számára megfizethető árak garantálása céljából az európai termelők versenyképességének megőrzésére irányuló uniós szintű eszközök

3.1. Az EGSZB korábbi véleményeiben említettek szerint ahhoz, hogy az átfogó európai élelmiszerpolitika valóban releváns legyen az európai fogyasztók számára, elengedhetetlen, hogy az EU-ban fenntartható módon előállított élelmiszerek ára és minősége versenyképes legyen. Ezt azt jelenti, hogy az európai agrár-élelmiszeripari ágazat képes olyan élelmiszereket kínálni a fogyasztóknak, amelyek ára már tartalmazza a fenntarthatósággal, az állatjóléttel, az élelmiszer-biztonsággal és a tápértékkel kapcsolatos többletköltségeket, és a termelőknek is tisztességes részesedés jut belőle, ugyanakkor a fogyasztók döntő többsége továbbra is ezeket az élelmiszereket választja ⁽¹²⁾.

3.2. Az élelmiszerbiztonság, a fenntartható élelmiszerrendszer és a versenyképesség fenti fogalom meghatározásait szem előtt tartva az európai szereplők versenyképessége megőrzésének és a tisztességes értékláncoknak méltányos javadalmazást kell eredményezniük a mezőgazdasági termelők számára, ösztönözve vagy elismerve hathatós gyakorlataikat. Az élelmiszerrendszer táplálkozásban betöltött szerepén túlmenően valódi megoldást kínál az éghajlatváltozás jelentette kihívásra, különösen a termelési rendszerek átalakítása, a szén-dioxid talajban való megkötése, a talaj- és agroökológiai infrastruktúrák, az ivóvíz természetes szűrése, valamint a biológiai sokféleség növelése és fenntartása révén. Az Európai Bizottság „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiában azonban kevés konkrét intézkedést javasol az agrár-élelmiszeripari ágazat és az elsődleges termelők jövedelmének megerősítésére, és ezen intézkedések egyike sem erősíti az ágazat versenyképességét. E kulcskérdéseknek kellene a stratégia végrehajtásának középpontjában állniuk, mivel ezek határozzák meg a stratégia sikerét.

3.3. A minőség előmozdításához és a termelékenység megőrzéséhez, ugyanakkor a fenntarthatóság biztosításához nélkülözhetetlenek a célzott kutatási és fejlesztési programok, valamint a tudástranszfer fejlesztése. Az erőfeszítések során arra kell összpontosítani, hogy a mezőgazdasági termelők számára gyakorlatias, hozzáférhető és költséghatékony technológiai megoldásokat (pl. precíziós gazdálkodás, döntéshozatali eszközök stb.) és az agroökológiai és helyi termelést elősegítő eszközöket biztosítsanak, ideértve a fenntartható termeléssel kapcsolatos ismeretekkel nem rendelkező csoportok támogatását is.

3.4. Az Uniónak emellett azt is biztosítani kell, hogy szilárd elkötelezettséget tanúsítsanak az élelmiszerláncban (a termelés, a feldolgozás és a forgalmazás területén) dolgozó valamennyi munkavállaló alapvető jogainak érvényesítése iránt. Ebben az értelemben az EU-nak el kell köteleznie magát a munkavállalók alapvető szociális jogainak hatékony védelme mellett és különösen tiszteletben kell tartania a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának (CESCR) vonatkozó rendelkezéseit, valamint a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) vonatkozó egyezményeit és ajánlásait.

3.5. A következő pontokban felsoroltak az európai termelők versenyképességének megőrzését szolgáló eszközöknek tekinthetők, amelyek célja az európai élelmiszerbiztonság és fenntarthatóság, valamint a fogyasztók számára megfizethető árak garantálása:

3.5.1. A nyitott stratégiai autonómia előmozdítása az élelmiszerbiztonság és fenntarthatóság érdekében

- i. Az EGSZB már javasolta a **nyitott stratégiai autonómia** fogalmának meghatározását, amelyet az élelmiszertermelésen, a munkaerőn és az élelmiszer-kereskedelmen alapuló élelmiszerrendszerekre alkalmaznak, azzal az átfogó céllal, hogy igazságos, egészséges, fenntartható és rugalmas élelmiszerellátás révén minden uniós polgár számára garantálják az élelmiszerbiztonságot és a fenntarthatóságot ⁽¹³⁾.

⁽¹²⁾ Az EGSZB véleménye: A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért (HL C 429., 2020.12.11., 268. o.).

⁽¹³⁾ Az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye: Stratégiai autonómia, élelmiszerbiztonság és fenntarthatóság (HL C 105., 2022.3.4., 56. o.).

- ii. Az EGSZB arra is rávilágított⁽¹⁴⁾, hogy elengedhetetlen a termelési előírások harmonizálása annak érdekében, hogy meg lehessen előzni a verseny torzulását, és minden ország meg tudja termelni az alapvető élelmiszereket. A Kereskedelmi Világszervezet (WTO) mezőgazdasági védzáradékait – mind az általánosakat, mind a kétoldalú megállapodásokban foglaltakat – javítani kell különböző szempontokból, amelyeket az EGSZB a véleményében felsorol. Az a cél, hogy az uniós agrár-élelmiszeripari ágazat számára biztosítsuk a tisztességes versenyt és a fenntarthatóságát, szavatolva az EU számára az élelmiszer-önrendelkezést, amely a termelők és a fogyasztók javát egyaránt szolgálja. A Covid19-világjárvány rávilágított az élelmiszer-önrendelkezés szükségességére. A jelenlegi záradékok nem hatékonyak, mivel a végrehajtásukhoz túlságosan hosszú időre van szükség. Ugyanakkor a gazdaság digitalizációjának köszönhetően az adatok néhány óra alatt rendelkezésre állhatnak. A mennyiségek és az árak napjainkban hatékonyan nyomom követhetők, ami lehetővé teszi a gyors reagálást.
- iii. Különösen az uniós élelmiszerrendszereket kell diverzifikáltabbá tenni; a mezőgazdasági munkaerőt meg kell erősíteni, elsősorban fiatalok bevonásával, valamint méltányos munkakörülmények és jövedelem biztosításával; a kereskedelempolitikát összhangba kell hozni az EU élelmiszer-fenntarthatósági normáival és a versenyképességgel⁽¹⁵⁾.

3.5.2. *A normák kölcsönösségének biztosítása azáltal, hogy a zöld megállapodás „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiáját és biodiverzitási stratégiáját globális fenntarthatósági normaként beépítik minden jövőbeli uniós kereskedelmi megállapodásba*

- i. Az EGSZB azt javasolta, hogy a zöld megállapodás részét képező „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia, biodiverzitási stratégia és „Irány az 55 %!” stratégia globális fenntarthatósági normaként az összes jövőbeli uniós kereskedelmi megállapodás részét képezze, elismerve, hogy a fenntartható fejlődési célok és az ennél szigorúbb normák többoldalú kereskedelmi megállapodásokba való befoglalása és végrehajtása különösen nagy kihívást jelent. Azonban a kétoldalú kereskedelmi megállapodásokban rövid távon lehetségesnek tűnik a nagyobb előrelépés a fenntartható fejlődési célokkal és az alapvető környezetvédelmi és szociális normákkal kapcsolatban. Közismert, hogy a mezőgazdasági termékek kereskedelmére kulcsszerep hárul a fenntartható fejlődési célok többségének – ha nem mindegyikének – a megvalósításában, valamint a WTO fontos szerepet tölt be e célok elérésében, és hatékony multilaterális kereskedelmi mechanizmus híján ez sokkal nehezebb feladat lenne. A határok válságok idején való lezárása általában csak súlyosbítja a válságot, és nem jelent megoldást. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak végre kell hajtania azt a jogszabályt, amely előírja a vállalatok számára a teljes beszállítói láncuk átvilágítását a környezeti és a társadalmi kockázatok, valamint az emberi jogi jogsértések beazonosítása, megelőzése és enyhítése érdekében. Az EU-nak garantálnia kell, hogy a kereskedelmi megállapodások nem helyezik ki ezeket a problémákat és nem fokozzák pl. az erdőirtást más országokban. Minden uniós kereskedelmi megállapodásnak tiszteletben kell tartania az EU állat- és növényegészségügyi rendelkezéseit, és be kell tartania az elővigyázatosság elvét⁽¹⁶⁾.
- ii. Az EGSZB hangsúlyozta továbbá, hogy az uniós kereskedelempolitikák módosítása nélkül nem lehet elérni „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia célkitűzéseit⁽¹⁷⁾. „A termelőtől a fogyasztóig” stratégia fontos lépéseket tartalmaz az EU kétoldalú szabadkereskedelmi megállapodásaiban szereplő fenntarthatósági rendelkezések megerősítése és végrehajtása tekintetében. Azonban további erőfeszítések szükségesek a nemzetközi megállapodásoknak való megfelelés biztosítása érdekében, valamint a fenntarthatósággal kapcsolatos kötelezettségvállalások megszegése esetén alkalmazandó értesítési eljárások és intézkedések racionalizálása terén. Az Európai Bizottság és az Európai Parlament által más ágazatok tekintetében javasoltak, valamint a NAT/834. sz. véleményben⁽¹⁸⁾ is kifejtettek szerint a mezőgazdasági behozatalt illetően fontolóra kell venni az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmust (CBAM).
- iii. Az EGSZB azt javasolja, hogy az importált termékek uniós fenntarthatósági előírások alapján történő tanúsítására hozzanak létre egy uniós ügynökséget.
- iv. Emellett az EGSZB annak biztosítására kéri az EU-t, hogy a preferenciális kereskedelmi megállapodásokban foglalt normák valóban kölcsönösök legyenek, különösen az állatjólét, a fenntarthatóság és a termelőtől a fogyasztóig való nyomomkövethetőség (a nyers termékeknek, a feldolgozott termékek összetevőinek és az élelmiszerek valamennyi összetevőjének eredetmegjelölése) kapcsán, és ehhez a közelmúltban elfogadott egyes kétoldalú megállapodások rendelkezéseinél alkalmazott megközelítés alkalmazását és szélesebb körű érvényesítését javasolja. Elengedhetetlen továbbá olyan új, fenntartható módszereket találni, amelyeket a gazdálkodók kiaknáznak, előmozdítva a fenntartható gyakorlatokat, valamint biztosítva, hogy az Unióban és a fejlődő országokban élő kistermelők ki tudják

⁽¹⁴⁾ Az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye: A mezőgazdasági termékekre vonatkozó védintézkedések bevezetése a kereskedelmi megállapodásokban (HL C 364., 2020.10.28., 49. o.).

⁽¹⁵⁾ Az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye: Stratégiai autonómia, élelmiszerbiztonság és fenntarthatóság (HL C 105., 2022.3.4., 56. o.).

⁽¹⁶⁾ Az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye: Az EU kereskedelempolitikájának összeegyeztethetősége az európai zöld megállapodással (HL C 429., 2020.12.11., 66. o.).

⁽¹⁷⁾ Az EGSZB véleménye: A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért (HL C 429., 2020.12.11., 268. o.).

⁽¹⁸⁾ HL C 152., 2022.4.6., 18. o.

használni a fenntartható termelés terén megnyíló új lehetőségeket. Ezeket az elképzeléseket többoldalú fórumokon kell előterjeszteni, amilyen például az ENSZ Világélelmelés-biztonsági Bizottsága (CFS) és a Codex Alimentarius, mivel a kétoldalú tárgyalásokban a mezőgazdasági termelők és a civil társadalom csak korlátozottan tud részt venni, az erőviszonyok igen kiegyensúlyozatlanok, a végső cél pedig továbbra is a kereskedelem liberalizálása. Jó kiindulópontot jelenthet ehhez a fenntartható élelmiszerrendszerek tervezett jogi kerete. Ennek feltétlenül a fenntartható élelmiszerrendszerek világos, a környezeti fenntarthatóságra vonatkozó meglévő uniós fogalommeghatározásokkal összhangban álló meghatározását kell szolgálnia⁽¹⁹⁾.

3.5.3. Az élelmiszerek értékének népszerűsítése

- i. 2019-ben az Eurostat által közzétett legfrissebb adatok szerint a háztartások költségvetéséből a fogyasztási összköltségek 13 %-át fordították élelmiszerekre és alkoholmentes italokra. Ez jelentős csökkenést jelent a KAP kezdetén mért értékhez képest. A helyzet országonként változó, de ez a kategória az uniós háztartások kiadásain belül a „lakás, víz, villamos energia és tüzelőanyagok” (23,5 %) és a „közlekedés” kategória (13,1 %) után harmadik a sorban. Ugyanakkor a WHO „járványnak” nevezte az elhízás világszintű növekedését. Az elhízás 2017-ben az uniós felnőttek 17 %-át érintette. Tágabb értelemben az európaiak 52 %-a volt túlsúlyos vagy elhízott, ami azt jelenti, hogy minden második felnőtt és közel minden harmadik gyermek érintett. Európa tehát követi a globális tendenciát, és nemcsak a feldolgozott élelmiszerek, hanem a zsíros, édes és sós ételek fogyasztása is növekszik.
- ii. A helyzet kezeléséhez több fontos eszközt is lehet használni: az EGSZB kiemeli, hogy a fenntartható étrendre vonatkozó új iránymutatásokat tükröző, közös európai élelmiszer-címkézési megközelítés növelné az átláthatóságot, és eltántoríthatná a termelőket az olyan, indokolatlanul olcsó nyersanyagok használatától, amelyek egészségtelenek és nem fenntarthatók (pl. transzsírok, pálmaolaj vagy a túl sok cukor). Az élelmiszer-címkézés környezetvédelmi és szociális szempontokat is magába foglaló kiterjesztése a fogyasztók előnyére válna. Segítené arra ösztönözni a fogyasztókat, hogy az egészségesebb és fenntarthatóbb opciókat válasszák⁽²⁰⁾.
- iii. Az ár minden bizonnyal jelentősen befolyásolja a fogyasztókat, válság idején még inkább, de a minőség ugyanolyan fontos, sőt egyes felmérések szerint néha még fontosabb is. A fogyasztóknak szem előtt kell tartaniuk, hogy az uniós mezőgazdasági termelőkkel szemben támasztott követelmények – már csak a szabályozási háttér miatt is – szigorúbbak, mint az Unión kívüli követelmények. E követelmények garanciát jelentenek arra nézve, hogy termékeink jó minőségűek, egészségesegek, biztonságosak és fenntarthatóak.

3.5.4. A tisztességes árak szavatolása és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok betiltása

- i. Egy valóban működő élelmiszer-ellátási lánc olyan erős, mint a leggyengébb láncszeme, és a leggyengébb láncszem már túlságosan régóta a mezőgazdasági termelő. Az élelmiszer-ellátási láncban alkalmazott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló uniós irányelv⁽²¹⁾ jelentős előrelépést jelent⁽²²⁾. Bizonyos tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok szabályozása céljából most először született kötelező erejű szabályokról szóló megállapodás. Az irányelv célja, hogy nagyobb védelmet biztosítson az uniós mezőgazdasági termelők, termelői szervezeteik és kiskereskedelmi beszállítóik számára. Az élelmiszer-ellátási láncban csak kötelező erejű jogszabályi kerettel lehet egyensúlyt teremteni. Az ágazatok és a mezőgazdasági termelők szervezettsége szintén fontos feltétel, mindez azzal a céllal, hogy a fogyasztók minőségi élelmiszertermékekhez jussanak. Végső soron biztosítani kell, hogy az élelmiszer-termelésben részt vevők méltányos és megfelelő jövedelemre telessenek szert, és elfogadható árú, minőségi és egészséges termékek álljanak a fogyasztók rendelkezésére.

3.5.5. Az élelmiszer-vállalkozási gyakorlatok és tevékenységek összehangolása a fenntartható fejlődési célokkal⁽²³⁾

- i. Az európai zöld megállapodás és az uniós helyreállítási terv rávilágít, hogy a gazdasági növekedést külön kell választani a nem fenntartható gyakorlatoktól. A 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzésekről szóló tanácsi határozat szerint az EU vezető szerepet játszhat ezen a területen. Ezt azonban a fenntartható fejlődési célok tágabb összefüggésében kell

⁽¹⁹⁾ Az EGSZB véleménye: A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért (HL C 429., 2020.12.11., 268. o.).

⁽²⁰⁾ Az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye: Az egészséges és fenntartható étrendek népszerűsítése az EU-ban (HL C 190., 2019.6.5., 9. o.).

⁽²¹⁾ HL L 111., 2019.4.25., 59. o.

⁽²²⁾ Az EGSZB véleménye: Egy méltányos élelmiszer-ellátási lánc felé (feltáró vélemény) (HL C 517., 2021.12.22., 38. o.).

⁽²³⁾ Az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye: Az élelmiszer-vállalkozási stratégiák és tevékenységek összehangolása a fenntartható fejlődési célkitűzésekkel a Covid19 utáni fenntartható helyreállítás érdekében (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé).

megtenni. A fenntartható fejlődési célokkal összehangolt élelmiszeripari üzleti gyakorlatok és műveletek a célok sikeres elérésének alapvető láncszemei, lévén e célkitűzéseket (a tevékenységeken és ambiciózus célokon keresztül, valamint a hatások értékelése és az eredmények átlátható kommunikációja révén) a stratégiák középpontjába helyezik⁽²⁴⁾.

3.5.6. *A civil társadalom és az élelmiszer-ellátási lánc valamennyi érdekelt fele strukturált bevonásának és részvételének biztosítása, többek között az európai élelmiszer-politikai tanácson keresztül⁽²⁵⁾ – verseny helyett az együttműködés előmozdítása*

i. Az EGSZB már régóta a társadalom egészére kiterjedő, több részvételi eszközt is magában foglaló megközelítést szorgalmaz annak biztosítása érdekében, hogy a civil társadalmat – és különösen a fiatalokat – jobban be lehessen vonni a fenntarthatósággal kapcsolatos döntéshozatali folyamatba, illetve részt vehessenek e folyamatokban. E közös építkezés az európai élelmiszer-politikai tanácson keresztül valósulhat meg, amit az EGSZB határozottan szorgalmaz.

4. Az alapanyagoktól – köztük a szintetikus alapanyagoktól – való függőség csökkentésének, valamint az Unió fehérjeellátással kapcsolatos autonómiája javításának elősegítésére alkalmas eszközök

4.1. Az alapanyagoktól, különösen a szintetikus alapanyagoktól való függőség csökkentése

4.1.1. Ahogy azt az Európai Parlament „A mezőgazdasági bemeneti ellátási lánc: szerkezet és hatások” című jelentésében kifejti, a mezőgazdasági nyersanyagok árának és a mezőgazdasági inputáraknak a nagyfokú ingadozása fokozta a mezőgazdasági üzemek jövedelmének bizonytalanságát, és akadályozta a mezőgazdasági termelők hosszú távú beruházásait. Ugyanakkor a mezőgazdasági termelők meglehetősen híján vannak az eszközöknek és az alternatíváknak, ami annak tudható be, hogy a kutatások nem foglalkoznak kellőképpen ezekkel a kérdésekkel. Az agroökológia, az új, ellenálló fajtákkal kapcsolatos kutatás, az új biológiai növényvédelmi módszerek és a precíziós gazdálkodás terén nagy szükség van a pénzeszközök nagyfokú mozgósítására és pénzügyi befektetésekre.

4.1.2. Ami az állattenyésztésben alkalmazott antibiotikumokat illeti, az Európai Gyógyszerügynökséghez hasonlóan ismét emlékeztetni kellene a figyelemre méltó erőfeszítésekre, kiemelve, hogy 2011 és 2017 között 32,5 %-kal csökkent az állatgyógyászati antibiotikumok értékesítése. Az Európa által kitűzött cél – mely szerint további 50 %-kal kell csökkenteni az állatoknál alkalmazott antibiotikumok mennyiségét – komoly következményekkel járhat az állatok egészségére és jólétére nézve, és veszélyeztetheti az élelmiszer-biztonságot. Valódi tudatosság tapasztalható a mezőgazdasági termelők és állatorvosok részéről, akik – az adott kormányok támogatását élvezve – az antibiotikumok megfelelő és észszerű használata mellett szólnak, és ezt fenn kell tartani. Az antibiotikumok helyett hatékony és megfizethető alternatívákat kell kifejleszteni és kínálni, mivel az antibiotikum-használat jelenlegi mértéke is aggodalomra ad okot. Az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottság által az (EU) 2019/6 európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽²⁶⁾ keretében javasolt felhatalmazáson alapuló jogi aktust, amely bizonyos antimikrobiális szerek humán gyógyászat számára történő fenntartásáról rendelkezik. Három eszköz bír alapvető jelentőséggel:

- állatjóléti beruházások (az egy állatra jutó terület növelése),
- a megelőzés megerősítése oltással vagy saját oltás használatával⁽²⁷⁾,
- az étrend-kiegészítőkhöz való hozzáférés fenntartása és biztosítása.

4.1.3. Az Európai Bizottság „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiában a környezetvédelem javítása, az egészség védelme, a biogazdálkodáshoz használt terület növelése és az antibiotikum-rezisztencia elleni küzdelem céljából támogatja a növényvédő szerek és az antibiotikumok használatának csökkentését, valamint a műtrágya túlzott használatából fakadó tápanyagvesztés csökkentését. A növényi biostimulánsok fenntartható alternatívát kínálhatnak a szintetikus növényvédő szerek helyett, és az uniós szabályozó szerveknek lehetővé kell tenniük a kkv-k számára, hogy ilyen termékeket fejlesszenek ki és vetessenek nyilvántartásba. A mezőgazdasági termeléshez felhasznált alapanyagok nem fenntartható használatának káros környezeti és egészségügyi hatásain túlmenően van egy olyan gazdasági szempont is, hogy csökkenteni kellene a gazdaságok alapanyagoktól – köztük szintetikus alapanyagoktól és fosszilis üzemanyagoktól – való függőségét, ha léteznek hatékony, megbízható és ellenálló alternatívák. Az alapanyagokat érintő költségnövekedés közvetlenül befolyásolná a termelési költségeket, ami aláásná vagy a mezőgazdasági üzemek jövedelmét, vagy – ha e költségek a feldolgozó ágazatra háríthatók – a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek árát. Az EGSZB kiemeli, hogy a minimálisra kell csökkenteni az egy kg előállított mennyiségre jutó bemeneti tényezőket (vegyi alapanyagok, munka, kőolaj, energia, területméret, állatok

⁽²⁴⁾ Az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye: Az élelmiszer-vállalkozási stratégiák és tevékenységek összehangolása a fenntartható fejlődési célkitűzésekkel a Covid19 utáni fenntartható helyreállítás érdekében (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé).

⁽²⁵⁾ Az EGSZB saját kezdeményezésű véleménye: A civil társadalom hozzájárulása egy átfogó uniós élelmiszer-politika kidolgozásához (HL C 129., 2018.4.11., 18. o.); Az EGSZB véleménye: A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért (HL C 429., 2020.12.11., 268. o.).

⁽²⁶⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/6 rendelete (2018. december 11.) az állatgyógyászati készítményekről és a 2001/82/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 4., 2019.1.7., 43. o.).

⁽²⁷⁾ Beteg állatból vagy ugyanazon gazdaság egészséges állatából izolált kórokozóból előállított és az adott beteg állatnak, illetve az adott gazdaság állatainak történő beadásra szánt vakcina.

száma stb.). Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy a termelő ökoszisztémáinkban a lehető legnagyobb mértékben növelni kell az agroökológiai infrastruktúrák jelenlétét, hogy hasznot húzzunk azok számos szolgáltatásából és különösen az ott élő, növénytermesztést segítő állatok tevékenységéből.

4.2. Az Unió fehérjeellátással kapcsolatos autonómiájának javítása

4.2.1. Az EU jelentős hiányt szenved növényi fehérjékben, mivel az uniós mezőgazdasági ágazat a szükségleteinek nagy részét importálja, különös tekintettel a szójababhoz hasonló takarmány-alapanyagokra. Mezőgazdasági termelése és exportja értékének növekedése ellenére az EU 2018-ban nettó kalóriaimportőr volt (15 %-os importfüggőség). A tej- és hústermékek előállításának magas szintjét az amerikai kontinensről származó fehérjenövények (különösen a szójabab és a szójapogácsa) nagy volumenű behozatala teszi lehetővé. Az importált élelmiszerektől való függőség az EU és az USA közötti, háború utáni kereskedelmi megállapodásokban gyökerezik. Az USA vállalta az uniós búza- és tej- és tejtermékpiacok védelmét, cserébe az EU mentesítette az amerikai kukorica- és szójatermékeket a vámok alól. Ennek eredményeként az olajos magvak és a lisztek világszerte áron kerültek az EU-ba. Miközben az uniós szójababtermesztés nagyon alacsony szinten stagnált a géntechnológiával nem módosított szójababra vonatkozó, nem nyereséges gazdasági haszonkulcs és az alkalmatlan észak-európai éghajlat miatt, a szójabab és szójaliszt behozatala jelentősen megnőtt (1986 és 2013 között + 49 %, illetve + 87 %).

4.2.2. Minden szempontból kívánatos javítani az Unió fehérjeellátással kapcsolatos autonómiáját. A szójabab harmadik országokból történő behozatala egyes termelő országokban felelős lehet az erdőirtásért, az erdőpusztulásért és a természetes ökoszisztémák pusztulásáért. Ha az Unióban fejlesztenék a magas fehérjetartalmú hüvelyesek termesztését, az korlátozná a behozatal igénybevételét, ami kedvező hatással lenne az éghajlatra és a környezetre. A hüvelyesek termesztése egyszersmind kedvez a biológiai sokféleségnek és csökkenti a nitrogénműtrágyák használatát. Végezetül a növényi fehérje polikultúrás termesztési rendszerei autonómiájának javítása csökkenti a gazdaságoknak a takarmányozáshoz szükséges nyersanyagok világszertei árának ingadozásával szembeni kitettséget.

4.2.3. Az Európai Parlament 2018 áprilisában elfogadott egy jelentést, amelyben az európai fehérjenövények termesztésének ösztönzésére irányuló európai stratégiát⁽²⁸⁾ szorgalmazott, az Európai Bizottság pedig 2018 végén jelentést tett közzé az uniós növényifehérje-termelés fejlesztéséről⁽²⁹⁾, amely „európai fehérjeterv” néven is ismert. Az Európai Bizottság a közelmúltban olyan terveket tett közzé, amelyek szerint bizonyos termékek behozatalát meg kell fékezni, ha azok előállítása illegális fakitermeléssel jár.

4.2.4. Az Európai Bizottság „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiában kiemelte, hogy sokkal jobban ösztönözni kell a növényi fehérjék EU-n belüli termesztését, és növelni kell az alternatív fehérjék, például a mikrobiális, tengeri és rovaralapú fehérjék elérhetőségét és forrásait. Emellett az alternatív takarmány-alapanyagok, például a rovarok, a tengeri takarmánykészletek (pl. alga, moszat) és a biogazdaságból származó melléktermékek (pl. halhulladék) fontos szerepet játszhatnak a fehérjeellátással kapcsolatos fenntartható autonómiára való átállásban. Az uniós társadalom mindennapi táplálkozásával kapcsolatos fejlődés előmozdítása kulcsfontosságú tényező. A növényi fehérjék területi dinamikájának előmozdítása érdekében a fehérjeforrások változatossá tételét illetően a nyers és helyi mezőgazdasági termékeket kell előnyben részesíteni. Ellenkező esetben fennáll a veszélye annak, hogy megnő a húshelyettesítőként szolgáló, gyakran elégtelen tápértékű feldolgozott termékek behozatala és kínálata⁽³⁰⁾.

4.2.5. A növényifehérje-termelés uniós fejlesztése nemcsak gazdasági előnyökkel járhat – a mezőgazdasági termelők, valamint az élelmiszer- és takarmánygyártók számára –, hanem számos környezeti és éghajlati előnnyel is. A fehérjenövények különösen hozzájárulnak a légköri nitrogén talajban történő megkötéséhez, ezért fontos szerepet játszanak a fenntarthatóbb nitrogénciklusban. Másrészt a mezőgazdasági termelők ismét azzal szembesülnek, hogy a rezisztens, elegendő terméshozamot biztosító és a körülményekhez alkalmazkodó fajtákat illetően alig áll rendelkezésre alkalmazott kutatás.

4.2.6. Az alábbi tényezők segítségével alighanem növelhető az EU autonómiája a fehérjeellátás terén:

- i. az olajos magvak és az olajosmag-pogácsa előállításának fokozása. Mivel az elsődleges cél az élelmiszer-termelés, az olajos magvak értékelésekor mind az olaj, mind a pogácsa értékét figyelembe kell venni, és ezt a kettőt nem szabad különválasztani. Ez teszi lehetővé a fenntartható élelmiszer- és energiatermelés fokozását. Az európai repcetermelés alakulása aggodalomra ad okot ebben a tekintetben: a 2017/2018. évi aratáskor begyűjtött 3,8 millió tonna tiszta fehérjével szemben a 2020/2021. évi aratáskor 2,66 millió tonna tiszta fehérjét gyűjtöttek be. Az ilyen fejlemények a vetőmagok és lisztek – főként a szójabab – behozatalában köszönnek vissza. Az európai repcetermelés mennyiségének visszaesése egyrészt a kedvezőtlen éghajlati viszonyokra, másrészt arra vezethető vissza, hogy az egyre több

⁽²⁸⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0121_HU.html

⁽²⁹⁾ COM(2018) 757 final.

⁽³⁰⁾ <https://www.clcv.org/storage/app/media/Dossier%20presse.pdf>

szabályozási korlátozás és a rendelkezésre álló termelési eszközök csökkenése miatt nehézségek jelentkeztek a növénytermesztésben. Az Európán kívüli termelők jelentős versenyelőnyben vannak e tekintetben, gondolva itt például a kiválasztási technikák alkalmazására, a gyomirtó szerekkel szemben toleráns fajtákra stb. Ezzel összefüggésben rendkívül fontosak a kölcsönösségi záradékok.

- ii. A fehérjeágazat megszervezése és támogatása a termelés előmozdítása és a mezőgazdasági termelők meggyőzése érdekében, különösen egy ambiciózus közös agrárpolitika (KAP) révén. A KAP már most is számos olyan intézkedést kínál, amely az elmúlt években az EU-ban közvetlenül vagy közvetve a növényifehérje-termelést ösztönözte, mindazonáltal egy még inkább stratégiai és ambiciózus megközelítésre van szükség. A KAP költségvetése nem elegendő ahhoz, hogy ellensúlyozza az európai növényifehérje-termelés ellen ható gazdasági helyzetet. Ennek megfelelően általánosan növelni kellene a KAP költségvetését.
- iii. Támaszkodni kell a kutatásra:
 - a) a fehérjebevitel optimalizálása az állati takarmányban, valamint annak kiemelése, hogy a legelők/lucernások fontos fehérjeforrások a kérődzők számára;
 - b) a tengeri eredetű élelmiszerek lehetséges szerepének meghatározása, például a tenyésztett halak és a tengeri eredetű élelmiszerek szénlábnyma alacsonyabb, mint a szárazföldi állattenyésztésé, ráadásul megkötik a szén-dioxidot. A tengerimozsamból készült rágcserinálók már elérhetők a piacon. A tenyésztett halak azonban sok ásványi anyagot, például vasat vesznek fel, ezért ügyelni kell arra, hogy ne sérüljön a vizek egyensúlya. Következésképpen az akvakultúra fontos szerepet játszhat az EU fehérjeellátással kapcsolatos autonómiájában a fenntartható élelmiszerek és állati takarmányok előállítására, valamint új biotermékek, például élelmiszer-adalékanyagok, illetve új, algán és más tengeri élőlényeken alapuló anyagok kifejlesztése révén. Ezenkívül a kék gazdaság egyre növekvő potenciállal rendelkezik az uniós gazdaság bővítése, a minőségi foglalkoztatás és a különböző helyeken élő emberek jóléte terén, kiemelt előnyöket nyújtva a tengerparti és a vidéki térségek számára;
 - c) fontos, hogy a mezőgazdasági termelők többet profitálhassanak a zöldségtermesztéssel és -termeléssel kapcsolatos tudástranszferből és tájékoztatásból különböző szinteken (hozam, fajtaválaszték, rovarkárók, megoldások stb.).
- iv. A külterjes állattenyésztés népszerűsítése ⁽³¹⁾ annak alapján, hogy ez a fenntartható állati fehérjék egyik előállítási módja, amely egyúttal elősegíti a legelők és a kapcsolódó agroökológiai infrastruktúrák szénelnyelő potenciálját. A külterjes és erdei mezőgazdaság fokozhatja az erdőtüzekkel szembeni ellenálló képességet.

4.2.7. Az EGSZB egy olyan stratégiára vonatkozó javaslat kidolgozását tervezi, amely az EU fehérjeellátással és növényi olajokkal kapcsolatos, fenntartható és nyitott autonómiájának elérésére irányul, elemezve az Unióban termesztett növényekben, az uniós akvakultúrában, a külterjes állattenyésztésben, valamint további fehérjeforrásokban, például a rovarokban, algákban és városi élelmiszerrendszerekben rejlő lehetőségeket.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽³¹⁾ Az EGSZB tájékoztató jelentése: A külterjes állattenyésztés és a szerves trágyák előnyei az európai zöld megállapodás kontextusában.

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG 566. PLENÁRIS ÜLÉSE – INTERACTIO,
2022.1.19–2022.1.20.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2019/631 rendeletnek az új személygépkocsikra és az új könnyű hasznongépjárművekre vonatkozó szén-dioxid-kibocsátási előírásoknak az Unió fokozott éghajlatvédelmi törekvéseivel összhangban zajló megerősítése tekintetében történő módosításáról

(COM(2021) 556 final – 2021/0197(COD))

(2022/C 194/11)

Előadó: **Dirk BERGRATH**

Társelőadó: **Bruno CHOIX**

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.9.13. Tanács, 2021.9.20.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 192. cikkének (1) bekezdése
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.19.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	237/1/6

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB megismétli, hogy támogatja az európai zöld megállapodás célkitűzését, hogy Európa 2050-re a világ első klímasemleges kontinensévé váljon. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá az EU fenntartható és intelligens mobilitási stratégiájának fontosságát, amely számos mérföldkővet határozott meg e nagyratörő célkitűzés elérése érdekében, hogy a közlekedést 2050-re alkalmassá tegye a klímasemleges Európa elérésére, egy „integrált rendszermegközelítést” mozdítva elő ⁽¹⁾.

1.2. Az EGSZB osztja azt a nézetet, hogy az Európai Unióban újonnan nyilvántartásba vett személygépkocsik és kisteherautók révén lehetővé kell tenni, hogy 2035-re 100 %-kal csökkenjen az uniós járműállomány teljes kibocsátása. Az EGSZB támogatja a teljes uniós járműállományra kiterjedő, az új személygépkocsik szén-dioxid-kibocsátásának 55 %-os csökkentésére vonatkozó célértékeket (a 2021-es célhoz viszonyítva), és szintén támogatja a könnyű hasznongépjárművekre vonatkozó, 2030-tól bevezetésre kerülő 50 %-os csökkentési célértéket is.

⁽¹⁾ HL C 286., 2021.7.16., 158. o.

1.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a járműpark-korlátozások igen erőteljes és hatékony lökést adnak az ágazatnak a technológiai váltáshoz. Az EGSZB korábbi véleményével összhangban⁽²⁾ megjegyzi, hogy a kipufogógázon alapuló megközelítést, annak minden előnye ellenére, más szakpolitikai eszközökkel kell kiegészíteni. Az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagnak biztosítania kell az életciklus-szemléletet, és el kell kerülnie, hogy a közúti közlekedés villamosítása az értéklánc magasabb szintjén a termelésoldali kibocsátás növekedéséhez vezessen.

1.4. Az EGSZB megerősíti, hogy az egyéni mobilitásnak mindenki számára elérhetőnek és megfizethetőnek kell maradnia, különös tekintettel azokra az ingázókra, akik nem férnek hozzá jó minőségű tömegközlekedéshez vagy más mobilitási megoldásokhoz⁽³⁾.

1.5. A gépjárműipar stratégiai jelentőséggel bír az Európai Unió számára. Az autógyártás (összeszerelés és beszállítók) 2,6 millió munkavállalót foglalkoztat, és 900 000 munkahelyet biztosít a beszállítói iparágakban, amelyek együttesen az EU gyáripari foglalkoztatásának 11,6 %-át teszik ki.

1.6. A dekarbonizáció ütemének drámai felgyorsítása miatt, amelyet az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag eredményez főként a gépjárműiparban, további forrásokra lesz szükség – például egy kibővített Igazságos Átmenet Alap (IÁA) keretében – a kibocsátáscsökkentő intézkedések társadalmi következményeinek kezeléséhez a gépjárműipari ellátási láncoktól függő régiókban.

1.7. Az EGSZB ismételten kéri a foglalkoztatottak képesítésével, átképzésével és képzésével kapcsolatos helyzet felmérését, valamint naprakész elemzést szorgalmaz a tekintetben, hogy mely területeken van szükség (további) fellépésekre ahhoz, hogy a szerkezetváltásra való tekintettel tovább lehessen fejleszteni a gépjárműiparban dolgozók készségeit és képzettségét⁽⁴⁾. Az EGSZB megismétli, hogy e szempontokat be kell építeni a javasolt szabályozó és nyomonkövetési rendelkezésekbe.

1.8. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az átmenet támogatásához szükséges töltőinfrastruktúra hiányában a csökkentési célokat nehéz lesz elérni. A töltőinfrastruktúrát ott kell kiépíteni, ahol az emberek laknak, dolgoznak és mindennapi tevékenységüket végzik.

1.9. A megújuló és az alacsony kibocsátású üzemanyagok, valamint az e-üzemanyagok bizonyos szerepet játszhatnak a közúti közlekedés dekarbonizálásában, különösen a meglévő járműállomány és a nehezen villamosítható részek esetében, de szigorú fenntarthatósági előírásokat kell alkalmazni.

2. A javaslat háttere

2.1. Az európai zöld megállapodásról szóló közlemény⁽⁵⁾ egy új uniós növekedési stratégiát hirdetett, amelynek célja, hogy az EU-t egy modern, erőforrás-hatékony és versenyképes gazdasággal rendelkező, méltányos és virágzó társadalommá alakítsa át. A közlemény újra megerősíti az Európai Bizottság ambícióját, amely az éghajlatvédelmi törekvések fokozására irányul, valamint annak elérésére, hogy 2050-re Európa legyen az első klímasemleges kontinens.

2.2. Ezt a célkitűzést a „Tiszta bolygót mindenkinek – Európai hosszú távú stratégiai jövőkép egy virágzó, modern, versenyképes és klímasemleges gazdaságról”⁽⁶⁾ című közlemény tartalmazza.

2.3. Egy átfogó hatásvizsgálat alapján az EU 2030-ra vonatkozó éghajlatvédelmi törekvésének fokozásáról szóló európai bizottsági közlemény⁽⁷⁾ azt javasolta, hogy fokozzák az uniós ambíciókat, és terjesszenek elő egy átfogó tervet az Európai Unió 2030-ra elerendő kötelező célértékének legalább 55 %-os nettó kibocsátáscsökkentésre való, felelős módon történő növeléséhez. A 2030-as cél összhangban áll a Párizsi Megállapodás azon célkitűzésével, hogy a globális átlaghőmérséklet emelkedése jóval 2 °C alatt maradjon, és erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy az 1,5 °C maradjon. Az Európai Tanács 2020. decemberi ülésén jóváhagyta a 2030-ra vonatkozó új uniós kötelező érvényű célértéket⁽⁸⁾. A 2030-ra vonatkozó ambíciózusabb célok elérésének érdekében az Európai Bizottság felülvizsgálta a jelenleg érvényben lévő klíma- és energiaügyi jogszabályokat, amelyek várhatóan 2030-ra az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csak 40 %-os, 2050-re pedig 60 %-os csökkentését eredményezik.

⁽²⁾ HL C 227., 2018.6.28., 52. o.

⁽³⁾ A EGSZB véleménye a következő tárgyban: *Az EU mobilitási stratégiája és az uniós ipari értékláncok: a gépjárműipari ökoszisztémák megközelítése* (saját kezdeményezésű vélemény), 1.3 pont (HL C 105., 2022.3.4., 26. o.).

⁽⁴⁾ HL C 227., 2018.6.28., 52. o., 1.6. és 4.13. pont.

⁽⁵⁾ COM(2019) 640 final.

⁽⁶⁾ COM(2018) 773 final.

⁽⁷⁾ COM (2020) 562 final.

⁽⁸⁾ Az Európai Tanács 2020. december 10–11-i következtetései, EUCO 22/20 CO EUR 17 CONCL 8.

2.4. Az Európai Bizottság éghajlat-politikai céltervében⁽⁹⁾ bejelentett „Irány az 55 %!” jogalkotási csomag a leginkább átfogó építőköve a 2030-ra vonatkozó ambiciózus új éghajlat-politikai cél megvalósításának, amelyhez valamennyi gazdasági ágazatnak és szakpolitikának – a közúti közlekedést is beleértve – hozzá kell járulnia.

2.5. A gépjárműipar kiemelten fontos az uniós gazdaság szempontjából, mivel az EU GDP-jének több mint 7 %-át termeli, és közvetlen vagy közvetett módon 12,6 millió európai számára biztosít munkahelyet. Az uniós gépjárműipar K+F beruházásai évente 60,9 milliárd EUR-t tesznek ki.

2.6. Az Európai Bizottság fenntartható és intelligens mobilitási stratégiája⁽¹⁰⁾ a kibocsátásmentes mobilitásra való átállással összefüggő tágabb kihívásokkal foglalkozik, és ütemtervet határoz meg arra vonatkozóan, hogy az európai közlekedést határozottan a fenntartható és intelligens jövő felé vezető útra tereljék.

2.7. A stratégiát kiegészítő cselekvési terv többek között a kibocsátásmentes járművek és a kapcsolódó infrastruktúra elterjedésének fellendítését célzó szakpolitikákat tartalmaz. A kibocsátásmentes járművekre történő átállással megelőzhető a légszennyezés, és polgáraink egészsége is javul; ez az európai zöld megállapodás szennyező anyag-mentességi célkitűzését is támogatja, ahogyan az a szennyező anyag-mentességről szóló cselekvési tervben⁽¹¹⁾ is szerepel.

2.8. A személygépkocsikra és a könnyű haszongépjárművekre vonatkozó szén-dioxid-kibocsátási előírások az ágazat szén-dioxid-kibocsátásának csökkentését elősegítő fő ösztönzők, ahogyan azt az EU 2030-ra vonatkozó éghajlatvédelmi törekvésének fokozásáról szóló közlemény is megállapítja. A javaslat általános célkitűzései a klímasemlegesség 2050-ig történő eléréséhez való hozzájárulás és e célból – az európai klímarendellel összhangban – a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátás 1990-es szinthez képest legalább 55 %-os csökkentésének 2030-ig történő eléréséhez való hozzájárulás.

2.9. A szén-dioxid-kibocsátási előírások, amelyek új kibocsátásmentes járműveket biztosítanak a piac számára, ugyanakkor a megújuló energiákról szóló (EU) 2018/2001 európai parlamenti és tanácsi irányelvet⁽¹²⁾ egészítik ki, amely dekarbonizálja az elektromos járművek által használt villamos energia előállítását, és ösztönzi a megújuló és alacsony szén-dioxid-kibocsátású üzemanyagok felhasználását a jelenleg használt, belső égésű motorral felszerelt gépjárművek számára. Fontos szinergiák figyelhetők meg továbbá a szén-dioxid-kibocsátási előírások és a megerősített kibocsátáskezelési rendszer (ETS)⁽¹³⁾, valamint a megújuló energiáról szóló irányelv között.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB megismétli, hogy támogatja az európai zöld megállapodás azon célkitűzését, hogy Európa 2050-re az első klímasemleges kontinenssé váljon, és támogatja a 2030-ra vonatkozó felülvizsgált kibocsátáscsökkentési célokat, amint azt az európai klímarendeletről szóló véleményében kifejtette⁽¹⁴⁾.

3.2. Az EU üvegházhatásúgáz-kibocsátásának 2030-ra legalább 55 %-kal történő csökkentése jelentős további erőfeszítéseket igényel a gazdaság valamennyi ágazatában. Ez különösen érvényes a közlekedésre. A közlekedési ágazat az európai zöld megállapodás egyik kiemelt területe, és az általános cél az, hogy 2050-re 90 %-kal csökkenjen a közlekedés üvegházhatásúgáz-kibocsátása. A közúti közlekedéshez kapcsolódó kibocsátás felelős az EU teljes üvegházhatásúgáz-kibocsátásának 22 %-áért és szén-dioxid-kibocsátásának 27 %-áért⁽¹⁵⁾. A hivatalos adatok szerint a közúti közlekedésből származó kibocsátás 2018-ban 26,8 %-kal magasabb volt, mint 1990-ben⁽¹⁶⁾. Nemrég, 2019-ben az új személygépkocsik kibocsátása már a harmadik egymást követő évben nőtt, elérve a kilométerenkénti 122,3 gramm szén-dioxidot (g CO₂/km).⁽¹⁷⁾

⁽⁹⁾ COM(2020) 562 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2020) 789 final.

⁽¹¹⁾ COM(2021) 400 final, lásd még ebben az összefüggésben a környezeti levegő minőségéről és a Tisztább levegőt Európának elnevezésű programról szóló, 2008. május 21-i 2008/50/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet (HL L 152., 2008.6.11., 1. o.), valamint az egyes légköri szennyező anyagok nemzeti kibocsátásainak csökkentéséről, a 2003/35/EK irányelv módosításáról, valamint a 2001/81/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2016. december 14-i (EU) 2016/2284 európai parlamenti és tanácsi irányelvet (HL L 344., 2016.12.17., 1. o.).

⁽¹²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/2001 irányelve (2018. december 11.) a megújuló energiaforrásokból előállított energia használatának előmozdításáról (HL L 328., 2018.12.21., 82. o.).

⁽¹³⁾ HL L 275., 2003.10.25., 32. o.

⁽¹⁴⁾ HL C 364., 2020.10.28., 143. o.

⁽¹⁵⁾ <https://unfccc.int/documents/275968>.

⁽¹⁶⁾ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/transport-emissions-of-greenhouse-gases-7/assessment>.

⁽¹⁷⁾ <https://www.eea.europa.eu/highlights/average-car-emissions-kept-increasing>.

3.3. Az EGSZB hangsúlyozza az EU fenntartható és intelligens mobilitási stratégiájának fontosságát, amely számos mérföldkövet határozott meg e nagyratörő célkitűzés elérése érdekében, hogy a közlekedés alkalmassá váljon a klímasemleges Európa 2050-ig történő megvalósítására. A korábbi szakpolitikai dokumentumokra építve a stratégia joggal mozdítja elő az „integrált rendszermegközelítést”, amely a közlekedés átalakítását szolgáló, egymást kiegészítő eszközök portfóliójára támaszkodik. A kibocsátási előírások kulcsszerepet játszanak ebben, de a kitűzött célok eléréséhez további erőfeszítésekre lesz szükség az infrastruktúra kiépítése, a szén-dioxid-mentes villamosenergia-termelés felgyorsítása és a közlekedés szén-dioxid-árzási mechanizmusainak bevezetése érdekében ⁽¹⁸⁾.

3.4. A személygépkocsikra és könnyű haszongépjárművekre vonatkozó szén-dioxid-kibocsátási előírásokról szóló rendelet az ágazat kibocsátásának csökkentésére irányuló uniós stratégia sarokköve. Az EGSZB rámutat arra, hogy a személygépkocsikra és könnyű haszongépjárművekre vonatkozó szén-dioxid-kibocsátási előírásokról szóló rendelet alapos felülvizsgálaton esett át 2018-ban ⁽¹⁹⁾. Az EGSZB elismeri azonban, hogy ez a legutóbbi felülvizsgálat sem elegendő az üvegházhatásúgáz-kibocsátás európai klímarendelemben meghatározott csökkentési céljainak eléréséhez.

3.5. A gépjárműipar stratégiai jelentőséggel bír az Európai Unió számára. Az autógyártás (összeszerelés és beszállítók) 2,6 millió munkavállalót foglalkoztat, és 900 000 munkahelyet biztosít a beszállítói iparágakban, amelyek együttesen az EU gyáripari foglalkoztatásának 11,6 %-át teszik ki. A gépjárműiparral kapcsolatos tevékenységek összesen 12,6 millió embert látnak el munkával Európában, ami azt jelenti, hogy a gépjárműipar felelős az EU teljes foglalkoztatásának 6,6 %-áért. Az EU gépjárműipara évente 76 milliárd EUR kereskedelmi többletet termel, és az uniós K+F kiadások 33 %-áért felelős. Végül, de nem utolsósorban, a gépjárművek vásárlásához és használatához kapcsolódó adók a tagállamok adóbevételeinek jelentős forrásai, ez csak Németországban évente közel 100 milliárd EUR adóbevételt jelent ⁽²⁰⁾.

3.6. A közúti közlekedésre vonatkozó 2030-as kibocsátáscsökkentési célkitűzések eléréséhez komoly erőfeszítésekre lesz szükség a gépjárműipar átalakítása és a meglévő járműállomány lecserélése terén. Európában az elektromos járművek elterjedése számos tagállamban gyorsan növekszik, de még mindig alacsony mértékű, 2019-ben az összes újonnan forgalomba helyezett személygépkocsi csupán 3,5 %-át tették ki az elektromos autók – beleértve az akkumulátoros (BEV) és a hálózatról tölthető hibrid elektromos járműveket (PHEV) is –, míg a teljes uniós személygépkocsi-állománynak az elektromos autók mindössze 1,2 %-át képezik ⁽²¹⁾. A legfrissebb adatok azt mutatják, hogy 2021 harmadik negyedévében az akkumulátoros és a hálózatról tölthető hibrid elektromos járművek piaci részesedése gyorsan, 9,8 %-kal, illetve 9,1 %-kal bővült ⁽²²⁾.

3.7. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy az uniós gépjárműiparnak olyan helyzetben kell majd a dekarbonizációt végrehajtania, amikor a strukturális változások egy sor más tényezőjével is meg kell küzdenie, melyek már most is jelentős hatással vannak a munkaerőre: a gyártósorok automatizálása és robotizálása olyan termelékenység-növekedéssel jár, amely hatással lesz az ágazatban ledolgozott órák számára ⁽²³⁾, a félévezetők folyamatos hiánya termelési kieséshez vezetett, míg a világválság és annak következményei történelmi mélypontra süllyesztették az eladásokat és a termelést.

3.8. Az EGSZB megerősíti, hogy az egyéni mobilitásnak mindenki számára elérhetőnek és megfizethetőnek kell maradnia, különös tekintettel azokra az ingázókra, akik nem férnek hozzá jó minőségű tömegközlekedéshez vagy más mobilitási megoldásokhoz ⁽²⁴⁾. Az akkumulátoros elektromos járművek piaca növekedésének jelentős akadálya a magas kezdeti beszerzési ár, ami az első tulajdonosok számára magas értékcsökkenési költségeket jelent, és ez meghatározza a járműállomány összetételét. Számos jelentés azonban azt mutatja, hogy a teljes tulajdonlási költséget figyelembe véve már sok országban az akkumulátoros elektromos járművek jelentik a legmegfizethetőbb megoldást a fogyasztók számára ⁽²⁵⁾. Az elkövetkezendő években elengedhetetlen lesz az arányos támogatási intézkedések és ösztönzők fenntartása annak érdekében, hogy előnyökben részesüljenek a második és harmadik tulajdonosok is, akik a leginkább profitálnak majd az elektromos járművek használatából.

3.9. 2020 májusában az Európai Bizottság egy 40 milliárd eurós „Igazságos Átmenet Alap” létrehozására tett javaslatot a szén- és szén-dioxid-intenzív iparágaktól függő régiók dekarbonizációra irányuló erőfeszítéseinek támogatására. Az uniós költségvetésről és a helyreállításáról szóló tárgyalások keretében a tagállamok megállapodtak abban, hogy 17,5 milliárd

⁽¹⁸⁾ HL C 286., 2021.7.16., 158. o.

⁽¹⁹⁾ HL C 227., 2018.6.28., 52. o.

⁽²⁰⁾ ACEA 2021-es adatok https://www.acea.auto/files/ACEA_Pocket_Guide_2021-2022.pdf.

⁽²¹⁾ EU+Egyesült Királyság, Norvégia, Izland: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/proportion-of-vehicle-fleet-meeting-5/assessment>; BEV 0,4 % és hibridek 0,8 %; ACEA 2021-es adatok.

⁽²²⁾ <https://www.acea.auto/fuel-pc/fuel-types-of-new-cars-battery-electric-9-8-hybrid-20-7-and-petrol-39-5-market-share-in-q3-2021/>.

⁽²³⁾ Lásd: Fraunhofer Institute, ELAB 2.0 tanulmány.

⁽²⁴⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: Az EU mobilitási stratégiája és az uniós ipari értékláncok: a gépjárműipari ökoszisztémák megközelítése (saját kezdeményezésű vélemény), 1.3 pont (HL C 105., 2022.3.4., 26. o.).

⁽²⁵⁾ https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2021-039_electric_cars_calculating_the_total_cost_of_ownership_for_consumers.pdf

eurót különítenek el az IÁA részére. A dekarbonizáció ütemének drámai felgyorsítása miatt, melyet az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag eredményez főként a gépjárműiparban, további forrásokra lesz szükség a kibocsátáscsökkentő intézkedések társadalmi következményeinek kezeléséhez a gépjárműipari ellátási láncoktól függő régiókban.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a járműpark-korlátozások igen erőteljes és hatékony lökést adnak az ágazatnak a technológiai váltáshoz. Nagyrészt ennek a szabályozási késztetésnek köszönhető, hogy az európai gépjárműipar elindult a kibocsátásmentes járművek felé vezető úton. Az ambiciózusabb járműpark-korlátozások segítenek biztosítani, hogy Európa 2050-re az első klímasemleges kontinenssé váljon.

4.2. Az EGSZB osztja azt a nézetet, hogy az Európai Unióban újonnan nyilvántartásba vett személygépkocsik és kisteherautók révén lehetővé kell tenni, hogy 2035-re 100 %-kal csökkenjen az uniós járműállomány teljes kibocsátása. Az EGSZB rámutat arra, hogy ez a kibocsátáscsökkentési célkitűzés csak akkor teljesíthető, ha minden keretfeltétel adott ahhoz, hogy a fogyasztókat (az egész Európai Unióban) meggyőzzék arról, hogy áttérjenek a kibocsátásmentes járművekre. Ezért fontos, hogy a szükséges töltőinfrastruktúrát ott kell kiépíteni, ahol az emberek laknak, dolgoznak és mindennapi tevékenységüket végzik, és gondoskodni kell arról, hogy könnyen használható legyen.

4.3. Az EGSZB támogatja a 2030-tól bevezetésre kerülő, a teljes uniós járműállományra kiterjedő, az új személygépkocsik szén-dioxid-kibocsátásának 55 %-os csökkentésére vonatkozó célértékeket (a 2021-es célhoz viszonyítva). Az EGSZB rámutat, hogy a gépjárműipar sajátos termelési és fejlesztési ciklusai miatt már most kell meghozni az ágazatban a cél eléréséhez szükséges döntéseket.

4.4. Az EGSZB általánosságban támogatja a könnyű haszongépjárművekre vonatkozó 50 %-os csökkentési célkitűzést is, ugyanakkor felhívja a figyelmet mind a sajátos gyártási és fejlesztési ciklusokra, mind pedig ezen járművek tipikus használatára. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az átmenetet támogató töltőinfrastruktúra hiányában a csökkentési célokat nehéz lesz elérni, és emiatt további feltételekre lehet majd szükség.

4.5. Az EGSZB megerősíti 2018-as felhívását a hatályos szabályozás időközi értékelésére (ami eredetileg 2024-ben lenne esedékes), és ennek keretében a foglalkoztatottak képzésével, átképzésével és képzésével kapcsolatos helyzet felmérésére, valamint annak a friss elemzésére, hogy mely területeken van szükség (további) fellépésekre ahhoz, hogy a szerkezetváltásra való tekintettel tovább lehessen fejleszteni a gépjárműiparban dolgozók készségeit és képzettségét⁽²⁶⁾. Az EGSZB megismétli, hogy e szempontokat be kell építeni a javasolt szabályozó és ellenőrző rendelkezésekbe, amelyeknek a valós vezetési feltételek melletti kibocsátásokra vonatkozó vizsgálatokon kell alapulniuk.

4.6. A szén-dioxid-kibocsátási előírásokról szóló rendelet felülvizsgálatának a technológiasemlegességen kell alapulnia, szem előtt tartva, hogy nem minden megoldás nyújt magas energiahatékonyságot. Bár a közúti közlekedés dekarbonizálását illetően egyértelműen a villamosítás a legjobb alternatíva, a nehézteher-szállítás vagy a távolsági közlekedési módok esetében nem feltétlenül ez a legcélszerűbb megoldás. Amint azt az Európai Bizottság a „Tiszta bolygót mindenkinek” című 2018-as közleményében hangsúlyozta, a technológiák széles skáláját kell figyelembe venni, és az uniós megközelítésnek a technológiasemlegességen kell alapulnia. Az akkumulátorok, a hidrogén, a fejlett bioüzemanyagok, a biometán és az e-üzemanyagok mind szerepet játszanak majd a közlekedési rendszer dekarbonizációjában. Az EGSZB támogatja a „technológiasemlegesség” elvét, és hangsúlyozza, hogy a zöld megállapodás célkitűzéseivel összhangban minden olyan meghajtásmódot meg kell tartani a közlekedési szerkezetben, amely megfelel a szén-dioxid-kibocsátási előírásoknak.

4.7. Az EGSZB korábbi véleményével összhangban⁽²⁷⁾ megjegyzi, hogy a rendelet tervezetében alkalmazott, a kipufogógázon alapuló megközelítést, annak minden előnye ellenére, más szakpolitikai eszközökkel kell kiegészíteni. Az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagnak biztosítania kell az életciklus-szemlélet, és el kell kerülnie, hogy a közúti közlekedés villamosítása az értéklánc magasabb szintjén a termelésoldali kibocsátás növekedéséhez vezessen. Az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer felülvizsgálatának, valamint a megújuló energiaforrásokról szóló irányelvnek biztosítania kell, hogy a közúti közlekedés villamosítása és a villamosenergia-termelés dekarbonizálása azonos ütemben történjen.

4.8. A jelenlegi piaci adatok alapján kijelenthető, hogy a hálózatról tölthető hibrid gépjárművek technológiája belépési pontként és átmeneti technológiaként segítheti a közlekedési ágazatban az éghajlati célok elérését. Mindazonáltal biztosítani kell, hogy a hibrid járműveket többnyire tisztán elektromos üzemmódban használják, gyakori töltés mellett. Sürgősen intézkedéseket kell hozni a hálózatról tölthető hibrid elektromos járművek félvezető jelöléseivel kapcsolatos, egyre szélesebb körű vita ellensúlyozása, és a „tisztán elektromosan megtehető utak” arányának növelése érdekében, beleértve a következőket:

⁽²⁶⁾ HL C 227., 2018.6.28., 52. o., 1.6. és 4.13. pont.

⁽²⁷⁾ HL C 227., 2018.6.28., 52. o.

- A hálózatról tölthető hibrid elektromos járművek elektromos hatótávját úgy kell megtervezni, hogy az lefedje a tipikus felhasználói igényeket. Személygépkocsik esetében minden modellnél körülbelül 80–100 km-es tényleges hatótávra és 11 kW-os töltési kapacitásra kell törekedni.
- A járművekbe olyan digitális és információs szolgáltatásokat, valamint intelligens működési stratégiákat kell integrálni, melyek támogatják a vezetőket az elektromos használat során.
- Az üzemanyag-fogyasztás mérésére szolgáló fedélzeti eszköz (OBFCM) adatait elérhetővé kell tenni az (egységesen meghatározott) OBD (fedélzeti diagnosztika) II interfészen keresztül, a műszaki szolgálatok adatvédelmi előírásainak megfelelően.
- Az akkumulátorhasználatára irányuló nemzeti ösztönzőket kell bevezetni (társadalmilag igazságos szén-dioxid-árazási rendszerek, valamint a fosszilis üzemanyagok közvetett támogatásának – mint például a cégautót használó munkavállalók számára nyújtott adómentes üzemanyagkártyák – fokozatos megszüntetése).

4.9. A megújuló és az alacsony kibocsátású üzemanyagok, valamint az e-üzemanyagok bizonyos szerepet játszhatnak a közúti közlekedés dekarbonizációjában, különösen a meglévő járműállomány és a nehezen villamosítható részek esetében, szem előtt tartva, hogy elsődlegesen ezekre az üzemanyagokra lesz szükség a közlekedési rendszer olyan részeinek dekarbonizációjához, amelyek nehezen villamosíthatók, így például a légi és a tengeri közlekedés. Emellett az uniós jogszabályoknak biztosítaniuk kell, hogy szigorú fenntarthatósági előírásokat kell alkalmazni. Először is életciklus-értékelésnek kell biztosítania, hogy a szén-dioxid-kibocsátás összhangban van a klímasemlegesség 2050-ig történő elérésére törekvő célkitűzéssel. Másodsor, még ha csak korlátozott mértékű is, az alternatív üzemanyagok felhasználásának összhangban kell állnia az ENSZ fenntartható fejlődési céljaival, és ennek eredményeként fokozatosan ki kell vezetni a termés-, a palmaolaj- és a szójaalapú bioüzemanyagokat.

4.10. Az EGSZB támogatja a kis sorozatú gyártók (amelyek egy évben kevesebb mint 10 000 új személygépkocsi vagy kevesebb mint 22 000 új kisteherautó nyilvántartásba vételéért felelősek) mentességének 2030-tól történő eltörlését. A kibocsátási célkitűzésekhez nem kötött járművek általános rēspiaca nem fogadható el. A javaslat azonban nem rendelkezik a nehezen villamosítható, különleges célra szolgáló személygépkocsikról.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra „A digitális évtizedhez vezető út” elnevezésű, 2030-ig szóló szakpolitikai program létrehozásáról

(COM(2021) 574 final – 2021/0293 (COD))

(2022/C 194/12)

Előadó: **Violeta JELIĆ**

Társelőadó: **Philip VON BROCKDORFF**

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.10.18. Tanács, 2021.10.26.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 173. cikkének (3) bekezdése
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.19.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	239/1/6

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A Covid19 rávilágított arra, hogy a technológia kritikus jelentőséggel bír a gazdasági és egészségügyi ellenálló képesség szempontjából, így az EU digitális transzformációja és szuverenitása egzisztenciális jelentőségű kérdéssé vált. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) ezért sürgeti az EU-t, hogy fejlessze digitális szuverenitását, amely az elkövetkező években várhatóan Európa gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődésének egyik kulcsfontosságú pillére lesz.

1.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a digitális szuverenitásnak a globális versenyképészen kell alapulnia, és a tagállamok közötti szilárd együttműködésre kell támaszkodnia, ami szükséges előfeltétele annak, hogy az EU globális normaalkotó legyen, többek között a technológiák megbízhatósága terén is.

1.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a digitális transzformációnak fenntartható, emberközpontú és inkluzív módon kell megvalósulnia. Ennek érdekében az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja a civil társadalom képviselőinek – köztük a szociális partnereknek, a fogyasztói szervezeteknek és más érdekelt feleknek – a bevonását a szakpolitikai program és a kapcsolódó nemzeti ütemtervek kidolgozásába, végrehajtásába és nyomon követésébe.

1.4. A sikeres digitális transzformációhoz kiváló technológiára és tehetségre van szükség. Ezenfelül valamennyi polgárnak rendelkeznie kell a digitális készségek és kompetenciák stabil és átfogó alapjával. Az EGSZB rámutat arra, hogy külön figyelmet kell fordítani a digitális szakadéknak való kitettség szempontjából levezélyezettettebbekre, például az idősekre, az alacsonyán képzettekre és a fogyatékkal élő személyekre.

1.5. A technológiai kiválóság az erős iparbázison, az intenzív innováción és a beruházásokon nyugszik. Az EGSZB kiemeli a digitális infrastruktúrába való beruházás és az egységes adatpiac fejlesztésének fontosságát, amelyek az EU valamennyi régiójában a mind a polgárok, mind a vállalkozások körében megfelelő digitális fejlődés alapvető és szükséges támogató tényezői.

1.6. Az európai vállalatoknak a külföldi versenytársakhoz képest kedvező feltételekre van szükségük az innovációhoz, a beruházásokhoz és a működéshez. Az innovatív vállalkozások ösztönzése mellett biztosítani kell, hogy minden vállalkozás – köztük a mikro-, kis- és középvállalkozások és a szociális gazdaságban működő vállalkozások is – bátorítást és támogatást kapjanak ahhoz, hogy részt tudjanak venni a fejlődésben, és hasznot tudjanak húzni belőle.

1.7. Ahhoz, hogy a digitális élvonalban lehessünk, szükség van a magán- és a közszféra együttműködésére. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a közszféra a közszolgáltatások és a közigazgatás digitalizálásán keresztül létfontosságú szerepet tölt be a digitális fejlődésben. Ez nemcsak a szolgáltatások hatékonyságának növelését, hanem a szolgáltatásokhoz való inkluzív hozzáférés megkönnyítését is jelenti.

1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy a több országra kiterjedő projektek értékes kezdeményezések, amelyek célja az EU digitális technológiai kiválóságának előmozdítása és globális pozíciójának megerősítése. Ez a kezdeményezés a bevált gyakorlatok határokon átnyúló terjesztése mellett segítene megoldásokat találni olyan kihívásokra is, amelyek több forrást igényelnek, mint amennyit egy-egy tagállam képes lenne biztosítani. Az EGSZB üdvözlöi az európai digitális infrastruktúra-konzorciumra (EDIC) vonatkozó elképzelést is, amelynek segítségével a program céljai érdekében egyesíthető az uniós és nemzeti finanszírozás, valamint a magánfinanszírozás.

1.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a több országra kiterjedő projektekbe a lehető legtöbb tagállamot be kell vonni, támogatva ezzel az összekapcsolt, interoperábilis és biztonságos digitális egységes piacot, és orvosolva a kritikus kapacitások EU-n belüli hiányosságait. E célból az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy gyorsítsa fel és irányítsa a projekteket oly módon, hogy az EU egésze szempontjából a lehető legnagyobb hasznot biztosítsák.

2. Általános észrevételek

2.1. A Covid19 rávilágított arra, hogy a technológia kritikus jelentőséggel bír a gazdasági és egészségügyi ellenálló képesség szempontjából, így az EU digitális transzformációja és szuverenitása egzisztenciális jelentőségű kérdéssé vált. Az USA és Kína között kialakuló feszültségek további ösztönzést jelentenek az EU számára, hogy fejlessze saját digitális képességeit; ez a feszültség azzal a kockázattal jár, hogy az EU a technológiai és ipari fölényért folytatott küzdelem csataterévé válik.

2.2. Ennek fényében az EU-nak sürgősen cselekednie kell, és fejlesztenie kell digitális szuverenitását, amely az elkövetkező években várhatóan Európa digitalizációs és gazdasági növekedési pályájának egyik legfontosabb pillére lesz, és hatással lesz biztonságára és globális helyzetére is. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális szuverenitás segíthetné az EU potenciális erősségeinek növelését és a stratégiai hiányosságainak kezelését a technológia területén. Az egységes piaccal összefüggésben is változásokat hozhatna, és szélesíthetné a nyitott piacok és ellátási láncok használatát, hogy elkerülhető legyen a jogvédett rendszerektől való túlzott függés.

2.3. A kihívás jelentős, mivel az EU-nak úgy kell az élre törnie a technológia területén, hogy az uniós tagállamoknak jelenleg nincs közös álláspontjuk a technológiai kérdésekben, sőt, még a digitális technológiák stratégiai fontosságát illetően sem értenek egyet, például a szélessáv kiépítése vagy a mesterséges intelligencia alkalmazása terén.

2.4. A digitális transzformáció az uniós értékek szempontjából is fontos, és az egyik módja annak, hogy a modern technológiákat a fenntartható fejlődés gazdasági, társadalmi és környezeti szempontokat alapul vevő fokozására használjuk fel, beleértve a minőségi munkahelyek teremtését és a körforgásos és szén-dioxid-semleges gazdaságra való áttérést. Az EGSZB üdvözlöi a digitális transzformáció emberközpontú és inkluzív megközelítésének hangsúlyozását, amely kellően figyelembe veszi a fogyasztók, a munkavállalók, a vállalkozók és a társadalom egészének érdekeit, beleértve a magánélet védelmét és az adatvédelmet, az információs és kommunikációs technológiák biztonságát, valamint a digitális rendszerek energia- és anyaghatékonyságát.

2.5. Az EGSZB üdvözlöi „A digitális évtizedhez vezető út” elnevezésű, 2030-ig szóló szakpolitikai program létrehozásáról szóló határozatra irányuló európai bizottsági javaslatot, amely az Unió helyzetéről szóló 2021. évi beszéd része, valamint a „Digitális irányítú 2030-ig” című közlemény és az azt megelőző digitális stratégia folytatása. Az EGSZB már korábban benyújtotta a közleményről szóló véleményét⁽¹⁾.

2.6. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a digitális szuverenitásnak a versenyképészen kell alapulnia, amely a tagállamok közötti szilárd együttműködésre támaszkodik, és amelyet a civil társadalmi szereplők – köztük a vállalkozások, a munkavállalók, a fogyasztók, a tudományos élet és más érdekelt felek – szerves bevonása kísér. A globális versenyben elért siker, valamint a protekcionizmus és az elszigeteltség elkerülése előfeltételei annak, hogy az EU globális szabványalkotó legyen, többek között a technológiák megbízhatósága és emberközpontúsága terén is. Ehhez kiváló technológiára és tehetségre van szükség. Ezenfelül valamennyi polgárnak rendelkeznie kell a digitális készségek és kompetenciák stabil és átfogó alapjával.

2.7. A digitális infrastruktúrába való beruházás és az egységes adatpiac fejlesztése az EU valamennyi régiójában a megfelelő digitális fejlődés alapvető és szükséges tényezője. Nemzetközi szinten is fontos a digitális tevékenységek szabályokon alapuló és egyenlő versenyfeltételeinek megteremtése. Ugyanakkor egyre fontosabb, hogy a teljes értékláncok mentén kellő figyelmet fordítsunk a kiberbiztonságra.

2.8. A technológiai kiválóság az erős iparbázison, az intenzív innováción és a beruházásokon nyugszik. Az európai vállalatok ezért olyan általános üzleti környezetet igényelnek, amely a külföldi versenytársakhoz képest kedvező feltételeket biztosít számukra. Az innovatív vállalkozások ösztönzése mellett biztosítani kell, hogy minden vállalkozás – köztük a mikro-, kis- és középvállalkozások és a szociális gazdaságban működő vállalkozások is – bátorítást és támogatást kapjanak ahhoz, hogy részt tudjanak venni a fejlődésben, és hasznot tudjanak húzni belőle.

⁽¹⁾ HL C 374., 2021.9.16., 22. o.

2.9. Ahhoz, hogy a digitális élvonalban lehessünk, szükség van a magán- és a közszféra együttműködésére. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a közszféra a közszolgáltatások és a közigazgatás digitalizálásán keresztül létfontosságú szerepet tölt be a digitális fejlődésben. Ez nemcsak a szolgáltatások hatékonyságának növelését, hanem a szolgáltatásokhoz való inkluzív hozzáférés megkönnyítését is jelenti.

2.10. A fentiek fényében az EGSZB úgy véli, hogy a digitális iránytűben meghatározott négy kiemelt cselekvési terület – készségek, infrastruktúra, vállalkozások, közszféra – nagy jelentőséggel bír a digitális transzformáció szempontjából. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy az egyes prioritási területekre vonatkozó konkrét célok segítik az előrehaladás irányítását és nyomon követését. Legalább ilyen fontos azonban a célok eléréséhez szükséges konkrét intézkedések végrehajtását elősegítő és támogató feltételek megteremtése is.

2.11. A finanszírozás a digitális fejlődés egyik központi támogató tényezője. Mind az állami, mind a magánfinanszírozás fontos szerepet játszik a kutatásba és innovációba, az oktatásba és képzésbe, valamint a műszaki infrastruktúrába történő beruházások elősegítésében. A szabályozási keret egy másik általános tényező, amely a digitális fejlődést alakítja. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a szabályozás ösztönözze az innovációt és a digitalizációba való beruházást, összhangban az emberi jogokkal, valamint a környezetvédelmi és éghajlati célkitűzésekkel.

2.12. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamok közötti együttműködés és összehangolt fellépés létfontosságú az erőforrások hatékonyabb felhasználása és az olyan nagyszabású beruházások lehetővé tétele érdekében, amelyeket egyes országok nem tudnak egyedül megvalósítani. Az együttműködés szintén kulcsfontosságú ahhoz, hogy globális szinten a digitális élvonalban legyünk. Az EGSZB egyetért a javaslattal is, hogy a digitális pályát ágazatközi megközelítéssel és az összes érintett szakpolitikai terület – például a kutatás és innováció, az ipar-, az oktatás-, a gazdaság-, a szociál- és a foglalkoztatáspolitikai – integrálásával alakítsák ki.

2.13. Biztosítani kell azonban, hogy minden polgár részt vegyen a digitális átállásban és erőfeszítésekben. E tekintetben a javaslatnak megfelelően figyelembe kell vennie a digitális szakadéknak való kitettség szempontjából legkiszolgáltatottabb embereket. Ezért a képzés, a szakképzés és a digitális szolgáltatásokra vonatkozó hozzáférhetőségi követelmények tekintetében különös figyelmet kell fordítani az idősek és a fogyatékkal élő személyek igényeire.

2.14. A program inkluzív elfogadásának és végrehajtásának biztosítása, valamint a szakpolitikai program és a kapcsolódó nemzeti ütemtervek kialakítása, végrehajtása és nyomon követése érdekében az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja, hogy bevonják a folyamatba a civil társadalom képviselőit, és ne csak a szociális partnereket, hanem a fogyasztói szervezeteket és más érdekelt feleket is.

3. Részletes megjegyzések

3.1. Az EGSZB üdvözlözi az Európai Bizottságnak az európai digitális átalakulással kapcsolatos jövőképét és útjait, mivel ez elősegíti az összehangolt fellépést az egész EU-ban azáltal, hogy létrehoz egy nyomonkövetési és együttműködési mechanizmust az EU digitális céljainak a tagállamok közötti együttműködés révén történő elérését célzó szakpolitikák, intézkedések és fellépések irányítása és javítása céljából.

3.2. Általános célkitűzések

3.2.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a javaslatban megfogalmazott általános célkitűzések relevánsak a digitális fejlődés hatékony előmozdítása szempontjából, összhangban a fenti általános megjegyzésekben említett elvekkel és szempontokkal.

3.2.2. Az EGSZB kiemeli, hogy az általános célkitűzések minőségi keretet biztosítanak a mennyiségi digitális célok számára, és azokat ezért a célokkal együtt szorosan nyomon kell követni, biztosítva, hogy a célok teljesítése a gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi célkitűzéseknek megfelelő módon történjen.

3.3. Digitális célok

3.3.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a négy kiemelt terület és a hozzájuk tartozó célok kölcsönösen támogatják egymást, és hangsúlyozza, hogy ezeket teljességükben kell fejleszteni. Például a megfelelő készségek és a megfelelő infrastruktúra előfeltételei a vállalkozások és a közszolgáltatások fejlődésének.

3.3.2. Az EGSZB ambiciózus célokat szorgalmaz a legalább alapvető digitális készségekkel rendelkezők számának növelésére vonatkozóan, és úgy véli, hogy minden embernek lehetőséget kell kapnia az alapvető digitális készségek elsajátítására, beleértve a kiberbiztonsági készségeket is. E folyamatban az alacsonyan képzettek és az idősek sem maradhatnak le. Ezt uniós és nemzeti finanszírozással, például az Európai Szociális Alapon keresztül kellene elősegíteni.

3.3.3. Az EGSZB az alapkészségekre vonatkozó célkitűzésen túlmenően kiemeli, hogy a készséghiányra való reagálás és a munka világában jelentkező igények kielégítése érdekében a szakmai digitális készségek bővítésére van szükség.

3.3.4. Ami a digitális kiválóság megerősítését illeti, az EGSZB támogatja a foglalkoztatott magasan képzett digitális szakemberek számának jelentős növelését. Az EGSZB a nők és a férfiak közötti konvergencia fokozását is kulcsfontosságúnak tartja, hogy az e téren a társadalomban rejlő teljes potenciált kiaknázhassuk. A hazai szakemberek mellett hasznos a külföldi tehetségek kutatási együttműködési projektek révén történő bevonása is.

3.3.5. Mivel a megfelelő infrastruktúra minden digitális fejlődés előfeltétele, az EGSZB teljes mértékben támogatja azt a célt, hogy minden európai háztartás megbízható és gyors kapcsolattal rendelkezzen. Ez valamennyi vállalkozás számára is fontos. Ráadásul a vállalkozások és a fogyasztók a digitális termékek és szolgáltatások révén egyre inkább összekapcsolódnak egymással.

3.3.6. Az EU globális pozíciójának megerősítése és a külföldi technológiáktól való függőség csökkentése érdekében az EGSZB támogatja azt a célkitűzést, hogy fokozzák a félvezetők gyártását az EU-ban, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy más ipari összetevők gyártását is fokozni kell. Ugyanez igaz a kvantumképesítések fejlesztésére is, beleértve a kvantumszámítógépek gyors bevezetését és a peremcsomópontok telepítését.

3.3.7. Mivel a vállalkozások központi szerepet játszanak a digitális transzformációban, az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy valamennyi vállalkozásnál ösztönözzék a digitális technológiák bevezetését. Az EGSZB támogatja a 70 %-os bevezetési célt, de úgy véli, hogy a technológiákat nem szabad sem részletesen, sem kizárólagosan meghatározni, mivel ez azzal a kockázattal járna, hogy megakadályozná az innovációt. Bár a mesterséges intelligencia, a felhőszolgáltatások és a nagy adathalmazokra épülő technológia pillanatnyilag relevánsak mint stratégiai technológiák, az új technológiák fejlődése a jövőben is folytatódni fog, ezért az EGSZB azt ajánlja, hogy a fent említett cél legyen technológiáslemleges.

3.3.8. Jóllehet fontos a mesterséges intelligencia és más fejlett technológiák elterjedésének fokozása, azt is el kell ismerni, hogy a kkv-knak még az alapvető digitális technológiák átvétele is nagy kihívást jelent. Különös figyelmet kell fordítani a mikrovállalkozásokra, amelyek a vállalkozások legnagyobb létszámú, de a legkevesebb erőforrással rendelkező csoportját alkotják. Ezenkívül a szociális vállalkozások sajátosságait is figyelembe kell venni.

3.3.9. Az EGSZB támogatja az innovatív induló és növekvő vállalkozások támogatását a finanszírozáshoz való hozzáférésük javítása révén. Tekintettel a más típusú kkv-k jelentős arányára, a digitális transzformációban való támogatásuk is alapvető fontosságú.

3.3.10. A közszolgáltatások digitalizálására vonatkozó célok mind a polgárok, mind a vállalkozások szempontjából rendkívül üdvözlendők. Az EGSZB azt is megjegyzi, hogy a vállalkozások és a közszolgáltatások digitalizálása szorosan összefügg, és egymást szolgálja.

3.4. Nyomon követés és jelentéstétel

3.4.1. Az EGSZB üdvözli azt a lépést, hogy minden egyes digitális célra vonatkozóan fő teljesítménymutatókat határoznak meg, amelyek lehetővé teszik az előrehaladás összehasonlítható és átlátható módon történő nyomon követését. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy el kell kerülni az adatgyűjtés átfedéseit, és a lehető legnagyobb mértékben ki kell használni a meglévő forrásokat és rendszereket. A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató (DESI) megfelelő alapot biztosít a munkához.

3.4.2. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a digitális évtized helyzetéről szóló éves jelentés mind uniós, mind nemzeti szinten segítse az előrehaladás nyomon követését és problémák feltárását. A jelentésnek továbbá segítenie kell a tagállamokat abban, hogy összehasonlítsák intézkedéseiket és tanuljanak egymástól.

3.5. A nemzeti ütemtervek és értékelésük

3.5.1. A nemzeti stratégiai ütemtervek a szakpolitikai program központi elemei, és így kiemelkedő jelentőséggel bírnak az EU digitális fejlődése szempontjából. Ezért fontos, hogy támogassuk a tagállamokat ebben az erőfeszítésben. Jóllehet a tagállamoknak nyilvánvalóan útmutatásra van szükségük a tervezett szakpolitikák, intézkedések és fellépések hatásainak értékeléséhez és előrejelzéséhez, még fontosabb, hogy támogatást nyújtsunk magukhoz az intézkedésekhez és fellépésekhez.

3.5.2. A szakpolitikai programra vonatkozó javaslat uniós szintű célokon alapul, ami azt jelenti, hogy nincsenek az egyes tagállamoknak szóló abszolút célok. Ebből következik, hogy az a folyamat, amely a nemzeti ütemtervek értékelésére, illetve annak értékelésére irányul, hogy ezek az ütemtervek sikeresek-e az uniós szintű célok elérésében, nagy igényeket támaszt.

3.5.3. Az EGSZB megítélése szerint az előirányzott uniós szintű pályák hasznos eszközök, amelyek segítségével nagy vonalakban vázolhatók a jövőbeli fejlemények. El kell azonban kerülni, hogy ezek alapján túlságosan leegyszerűsített következtetéseket vagy ajánlásokat fogalmazzunk meg.

3.5.4. Jóllehet fontos az Európai Bizottság és a tagállamok közötti éves értékelési és együttműködési folyamat, az EGSZB úgy véli, hogy a bevált gyakorlatok cseréje, a szakértői értékelések megvalósítása és a tagállamok közötti, több országot érintő projektek létrehozása is eredményesen ösztönözheti az előrelépést.

3.5.5. Tekintettel arra, hogy számos párhuzamos folyamat létezik, amelyek célja az uniós szintű célok megvalósítása a különböző szakpolitikai területeken, az EGSZB hangsúlyozza, hogy biztosítani kell a szakpolitikák koherenciáját, és el kell kerülni a többszörös és egymást átfedő erőfeszítéseket. Anélkül, hogy kétségbe vonnánk az ügy sürgősségét, azt is érdemes mérlegelni, hogy a folyamatot évente meg kell-e ismételni, tekintettel arra, hogy számos intézkedés megvalósítása hosszabb időt vesz igénybe.

3.6. Több országra kiterjedő projektek

3.6.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a több országra kiterjedő projektek értékes eszközt jelentenek az EU kiválóságának és globális pozíciójának megerősítéséhez a kiválasztott területeken. Segíthetnek abban is, hogy megoldást találjanak azokra a kihívásokra, amelyek több erőforrást igényelnek, mint amennyit egy tagállam egyedül képes lenne biztosítani. Ezenkívül a több országra kiterjedő projektek a bevált gyakorlatok határokon átnyúló terjesztésére is lehetőséget adnak.

3.6.2. A több országra kiterjedő projekteknek nem csupán a digitális célok eléréséhez kell hozzájárulniuk, hanem mindig arra kell törekedniük, hogy valódi hozzáadott értéket teremtsenek a részt vevő országok és az EU egésze számára. Az EGSZB úgy véli, hogy e követelménynek leginkább az innovációval, az infrastruktúrával és a készségfejlesztéssel kapcsolatos projektek felelnek meg.

3.6.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ez az együttműködési mechanizmus nem növelheti az EU-n belüli megosztottságot, hanem éppen ellenkezőleg, egy erősebb Uniót kell eredményeznie. E célból fontos, hogy minden tagállamnak lehetőséget biztosítsunk arra, hogy érdekei, valamint pénzügyi és nem pénzügyi hozzájárulása alapján részt vehessen egy több országra kiterjedő projektben. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy gyorsítsa fel és irányítsa a projekteket oly módon, hogy az EU egésze szempontjából a lehető legnagyobb hasznot biztosítsák.

3.7. Európai digitális infrastruktúra-konzorcium (EDIC)

3.7.1. A javaslat bevezeti azt a lehetőséget, hogy egy több országra kiterjedő projekt végrehajtása céljából európai digitális infrastruktúra-konzorciumot (EDIC) hozzon létre, amelyet az Európai Bizottság legalább három tagállam kérésére fogad el. Az EGSZB üdvözli az EDIC-re vonatkozó elképzelést, amelynek segítségével a digitális évtized szakpolitikai programjának céljai érdekében egyesíthető az uniós és nemzeti finanszírozás, valamint a magánfinanszírozás.

3.7.2. Magukhoz a több országra kiterjedő projektekhez hasonlóan az EDIC végrehajtásának is inkluzívnak kell lennie, lehetővé téve bármely tagállam számára, hogy észszerű feltételek mellett tagként vagy megfigyelőként csatlakozzon a konzorciumhoz. Összességében az EDIC alapszabályának egyértelműnek kell lennie, és meg kell határoznia a tagállamok, az Európai Bizottság és más résztvevők, például nemzetközi szervezetek vagy magánszervezetek szerepét.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi irányelvre az energia-termékek és a villamos energia uniós adóztatási keretének átszervezéséről

(COM(2021) 563 final – 2021/0213 (CNS))

(2022/C 194/13)

Előadó: **Stefan BACK**

Társelőadó: **Philippe CHARRY**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2021.9.21.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 113. cikke és 192. cikkének (2) bekezdése
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió”
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.14.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.20.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	192/6/15

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlöi a javaslat célkitűzését, hiszen az aktualizálja és egyértelművé kívánja tenni a 2003-as irányelv keretét, és célja, hogy oly módon strukturálja az adóztatást, amely kedvez a fenntartható, nem fosszilis energiának.

1.2. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki ugyanakkor amiatt, hogy a bioüzemanyagoknak a javaslat szerinti megadóztatása túl mereven kapcsolódik a megújulóenergia-irányelvben (RED) szereplő besorolási rendszerhez, és úgy véli, hogy az alternatív üzemanyagok szükségessége és az ebből eredő magas költségszint rugalmasabb hozzáállást tesz szükségessé az elfogadható bioüzemanyagokkal kapcsolatban, ideértve a minimum adómértéket is, amelynek a fosszilis tüzelőanyagokra alkalmazandó adómértéknél jóval alacsonyabbnak kell lennie.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy a megemelt minimum adómérték negatív társadalmi hatásokkal járhat, energia- és mobilitási szegénységet okozva, és örömmel veszi tudomásul, hogy a tagállamok a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások és a jövedelmiségi szervezetként elismert szervezetek által felhasznált fűtőanyag és villamos energia esetében a vonatkozó minimum mértékek alatti szintet alkalmazhatnak, és hogy a „kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások” által felhasznált fűtőanyag és villamos energia esetében tízéves adómentességet javasolnak.

1.4. Az EGSZB javasolja az „energiabizonytalanság” fogalmának használatát, amely minőségi jelenség (hidegérzet, páratartalom, komfortfokozat) mellett mennyiségi jelenséget is (energiaköltségek, szegénységi küszöb) magában foglal, és nem kezelhető kizárólag mennyiségi szempontok alapján, ahogyan azt az irányelvjavaslat a „kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartás” fogalma kapcsán teszi.

1.5. Az EGSZB kiemeli, hogy a környezetvédelmi adóztatásnak – társadalmi elfogadhatósága érdekében – egyértelműen szociális célkitűzések megvalósítására is törekednie kell; ahol felmerül az adóbevételek újraelosztásának kérdése, az EGSZB azt ajánlja, hogy az ilyen adókból származó bevételeket például a legsúlyosabban érintett személyeknek térítsék vissza.

1.6. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy jelenleg sok tagállamban a figyelem középpontjában állnak az energiaköltségekből adódó pénzügyi nehézségek. Az EGSZB úgy véli, hogy e problémák megoldásához jelentősen hozzájárulhat a megújuló energiákba történő beruházások jelentős növelése és az európai árképzési rendszer olyan módon történő kiigazítása, hogy az tükrözze az összes energiatípus árát, beleértve a legolcsóbbakat is. Ez a nagykereskedelmi villamosenergia-piacon jelenleg alkalmazott aukciós rendszer módosítását teszi szükségessé.

1.7. Az EGSZB figyelmeztet továbbá az európai ipar versenyképességére gyakorolt negatív hatások kockázatára, és megjegyzi, hogy az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a tagállamok a fűtésre használt energiatermékek fogyasztása kapcsán adókedvezményt nyújthassanak az energiaigényes vállalkozások javára, vagy azokban az ágazatokban, ahol megállapodásokat kötnek üzleti vállalkozásokkal, illetve egyesületekkel az energiahatékonyság javítására. Ez a lehetőség létfontosságú az uniós ipar versenyképességének megőrzéséhez, hiszen az EU-n kívüli gazdaságok zöme mindaddig nem volt képes kézzelfogható éghajlat-politikai intézkedéseket elfogadni.

1.8. Az EGSZB sajnálja továbbá, hogy az Európai Bizottság javaslata elviekben megszüntette annak lehetőségét, hogy eltérő minimális adómértékeket alkalmazzanak a vállalkozások és a fogyasztók vonatkozásában.

1.9. Az EGSZB nem találja megfelelőnek az áru- és személyszállítás kapcsán biztosított csökkentési lehetőségeket, mivel ezek kizárják a közúti szállítást, és nem tartják tiszteletben a műszaki semlegesség elvét. Az EGSZB előnyben részesítette volna az általános mentességet vagy kedvezményt az áruszállítás és a harmadik országokba irányuló jelentős exporttevékenységet folytató vállalkozások esetében.

1.10. Az EGSZB ennek kapcsán kiemeli az Európai Bizottságnak a gázolaj és a benzin adómértékének harmonizálására vonatkozó javaslatát. Ez az áruszállítás költségeinek növekedését jelenti, amit az áruszállítás során használt üzemanyagok adójának általános csökkentésével lehetne kompenzálni. Ugyanez az érvelés vonatkozik a kereskedelmi és nem kereskedelmi célra felhasznált gázolaj közötti különbségtétel megszüntetésére is.

1.11. Az EGSZB arra is rámutat, hogy a 8. cikk (2) bekezdésében és a 18. cikkben a bizonyos típusú berendezések és az energiaigényes iparágak tekintetében meghatározott célzott adócsökkentési lehetőségek rendkívül szelektívek, és diszkrecionális jellegük miatt ugyanazt a fajta adóversenyt idézhetik elő, mint amelyet az Európai Bizottság javaslata megszüntetni kíván.

1.12. Az adók EU-n belüli légi és vízi közlekedésre való kiterjesztésének hozzáadott értékével kapcsolatban az EGSZB hangsúlyozza, hogy fontos lenne más, produktív módszerekkel is támogatni e közlekedési módok jobb fenntarthatóságának előmozdítását. A légi közlekedés vonatkozásában például új és fenntartható hajtóművek kifejlesztése van folyamatban, ezért célzott eszközökkel kellene ezeket támogatni.

1.13. Az EGSZB úgy véli, hogy a tengeri szállításra és a légi közlekedésre vonatkozó rendelkezések nem veszik kellőképpen figyelembe a szigetországok, a kiterjedt szigetvilággal rendelkező országok, valamint a nagy távolságokkal és ritkán lakott régiókkal rendelkező országok helyzetét.

1.14. Az EGSZB azt is megjegyzi, hogy a tagállamokra bízták annak eldöntését, hogy az EU-n kívüli légi és vízi közlekedésre az Unión belül alkalmazottal azonos adómértéket alkalmazzanak, vagy mentesítsék azokat az ilyen műveletek alól. Az EGSZB erősen bírálja ezt a rendelkezést, mivel arra ösztönözheti a tagállamokat, hogy egyedül döntsenek e szállítási módok megadóztatása terén; ehelyett azonban elsősorban a világméretű megoldásokat kell támogatni, mivel az egyoldalú fellépés súlyos nehézségeket okozhat.

2. A vélemény háttere, a tárgyalat jogalkotási javaslat áttekintése

2.1. Az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag részeként az Európai Bizottság javaslatot terjesztett elő az energiatermékek és a villamos energia uniós adóztatási keretének átszervezéséről szóló tanácsi irányelvre (átdolgozás), amely az ugyanabban a tárgyban készült, jelenleg hatályos 2003/96/EK tanácsi irányelv⁽¹⁾ átdolgozása.

2.2. A javaslat előterjesztésének indokaként az Európai Bizottság arra hivatkozott, hogy egyértelmű adózási szabályokat kell bevezetni az energiatermékekre és a villamos energiára vonatkozóan annak biztosítása érdekében, hogy azok továbbra is hozzájáruljanak a belső piac zavartalan működéséhez, ugyanakkor kezeljék a zöld megállapodás által kínált, éghajlattal és környezettel kapcsolatos kihívásokat. Az energiaadó hozzájárulhat az európai klímarendeletben megfogalmazott törekvéshez, amely kimondja, hogy az 1990. évi szinthez képest 2030-ra legalább 55%-kal csökkenteni kell a szén-dioxid-kibocsátást, biztosítva, hogy az üzemanyagokra, fűtőanyagokra és villamos energiára kivetett adók jobban tükrözzék azok környezetre és egészségre gyakorolt hatását.

2.3. A javaslat ezért új, magasabb minimális adómértékeket tartalmaz, valamint csökkenti és korlátozza a tagállamok mentességek megadására vonatkozó lehetőségét. Ezen túlmenően a légi és tengeri közlekedésben használt üzemanyagok elsősorban az EU-n belüli műveletek többsége tekintetében adókötelesekké válnak, és a tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy az EU-n kívüli légi és vízi közlekedés esetében mentességet vagy azonos adómértéket alkalmazzanak.

⁽¹⁾ A Tanács 2003/96/EK irányelve (2003. október 27.) az energiatermékek és a villamos energia közösségi adóztatási keretének átszervezéséről (HL L 283., 2003.10.31., 51. o.).

2.4. A javaslat az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag része. Mivel ez a „szennyező fizet” elv megnyilvánulása, erős kapcsolat áll fenn a kibocsátáskereskedelmi rendszerrel és a rendszer frissítésére irányuló javaslattal, amely szintén a csomag része.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB üdvözlöi a javaslat célkitűzését, hiszen az egyfelől aktualizálja és egyértelművé kívánja tenni a 2003-as irányelv keretét, másfelől pedig célja, hogy oly módon strukturálja az energiatermékekre és a fűtésre vagy üzemanyagként használt villamos energiára kivetett adókat, amely kedvez a fenntartható, nem fosszilis energiának.

3.2. Az EGSZB megjegyzi, hogy jóllehet a javasolt adómértékek nem tartalmaznak formális szén-dioxid-kibocsátási komponenst, a javasolt adózási struktúra ennek ellenére hasonló hatással járna, mivel a legmagasabb minimális adómértékeket a szén-dioxid-kibocsátással járó fosszilis tüzelőanyagokra határozzák meg.

3.3. Az EGSZB ezzel összefüggésben sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a bioüzemanyagoknak a javaslat szerinti megadóztatása túlságosan mereven kapcsolódik a megújulóenergia-irányelvben (RED) szereplő besorolási rendszerhez. Az EGSZB úgy véli, hogy az alternatív üzemanyagok szűkössége és az ebből eredő magas költségszint rugalmasabb hozzáállást tesz szükségessé az elfogadható bioüzemanyagokkal kapcsolatban, mind a RED II vonatkozásában – amely nem képezi a jelen vélemény tárgyát –, mind pedig a minimális adómértéket illetően, amelynek jóval alacsonyabbnak kell lennie, mint a fosszilis tüzelőanyagok esetében.

3.4. Az EGSZB úgy véli, hogy a megemelt minimum adómérték negatív társadalmi hatásokkal járhat, és energia- és mobilitási szegénységet okozhat. Nyilvánvaló, hogy ezt a kérdést az Európai Bizottság mérlegelte, amikor felhatalmazta a tagállamokat arra, hogy a háztartások és a jótékonyági szervezetként elismert szervezetek által felhasznált fűtőanyag és villamos energia esetében a vonatkozó minimum mértékek alatti szintet alkalmazzanak, és amikor a „kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások” által felhasznált fűtőanyag és villamos energia esetében tízéves adómentességet engedélyezett a 17. cikk c) pontjában meghatározottak szerint. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy nem szerepelnek hasonló intézkedések a mobilitási szegénység elkerülése érdekében. A tömegközlekedésre és a közúti közlekedéstől eltérő módzatokra javasolt csökkentési lehetőségek ebben az összefüggésben nem hasznosak.

3.5. A környezetvédelmi adó társadalmi valósága kettős: egyrészt nem érint minden háztartást egyformán, másrészt pedig gyakran a leginkább kiszolgáltatott helyzetben lévő, illetve a középosztálybeli háztartásokat terhelik jövedelemarányosan a legmagasabb energiaköltségek.

3.6. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy bár az Európai Bizottság szerint a szociális szempontokkal a jogalkotási csomag szociális része – vagyis a „Szociális Klímaalapot” létrehozó rendeletjavaslat – foglalkozik, valójában erre a rendeletjavaslatra vonatkozóan „külön hatásvizsgálatra nem került sor” (lásd a rendeletjavaslat szövegét). Ezzel szemben a 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai céltervet, valamint az uniós kibocsátáskereskedelmi irányelv felülvizsgálatát alátámasztó hatásvizsgálatokat veszi alapul.

3.6.1. Az alap struktúrája is felvet néhány kérdést. Az alapnak csak egy részét fordítják szociális kompenzációra; a többi az elektromos járműveket támogató promóciós intézkedésekre, valamint töltőinfrastruktúrába és az épületek dekarbonizációjába történő beruházásokra fordítják. Az EGSZB kétségeit fejezi ki azzal kapcsolatban, hogy az alacsony jövedelmű háztartásoknak előnyük származik-e ezekből az intézkedésekből, tekintettel arra, hogy az elektromos járműveket támogató intézkedések inkább a tehetősebb háztartások javát szolgálják.

3.6.2. Az EGSZB véleménye szerint egy igazságos és hatékony, a különféle egyenlőtlenségeket figyelembe vevő kompenzációs mechanizmus kialakítása összetett célkitűzés, amelyre a „Szociális Klímaalap” nem ad érdemi választ; egy viszonylag szegény ország, ahol jelentéktelen egyenlőtlenségek vannak, kevesebb pénzt kaphatna az alapból, mint egy gazdag ország, amelyet jelentős egyenlőtlenségek jellemeznek.

3.7. Az EGSZB úgy véli, hogy az irányelvjavaslat hatásvizsgálata nem kellően kidolgozott. Hangsúlyozza, hogy a környezetvédelmi adó valójában kettős társadalmi költséggel jár: nem érint minden háztartást egyformán, és gyakran a legbizonytalanabb helyzetben lévő háztartásokat, illetve a középosztálybeli háztartásokat terhelik jövedelemarányosan a legmagasabb energiaköltségek.

3.8. Az EGSZB úgy véli ezért, hogy az irányelvjavaslatnak világosabbá kell tennie a „bizonytalanság” fogalmát. A 17. cikk értelmében ugyanis a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások „az ezen irányelv hatásai által jelentősen érintett háztartások, ami ezen irányelv alkalmazásában azt jelenti, hogy e háztartások jövedelme nem éri el a »szegénység kockázatának kitett« küszöböt, amelyet a rendelkezésre álló nemzeti medián ekvivalens nettó jövedelem 60 %-aként határoznak meg”.

3.9. 2009 óta, a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló irányelv nyomán használatos az energiabizonytalanság és az energiaszegénység fogalma: „energiaszegények” az energiához (főleg gázhoz és villamos energiához) korlátozott hozzáféréssel rendelkező fogyasztók/háztartások. Az „energibizonytalanság” kifejezés azokra az egyénekre vagy háztartásokra vonatkozik, akiknek erőforrásai és lakáskörülményei nem teszik lehetővé számukra a minimális komfortszint biztosításához szükséges megfelelő energiaellátáshoz való hozzáférést.

3.9.1. Az EGSZB felteszi a kérdést, hogy az energiaadó-irányelv átdolgozása miért vezeti be „a rendelkezésre álló nemzeti medián ekvivalens nettó jövedelem 60 %-ának” kritériumát, jöllehet az üzemanyag-szegénység fogalma alkalmasabb erre a célra, és többdimenziós is, hiszen magában foglalja az alábbiakat:

- a háztartások gazdasági szegénysége (jövedelem, nem energiával kapcsolatos költségek),
- az energiaellátással kapcsolatos kockázatok (magas és ingadozó árak, az energetikai létesítmények minősége),
- az épületek leromlott állapota, vagy földrajzi elszigeteltségük, a tömegközlekedés hiánya stb., amelyek gyakran a közlekedéssel kapcsolatos kötelezettségekhez kapcsolódnak (az otthon és a munkahely közötti fix távolság).

3.9.2. E gyengeségek mindegyike energiabizonytalanságot okoz.

3.9.3. Az EGSZB javasolja az „energiabizonytalanság” fogalmának használatát, amely minőségi fogalom (hidegérzet, páratartalom, komfortfokozat), valamint mennyiségi fogalom is (energiaköltségek, szegénységi küszöb), és nem értelmezhető kizárólag mennyiségi szempontok alapján, ahogyan azt az irányelvjavaslat a „kiszolgáltatók helyzetben lévő háztartások” fogalma kapcsán teszi.

3.9.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az alacsony jövedelműek támogatását célzó szociális intézkedések eltávolodnak a szigorú küszöbértékek elvétől, ami indokolatlan különbségtételt okoz azon polgárok között, akik jövedelme adott esetben csupán néhány eurócenttel térhet el a meghatározott küszöbértékektől. Így előfordulhat, hogy egy olyan merev küszöbérték, mint az irányelvjavaslatban előírt 60 %-os is, nem éri el a kitűzött célt, ráadásul a polgárok körében sok esetben negatív magatartást idézhet elő, és a foglalkoztatást átirányítja az árnyékgazdaságba vagy a jövedelem eltitkolására ösztönöz.

3.9.5. Az EGSZB arra is rámutat, hogy az alacsony jövedelműeknek nyújtott szociális támogatások tagállamonként jelentősen eltérnek, és hogy számos szociális segély nem adóköteles, és így azt az adóhatóság nem tekinti jövedelemnek.

3.10. A lakhatáshoz kapcsolódó bizonytalanságokon felül (az EU-27-ben a háztartások 6,9 %-a nem tudja megfelelően felfűteni otthonát; ez az arány Bulgáriában 30,1 %, Finnországban pedig 1,8 %, ami jól mutatja, hogy milyen mértékben változó az energiabizonytalanság mértéke) a mobilitáshoz és a közlekedéshez kapcsolódó bizonytalanság is tapasztalható. A benzinárak befolyásolják a háztartások mobilitását, különösen azokat, amelyek tömegközlekedéssel nem rendelkező területeken élnek, és amelyek autói előregedtek, és nem tudják lecserélni azokat. Ez aztán a mobilitáshoz és a közlekedéshez kapcsolódó energiabizonytalanság új formáihoz vezet.

3.11. Az EGSZB e tekintetben hangsúlyozza, hogy jelenleg sok tagállamban a figyelem középpontjában állnak az energiaköltségekből adódó pénzügyi nehézségek, amelyek negatív hatással vannak mind a leginkább kiszolgáltatók helyzetben lévő családokra, mind a vállalkozásokra. Az EGSZB úgy véli, hogy e problémák megoldásához jelentősen hozzájárulhat a megújuló energiákba történő beruházások jelentős növelése és az európai árképzési rendszer olyan módon történő megreformálása, hogy az tükrözze az összes energiafajta árát, beleértve a legolcsóbbakat is. Ez az európai belső villamosenergia-piac szabályai szerint működő nagykereskedelmi villamosenergia-piacon jelenleg alkalmazott aukciós rendszer módosítását teszi szükségessé.

3.12. Az EGSZB figyelmeztet továbbá az európai ipar versenyképességére gyakorolt negatív hatások kockázatára, és megjegyzi, hogy az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a tagállamok a fűtésre használt energiatermékek fogyasztása kapcsán adókedvezményt nyújthassanak az energiaigényes vállalkozások javára, vagy azokban az ágazatokban, ahol megállapodásokat kötnek üzleti vállalkozásokkal, illetve egyesületekkel az energiahatékonyság javítására. Ez a lehetőség létfontosságú az uniós ipar versenyképességének megőrzéséhez, hiszen az EU-n kívüli gazdaságok zöme mindaddig nem volt képes kézzelfogható éghajlat-politikai intézkedéseket elfogadni.

3.13. Az EGSZB sajnálja továbbá, hogy az Európai Bizottság javaslata elviekben megszüntette annak lehetőségét, hogy eltérő minimális adómértékeket alkalmazzanak a vállalkozások és a fogyasztók vonatkozásában.

3.14. Az EGSZB tudomásul veszi bizonyos közlekedési módok adócsökkentésének lehetőségét, de sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a trolibuszos közlekedés kivételével a közúti szállítás tekintetében nem kínálnak nyitást.

3.15. Az EGSZB általánosságban nem találja megfelelőnek az áru- és személyszállítás kapcsán biztosított csökkentési lehetőségeket, mivel ezek kizárják a közúti szállítást, és nem tartják tiszteletben a műszaki semlegesség elvét, például azáltal, hogy a trolibuszokat tekintik az egyetlen olyan közúti járműnek, amelyre vonatkozhat az adócsökkentés.

3.15.1. Az EGSZB előnyben részesítette volna az általános mentességet vagy kedvezményt az áruszállítás és a harmadik országokba irányuló jelentős exporttevékenységet folytató vállalkozások esetében.

3.15.2. Az EGSZB ennek kapcsán kiemeli, hogy az Európai Bizottság javaslatának célja a gázolaj és a benzin adómértékének harmonizálása. Ez az áruszállítás költségeinek növekedését jelenti, amit az áruszállítás során használt üzemanyagok adójának általános csökkentésével lehetne kompenzálni. Ugyanez az érvelés vonatkozik a kereskedelmi és nem kereskedelmi célra felhasznált gázolaj közötti különbségtétel megszüntetésére is.

3.16. Az EGSZB arra is rámutat, hogy a 8. cikk (2) bekezdésében és a 18. cikkben a bizonyos típusú berendezések és az energiaigényes iparágak tekintetében meghatározott célzott adócsökkentési lehetőségek rendkívül szelektívek, és diszkrecionális jellegük miatt ugyanazt a fajta adóversenyt idézhetik elő, mint amelyet az Európai Bizottság javaslata megszüntetni kíván. Nehezen érthető, hogy miért nem részesítették előnyben az üzleti szereplők csökkentett adómértékének formájában megvalósuló egyszerű, egyértelmű megoldást. Ez különösen fontos az „ásványtani folyamatok” tekintetében, mivel ezek a 18. cikk szerinti csökkentési lehetőségek hatálya alá tartozhatnak, jóllehet csak az érintett tagállam mérlegelése alapján, ami jobbizonytalanságot és adóversenyt eredményez.

3.17. Az adók EU-n belüli légi és vízi közlekedésre való kiterjesztésének hozzáadott értékével kapcsolatban az EGSZB hangsúlyozza, hogy fontos lenne más, produktív módszerekkel is támogatni e közlekedési módok jobb fenntarthatóságának előmozdítását. A légi közlekedés vonatkozásában új és fenntartható hajtóművek kifejlesztése van folyamatban, ezért célzott eszközökkel kellene ezeket támogatni. A vízi közlekedés az egyik olyan ágazat, ahol a dekarbonizáció rendkívül nehéznek tűnik. Ezért fennáll annak a kockázata, hogy az ilyen szállítások megadóztatása csak magasabb költségekhez vezet, ahogyan a kibocsátáskereskedelmi rendszernek erre a területre való kiterjesztése esetén is valószínűsíthető. Mindkét összefüggésben rendkívül rövidnek tűnik az adózás általános fokozatos bevezetésének tízéves átmeneti időszaka a légi közlekedés és a fenntartható bioüzemanyagokra és más alternatív üzemanyagokra vonatkozó külön adórendszerek tekintetében.

3.18. Az EGSZB úgy véli, hogy a tengeri szállításra és a légi közlekedésre vonatkozó rendelkezések nem veszik kellőképpen figyelembe a szigetországok, a kiterjedt szigetvilággal rendelkező országok, valamint a nagy távolságokkal és ritkán lakott régiókkal rendelkező országok helyzetét.

3.19. Az EGSZB azt is megjegyzi, hogy a tagállamokra bízták annak eldöntését, hogy az EU-n kívüli légi és vízi közlekedésre az Unión belül alkalmazottal azonos adómértéket alkalmazzanak, vagy mentesítsék azokat az ilyen műveletek alól. Az EGSZB erősen bírálja ezt a rendelkezést, mivel arra ösztönözheti a tagállamokat, hogy egyedül döntsenek e szállítási módok megadóztatása terén, miközben elsősorban a világméretű megoldásokat kell támogatni, hiszen az egyoldalú fellépés súlyos nehézségeket okozhat.

3.20. Végül az EGSZB szeretné tudni, hogy mennyire lesz hatékony a környezetvédelmi adó. A környezetvédelmi adózási eszközök az energia, a közlekedés, a környezetszennyezés és a természeti erőforrások ágazatát is érintik. Bár az ilyen eszközök közül sokat európai keretek között fejlesztettek ki, és ezért minden uniós tagállamban közősek, alkalmazásuk országonként eltérő, noha arra elvileg szabályok vonatkoznak.

3.21. Az adóbevételek újraelosztásának különböző formái – az államháztartási hiány csökkentése, a bevételek vállalkozások vagy háztartások közötti újraelosztása, az egyéb adók, például a munkából származó jövedelemre kivetett adók csökkentése vagy a bevételek környezetvédelmi politikákra, illetve beruházásokra történő újraelosztása – a környezetvédelmi adó adófizetők általi elfogadása ellen hathatnak. Amint azt a „sárgamellényesek” válsága is mutatja Franciaországban, a bevételek újraelosztásának e négy formája nem elegendő az adóköteles termékek áremelésének elfogadásához.

3.22. Összefoglalva, az EGSZB úgy véli, hogy a környezetvédelmi adózás társadalmi elfogadhatósága nem hanyagolhatja el a háztartások bevételeit és energiabizonytalanságát azok strukturális dimenziójában (tömegközlekedés hiánya, lakások szigetelése, a fűtési rendszer hatékonysága, a tulajdonolt gépjármű típusa) figyelembe vevő kompenzációt.

3.23. A környezetvédelmi adót gyakran igazságtalannak tartják, mivel a szerény jövedelmű háztartásokat sújtja leginkább, és egyre inkább a középosztályt is. Azok az alacsony jövedelmű háztartások, amelyek jövedelmük nagyobb hányadát költik benzinre és közlekedésre, aránytalan mértékben lesznek érintettek. Az ökológiai átállást is kevésbé tudják végrehajtani: jóllehet az alacsony szén-dioxid-kibocsátású termékek (elektromos járművek, napelemek stb.) üzemeltetési költségei alacsonyabbak lehetnek, magas kezdeti beruházást igényelnek, ami akadályt jelent a tőkéhez korlátozott hozzáféréssel rendelkező háztartások számára. Továbbá a bizonytalan helyzetben lévő háztartások kénytelenek rövid távon tervezni kiadásukat, ami nem teszi lehetővé számukra, hogy élvezzék az esetleges hosszú távú megtakarítások jelentette előnyöket.

3.24. Ahhoz, hogy a környezetvédelmi adó társadalmilag elfogadott legyen, korrekciós intézkedésekkel kell kiegészíteni, de ilyen intézkedések nem szerepelnek sem az irányelvjavaslatban, sem a Szociális Klímaalapban.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Ajánlás tanácsi ajánlásra az euróövezet gazdaságpolitikájáról

(COM(2021) 742 final)

(2022/C 194/14)

Előadó: **Juraj SIPKO**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2022.1.7.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.14.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.19.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	229/2/10

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az euróövezet országaiban a jelenlegi társadalmi-gazdasági fejlődést nagyfokú bizonytalanság kíséri, amely a Covid19 ellenőrizetlen és gyors terjedéséhez kapcsolódik. Az EGSZB ezért üdvözlí az Európai Bizottság legfrissebb dokumentumát, amely az uniós tagállamok gazdasági fejleményeivel és az irányítási folyamatot érintő következmények elemzésével foglalkozik ⁽¹⁾. Ezzel egyidejűleg utal annak a történelmi lehetőségére, hogy késedelem nélkül megfelelő gyakorlatias és hatékony politikákat fogadjunk el és hajtsunk következetesen végre a társadalom egészének összetett, de a jelenlegi fejleményeket tekintve szükséges átalakításához vezető úton.

1.2. A belső makrogazdasági egyensúlyhiányok területén az egyik legnagyobb kihívást az jelenti, hogy hogyan biztosítható az államháztartások fokozatos konszolidációja. Az EGSZB úgy véli, hogy a jelenlegi jogi keret a hatályos Stabilitási és Növekedési Paktum formájában már nem illeszkedik az aktuális feltételekhez. Ezért hangsúlyozza, hogy egyértelműen szükség van a jogi keret költségvetési szabályainak ⁽²⁾ észszerű és elfogadható, az egyszerűsítésre és a nyomon követésre összpontosító felülvizsgálatára.

1.3. Az EGSZB utal a Covid19-világjárványra, amely a legtöbb országot éppen akkor sújtotta, amikor azok a makrogazdasági egyensúlyhiányok kiigazításának folyamatán mentek keresztül. A világjárvány megszakította a GDP-arányos államadósság csökkenésének folyamatát, miközben a lakásárak emelkedése felgyorsult, ami a makrogazdasági feltételek általános romlására utal. Emellett az EGSZB utal a legnagyobb külső egyensúlyhiányokra, amelyek a TARGET2 eurórendszerben ⁽³⁾ nyilvánulnak meg. Kialakulásuk óta ezek az egyensúlyhiányok okozzák a legnagyobb különbségeket az országok között.

1.4. Az EGSZB figyelemmel kíséri az infláció 2021 eleje óta megfigyelhető gyors növekedését. Az éveken át tartó alacsony inflációt követően ez a növekedés főként az energiaáraknak a világjárvány alatti történelmi mélypontról való erőteljes emelkedésével, az ellátási láncok zavaraiival és a megnövekedett szállítási költségekkel függ össze. Véleménye szerint a jelenlegi magas inflációs ráta olyan, a világjárvánnyal és a gazdaságok újraindításával összefüggő tényezők eredménye, amelyek átmeneti jellegűek. Az árak növekedése 2022-ben és 2023-ban várhatóan mérséklődik, és az infláció szintje a múltbeli átlagra csökken.

1.5. A pénzügyi unió megteremtésére irányuló folyamat befejeződése előfeltétele a jól működő európai monetáris uniónak. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a bankunió kiépítése terén elért eredmények ellenére további intézkedések elfogadására és gyors jóváhagyására van szükség. A tagállami tőkepiacok széttagoaltsága nem teremt elegendő lehetőséget arra, hogy a vállalkozások a tőkepiaci unió keretében az egységes tőkepiacon könnyebben férjenek hozzá pénzügyi forrásokhoz. Ezért további előrelépésre van szükség a tőkepiaci unió kiteljesítése terén.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_21_5321

⁽²⁾ <https://www.ft.com/content/f3377da4-2ec6-4edb-b9b8-6a5af22bc2a2>

⁽³⁾ https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/target_balances/html/index.en.html

1.6. Az EGSZB szorosan figyelemmel kíséri az eltérések markánsabbá válásának a tagállamok között, de az EU-n és az euróövezeti országokon belül is kirajzolódó folyamatát. Ezért olyan gazdaságpolitikák kombinációjának az elfogadását támogatja, amelyek hatékonyan használják fel a rendelkezésre álló hazai – állami és magán – forrásokat, beleértve a Next Generation EU és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében létrehozott pénzügyi forrásokat is. E pénzügyi források hatékony és körültekintő felhasználása a konvergenciafolyamat felfüggesztéséhez, majd később újraindításához vezethet.

1.7. Az EGSZB aggasztónak tartja a fokozatosan erősödő társadalmi instabilitást. Mivel a globális pénzügyi válságot követően nem fogadtak el és nem hajtottak végre megfelelő intézkedéseket az egyenlőtlenségek és a szegénység fokozódása elleni küzdelem érdekében, a Covid19 csak tovább súlyosbította ezeket az egyenlőtlenségeket és a szegénység növekedését. Ezért most sürgős szükség van az egyenlőtlenség és a szegénység megfelelő mutatóinak kidolgozására és nyomon követésére, még a fenntartható fejlődési célok keretében is.

1.8. Bolygónkon az élet fennmaradását fenyegető legnagyobb egzisztenciális veszélyt a példátlan negatív éghajlati változások jelentik. Az EGSZB sürgős intézkedések meghozatalát és végrehajtását kéri az éghajlatváltozás elleni küzdelem érdekében, így kéri többek között a válság társadalmi-gazdasági következményeinek mérésére szolgáló alapvető mutatók kidolgozását. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy az éghajlati válság negatív következményei nagy hatással lesznek a makrogazdasági stabilitásra (a kiadások növekedése, aszály miatti áremelkedés), de a pénzügyi stabilitásra – különösen a biztosítási ágazatra ⁽⁴⁾ – és a társadalmi stabilitásra is.

1.9. A technológiai fejlődési folyamat a digitalizáció és a pénzügyi innovációk gyors bevezetéséhez vezet. Az EGSZB üdvözlözi az EKB és az Európai Bizottság döntését, mely szerint vitát indítanak a digitális euro bevezetéséről. A digitális euro bevezetése valamennyi előnyt figyelembe véve potenciálisan hasznokkal járhat az euróövezet polgárai és vállalkozásai számára.

1.10. Részben a globális pénzügyi válságot követően hozott és végrehajtott intézkedéseknek köszönhetően az euróövezet országainak bankszektora – legalábbis egyelőre – viszonylag stabilnak tűnik. Az EGSZB rámutat a potenciális fizetéseképtelenségi problémákra, különösen a kis- és középvállalkozások esetében. A kis- és középvállalkozások fizetéseképtelenségének kedvezőtlen alakulása zavaró hatással lehet a pénzügyi szektor, elsősorban a bankszektor pénzügyi stabilitására. Ezzel összhangban az EGSZB sürgeti, hogy fordítsanak nagyobb figyelmet a pénzügyi rendszer stabilitásának megőrzéséhez szükséges intézkedések bevezetésére.

1.11. Az EGSZB felhívja a figyelmet a még mindig megoldatlan és folyamatban lévő Covid19-válság leküzdése kapcsán követendő körültekintő megközelítésre, de mindenekelőtt hangsúlyozza, hogy fel kell készülni az esetleges egyéb vírusválságokra is. A lakosság körében az erős immunrendszer kialakítását célzó politikák megteremthetik a betegség terjedése által okozott egészségügyi kiadások csökkentésének feltételeit, és ezzel egyidejűleg jobb feltételeket teremthetnek a társadalom értékteremtésében részt vevő valamennyi munkavállaló egészségének megőrzéséhez is.

2. Háttér-információk

2.1. Az euróövezet gazdaságpolitikájáról szóló legutóbbi EGSZB-véleményhez képest a jelenlegi fejleményeket a magas infláció jellemzi, amelyet elsősorban az energiahordozók, mégpedig a kőolaj és a földgáz ára vezérel.

2.2. A földgáz nagykereskedelmi ára 2019 óta átlagosan 429 %-kal, a villamos energiáé pedig 230 %-kal emelkedett ⁽⁵⁾. A kiskereskedelmi árak növekedése egyelőre nem jelentős – ez 14 %-ot (vagy 7 %-ot) tesz ki. A közelmúltban közzétett rövid távú előrejelzések szerint a nagykereskedelmi árak 2022 utolsó negyedévéig tovább emelkedhetnek.

2.3. Az infláció – több, alacsony infláció jellemezte évet követően – az év eleje óta erőteljesen emelkedik, és többször is meghaladta az előrejelzéseket. Mértéke novemberben elérte a 4,9 %-ot ⁽⁶⁾. E gyors áremelkedés mögött elsősorban a nyersanyagáraknak – különösen a kőolaj és a földgáz árának – a történelmi mélypontról a világválság előtti, vagy azt is meghaladó szintre történő megugrása áll. Emellett a világ számos részén továbbra is fennakadások tapasztalhatók a termelésben és a logisztikában, ami – különösen olyankor, amikor meredeken nő az aggregált kereslet – szintén növeli a termékek árát. Az infláció várhatóan 2022 elejétől fog csökkenni.

2.4. A reálgazdaság 2021 első félévében bekövetkező helyreállítására vonatkozó biztató várakozások ellenére most úgy tűnik, hogy a fellendülés folyamata a járvány harmadik hullámának gyors terjedése miatt bonyolultabbá vált. A Covid19 elleni küzdelem még messze nem ért véget, és a reálgazdaságra gyakorolt hatása még több évig is eltarthat. Az energiaráfordítási árakkal kapcsolatos tartós problémák a termelési ciklusban szükséges egyes árutípusok rendelkezésre állásának hiányával együtt jelentős korlátokat jelentenek mind a termelési kapacitások kihasználása, mind a vizsgált beruházások és a fogyasztás szempontjából.

⁽⁴⁾ <https://www.imf.org/en/News/Seminars/Conferences/2021/11/17/9th-statistical-forum-measuring-climate-change>

⁽⁵⁾ COM(2021) 660 final.

⁽⁶⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11563351/2-29102021-AP-EN.pdf/70e9c60b-8bca-12cc-859e-41af561-b5a08#:~:text=Euro%20area%20annual%20inflation%20is,office%20of%20the%20European%20Union>

2.5. A Next Generation EU keretében biztosított pénzügyi eszközök felhasználása pozitív hatással lehet a reálgazdaság teljesítményére és a Covid19-hez kapcsolódó problémák leküzdésére. Ezzel összefüggésben nagyon időszerűnek tűnik az a folyamatban lévő forráselosztás, amely a REACT-EU eszközön, valamint az egyes gazdaságok helyreállítására, rezilienciájára és fenntarthatóságára összpontosító Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközön keresztül történik.

2.6. Történelmi visszatekintésben az európai integráció kezdete óta 2020-ban regisztrálták a gazdasági növekedés legnagyobb visszaesését. Idén az uniós tagállamokban a reálgazdaság növekedése várhatóan eléri a hozzávetőlegesen 5 %-ot, míg 2022-ben 4,3 %-os reálgazdasági növekedés várható. Az euróövezet tagállamaiban 2023-ban 2,5 %-os reálgazdasági növekedés várható. 2021-ben a gazdasági növekedés fő hajtóereje a háztartások fogyasztása volt, amely a második negyedévben elérte a 3,5 %-ot az euróövezetben.

2.7. A gazdasági növekedés alakulásának értékelésekor fel kell hívni a figyelmet a fennálló kockázatokra. Ezek az árukereskedelem visszaeséséhez kapcsolódnak, de – ami a keresleti oldalt illeti – a termelési folyamatokra gyakorolt hatások következményeivel és az euróövezeti feldolgozóipar költségeinek növekedésével is összefüggenek. Emellett a további tényezők közé tartozik a globális értékláncok megszakadása és az euróövezeti feldolgozóipar viszonylag nagymértékű függése a nyersanyagok és mikroprocesszorok importjától.

2.8. A Covid19 súlyos terhet rótt az államháztartásokra. A járványt követően az euróövezet tagállamainak komoly kihívásokkal kell majd szembenéznük az államháztartás konszolidálása terén. 2020-ban 7,2 %-os GDP-arányos hiányt regisztráltak, miközben egyetlen ország sem ért el költségvetési többletet. A hiány 2021-ben várhatóan enyhén zsugorodni fog, és a GDP 7,1 %-ának szintjére csökken. Jelentősebb csökkenés 2022-ben várható, amely 2023-ban folytatódhat: becslések szerint a hiány 2,5 % körüli szintre fog csökkenni, ami még mindig jóval nagyobb hiányt jelent, mint a Covid19 kitorrése előtt regisztrált deficit (2019-ben a GDP 0,6 %-a).

2.9. A munkaerőpiaci fejleményeket továbbra is strukturális problémák kísérik az egyes euróövezeti országokban. Ennek ellenére a munkanélküliségi ráta viszonylag alacsony, ami elsősorban a munkahelymegtartó programok széles körű bevezetésének köszönhető. A munkaerőpiac jelenleg a legtöbb euróövezeti gazdaságban a szakképzett munkaerő relatív hiányával küzd. A vártnál alacsonyabb munkanélküliségi ráta ellenére a Covid19 miatt a munkaerőpiacon egy sor probléma vár megoldásra a szükséges átképzéssel kapcsolatban, különösen a folyamatban lévő átalakulási folyamattal összefüggésben.

2.10. Az EU és az euróövezet egésze folyófizetésimérleg-többletet regisztrált, ám ennek mértéke az egyes országokban jelentősen eltér. Bizonyos országok folyamatosan tetemes folyófizetésimérleg-többletet könyvelnek el. Másrészt a számottevő határokon átnyúló idegenforgalmi ágazattal rendelkező országok általában azt tapasztalták, hogy folyófizetésimérleg-hiányuk jelentős mértékben növekedett, vagy pedig szerény folyófizetésimérleg-többletük csökkent. Ez a helyzet az utazások újbóli élénkülésével várhatóan fokozatosan javulni fog. Az euróövezeti tagállamokon belüli külső egyensúlyhiányok szintjének értékelésekor figyelembe kell venni, hogy a TARGET2 fizetési rendszerben példátlan mértékben növekedtek az egyensúlyhiányok, amelyek a rendszer fennállása óta idén szöktek a legmagasabb szintre ⁽⁷⁾.

2.11. Jelenleg a vírus gyors és ellenőrizhetetlen terjedése miatt a gazdasági növekedés terén ismertett viszonylag ígéretes fejlemények további korrekciói várhatók. A korlátozó intézkedések járvány miatti bevezetésének jelenlegi folyamata hangsúlyosan kedvezőtlenül befolyásolhatja a reálgazdasági növekedést és az államadósság már most is fenntarthatatlan szintjét egyes tagállamokban, beleértve az egyenlőtlenségek súlyosbodását és a szegénység fokozódását.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB aggodalommal figyeli a nagyfokú bizonytalansággal járó jelenlegi gazdasági és társadalmi fejleményeket. Ez a bizonytalanság két negatív tényezőhöz kapcsolódik: az államadósság példátlan mértékű felhalmozódásához és az infláció növekedéséhez. A fogyasztói árak növekedése a háztartások szociális helyzetének romlásához vezet, és kedvezőtlenül befolyásolja az életszínvonalat. Mivel az adósságráta egyes euróövezeti tagállamokban már a válság előtt is magas volt, a költségvetési helyzet gyors romlása miatt az érintett euróövezeti tagállamok számára létfontosságú lesz, hogy közép távon, amint a gazdasági feltételek azt lehetővé teszik, költségvetési konszolidációs intézkedéseket fogadjanak el és hajtsanak végre.

3.2. Az EGSZB üdvözi a reálgazdaság fokozatos helyreállítását. Ezzel összefüggésben támogatja az állami és magánberuházások növelésére irányuló szándékot. Azt is elismeri, hogy az átfogó Next Generation EU keretrendszer létrehozásával összefüggésben lehetőség van arra, hogy ezeket a forrásokat hatékonyan használják fel a minőségi reálgazdasági növekedés támogatására.

⁽⁷⁾ <https://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000004859>

3.3. Az EGSZB úgy véli, hogy az infláció erőteljes növekedése nem vezet majd ahhoz, hogy az EKB restriktív monetáris politikát alkalmazzon, mivel az inflációt kiváltó tényezők főként a beszállítói oldalról eredő átmeneti paramétereknek tűnnek. Az EGSZB ezért támogatja, hogy a gazdaságpolitika a stratégiai struktúrák rezilienciájának, rugalmasságának, autonómiájának és működőképességének megerősítésére összpontosítson, hogy azok a jövőben képesek legyenek szembenézni az ismétlődő szimmetrikus sokkhatásokkal.

3.4. Az EGSZB támogatja a zöld, digitális és társadalmi szempontból igazságos gazdaságra való átállást kísérő alapvető, történelmi jelentőségű rendszerszintű változásokat. A Covid19 további fejleményeinek összetettsége és kiszámíthatatlansága ellenére az EGSZB támogatja az európai zöld megállapodást⁽⁸⁾, amelyet történelmi lehetőségnek tart a fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődés szempontjából az öreg kontinensen. Ezzel összefüggésben az EGSZB támogatja minden olyan fontos tényező elfogadását és figyelembevételét, amelynek középpontjában az élet megőrzése áll bolygónkon a jelen és a jövő nemzedékek számára.

3.5. Az EGSZB kéri, hogy sürgősen fogadjanak el és hajtsanak végre intézkedéseket azzal a céllal, hogy fokozatosan csökkentsek az egyenlőtlenségeket és a szegénységet az euróövezeti tagállamokban⁽⁹⁾. Ezzel összefüggésben lehetőséget lát minden gyakorlatias bevételi és kiadási oldali eszköz alkalmazására, ideértve az kontraproduktív kiadások csökkentését, a korrupció, a feketegazdaság és az átláthatatlan műveletek elleni küzdelmet, beleértve az adóparadicsomok kérdésének régóta halogatott megoldását.

3.6. Tekintettel a jelenlegi fejlemények összetettségére és kiszámíthatatlanságára, az EGSZB egyetért azzal, hogy az egyes tagállamoknak olyan költségvetési politikát kell folytatniuk, amely szem előtt tartja a helyreállítás helyzetét, a költségvetési fenntarthatóságot, valamint a gazdasági, társadalmi és területi különbségek csökkentésének szükségességét.

3.7. Az EGSZB tudatában van annak, hogy a költségvetési politikának kellően aktívnak és rugalmasnak kell lennie ahhoz, hogy szembe tudjon nézni a vírus terjedésének és mutációjának lehetséges hullámaival. Ebben az összefüggésben támogatja az egészségügyi ellátásra fordított kiegészítő és szükséges kiadásokat, amíg fokozatosan nem normalizálódik az általános helyzet.

3.8. A jelenlegi összetett gazdasági és társadalmi fejlemények kezelése során az EGSZB a makrogazdasági politika következetes kombinációjának alkalmazását ajánlja. Az átfogó helyreállítási stratégiát tekintve az expanzív monetáris politika és a következetes expanzív költségvetési politika kombinációja alapvető szerepet játszhat. A makrogazdasági politika kombinációjának elfogadását és végrehajtását a szociális partnerekkel is egyeztetni kell.

3.9. A technológiai fejlődési folyamat a pénzügyi szektor innovációival függ össze. Az EGSZB üdvözli, hogy az EKB és az Európai Bizottság megtette az első lépéseket a digitális euro létrehozása érdekében⁽¹⁰⁾. Eddig még nem született döntés a digitális euro bevezetéséről és lehetséges tervezési jellemzőiről. A digitális euro bevezetésével a fizetési és elszámolási műveletek mind a háztartások, mind a vállalkozások számára gyorsabbak, hatékonyabbak lehetnének, és kisebb költséggel járhatnának, de figyelembe kell venni például az elszámolási műveletekkel kapcsolatos következményeket. Ezzel összefüggésben számítani lehetne az euro nemzetközi státuszának megerősítésére irányuló stratégiához való hozzájárulásra is.

3.10. Az EGSZB támogatja és üdvözli az államháztartás irányítására (kormányzására) irányuló nyilvános konzultációk megkezdését. Ezzel összefüggésben a következő kérdésekkel kell foglalkozni: a) a költségvetési konszolidációs folyamat időzítése; b) a járvány következményeinek leküzdéséhez kapcsolódó hosszú távú intézkedések szabályainak meghatározása, de különösen a zöld és digitális gazdasághoz kapcsolódó beruházások; és c) a költségvetési szabályok egyszerűsítése. Az EGSZB utal a gazdasági kormányzásról és különösen a költségvetési szabályokról szóló különböző véleményeire. Legutóbbi idevágó véleményében⁽¹¹⁾ az EGSZB kéri egy arany szabály bevezetését az állami beruházásokra vonatkozóan, ötvözve azt egy kiadási szabállyal, illetve rámutat, hogy mind a nemzeti parlamenteknek, mind az Európai Parlamentnek hangsúlyos szerepet kell kapnia a jövőbeni uniós gazdasági kormányzási keretben. Ezen túlmenően az EGSZB kéri, hogy nemzeti és uniós szinten egyaránt nagyobb mértékben vonják be a civil társadalmat az európai szemeszterbe, valamint terjesszenek elő iránymutatásokat egy átmeneti időszakra vonatkozóan, amely időszak alatt nem indítható túlzottdeficit-eljárás.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság megközelítését az energiaárak jelenlegi kedvezőtlen alakulásával kapcsolatban, beleértve a javasolt rövid és középtávú intézkedéseket is. Tekintettel az energiaárak kiszámíthatatlanságára, az EGSZB kéri, hogy hozzanak érdemi és rendszerszintű intézkedéseket a külső környezetből származó, előre nem látható rendszerszintű sokkok enyhítése érdekében, és ezáltal teremtsék meg a fenntartható, stabil, reziliens és társadalmi szempontból igazságos élet feltételeit az euróövezet minden lakosa számára.

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hu

⁽⁹⁾ <https://voxeu.org/article/income-inequality-eu-trends-and-policy-implications>

⁽¹⁰⁾ https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/html/index.hu.html

⁽¹¹⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: Az uniós költségvetési keret átalakítása a fenntartható helyreállítás és az igazságos átmenet érdekében (saját kezdeményezésű vélemény) (HL C 105., 2022.3.4., 11. o.).

4.2. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy az Európai Bizottság nyilvános vitát kezdeményezett a költségvetési szabályok jövőbeli meghatározásáról. Ez a régóta várt kezdeményezés olyan egyszerű és könnyen ellenőrizhető szabályok kialakításához vezethet, amelyek megfelelnek a jelenlegi, századunk harmadik évtizedének elején tapasztalható helyzetnek. Az EGSZB emellett rámutat, hogy a költségvetési unió fokozatos kiteljesedésének folyamata az államháztartást irányító rendszer teljes struktúrájának kialakításával is összekapcsolódik, beleértve a „pénzügyminiszteri” pozíció létrehozását.

4.3. Az EGSZB nagy aggodalommal követi az éghajlatváltozással kapcsolatos fejleményeket. Ezzel összefüggésben üdvözli az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag elfogadását, beleértve az uniós éghajlat-politikai céltervet is. Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja olyan intézkedések elfogadását és végrehajtását, amelyek általánosan bevezetett és elfogadott normákat határoznak meg az éghajlati válság elleni küzdelemben. Mivel a lehetőségek egyre szűkülnek, és az idő fogytán van az éghajlatváltozás elleni küzdelemben, az EGSZB sürgeti az éghajlatváltozás elleni küzdelmet szolgáló valamennyi sürgős intézkedés elfogadását. Ezen túlmenően az éghajlatváltozással összefüggésben elemezni kell a makrogazdasági folyamatokra és azok következményeire, azaz a monetáris és költségvetési politikára, ezen belül pedig a pénzügyi és társadalmi stabilitásra gyakorolt hatást is.

4.4. Az EGSZB hangsúlyozza a pénzügyi unió kiteljesítésének szükségességét. A bankunió architektúrájának lépésenkénti létrehozása⁽¹²⁾ ellenére minden erőfeszítést meg kell tenni annak kiteljesítése érdekében⁽¹³⁾. Az EGSZB emellett rámutat annak szükségességére, hogy az uniós tagállamokban hatékonyan működjön a tőkepiac. Ezzel összefüggésben az erőfeszítéseket a tőkepiaci unió további elmélyítésére kell irányítani⁽¹⁴⁾ ⁽¹⁵⁾.

4.5. Az EGSZB támogatja az adótervezés visszaszorítására, az agresszív adótervezés elleni küzdelemre, valamint a hatékony és igazságos adózásra irányuló politikák folytatását, amelyek az egyes országokon belüli egyenlőtlenségek és a szegénység csökkentéséhez vezethetnek.

4.6. A sikeres történelmi átalakulás felé vezető úton az EGSZB rendkívül fontosnak tartja, hogy szisztematikusan nyomon kövessék és rendszeresen értékeljék az egyes nemzeti gazdaságpolitikák keretében elfogadott és végrehajtott valamennyi intézkedést, és ezáltal kedvező feltételeket teremtsenek mind a változó belső sokkhatásokra, mind pedig a külső környezetből érkező, előre nem látható rendszerszintű sokkhatásokra való rugalmas reagáláshoz.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2021/html/ecb.sp210318_1~e2126b2dec.en.html

⁽¹³⁾ HL C 132., 2022.3.24., 151. o.

⁽¹⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_21_6251

⁽¹⁵⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_6307

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – NAIADES III: Az időtálló európai belvízi hajózás fellendítése

[COM(2021) 324 final]

(2022/C 194/15)

Előadó: **Mateusz SZYMAŃSKI**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.8.10.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.12.17.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.1.19.
Plenáris ülés száma:	566.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	242/1/5

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a belvízi hajózás még sok kiaknázatlan lehetőséget rejt magában. A közlemény figyelembe veszi a szóban forgó közlekedési mód fejlesztésével kapcsolatos jelentős problémákat, és az EGSZB elvben támogatja a dokumentumban javasolt terveket és célokat.

1.2. A szállítás iránti változó keresletre és a tengeri kikötői forgalom terén megfigyelhető növekedési tendenciára való tekintettel az európai közlekedést folyamatosan hozzá kell igazítani a jelenlegi és a jövőbeli igényekhez. Az EGSZB kéri, hogy ennek során a multimodalitás és az intelligens hajózás elvére építsenek, ami azt is magában foglalja, hogy a lehető legjobb eredmények elérése érdekében – a biztonság növelése és a környezeti terhelés csökkentése mellett – minél jobban ki kell használni a különböző közlekedési módok előnyeit.

1.3. A közleményt illetően ajánlott rangsorolni a javasolt változtatásokat. Az EGSZB úgy véli, hogy a célkitűzések könnyebben megvalósíthatók, ha meghatározzuk a két fő prioritást: (1) hosszú távon – a vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztése és karbantartása, és (2) rövid távon – a belvízi hajózás városokon belüli fejlesztése.

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy a tervezett változtatások csak akkor lehetnek hatékonyak, ha e közlekedési mód fejlesztéséhez és karbantartásához megfelelő infrastruktúra áll rendelkezésre. Ha nincs kilátás a belvízi utak hajózási feltételeinek javítására, a hajótulajdonosok nem vállalják a kockázatot és nem fognak korszerű flottába beruházni, az egyes országok helyi hatóságainak pedig nem áll majd érdekükben intermodális terminálokat létrehozni.

1.5. A belvízi hajózás városokon belüli fejlesztésére vonatkozó rövid távú prioritás megvalósítása egyedi feltételekhez kötődik. A legfontosabbak a következők: a belvízi hajózás és személyszállítás utolsó szakaszához szükséges infrastruktúra megteremtése, a más városi vagy regionális közlekedési módok számára biztosított kedvezmények belvízi személyszállításra való kiterjesztése, a városokban a kibocsátásmentes belvízi hajózás előnyben részesítése, valamint a digitalizáció. Fontos ugyanakkor, hogy a belvízi hajózás fejlesztése a városokban elősegítse az életminőség javulását.

1.6. Fontos, hogy megfelelő pénzügyi támogatási mechanizmusokról gondoskodjunk. A jelenlegi és a jövőbeli uniós programok keretében biztosítani kell az infrastruktúra és az innovatív technológiák finanszírozását. Az ágazat sajátosságaira – többek között a kv-k túlsúlyára – való tekintettel kulcsszerepet játszanak az ilyen típusú eszközök. Ez annál inkább fontos, mivel a környezetbarát politikák komoly kihívásokat jelentenek, és hatással lehetnek az ágazatra.

1.7. Nagy hangsúlyt kell helyezni a legénység helyzetével kapcsolatos kérdésekre. Az új technológiák új készségeket igényelnek. Be kell ruházni a készségekbe és képezésekre. Az intézkedések hiánya veszélyezteti a munkavállalók, a személyzet és az utasok biztonságát. Az EGSZB ezért hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak megfelelően végre kell hajtaniuk a belvízi hajózásban szükséges szakmai képezések elismeréséről szóló (EU) 2017/2397 európai parlamenti és tanácsi irányelvet⁽¹⁾. Emellett javítani kell a foglalkoztatási feltételeket az ágazatban, például a munkaidőre vonatkozó szabályokat, a munkavállalók kiküldetésére vonatkozó megfelelő szociális védelmi jogszabályokat, valamint a munkahelyi egészségvédelmet és biztonságot.

1.8. Az ágazatban – különösen Közép- és Kelet-Európában – továbbra is problémát jelentenek az alacsony bérek, ami foglalkoztatási szempontból nem teszi vonzóvá a belvízi hajózást. Azt látjuk, hogy a személyzet előregedik, mivel a fiatalok nem mutatnak érdeklődést az iránt, hogy az ágazatban vállaljanak munkát. Ugyanakkor az ágazat érdektelen a nők számára. Ez létszámláncba vezet, és korlátozza a fejlődési kilátásokat. Az ágazatban a közhatóságok által támogatott, megfelelően megvalósított többszintű szociális párbeszédnek és kollektív tárgyalásoknak alapvető szerepet kellene játszaniuk a megoldások kidolgozásában.

1.9. Az EGSZB egyúttal rámutat, hogy eddig számos bejelentett és tervezett intézkedést nem hajtottak végre. Ezért elengedhetetlen, hogy az európai, nemzeti és helyi hatóságok teljes mértékben be legyenek vonva, és eltökéltek legyenek a célok teljesítésére, tiszteletben tartva az EU, a tagállamok és a helyi önkormányzatok hatásköreit. Ez a finanszírozási forrásokra is vonatkozik, amelyek kapcsán az európai és a nemzeti finanszírozást egyaránt figyelembe kell venni. Az EGSZB csalódottan jegyzi meg, hogy a belvízi hajózásba való beruházás sajnos csak szerény mértékben szerepel a tagállamok által benyújtott nemzeti helyreállítási tervekben.

2. Háttér

2.1. Közleményében az Európai Bizottság hangsúlyozza, hogy a belvízi hajózás jelentős szerepet játszik az alacsony szén-dioxid-kibocsátású és korszerű közlekedés Európai Unión belüli kiépítésében. Rámutat arra, hogy a környezetbarátabb közlekedés kiépítése az európai zöld megállapodás részét képezi, és feltünteti az ehhez kapcsolódó célokat is: a belvízi hajózás és a rövid távú tengeri fuvarozás volumenét 2030-ig 25 %-kal, 2050-ig pedig 50 %-kal kell növelni⁽²⁾.

2.2. A közlemény szerint nem történt elegendő előrelépés az Unióban azzal kapcsolatban, hogy növeljék a belvízi hajózás arányát a közlekedési módok struktúráján belül. Ugyanakkor kiemeli, hogy a TEN-T folyosók mentén és a városokban egyaránt kiaknázatlan lehetőségek jelennek.

2.3. A fentiekre tekintettel az Európai Bizottság további intézkedéseket javasolt a közlekedési ágazat vonzóbbá tételében. Az Európai Bizottság szerint két fő célkitűzést kell meghatározni: a teherszállítást nagyobb arányban át kell terelni a belvízi hajózásra, valamint az ágazatot visszafordíthatatlanul a kibocsátásmentesség felé vezető útra kell terelni. E célkitűzéseknek pedig a további digitalizációt célzó paradigmaváltáson, valamint a jelenlegi és jövőbeli munkaerő támogatására irányuló kísérő intézkedéseken kell alapulniuk.

2.4. A szóban forgó célkitűzéseket a 2021–2027-es időszakra tervezett nyolc kiemelt kezdeményezés révén kívánják elérni. Az ismertetett terv a következő területekre vonatkozóan tartalmaz kezdeményezéseket: infrastruktúra (1. és 4. kiemelt kezdeményezés), multimodális közlekedés (2. és 5. kiemelt kezdeményezés), kibocsátásmentes hajók (6., 3. és 8. kiemelt kezdeményezés) és személyzet (7. kiemelt kezdeményezés). Az EGSZB szerint minden kiemelt kezdeményezés fontos, de fontolóra kellene venni azoknak a prioritásoknak a meghatározását, amelyek előfeltételei a kitűzött célok elérésének.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy korábbi véleményeihez hasonlóan támogatja a belvízi hajózás megerősítését célzó kezdeményezéseket, mivel úgy véli, hogy ez az egyik legfenntarthatóbb, egyelőre kiaknázatlan lehetőségeket rejtő közlekedési forma. Sajnos az adatokból az derül ki, hogy a Covid19-válság a többi közlekedési módhoz hasonlóan a belvízi hajózást is hátrányosan érintette⁽³⁾.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2397 irányelve (2017. december 12.) a belvízi hajózásban szükséges szakmai képezések elismeréséről, valamint a 91/672/EGK és a 96/50/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 345., 2017.12.27., 53. o.).

⁽²⁾ Fenntartható és intelligens mobilitási stratégia – az európai közlekedés időtálló pályára állítása, COM(2020) 789 final.

⁽³⁾ Rajnai Hajózási Központi Bizottság (CCNR), Market Insight, Inland Navigation in Europe, 2021. április.

3.2. A szállítás iránti változó keresletre és a tengeri kikötői forgalom terén megfigyelhető növekedési tendenciára való tekintettel az európai közlekedést folyamatosan hozzá kell igazítani a jelenlegi és a jövőbeli igényekhez. Mivel mindenképpen csökkenteni kell a környezeti terhelést és gondoskodni kell a biztonságról, fontos, hogy mérsékeljük a közúti közlekedés okozta torlódásokat. Az EGSZB kéri, hogy ennek során a multimodalitás elvére építsenek, ami azt is magában foglalja, hogy a lehető legjobb eredmények elérése érdekében minél jobban ki kell használni a különböző közlekedési módok előnyeit. Fontos lesz az intelligens hajózási megoldásokból adódó lehetőségek kiaknázása is.

3.3. Az EGSZB szerint ajánlott rangsorolni a javasolt változtatásokat. A célkitűzéseket könnyebben el lehetne érni, ha két fő prioritást határoznánk meg:

- i. hosszú távon – a vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztése és karbantartása, ami fenntartható alapot biztosít a belvízi hajózás fejlődéséhez, illetve versenyképesebbé teszi azt;
- ii. rövid távon – a belvízi hajózás városokon belüli fejlesztése.

3.4. Az EGSZB úgy véli, hogy az intézkedések csak akkor lehetnek hatékonyak, ha e közlekedési mód fejlesztéséhez és karbantartásához megfelelő infrastruktúra áll rendelkezésre. A természeti adottságok mellett ugyanis az infrastruktúra az, amely az egyes országokban meghatározza a belvízi hajózás fejlődését. Ha nincs legalább kilátás a belvízi utak hajózási feltételeinek javítására, a hajótulajdonosok nem vállalják a kockázatot és nem fognak korszerű flottába beruházni, az egyes országok helyi hatóságainak pedig nem áll majd érdekében intermodális terminálokat létrehozni. A belvízi hajózással kapcsolatos minden más intézkedés ennek a prioritásnak van alárendelve.

3.5. A személyszállítási és áru fuvarozási szolgáltatások városokon belüli fejlesztésére vonatkozó rövid távú prioritás megvalósítása egyedi feltételekhez kötődik. A legfontosabbak a következők: a belvízi hajózás és személyszállítás utolsó szakaszához szükséges infrastruktúra megteremtése, a más városi vagy regionális közlekedési módok számára biztosított kedvezmények belvízi személyszállításra való kiterjesztése, a városokban a kibocsátásmentes belvízi hajózás előnyben részesítése, valamint a digitalizáció. Fontos ugyanakkor, hogy a belvízi hajózás fejlesztése a városokban elősegítse az életminőség javulását, többek között azáltal, hogy csökkenti a torlódásokat, a baleseti kockázatot, a légszennyezést és a zajt.

3.6. Emellett fontos megfelelő pénzügyi támogatási mechanizmusokról is gondoskodni. Az ágazat szerkezete – amelyet mindenekelőtt a kvv-k túlsúlya jellemez – csökkenti a finanszírozáshoz való hozzáférés lehetőségeit. A jelenlegi és a jövőbeli uniós programok keretében biztosítani kell az infrastruktúrába és az innovatív technológiákba való beruházásokhoz szükséges pénzügyi támogatást. Fontolóra kellene venni az ágazat adózásával kapcsolatos megoldásokat is. Az ilyen típusú eszközök kulcsszerepet játszanak, mivel a flotta élettartama hosszú, és így az ágazatban hosszú távra kell tervezni. Ez annál inkább fontos, mivel a környezetbarát politikák komoly kihívásokat jelentenek, és hatással lehetnek az ágazatra.

3.7. Az EGSZB arra is felhívja a figyelmet, hogy nemcsak konkrét intézkedésekre van szükség, hanem az európai, nemzeti és helyi hatóságok megfelelő bevonására és eltökéltségére is az intézkedések végrehajtása terén. A tagállamoknak egyértelmű szakpolitikára van szükségük a belvízi hajózás fejlesztésének támogatásához.

3.8. Az EGSZB tudatában van annak, hogy az egyes intézkedések végrehajtása és az egyes célkitűzések elérése szempontjából döntő jelentőségű a tagállamok szerepe és elkötelezettsége. A tagállamok beruházásokban való részvétele különösen jól mutatja maximális elkötelezettségüket. Az EGSZB ezért kéri, hogy a belvízi hajózás támogatására szolgáló európai finanszírozást nemzeti intézkedésekkel egészítsék ki, tiszteletben tartva az EU és a tagállamok hatásköreit. Az EGSZB csalódottan jegyzi meg, hogy a belvízi hajózással való beruházás sajnos csak szerény mértékben szerepel a tagállamok által benyújtott nemzeti helyreállítási tervekben.

Részletes megjegyzések

3.9. Ahogy azt már korábban is jeleztük, az infrastruktúra fejlesztése kulcsfontosságú tényező a belvízi hajózás sikeres fejlődése szempontjából. A közlemény elismeri ezt a problémát, és felhívja a figyelmet a TEN-T hálózatra. Szem előtt kell azonban tartani, hogy: (1) nem minden fontosabb, jelentős potenciállal rendelkező uniós vízi út tartozik a TEN-T hálózathoz; (2) egyes belvízi utak, amelyek jelenleg nem felelnek meg a TEN-T törzshálózat követelményeinek, a közlekedési folyosók multimodális összeköttetéseinek fontos kapcsolódási pontjait képezhetik; (3) a TEN-T-n kívüli belvízi utak egyes szakaszai – fejlesztésüket követően – a közlekedési folyosókon belül megszüntethetők a tengeri kikötők környékén kialakult szűk keresztmetszeteket.

3.10. E hosszú távú prioritás megvalósítása a vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztését támogató szervezeti és pénzügyi feltételek megteremtésén múlik. Először is össze kell hangolni a TEN-T belvízi hajóúthálózatát a nemzetközi jelentőségű főbb belvízi utakról szóló (az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága által elfogadott) európai megállapodással (AGN), és felül kell vizsgálni a TEN-T hálózatot, mégpedig oly módon, hogy a TEN-T hálózatba be kell vonni az AGN hatálya alá tartozó, jelentős potenciállal rendelkező belvízi utakat, illetve bizonyos olyan belvízi utakat, amelyek a közlekedési folyosó nemzetközi intermodális összeköttetéseinek fontos elemét képezhetik.

3.11. Több lehetőséget kellene teremteni arra is, hogy megkönnyítsük a belvízi hajózás fejlesztésének finanszírozását. Ez nemcsak azokra a belvízi utakra vonatkozik, amelyeket már sikeresen használnak a TEN-T hálózaton belüli áruszállításra, hanem azokra is, amelyek jelenleg csekély jelentőséggel bírnak, és nem részei ennek a hálózatnak ⁽⁴⁾. A belvízi hajózást nem csak szállításra használják, ezért átfogó módon kell fejleszteni. A fejlesztési folyamat során a belvízi utak minden funkcióját figyelembe kell venni, ami azt jelenti, hogy az infrastrukturális beruházások megtervezése és megvalósítása hosszabb időt vesz igénybe, és nagyobb beruházási költségekkel kell számolni. Ezért a TEN-T hálózat felülvizsgálata mellett a másik megoldást az jelentheti, ha létrehozunk egy olyan alapot, amely a TEN-T hálózaton kívüli belvízi utak fejlesztését támogatja. Külön támogatás nélkül a belvízi utakat nem egyformán fogják fejleszteni az Unióban, és az ilyen fejlesztések sok esetben a kis léptékű korszerűsítési beruházásokra fognak korlátozódni, amelyek nem biztosítanak fenntartható alapot e közlekedési mód fejlesztéséhez.

3.12. Különösen fontos hangsúlyozni, hogy az ágazathoz kapcsolódó valamennyi intézmény tevékenységét össze kell hangolni. Az EGSZB kiemeli, hogy amikor a közlemény az irányításról tesz említést, az ENSZ EGB-t is a belvízi hajózással kapcsolatos főbb irányítási struktúrák közé sorolja. Amikor azonban az Európai Bizottsággal együttműködő szervezetekre hivatkozik, ezt az intézményt figyelmen kívül hagyja. Az EGSZB úgy véli, hogy hatékony együttműködésre van szükség az Európai Bizottság, az ENSZ EGB és egyéb érdekelt felek között.

3.13. A belvízi hajózás városi közlekedésben betöltött szerepének fokozását célzó intézkedéseknek arra is ki kell terjedniük, hogy e közlekedési módot bevonják az ellátórendszerbe, ahol elenyészőek az infrastrukturális igények és költségek, mivel elsősorban a pontszerű infrastruktúrát érintik. Ezen túlmenően a belvízi hajózást lehetőség szerint célszerű lenne bevonni a városi tömegközlekedési rendszerbe is. Az EGSZB rámutat, hogy a városi közúti tömegközlekedéshez kapcsolódó preferenciális rendszer miatt a belvízi személyszállítás nem vonzó az ár szempontjából, ezért mindenképpen ki kell egyenlíteni a versenyfeltételeket. Itt különösen fontos a helyi hatóságok bevonása.

3.14. Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy sem a városi személyszállítás, sem a városi áru fuvarozás nem igényel magas színvonalú belvízi utakat, ami azt jelenti, hogy a belvízi hajózás fejlesztéséhez csak kisebb infrastrukturális beruházásokra van szükség, és ezek a pontszerű infrastruktúrát – a kikötőket és átrakódó állomásokat –, valamint a korszerű, kibocsátásmentes hajókban használatos megújuló üzemanyagokhoz szükséges infrastruktúrát érintik.

3.15. Az EGSZB továbbá úgy véli, hogy a belvízi hajózás városokon belüli fejlesztése kiváló ösztönzőként szolgálna arra, hogy felgyorsítsák az új megoldások – köztük a kibocsátásmentes energiaforrásokkal kapcsolatos megoldások – kipróbálásának folyamatát, mivel a belvízi hajózás fejlesztéséhez kisebb hajókra lesz szükség, amelyek kevesebb infrastruktúrát igényelnek. A beruházásokhoz azonban pozitív ösztönzőkre van szükség.

3.16. Az Európai Bizottság közleménye nagyon pontosan ismerteti a digitalizáció jelentette problémákat és az e téren mutatkozó fejlődési tendenciákat. Csak egy javaslatot tartalmaz a turizmus szempontjából releváns belvízi utakra vonatkozóan (Európai Szabadidős Belvízi Hajózási Hálózat – AGNP). A hajózási turizmus dinamikus növekedése miatt információs rendszert kellene létrehozni a szabadidős hajózáshoz használt belvízi utakkal kapcsolatos hajózási feltételekről. Különböző országokban már létrehozta ilyen rendszereket. Érdemes lenne javasolni, hogy hangolják össze az ilyen tevékenységeket, illetve állapítsanak meg közös előírásokat.

3.17. Az EGSZB rámutat, hogy a belvízi hajózásban az új energiaforrások használata és az új technológiák – köztük digitális technológiák – alkalmazása hatással van a személyzet körülményeire. Be kell ruházni a készségekbe és képesítésekbe. Az intézkedések hiánya veszélyezteti a személyzet és az utasok biztonságát. Az EGSZB ezért hangsúlyozza,

⁽⁴⁾ Európai Bizottság, Assessment of the Potential of Maritime and Inland Ports and Inland Waterways and of Related Policy Measures, Including Industrial Policy Measures, zárójelentés, 2020.

hogy a tagállamoknak 2022. január 17-ig megfelelően végre kell hajtaniuk a belvízi hajózásban szükséges szakmai képzések elismeréséről szóló (EU) 2017/2397 irányelvet.

3.18. A foglalkoztatással kapcsolatban az EGSZB egyetért az Európai Bizottság számos megállapításával és javaslatával. Üdvözlendő, hogy az Európai Bizottság rávilágít a vállalkozás tulajdonosa/üzemeltetője és a munkavállalói jogok közötti valós kapcsolat problémájára. Úgy véljük, hogy az e téren meglévő jogi keretet alaposan felül kell vizsgálni. A munkaidőre vonatkozóan a 2014/112/EU tanácsi irányelvben ⁽⁵⁾ meghatározott szabályok tényleges végrehajtása továbbra is döntő fontosságú. Emellett fontos, hogy a munkavállalók kiküldetéséhez kapcsolódóan megfelelő szociális védelmi jogszabályokat vezessenek be, valamint a végrehajtási folyamat során a belvízi hajókon biztosítsák és figyelembe vegyék a megfelelő munkahelyi egészségvédelmet és biztonságot.

3.19. Az ágazatban az alacsony bérszínvonal továbbra is problémát jelent. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az ágazatban jelentős bérkülönbség van Nyugat-Európa és Közép- és Kelet-Európa között. Ez a munkaerő nyugatra történő elvándorláshoz, Közép- és Kelet-Európában pedig munkaerőhiányhoz vezet. Mindazonáltal Európa-szerte toborzási nehézségek tapasztalhatók. Ehhez a személyzet előregedése is hozzájárul. A belvízi hajókon végzett munka nem vonzó a fiatalok számára. Az ágazat a nők számára is érdektelen. Ráadásul a hajótulajdonosok egyre több olyan szakembert keresnek, akiket nehéz megtalálni a munkaerőpiacon ⁽⁶⁾. Ezekre a kérdésekre megfelelő intézkedésekkel kell válaszolni, tiszteletben tartva az EU és a tagállamok hatásköreit.

3.20. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy az Európai Bizottság közleménye felhívja a figyelmet a szociális párbeszéd ezen ágazaton belüli mechanizmusaira. Az EGSZB kiemeli, hogy a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalás fontos lehetőségeket rejt magában, különösen a súlyos gazdasági problémák idején és a digitalizációhoz és a zöld gazdaságra való átálláshoz kapcsolódó jelentős strukturális változások időszakában. Ahogy az a kikötőkkel foglalkozó európai ágazati szociális párbeszédért felelős bizottság (SSDC for inland water transport) által a belvízi hajózás kapcsán végzett munkából is kiderül, a szociális partnerek felismerik az ágazat előtt álló kihívásokat. A szociális párbeszéd kínálta lehetőségek maradéktalan kihasználása érdekében a különböző szintű szociális partnerek számára megfelelő támogatást kell nyújtani. Ezért az Európai Bizottságtól és a tagállamoktól teljeskörű elkötelezettséget, a felek részére pedig egyenlő támogatást kérünk, amennyiben erre igényt tartanak.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ A Tanács 2014/112/EU irányelve (2014. december 19.) az Európai Hajózási Szövetség (EBU), az Európai Hajósok Szervezete (ESO) és az Európai Közlekedési és Szállítási Dolgozók Szövetsége (ETF) által kötött, a munkaidő-szervezés egyes szempontjainak a belvízi hajózási ágazaton belüli szabályozásáról szóló európai megállapodás végrehajtásáról (HL L 367., 2014.12.23., 86. o.).

⁽⁶⁾ CCNR, Európai belvízi hajózási ágazat, munkaerőpiac, 2021.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2020/1429 rendeletnek a vasúti infrastruktúra használati díjának felszámítására vonatkozó ideiglenes intézkedések alkalmazásának referencia-időszaka tekintetében történő módosításáról

(COM(2021) 832 final – 2021/0437(COD))

(2022/C 194/16)

Felkérés: Európai Parlament, 2022.1.17.
Az Európai Unió Tanácsa, 2022.1.21.

Jogalap: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 91. és 304. cikke

Illetékes szekció: „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció

Elfogadás a plenáris ülésen: 2022.1.19.

Plenáris ülés száma: 566.

A szavazás eredménye:
(mellette/ellene/tartózkodott) 229/1/1

Mivel az EGSZB teljes mértékben megfelelőnek tartja a javaslat tartalmát, és részéről további megjegyzést nem kíván hozzáfűzni, a 2022. január 19–20-án tartott, 566. plenáris ülésén (a 2022. január 19-i ülésnapon) 229 szavazattal 1 ellenében, 1 tartózkodás mellett úgy határozott, hogy a javaslattal kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki.

Kelt Brüsszelben, 2022. január 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

ISSN 1977-0979 (elektronikus kiadás)
ISSN 1725-518X (nyomtatott kiadás)

Az Európai Unió
Kiadóhivatala
L-2985 Luxembourg
LUXEMBURG

HU